

รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 3 (2545)
Report of Baseline Survey Round 3 (2002)

โครงการกาญจนบุรี สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
Kanchanaburi Project, Institute for Population and Social Research, Mahidol University
Supported by The Wellcome Trust

no. 1-1/03
IPSR Publication No. 280
ISBN 974-9664-10-8

รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 3 (2545)

Cataloging in Publication Data

รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 3 (2545) = Report of baseline survey round 3 (2002)./
บรรณาธิการ, สุริย์พร พันพื้ง, จิรจิต บุญชัยวัฒนา. - - พิมพ์ครั้งที่ 1. - - นครปฐม : โครงการ
กาญจนบุรี สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.
238 หน้า. - - (เอกสารทางวิชาการ/สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ;
หมายเลข 280)
ISBN 974-9664-10-8

1. กาญจนบุรี -- ประชากร -- วิจัย. 2. กาญจนบุรี -- ภาวะสังคม -- วิจัย. 3. การเปลี่ยนแปลง
ประชากร -- ไทย -- กาญจนบุรี -- วิจัย. I. สุริย์พร พันพื้ง, บรรณาธิการ. II. จิรจิต บุญชัยวัฒนา,
ผู้ช่วยบรรณาธิการ. III. มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. โครงการกาญจนบุรี.
IV. ชื่อเรื่อง : Report of baseline survey round 3 (2002).

HB850.5.T5 ร451 2545

พิมพ์ครั้งแรก พฤศจิกายน 2546

จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม

จัดพิมพ์โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

โทรศัพท์ (662) 441-9666, (662) 441-0201 ต่อ 115

โทรสาร (662) 441-9333

e-mail : directpr@mahidol.ac.th

Website : www.ipsr.mahidol.ac.th

คำนำ

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล กำลังดำเนินงานโครงการกาญจนบุรี ที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก The Wellcome Trust นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา วัตถุประสงค์ของโครงการ คือ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ศึกษา (ซึ่งกระจายอยู่ในทุกอำเภอ -13 อำเภอ - ของจังหวัดกาญจนบุรี) อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบจากการดำเนินการของกิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชนที่มีต่อชุมชน และมีการสร้างฐานข้อมูลทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของจังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรด้วย

รายงานฉบับนี้ เป็นรายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐานในรอบ 3 (2545) ของโครงการกาญจนบุรี โดยได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัย และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชากรในพื้นที่ศึกษา โดยศึกษาเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงของประชากร และสภาวะสุขภาพ กับการสำรวจรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม หวังว่าผลการศึกษารั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและการวางแผนระดับชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในจังหวัดกาญจนบุรีให้เข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งกระตุ้นให้เกิดการศึกษาอย่างต่อเนื่องในประเด็นต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมในระดับจังหวัดและประเทศต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติง

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 3 (2545) นี้ จะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้ ถ้าปราศจากความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงาน ดังต่อไปนี้

ประชากรทุกคนในพื้นที่ศึกษา รวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยประสานนำทาง ให้ข้อมูล อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนที่พักแรมที่มัสยิด

สำนักวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี ที่ให้การช่วยเหลือในการรับสมัคร และคัดเลือกผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ และอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่จัดอบรม และที่พักระหว่างการอบรมพนักงานสัมภาษณ์

อาจารย์ยุพิน วรสิริอมร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต ที่ได้ดูแลงานการเก็บข้อมูลภาคสนาม เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ปฏิบัติการโครงการกาญจนบุรี ผู้คุมงานสนาม รวมทั้งพนักงานสัมภาษณ์ทุกคน ที่ร่วมแรงร่วมใจในการเก็บและตรวจสอบข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและเสร็จในเวลาที่กำหนด และคุณอัจฉรา มาศมาลัย ที่ช่วยประเมินผลคุณภาพข้อมูล

รองศาสตราจารย์ ดร. เบลญา ยอดดำเนิน-เอ็ดดิกซ์ ศาสตราจารย์ ดร. ปราโมทย์ ประสาทกุล และรองศาสตราจารย์ ดร. จรรยา เศรษฐบุตร ที่ปรึกษาโครงการฯ ตลอดจนคณาจารย์และนักวิจัยของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม สำหรับคำแนะนำและคำวิจารณ์ที่ทำให้การศึกษาครั้งนี้สมบูรณ์ คุณอรพรรณ หันจางสิทธิ์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักงานผู้อำนวยความสะดวกสถาบันฯ ทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ ทั้งในเรื่องการจัดการการเงิน การพิมพ์ การถ่ายภาพ และอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณจุฑาภากาญจน์ อติธนานันท์ คุณสมหญิง สุวรรณวัฒน์ และคุณสมชาย ทรัพย์ยอดแก้ว

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ The Wellcome Trust ที่ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินการโครงการกาญจนบุรี

คณะผู้วิจัย

พฤศจิกายน 2546

บทคัดย่อ

รายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 3 (2545)

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

โครงการกาณจนบุรีเป็นระบบเฝ้าระวังทางประชากร (Demographic Surveillance System) ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมและสุขภาพของประชากรทุกคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 100 หมู่บ้าน/ชุมชนรวมอาคาร ในรอบ 3 นี้เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึง 18 สิงหาคม 2545

ครัวเรือนที่ศึกษามีทั้งสิ้น 12,680 ครัวเรือน ประกอบด้วยประชากร 45,043 คน เป็นชาย 21,673 คน และหญิง 23,370 คน ในรอบนี้มีครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.2 ในขณะที่มีประชากรลดลงร้อยละ 2 ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีสัดส่วนผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสืออยู่มากถึงร้อยละ 19 ของผู้ชาย และร้อยละ 23 ของผู้หญิง

ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่ย้ายถิ่น มีผู้ย้ายถิ่นอยู่ร้อยละ 19 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 15-29 ปี และเป็น การย้ายภายในจังหวัดกาณจนบุรีมากกว่าการย้ายระหว่างจังหวัดและกรุงเทพฯ ซึ่งรูปแบบนี้เหมือนการ ย้ายถิ่นในทั้งสองรอบที่ผ่านมา

ภาวะเจริญพันธุ์และวางแผนครอบครัวก็ไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ แต่ละครอบครัวจะมีบุตร 2 คนโดยเฉลี่ย และพื้นที่สูงยังคงเป็นพื้นที่ที่มีภาวะเจริญพันธุ์สูงที่สุดอยู่ สำหรับแบบแผนการคุมกำเนิด นั้น หมันหญิงเป็นวิธีคุมกำเนิดที่นิยมสูงสุด รองลงมา คือ ยาเม็ดคุมกำเนิด และยาฉีดคุมกำเนิด

ภาวะการตาย พบว่าอัตราการตายเท่ากับ 6 คนต่อประชากรพันคน โดยเฉพาะชายมีอัตราการตายสูงกว่า เพศหญิง สาเหตุการตายที่มากที่สุด คือ การตายเนื่องมาจากการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อ

การบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ คือ บุหรี่ เบียร์ เหล้า/ชาดอง เครื่องดื่มชูกำลัง และยา แก้วปวด ไม่เกินร้อยละ 11 ในแต่ละประเภท ยกเว้นบุหรี่ที่ประชากรในพื้นที่สูงจะสูบเป็นประจำมากถึง ร้อยละ 48

สำหรับโครงการของรัฐบาลพบว่า ร้อยละ 75 ของประชากรได้รับ “บัตรทอง 30 บาทรักษา ทุกโรค” ส่วนโครงการ “กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท” นั้น ครัวเรือนมากกว่าร้อยละ 80 ตอบว่ารู้จัก โดยมีประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนในกลุ่มนี้ได้มีส่วนร่วม โดยร่วมทำโครงการขอทุน หรือกู้เงิน จากโครงการนี้

ABSTRACT
Report of Baseline Survey (2002)
Institute for Population and Social Research, Mahidol University

The Kanchanaburi Project is a demographic surveillance system, which records the changes of population status (demographic, social, economic and health) in the study areas of 100 villages/census blocks. This third round survey was conducted between 1st July to 18th August 2002.

The enumeration listed 12,680 households with a population of 45,053 (21,673 males and 23,370 females). Comparing to the second round, the number of households increased by 0.2 percent, but the population decreased by 2 percent. Majority of population was working in agriculture sector. There was a significant proportion of population that never been in school, about 19 percent of males and 23 percent of females.

About 20 percent of population were migrants. Majority of migrants was between 15-29 years old. Most of them had migrated within Kanchanaburi province. This pattern was not different from the two previous rounds.

Fertility and family planning patterns did not change much also. The total fertility rate remained at 2.0 and women in the highland stratum still had the highest fertility. Female sterilisation was the most popular contraceptive method, followed by pills and injection.

Mortality rate was 6 persons per thousand. Non-communicable disease was the highest reported cause of death.

Consumption of addictive substances, which were cigarettes beer, liquor and tonic drink, was low. There were not more than 11 percent each with the exception of cigarettes, where 48 percent was reported as routinely smoking in the highland stratum.

It was found that approximately 75 percent of population received the “30 Baht Health Care Card Scheme”. More than 80 percent of households knew about the “One Village - One Million Baht Project”. About half of households that knew about this project had participated in the project.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อ	ค
Abstract	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
แผนภูมิ	ต
1 บทนำ	1
2 ระเบียบวิธีวิจัย	3
2.1 แนวคิดและคำนิยาม	3
2.2 พื้นที่ศึกษา	5
2.3 เครื่องมือเก็บข้อมูล	6
2.4 การทดสอบแบบสอบถาม	8
2.5 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล	8
2.6 ผู้เก็บข้อมูล	9
2.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	10
2.8 การควบคุมคุณภาพข้อมูล	11
2.9 ข้อมูลที่เก็บได้	12

	หน้า
3 ข้อมูลหมู่บ้าน	19
3.1 ข้อมูลทั่วไป	20
3.2 การเกษตร	22
3.3 อาชีพ	24
3.4 สาธารณูปโภคและการคมนาคม	26
3.5 สุขภาพอนามัย	28
3.6 การพัฒนาชุมชน	29
4 ลักษณะทั่วไปของประชากร	31
4.1 จำนวนประชากรและการกระจายตัว	31
4.2 โครงสร้างอายุและเพศของประชากร	34
4.3 อัตราส่วนเพศ	38
4.4 อายุมัชฌิม	41
4.5 อัตราส่วนพึ่งพิง	41
4.6 สรุป	43
5. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	45
5.1 กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	45
5.2 การศึกษา	51
5.3 ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	55
5.4 สรุป	56
6. การย้ายถิ่น	59
6.1 การย้ายถิ่นเข้า	60
6.2 การย้ายถิ่นออก	62
6.3 สรุป	63

7	ภาวะเจริญพันธุ์และวางแผนครอบครัว	69
7.1	ภาวะเจริญพันธุ์	69
7.2	การวางแผนครอบครัว	75
7.3	การมีส่วนร่วมของสามีในการกำหนดจำนวนบุตร	79
7.4	สรุป	80
8	พฤติกรรมสุขภาพ	83
8.1	พฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหาร	83
8.2	พฤติกรรมกรรมการดื่มน้ำสะอาด	88
8.3	พฤติกรรมกรรมการออกกำลังกาย	89
8.4	พฤติกรรมกรรมการนอนหลับ	92
8.5	พฤติกรรมกรรมการดูแลช่องปาก	94
8.6	การไปรับบริการในโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค	97
8.7	พฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	99
8.8	การเปรียบเทียบการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ระหว่างรอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	103
8.9	สรุป	107
9	ภาวะการตาย	111
9.1	ข้อมูลทั่วไป	111
9.2	ขนาดและแบบแผนการตาย	111
9.3	การตายจำแนกตามพื้นที่	114
9.4	สาเหตุการตาย	118
9.5	สถานที่เสียชีวิตและการจดทะเบียนการตาย	121
9.6	สรุป	123

	หน้า
10 การใช้ที่ดินและผลิตผลทางการเกษตร	125
10.1 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร	125
10.2 กิจกรรมการเกษตร	126
10.3 ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	127
10.4 ผลิตผลทางการเกษตร	130
10.5 ค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตร	132
10.6 ปริมาณน้ำใช้เพื่อการเกษตร	135
10.7 สรุป	136
11 ผู้สูงอายุ	139
11.1 โครงสร้างอายุและเพศของผู้สูงอายุ	139
11.2 ปัญหาในการช่วยเหลือตนเอง	142
11.3 สรุป	144
12 นโยบายรัฐบาล	145
12.1 นโยบายรัฐบาล	145
สรุป	149

ภาคผนวก

159

ภาคผนวก 1 ตาราง

ภาคผนวก 2 หน้าที่และคุณสมบัติของผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์

ภาคผนวก 3 รายชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษา

ภาคผนวก 4 แบบสอบถาม

แบบสำรวจข้อมูลหมู่บ้าน

แบบสอบถามครัวเรือน

แบบสอบถามส่วนบุคคล

ภาคผนวก 5 รายชื่อคณะทำงาน

รายชื่อผู้เขียนรายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 3 (2545)

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 3.1	จำนวนครัวเรือนและประชากรเฉลี่ยต่อหมู่บ้าน จำแนกตามพื้นที่	21
ตาราง 3.2	จำนวนหมู่บ้านที่มีโรงงานตั้งอยู่ในหมู่บ้าน จำแนกตามพื้นที่	22
ตาราง 3.3	จำนวนหมู่บ้านที่มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร จำแนกตามพื้นที่	23
ตาราง 3.4	จำนวนหมู่บ้าน จำแนกตามปริมาณน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในปี 2545 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2544 และพื้นที่	24
ตาราง 3.5	จำนวนหมู่บ้าน จำแนกตามอาชีพส่วนใหญ่ของประชากรและพื้นที่	25
ตาราง 3.6	จำนวนหมู่บ้านที่เพาะปลูกพืชเพื่อขาย จำแนกตามพื้นที่	25
ตาราง 3.7	จำนวนหมู่บ้านที่เลี้ยงสัตว์เพื่อขาย จำแนกตามพื้นที่	26
ตาราง 3.8	จำนวนหมู่บ้าน จำแนกตามสาธารณสุขโลกที่มีในหมู่บ้าน พื้นที่ และรอบการสำรวจ	27
ตาราง 3.9	จำนวนหมู่บ้าน จำแนกตามลักษณะถนน และพื้นที่	28
ตาราง 3.10	จำนวนหมู่บ้าน จำแนกตามโรคที่เป็นปัญหาและพื้นที่	29
ตาราง 3.11	จำนวนหมู่บ้านที่มีโครงการพัฒนา จำแนกตามพื้นที่	30

ตาราง 4.1	จำนวนประชากร จำแนกตามเพศ และพื้นที่, รอบ 3 (2545)	31
ตาราง 4.2	จำนวนครัวเรือน ประชากรรวม ประชากรชายและหญิง, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	32
ตาราง 4.3	จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร และร้อยละของการเปลี่ยนแปลง จำแนกตามเพศ และพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	33
ตาราง 4.4	การกระจายร้อยละของประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุและพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	36
ตาราง 4.5	ร้อยละของประชากรสูงอายุและกลุ่มสูงอายุที่สุด จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	37
ตาราง 4.6	อัตราส่วนเพศ จำแนกตามกลุ่มอายุและพื้นที่, รอบ 3 (2545)	38
ตาราง 4.7	อัตราส่วนเพศ จำแนกตามกลุ่มอายุและพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	39
ตาราง 4.8	อัตราส่วนเพศ จำแนกตามกลุ่มอายุและพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	40
ตาราง 4.9	อายุมีฐานของประชากร จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543) รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	41

	หน้า	
ตาราง 4.10	อัตราส่วนพึงพิง อัตราส่วนพึงพิงวัยเด็ก อัตราส่วนพึงพิงวัยสูงอายุ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	42
ตาราง 5.1	การกระจายร้อยละของประชากรชายอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ และพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	49
ตาราง 5.2	การกระจายร้อยละของประชากรหญิงอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามกิจกรรม ทางเศรษฐกิจ และพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	50
ตาราง 5.3	การกระจายร้อยละของประชากรอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	54
ตาราง 5.4	ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จำแนกตามพื้นที่ , รอบ 3 (2545)	56
ตาราง 6.1	อัตราการย้ายถิ่นออก การย้ายถิ่นเข้า และจำนวนประชากร จำแนกตาม พื้นที่, รอบ 3 (2545)	64
ตาราง 6.2	การกระจายร้อยละของประชากรที่ย้ายถิ่น จำแนกตามพื้นที่ เพศ และกลุ่มอายุ, รอบ 3 (2545)	65
ตาราง 6.3	การกระจายร้อยละของผู้ย้ายถิ่นเข้าและออก จำแนกตามสถานที่ต้นทาง และปลายทางของการย้ายถิ่น และพื้นที่, รอบ 3 (2545)	66
ตาราง 7.1	อัตราเจริญพันธุ์รายอายุ และอัตราเจริญพันธุ์รวมของสตรีอายุ 15-49 ปี, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	70

ตาราง 7.2	ร้อยละของสตรีที่กำลังแต่งงานที่ต้องการบุตรเพิ่ม จำแนกตามจำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่และพื้นที่ และจำนวนบุตรที่ต้องการ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	73
ตาราง 7.3	การกระจายร้อยละของสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่ม จำแนกตามช่วงเวลาที่ต้องการและพื้นที่	74
ตาราง 7.4	ร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	75
ตาราง 7.5	ร้อยละของสตรีที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามวิธีคุมกำเนิดและพื้นที่, รอบ 3 (2545)	76
ตาราง 7.6	การกระจายร้อยละของสตรีที่กำลังคุมกำเนิด จำแนกตามแหล่งบริการและพื้นที่, รอบ 3 (2545)	78
ตาราง 7.7	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังแต่งงาน จำแนกตามเรื่องที่พูดคุยกับสามี และพื้นที่	80
ตาราง 8.1	การกระจายร้อยละของการรับประทานอาหารมือต่าง ๆ เป็นประจำ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	84
ตาราง 8.2	การกระจายร้อยละของเหตุผลที่ไม่รับประทานอาหารมือหลัก จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	85

	หน้า	
ตาราง 8.3	การกระจายร้อยละของลักษณะอาหารที่รับประทานในแต่ละมื้อ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	86
ตาราง 8.4	การกระจายร้อยละของการกินอาหารรสจัดที่ทำเป็นประจำ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	87
ตาราง 8.5	การกระจายร้อยละของการบริโภคอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ ที่ทำเป็นประจำ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	87
ตาราง 8.6	การกระจายร้อยละของอาหารที่บริโภค เป็นประจำ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	88
ตาราง 8.7	การกระจายร้อยละของแหล่งน้ำดื่ม จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	89
ตาราง 8.8	การออกกำลังกายเป็นประจำ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	90
ตาราง 8.9	การกระจายร้อยละของการออกกำลังกายแต่ละประเภท จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	90
ตาราง 8.10	การกระจายร้อยละของการออกกำลังกายในสถานที่ต่าง ๆ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	92
ตาราง 8.11	การกระจายร้อยละของประชากรที่นอนกางมุ้ง/นอนมุ้งลวด จำแนกตาม พื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	93

		๗
		หน้า
ตาราง 8.12	การกระจายร้อยละของประชากรที่ไปรับบริการทางทันตกรรม จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	96
ตาราง 8.13	การกระจายร้อยละของประชากรที่มีปัญหาเกี่ยวกับฟัน จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	97
ตาราง 8.14	การกระจายร้อยละการได้รับบัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	98
ตาราง 8.15	การกระจายร้อยละของเหตุการณ์ไม่ใช้บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	99
ตาราง 8.16	การกระจายร้อยละของพฤติกรรมการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	102
ตาราง 9.1	เปรียบเทียบการตายในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	112
ตาราง 9.2	จำนวนประชากร จำนวนตาย และอัตราตายของประชากร จำแนกตาม กลุ่มอายุ และเพศ	113
ตาราง 9.3	อัตราตายรายอายุและเพศ (ต่อพัน) ของประชากรที่ศึกษา จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	116
ตาราง 9.4	การกระจายร้อยละของสาเหตุการตาย จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	119

ณ

	หน้า	
ตาราง 9.5	จำนวนและร้อยละของการตาย จำแนกตามสถานที่ตาย, รอบ 3 (2545)	121
ตาราง 10.1	การกระจายร้อยละของครัวเรือนที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), และรอบ 3 (2545)	126
ตาราง 10.2	การกระจายร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามกิจกรรมการใช้ที่ดิน และพื้นที่, รอบ 3 (2545)	127
ตาราง 10.3	การกระจายร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามความอุดมสมบูรณ์ของดิน ที่ใช้เพื่อการเกษตร และพื้นที่, รอบ 3 (2545)	129
ตาราง 10.4	การกระจายร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามผลผลิตทางการเกษตร และพื้นที่, รอบ 3 (2545)	131
ตาราง 10.5	การกระจายร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตร และพื้นที่, รอบ 3 (2545)	134
ตาราง 10.6	การกระจายร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามปริมาณน้ำใช้เพื่อ การเกษตร และพื้นที่, รอบ 3 (2545)	136
ตาราง 11.1	การกระจายร้อยละของผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำแนกตามกลุ่มอายุ เพศ และพื้นที่, รอบ 3 (2545)	140
ตาราง 11.2	ร้อยละของการมีปัญหาในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุ จำแนกตามอายุ, รอบ 3 (2545)	143

ตาราง 11.3	ร้อยละสาเหตุของการเกิดปัญหาในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุในพื้นที่, รอบ 3 (2545)	144
ตาราง 12.1	การกระจายร้อยละของครัวเรือนที่คิดว่ามีกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทในหมู่บ้านของตน จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	145
ตาราง 12.2	การกระจายร้อยละของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครัวเรือนต่อโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท จำแนกตามพื้นที่	146
ตาราง 12.3	การกระจายร้อยละของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครัวเรือนในกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท จำแนกตามพื้นที่	147

ด

แผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิ 4.1	ประมิตประชากร : เมือง/กึ่งเมือง 34
แผนภูมิ 4.2	ประมิตประชากร : ชั่ว 34
แผนภูมิ 4.3	ประมิตประชากร : พืชไร่ 35
แผนภูมิ 4.4	ประมิตประชากร : ที่สูง 35
แผนภูมิ 4.5	ประมิตประชากร : ผสมผสาน 35
แผนภูมิ 5.1	อาชีพของบุคคล อายุ 15 ปีขึ้นไป, รอบ 3 (2545) 48
แผนภูมิ 5.2	ร้อยละของประชากรหญิงและชายที่ได้เรียนหนังสือ, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) 55
แผนภูมิ 6.1	อัตราการย้ายถิ่นเข้า และอัตราการย้ายถิ่นออก, รอบ 3 (2545) 66
แผนภูมิ 6.2	อัตราการย้ายถิ่นเข้า, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) 67
แผนภูมิ 6.3	อัตราการย้ายถิ่นออก, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) 67
แผนภูมิ 7.1	อัตราเจริญพันธุ์รายอายุ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545) 71

แผนภูมิ 8.1	สัดส่วนของผู้ที่ออกกำลังกาย จำแนกตามกลุ่ม เพศ อายุ และพื้นที่, รอบ 3 (2545)	91
แผนภูมิ 8.2	การกระจายร้อยละของประชากรในพื้นที่ จำแนกตามเวลาที่นอนหลับพักผ่อน, รอบ 3 (2545)	93
แผนภูมิ 8.3	การกระจายร้อยละของประชากร จำแนกตามประเภทของการแปร่งฟัน, รอบ 3 (2545)	95
แผนภูมิ 8.4	การกระจายร้อยละของประชากร ที่ไปพบทันตแพทย์ในรอบปีที่ผ่านมา จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	95
แผนภูมิ 8.5	การกระจายร้อยละของการใช้บริการบัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	98
แผนภูมิ 8.6	การกระจายร้อยละของผู้บริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพแต่ละประเภท จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	105
แผนภูมิ 9.1	อัตราการตายอายุและเพศ รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	114
แผนภูมิ 9.2	อัตราการตายรวม จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	115
แผนภูมิ 9.4	อัตราการตาย (ต่อพัน) จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	117

ท

	หน้า
แผนภูมิ 9.5 สาเหตุของการตายของประชากร จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	118
แผนภูมิ 9.6 การกระจายร้อยละของผู้เสียชีวิต จำแนกตามสาเหตุการตายและพื้นที่, รอบ 1 (2543),รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)	120
แผนภูมิ 9.7 การกระจายร้อยละของผู้เสียชีวิต จำแนกตามการจดทะเบียนตาย และกลุ่มอายุ, รอบ 3 (2545)	122
แผนภูมิ 11.1 ปิระมิตประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)	141
แผนภูมิ 11.2 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการช่วยเหลือตนเอง, รอบ 3 (2545)	142

1 บทนำ

โครงการกาญจนบุรีได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2543 ด้วยความสนับสนุนของ The Wellcome Trust โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประชากรในพื้นที่ศึกษา อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลกระทบของการดำเนินการของกิจกรรมต่างๆ ของทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีต่อชุมชน ข้อมูลพื้นฐานทั้งในระดับมหภาคและจุลภาคเป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางประชากรดังกล่าว

กาญจนบุรีเป็นจังหวัดพรมแดนทางทิศตะวันตกของประเทศไทย ติดกับประเทศพม่า ทำให้มีการย้ายถิ่นข้ามพรมแดนเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้จังหวัดกาญจนบุรียังเป็นแหล่งปลูกพืชไร่ทางเศรษฐกิจ เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ และที่สำคัญอยู่ไม่ไกลนักจากกรุงเทพมหานคร การเลือกพื้นที่ศึกษา ในหมู่บ้าน/ชุมชนอาครนี้ได้นำถึงความหลากหลายในเรื่องของสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมในจังหวัดด้วย

การเฝ้าระวังประชากรในพื้นที่ศึกษาเป็นกิจกรรมที่สำคัญหนึ่งของโครงการกาญจนบุรี รายงานฉบับนี้เป็นผลของการเฝ้าระวังครั้งที่สามในปี พ.ศ. 2545 เรียกว่า “การสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545)” โดยการสำรวจนี้จะทำต่อเนื่องทุก ๆ ปีในช่วงเวลาเดียวกันคือ วันที่ 1 กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันกลางปี

ข้อมูลที่เก็บนี้มี 2 ส่วนคือ ข้อมูลพื้นฐานทางประชากร อันได้แก่ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น และข้อมูลอื่นๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัย และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลทางประชากรนี้ จะทำการสำรวจทุกๆ ปี ส่วนข้อมูลอื่น ๆ นั้น อาจสำรวจทุกปีหรือสำรวจปีเว้นปีก็ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้การเก็บข้อมูลไม่เป็นภาระแก่ผู้ให้ข้อมูล จึงต้องให้แบบสอบถามไม่ยาวมากนัก นอกจากนี้เหตุการณ์บางอย่าง เช่น สภาพแวดล้อม

เป็นต้น อาจไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในช่วงเวลาเพียงปีเดียว การทอดเวลาให้นานออกไปจะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงได้

ในรายงานฉบับนี้จะกล่าวถึงการเลือกพื้นที่ศึกษา กระบวนการเก็บข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัย และผลของการวิจัยเบื้องต้น โดยใน ส่วนที่สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยทั้งหมด เริ่มตั้งแต่แนวคิดและนิยาม การเลือกพื้นที่ศึกษา เครื่องมือเก็บข้อมูล งานสนาม รวมถึงคุณภาพของข้อมูล ส่วนที่สามกล่าวถึงข้อมูลในระดับหมู่บ้าน ในบทต่อ ๆ ไปจะเป็นการวิเคราะห์ในระดับครัวเรือนหรือบุคคล

ส่วนที่ 4 เป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของประชากร เศรษฐกิจและสังคม ส่วนที่ 5 กล่าวถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การศึกษาและภาษาพูด ส่วนที่ 6 การย้ายถิ่น ส่วนที่ 7 ภาวะเจริญพันธุ์ และวางแผนครอบครัว ส่วนที่ 8 ภาวะสุขภาพอนามัย ส่วนที่ 9 ภาวะการตาย ส่วนที่ 10 การใช้ที่ดิน ส่วนที่ 11 ผู้สูงอายุ และ ส่วนที่ 12 นโยบายรัฐบาล

2 ระเบียบวิธีวิจัย

2.1 แนวคิดและค่านิยม

วัตถุประสงค์ของโครงการกาญจนบุรี คือ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในพื้นที่ศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยพื้นที่ศึกษานี้ คือ หมู่บ้าน/ชุมชนอาคารจำนวน 100 แห่งที่กระจายอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี

ในแต่ละปีจะมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในลักษณะการทำสำมะโนประชากร กล่าวคือ ทำการเจนนับประชากรทุกคนในหมู่บ้าน/ชุมชนอาคารในพื้นที่ศึกษา โดยเก็บข้อมูลระดับครัวเรือน ครัวเรือนและระดับบุคคลตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไปทุกคน ข้อมูลที่เก็บคือ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประชากร เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพอนามัย ซึ่งครัวเรือนนี้อาจจะมีบ้านเลขที่หรือไม่มีบ้านเลขที่ก็ได้

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานครั้งนี้ เก็บข้อมูลทุกครัวเรือนในพื้นที่ที่เคยศึกษาในรอบ 2 (2544) จำนวน 100 หมู่บ้าน/ชุมชนอาคารในจังหวัดกาญจนบุรี พนักงานสัมภาษณ์จะต้องจับคู่ (matching) ครัวเรือน และบุคคลในครัวเรือนรอบ 2 (2544) พร้อมกับครัวเรือนและบุคคลในครัวเรือนรอบ 3 (2545) โดยใช้บัญชีครัวเรือน และรายชื่อสมาชิกครัวเรือนที่ได้จากการทำสำมะโนรอบ 2 (2544) บัญชีครัวเรือนที่เตรียมไว้จะมีรหัสประจำครัวเรือน เรียกว่า “หมายเลขครัวเรือน” และรหัสประจำตัวของแต่ละบุคคล เรียกว่า “หมายเลขประจำบุคคล”

ในรอบ 3 (2545) พนักงานสัมภาษณ์บันทึกข้อมูลรายละเอียดของสมาชิกเก่าทุกคนก่อน แล้วจึงบันทึกข้อมูลของสมาชิกที่เข้ามาอยู่ใหม่หลังจากเดือนกรกฎาคม 2544 เพิ่มเติมต่อจากสมาชิกเก่า โดยที่สมาชิกเก่าทุกคนต้องมีชื่อและลำดับที่ในครัวเรือนคงเดิมตลอดการศึกษา นี้ และไม่มีข้อยกเว้นในกรณีที่บุคคลนั้นได้ย้ายถิ่นออกไป หรือเสียชีวิตลงแล้วก็ตาม

2.1.1 ความหมายของครัวเรือน

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) นี้ยังคงใช้คำนิยามเกี่ยวกับครัวเรือน “เก่า - ใหม่” และบุคคลเช่นเดียวกับรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) ดังต่อไปนี้ คือ

ครัวเรือนเก่า คือ

- ก. ครัวเรือนเดิมที่ได้รับการบันทึกข้อมูลในรอบ 1 (2543) หรือรอบ 2 (2544) มาแล้ว และในรอบ 3 (2545) ยังคงทำการเจนนับครัวเรือนนั้นอีก
- ข. ครัวเรือนเดิมที่ได้รับการบันทึกข้อมูลในรอบ 1 (2543) หรือรอบ 2 (2544) ต่อมาได้มีการแยกบ้านออกเป็น 2 ครัวเรือน หรือมากกว่า ในการสัมภาษณ์ จะถือว่าครัวเรือน ที่มีหัวหน้าครัวเรือนเดิมอยู่ เป็นครัวเรือนเก่า และอีกครัวเรือน หนึ่งเป็นครัวเรือนใหม่

ครัวเรือนใหม่ คือ ครัวเรือนที่ไม่เคยถูกสัมภาษณ์ตั้งแต่ รอบ 1 (2543) หรือรอบ 2 (2544) เนื่องจากสาเหตุในหลายกรณี เช่น

- ก. ครัวเรือนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ หลังจากการสำมะโนรอบ 2 (2544)
- ข. ครัวเรือนที่แยกมาจากครัวเรือนเดิม กล่าวคือ มีสมาชิกในครัวเรือนเดิมแต่งงาน และแยกออกไปตั้งครัวเรือนใหม่
- ค. เป็นครัวเรือนเดิม (บ้านเลขที่เดิม) แต่บุคคลในครัวเรือนนั้น ได้ย้ายออกไปหมด และมีบุคคลใหม่ทั้งหมดย้ายเข้ามาอยู่ เช่น เป็นผู้มาเช่าอยู่ใหม่

ครัวเรือนที่ย้ายออกไปทั้งครัวเรือน คือ ครัวเรือนเดิมที่เคยถูกสัมภาษณ์ในรอบ 1 (2543) หรือรอบ 2 (2544) แต่ในรอบ 3 (2545) ครัวเรือนนี้ไม่อยู่บ้านเพราะอาจจะไปทำงานที่อื่น หรือย้ายไปอยู่ที่อื่นอย่างถาวรในช่วงเวลาที่เข้าไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลครัวเรือนประเภทนี้จะถูกบันทึกข้อมูลลงใน “แบบบันทึกครัวเรือนที่ย้ายออกไปทั้งครัวเรือน”

ครัวเรือนส่วนบุคคล คือ ครัวเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลคนเดียวหรือหลายคนซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านหรือที่อยู่อาศัยเดียวกัน และจัดหาหรือใช้สิ่งอุปโภคบริโภคร่วมกัน ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติก็ได้

ครัวเรือนกลุ่มบุคคล คือ ครัวเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่มาอยู่ร่วมกัน เพราะมีกฎระเบียบข้อบังคับระบุให้มาอยู่ร่วมกัน หรือมาอยู่ร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง บุคคลเหล่านี้จะกินรวมกันหรือแยกก็ได้ โดยครัวเรือนกลุ่มบุคคล สำหรับการศึกษานี้ หมายถึง ครัวเรือนกลุ่มบุคคลประเภทสถาบัน ได้แก่ วัด เรือนจำ สถานสงเคราะห์

2.1.2 สมาชิกครัวเรือน

สมาชิกของครัวเรือน หมายถึง บุคคลทุกคนซึ่งปกติอาศัยอยู่ในครัวเรือนนี้ (กินอยู่/นอนในครัวเรือนนี้) เป็นเวลาติดต่อกันตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไป ในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม 2544 ถึง เดือนกรกฎาคม 2545

2.2 พื้นที่ศึกษา

ยังคงเป็นพื้นที่ศึกษาจำนวน 100 หมู่บ้าน/ชุมชนอาคารที่เป็นตัวอย่างในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 1 (2543) โดยแบ่งเป็น 5 พื้นที่ คือ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่พืชไร่ พื้นที่สูง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน แต่ในรอบ 3 (2545) นี้มีหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษา คือ บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 8 ตำบลคอนตาเพชร อำเภอพนมทวน ได้แยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน (ตามเขตบริหารปกครอง) ทำให้จำนวนหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษาของรอบ 3 (2545) เพิ่มเป็น 101 หมู่บ้าน ประกอบด้วย 13 ชุมชนอาคาร และ 88 หมู่บ้าน แต่อย่างไรก็ตามการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ ยังคงเก็บในขอบเขตที่ยึดเอาสภาพภูมิศาสตร์เป็นหลัก คือถึงแม้ว่าจำนวนหมู่บ้านจะเพิ่มขึ้นแต่ขอบเขตของพื้นที่ศึกษายังคงเดิม โดยข้อมูลที่ใช้ในการแบ่งพื้นที่ เมื่อเริ่มต้นโครงการ คือในรอบ 1 (2543) ได้แก่ จำนวนพื้นที่ปลูกข้าว จำนวนพื้นที่ปลูกพืชไร่ (เช่น มันสำปะหลังและ

อ้อย) จำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ลักษณะสภาพภูมิประเทศและลักษณะของประชากร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากหน่วยงานของกระทรวงต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและในจังหวัดกาญจนบุรี

พื้นที่ศึกษาในแต่ละพื้นที่มีลักษณะเด่น คือ

- **พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง** คือ พื้นที่ ที่ประกอบด้วยเขตเทศบาล ซึ่งแบ่งออกเป็นชุมชนอาคาร ตามการแบ่งของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หรือหมู่บ้านที่แรงงานส่วนใหญ่ทำงานนอก ภาคเกษตร
- **พื้นที่ปลูกข้าว** เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มที่มีประชากรส่วนใหญ่ปลูกข้าว
- **พื้นที่พืชไร่** เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม และประชากรส่วนใหญ่ปลูกพืชไร่ ได้แก่ อ้อย หรือมันสำปะหลัง
- **พื้นที่สูง** แบ่งตามสภาพภูมิประเทศที่เป็นที่ราบสูง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าสงวน
- **พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน** เป็นหมู่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรีที่ไม่สามารถจัดอยู่ใน กลุ่มที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.3 เครื่องมือเก็บข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 ชุด คือแบบสอบถามสำหรับหมู่บ้าน คร่าวเรือน และบุคคล

แบบสอบถามหมู่บ้าน

แบบสอบถามหมู่บ้านประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป
- ส่วนที่ 2 : การเกษตร
- ส่วนที่ 3 : อาชีพ
- ส่วนที่ 4 : สาธารณูปโภคและการคมนาคม
- ส่วนที่ 5 : สุขภาพอนามัย
- ส่วนที่ 6 : การพัฒนาชุมชน

แบบสอบถามครัวเรือน

แบบสอบถามครัวเรือน ประกอบด้วย

- แบบสังเกต: สำหรับพนักงานสัมภาษณ์ใช้สังเกตลักษณะบ้าน
- ส่วนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบุคคลในครัวเรือน
- ส่วนที่ 2 : ภาวะการตาย
- ส่วนที่ 3 : ลักษณะของครัวเรือน
- ส่วนที่ 4 : สิ่งแวดล้อม
- ส่วนที่ 5 : นโยบายรัฐบาล

แบบสอบถามบุคคล

แบบสอบถามบุคคล ประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนบุคคล
- ส่วนที่ 2 : การย้ายถิ่น
- ส่วนที่ 3 : ภาวะเจริญพันธุ์
- ส่วนที่ 4 : พฤติกรรมสุขภาพ
- ส่วนที่ 5 : ผู้สูงอายุ
- (ดูแบบสอบถามทั้ง 3 ชุดในภาคผนวก 3)

นอกจากนี้ ได้มีแบบสอบถามเพิ่มเติมอีกชุดหนึ่งของโครงการที่ทำการศึกษา เฉพาะสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก ซึ่งทำการศึกษาเจาะลึกในกลุ่มสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ และกลุ่มสตรีที่มีบุตรอายุไม่เกิน 2 ปี รวมทั้งสตรีที่มีประสบการณ์ในการแท้ง หรือคลอดทารกที่ได้เสียชีวิตลงตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ซึ่งเรียกว่า “การเกิดไร้ชีพ” ระหว่างการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

แบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วย

- ตอนที่ 1: บุตรเกิดรอด
- ตอนที่ 2: การตั้งครรรภ์
- ตอนที่ 3: การแท้ง
- ตอนที่ 4: เกิดไร้ชีพ

2.4 การทดสอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามทั้ง 4 ชุดได้ทำการทดสอบแบบสอบถามในหมู่บ้านนอกพื้นที่ศึกษาและเป็นหมู่บ้านที่เคยเข้าทำการทดสอบแบบสอบถามในรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) ดังนี้

- ครั้งที่ 1 วันที่ 2-3 มีนาคม 2545 ทำใน 1 หมู่บ้าน
- ครั้งที่ 2 วันที่ 6-7 เมษายน 2545 ทำใน 1 หมู่บ้าน
- ครั้งที่ 3 วันที่ 23-24 พฤษภาคม 2545 ทำใน 1 หมู่บ้าน

นอกจากนี้ ก่อนและหลังทดสอบแบบสอบถามในแต่ละครั้ง ได้จัดการประชุมคณะทำงานด้านวิจัยเพื่อตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถาม และในช่วงนี้ได้ดำเนินการจัดทำคู่มือแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด สำหรับผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ใช้อ้างอิงในการเก็บข้อมูลพร้อมกันไปด้วย

2.5 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ใช้เวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2545 – 18 สิงหาคม 2545 รวมเป็นเวลา 49 วัน

2.6 ผู้เก็บข้อมูล

ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 3 (2545) นี้ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ร่วมมือกับองค์กรทางด้านการศึกษาในท้องถิ่น คือสำนักวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี โดยได้ทำงานร่วมกันในเรื่องการรับสมัครคัดเลือกผู้คุมงานสนาม/พนักงานสัมภาษณ์ และในการคัดเลือกพนักงานภาคสนามนั้น ผู้ที่เป็นชาวจังหวัดกาญจนบุรี จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

เพื่อป้องกันปัญหาการติดตามครัวเรือนและบุคคลเดิมที่ถูกสัมภาษณ์ในรอบ1 (2543) และรอบ2 (2544) โครงการกาญจนบุรีจึงได้ริเริ่มรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้บุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษามาเป็นพนักงานเจนนับในหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่ เรียกว่าพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่น (Local Interviewer)

การคัดเลือกพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่นของโครงการกาญจนบุรี ได้มีการปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: สุ่มตัวอย่างหมู่บ้านศึกษาจำนวน 12 หมู่บ้าน เพื่อนำมาเป็นกรอบตัวอย่างในการเลือกหมู่บ้านที่จะใช้ พนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2: สุ่มเลือกหมู่บ้านทดลองที่ใช้พนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่น จำนวน 3 หมู่บ้าน จาก 12 หมู่บ้านที่สุ่มได้ข้างต้น หมู่บ้านดังกล่าว ได้แก่

- 1) หมู่บ้านวังกระแจะ หมู่ที่ 4 ตำบลวังกระแจะ อำเภอไทรโยค
- 2) หมู่บ้านหนองโพธิ์ หมู่ที่ 8 ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอพนมทวน
- 3) หมู่บ้านท่ากระดาน หมู่ที่ 1 ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์

ขั้นตอนที่ 3: การคัดเลือกพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่น จำนวน 3 คน ใน 3 หมู่บ้าน

- ก. คัดรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติ (ตามที่ได้กำหนดไว้ในการคัดเลือกพนักงานสัมภาษณ์) จากหมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่าง โดยคัดรายชื่อทุกคนที่จับ

- การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) และมีมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ที่อยู่ใน 3 หมู่บ้านทดลองเพิ่มเติมด้วย
- ข. ติดตามผู้ที่มีรายชื่อดังกล่าวทั้ง 3 หมู่บ้าน เพื่อทำการนัดมาสัมภาษณ์
 - ค. สัมภาษณ์และทำการคัดเลือกพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่น

พนักงานสัมภาษณ์มีจำนวนทั้งสิ้น 63 คน จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ พนักงานสัมภาษณ์
ทั่วไป จำนวน 60 คน และพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่น จำนวน 3 คน เมื่อรวมกับผู้คุมงานภาคสนาม
จำนวน 10 คน แล้ว จึงมีจำนวนผู้ที่เก็บข้อมูลทั้งหมดรวม 73 คน

พนักงานสัมภาษณ์ทั่วไป แบ่งออกเป็น 10 ทีม ๆ ละ 6 คน รวมเป็น 60 คน ในแต่ละทีม
ประกอบด้วย ผู้คุมงานสนาม 1 คน และพนักงานสัมภาษณ์จำนวน 6 คน ส่วนพนักงาน
สัมภาษณ์ท้องถิ่น มีจำนวน 3 คน รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลทั้งหมดภายในหมู่บ้านที่ตนเองอาศัย
อยู่ โดยทั้ง 10 ทีม และพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่นได้เดินทางไปยังหมู่บ้านเป้าหมายในวันที่ 30
มิถุนายน 2545 และเริ่มเก็บข้อมูลพร้อมกันในวันที่ 1 กรกฎาคม 2545

การคัดเลือกผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ช่วงแรกดำเนินการคัดเลือกและอบรมผู้คุมงานสนามก่อน โดยใช้ระยะเวลาในการ
อบรม 2 อาทิตย์ ระหว่างวันที่ 20 – 26 พฤษภาคม 2545 หลังจากนั้น ผู้คุมงานสนามออกไป
ปรับปรุงแผนที่และบัญชีครัวเรือนของหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษาก่อนการเก็บข้อมูลจริง และเตรียม
ความพร้อมทางด้านที่พัก รถยนต์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และมีส่วนร่วมในการจัดอบรมพนักงาน
สัมภาษณ์ เช่น การแนะนำตัว และการฝึกหัดสัมภาษณ์ เป็นต้น

ในระยะที่สองจึงทำการคัดเลือกพนักงานสัมภาษณ์ และจัดอบรมพนักงานสัมภาษณ์ โดย
ใช้ระยะเวลาในการอบรม ระหว่างวันที่ 17-28 มิถุนายน 2545 (ดูรายละเอียดการคัดเลือก หน้าที่
และคุณสมบัติของผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ในภาคผนวก 2)

2.7 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

2.7.1 การปรับปรุงแผนที่หมู่บ้าน

ใช้วิธีการปรับปรุงแผนที่หมู่บ้านจากแผนที่ที่ได้ในการสำรวจรอบ 2 (2544) และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของทีมงานทางด้านภูมิศาสตร์สารสนเทศ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สำรวจอาณาบริเวณของหมู่บ้านก่อนว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากปีที่แล้วหรือไม่ โดยสอบถามหรือให้ผู้รู้ชี้เขตแดนให้ดู จากนั้นวาดอาณาบริเวณ พร้อมทั้งเส้นทางถนนที่ติดต่อระหว่างหมู่บ้าน ระหว่างบ้าน ทางรถไฟ แม่น้ำ ลำคลอง และหนองน้ำแล้วเพิ่มเติมลงในแผนที่ที่มีอยู่
2. แสดงตำแหน่งสถานที่สำคัญ เช่น วัด โรงเรียน สถานีอนามัย ร้านค้าในหมู่บ้าน บ้านกำนัน และบ้านผู้ใหญ่บ้าน หากมีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมหรือรื้อถอน ให้ทำเครื่องหมายลงบนแผนที่
3. แสดงสถานที่ตั้งของบ้านแต่ละหลัง ในกรณีที่บ้านนั้นอยู่เป็นกลุ่ม ให้แสดงตำแหน่งของกลุ่มบ้าน พร้อมทั้งบันทึกบ้านเลขที่ที่สำคัญ (หรือชื่อเจ้าของบ้าน/หัวหน้ากลุ่มบ้าน) และให้ประมาณจำนวนบ้านในกลุ่มบ้านนั้นๆ ด้วย หากมีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือรื้อถอนให้ทำเครื่องหมายลงบนแผนที่
4. ให้ทำสัญลักษณ์บ้านที่คาดว่าจะมีปัญหาในการเดินทางเข้าสัมผัสภาพณ์หรือมีคนอยู่เป็นบางเวลา

2.7.2 การปรับปรุงบัญชีครัวเรือน

ใช้วิธีการปรับปรุงจากบัญชีครัวเรือน (Listing) ที่ได้จากการทำสำมะโน รอบ 2 (2544) และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของทีมงานทางด้านภูมิศาสตร์สารสนเทศ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. เข้าพบผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอปรับปรุงบัญชีรายชื่อครัวเรือนให้เป็นปัจจุบันนับถึงวันที่ทำการเก็บข้อมูล

2. ทำการปรับปรุงบัญชีรายชื่อครัวเรือนในหมู่บ้านให้ทันสมัย โดยการเดินสำรวจในหมู่บ้าน ในกรณีที่พบบ้านที่ไม่มีเลขที่บ้านในบัญชีรายชื่อครัวเรือนที่ได้จากผู้ใหญ่บ้าน ให้เพิ่มบ้านนั้นลงในบัญชีรายชื่อครัวเรือนด้วย หรือในกรณีที่พบบ้านและมีเลขที่ตรงกับบัญชีรายชื่อครัวเรือนแต่บ้านนั้นปิดอยู่ ให้ถามผู้ใหญ่บ้านหรือบ้านข้างเคียงว่ามีคนอยู่บ้านหลังนั้นหรือไม่ ถ้ามีเจ้าของบ้านจะกลับมาเมื่อไร ถ้าไม่มีคนอยู่ให้บันทึกว่าเป็นบ้านร้างพร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดอื่นๆ (ถ้ามี)

3. ในกรณีที่บ้านนั้นถูกบันทึกว่าเป็นบ้านร้างในการสำรวจในรอบ 2 (2544) ให้ถามว่ามีคนมาอาศัยอยู่หรือไม่ รวมทั้งถ้ามีบ้านที่ปลูกสร้างใหม่ ให้ถามถึงสถานที่ตั้งบ้านเลขที่ แล้วบันทึกรายละเอียด พร้อมทั้งติดตามไปที่บ้านหลังนั้น

2.7.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

2.7.3.1 แผนงานการเก็บข้อมูล

- 1) จัดทุกทีมรวมทั้งพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่นลงเก็บข้อมูลในเขตเทศบาลของอำเภอท่ามะกา
- 2) กระจายทีมออกไปเก็บตามเขตอำเภอต่าง ๆ
- 3) ให้ทีมที่เสร็จก่อน เข้ามาติดตามเก็บข้อมูลในเขตเทศบาลอำเภอเมืองและอำเภอท่ามะกาอีกครั้งหนึ่ง (กรณีไม่สามารถรอคอยการติดตามตัวอย่างในเขตเทศบาลระหว่างที่ลงเก็บพร้อมกันรอบแรก)

2.7.3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวเช่นเดียวกับการเก็บข้อมูลในการสำรวจทั้ง 2 รอบ โดยข้อมูลที่สำรวจมี 4 ชุด การเก็บข้อมูลของแต่ละชุดมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามหมู่บ้าน

ผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบการเก็บข้อมูล โดยเชิญผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิก อบต. ผู้ทรงคุณวุฒิ พระสงฆ์ ครู ประธานกลุ่มสตรี

และผู้รู้เรื่องราวของหมู่บ้านนั้น ๆ จำนวนอย่างน้อย 3 คน มาร่วมพูดคุยกันเป็นกลุ่ม ในขั้นแรก ผู้คุมงานสนามต้องชี้แจงความเป็นมาของโครงการฯ และวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ให้ผู้เข้าร่วมสนทนาเข้าใจอย่างชัดเจนก่อน พร้อมสอบถามความยินยอมในการให้ข้อมูลด้วย

แบบสอบถามครัวเรือน แบบสอบถามบุคคล และแบบสอบถามอนามัยแม่และเด็ก

พนักงานสัมภาษณ์ทั้งประเภททั่วไปและพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ เก็บข้อมูล โดยก่อนสัมภาษณ์พนักงานสัมภาษณ์ต้องชี้แจงวัตถุประสงค์และความเป็นมาของ โครงการฯ ให้แก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบก่อน พร้อมทั้งสอบถามความยินยอมในการให้สัมภาษณ์ด้วย ผู้ให้ข้อมูลครัวเรือนคือ หัวหน้าครัวเรือน ในกรณีที่หัวหน้าครัวเรือนไม่อยู่ ผู้อาวุโสรองลงไป จะเป็นผู้ให้ข้อมูลแทน ส่วนแบบสอบถามบุคคลจะถามทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปโดยไม่ มีการถามแทน เช่นเดียวกับแบบสอบถามอนามัยแม่และเด็ก ที่ถามเฉพาะสตรีที่กำลังมีบุตรอายุ ไม่เกิน 2 ปี และมีประสบการณ์การคลอดแบบเกิดไร้ชีพ และแท้ง หรือกำลังตั้งครรภ์ในช่วงที่ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในกรณีที่ไม่มีผู้อยู่ในข่ายสัมภาษณ์อยู่ในวันที่ไปเยี่ยมบ้าน ให้ทำการนัดหมาย ไว้ก่อน โดยพนักงานสัมภาษณ์ต้องพยายามนัดและสัมภาษณ์ให้ครบ 3 ครั้งก่อนที่จะบันทึก เป็นตัวอย่างที่สัมภาษณ์ไม่ได้

ในกรณีที่พนักงานสัมภาษณ์มีปัญหาในการเข้าสัมภาษณ์ครัวเรือนหรือบุคคล ผู้คุมงานสนามจะเข้าไปช่วยเหลือโดยอธิบายให้หัวหน้าครัวเรือน หรือบุคคลที่ปฏิเสธการให้ สัมภาษณ์ เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งช่วยทำให้จำนวนผู้ปฏิเสธการให้ สัมภาษณ์น้อยลง สำหรับพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่นนั้น นอกเหนือจากได้รับข้อเสนอแนะหรือ ข้อเสนอแนะในการเก็บข้อมูลจากผู้คุมงานสนามแล้ว ยังมีนักวิจัยของโครงการที่เข้าไปเป็น พี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิดอีกด้วย

2.8 การควบคุมคุณภาพข้อมูล

ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในสนาม มีดังนี้

ในการเก็บข้อมูลช่วงสัปดาห์แรกที่พนักงานสัมภาษณ์ทุกคนต้องลงเก็บข้อมูลในเขตเทศบาลร่วมกัน และกลับมาอภิปรายปัญหาพร้อมกันในกลุ่มใหญ่เป็นประจำทุกวันตลอดสัปดาห์ การปฏิบัติเช่นนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนระหว่างพนักงานสัมภาษณ์และผู้คุมงานสนามในเรื่องความเข้าใจแบบสอบถามก่อนที่จะแยกย้ายกันไปเก็บข้อมูลเป็นทีม ประโยชน์ในการลงเก็บข้อมูลพร้อมกันทั้งหมดนี้ ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในปัญหาข้อคำถามของแบบสอบถาม และปัญหาหลัก ๆ ในการเก็บข้อมูล

- ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม พนักงานสัมภาษณ์ทั่วไปแยกกันตรวจแบบสอบถามก่อนส่งให้ผู้คุมงานสนามตรวจสอบ หากข้อมูลไม่สมบูรณ์จะส่งกลับให้พนักงานสัมภาษณ์ที่รับผิดชอบแก้ไขและส่งให้ผู้คุมงานสนามตรวจสอบอีกครั้ง ในบางครั้งอาจต้องกลับไปสัมภาษณ์ใหม่ สำหรับพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่นนั้น นักวิจัยโครงการได้เข้าไปเยี่ยมทีมเก็บข้อมูลทุกทีมในทุกสัปดาห์ นอกจากนี้ยังได้ทำการตรวจสอบข้อมูลอย่างถี่ถ้วน ตลอดระยะเวลาที่เก็บข้อมูล
- ในช่วงสองอาทิตย์แรกของการเก็บข้อมูล นักวิจัยของโครงการฯ สุ่มตรวจแบบสอบถามระหว่างไปเยี่ยม/นิเทศ หากพบข้อผิดพลาดจะประชุมทีมเก็บข้อมูลทั้งทีม เพื่อให้ผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์รับทราบพร้อมกันและแก้ไขในการเก็บข้อมูลต่อไป สำหรับพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่น มีนักวิจัยโครงการตรวจสอบข้อมูลและนิเทศงานอยู่ตลอดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล
- สำหรับพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่นนั้น นักวิจัยของโครงการฯ และเจ้าหน้าที่ประจำโครงการทำหน้าที่เป็นผู้คุมงานภาคสนาม เนื่องจากพนักงานสัมภาษณ์เหล่านี้ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะไม่มีคนให้คำปรึกษาในหมู่บ้าน โดยนักวิจัยหรือเจ้าหน้าที่ประจำโครงการได้ไปนิเทศงานสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง

แบบสอบถามที่ตรวจแก้ไขสมบูรณ์แล้วจะส่งกลับมาที่สำนักงาน เพื่อให้นักวิจัยโครงการฯ ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อการเก็บข้อมูลภาคสนามสิ้นสุดลง ผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ที่คัดสรรแล้วจำนวน 15 คน ปฏิบัติงานต่อในตำแหน่งพนักงานลงรหัสและบันทึกข้อมูล โดยทำการตรวจแบบสอบถามอีกรอบหนึ่ง ก่อนลงรหัสและบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ รวมระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจแบบสอบถาม ลงรหัสและบันทึกข้อมูลในคอมพิวเตอร์ 4 เดือน (ระหว่างวันที่ 27 สิงหาคม 2545 – 30 ธันวาคม 2545)

จากนั้นได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั่วไปก่อนส่งให้ผู้เขียนรายงานนำไปวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งในระหว่างนี้หากพบข้อมูลไม่ถูกต้องจะส่งกลับมาตรวจสอบแก้ไขกับแบบสอบถามได้อีก

2.9 ข้อมูลที่เก็บได้

2.9.1 อัตราสัมภาษณ์ และเวลาสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษานั้นใช้วิธีเจนนับทุกครัวเรือน (แบบสอบถามครัวเรือน) และทุกคนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป (แบบสอบถามบุคคล) โดยในหมู่บ้านนั้น ผู้คุมงานสนามเป็นผู้เก็บข้อมูลจำนวนครัวเรือนจากผู้ใหญ่บ้านก่อน เพื่อให้ได้จำนวนครัวเรือนที่เป็นจริงในหมู่บ้าน และใช้จำนวนครัวเรือนที่ได้นี้เป็นเป้าหมายในการเก็บข้อมูลครัวเรือน ส่วนจำนวนคนที่อยู่ในข่ายต้องสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามบุคคลนั้น ได้มาจากผลรวมของจำนวน ผู้อยู่ในข่ายที่นับได้ในแต่ละครัวเรือนที่เก็บได้จริงทั้งหมด ทั้งครัวเรือนและบุคคลที่สัมภาษณ์ไม่ได้จะถูกบันทึกลงในแบบบันทึกเช่นกัน พร้อมทั้งเหตุผลที่สัมภาษณ์ไม่ได้ เพื่อนำมาใช้คำนวณอัตราสัมภาษณ์

จำนวนครัวเรือนที่อยู่ในข่ายมีทั้งสิ้น 15,308 ครัวเรือน สัมภาษณ์ได้ 12,680 ครัวเรือน คิดเป็นอัตราสัมภาษณ์เท่ากับร้อยละ 83 ส่วนจำนวนบุคคลที่อยู่ในข่ายมีทั้งสิ้น 31,575 คน สัมภาษณ์ได้ 28,899 คน คิดเป็นอัตราสัมภาษณ์เท่ากับร้อยละ 92 (ตาราง ผ 1.1 ในภาคผนวก 1)

เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์สำหรับครัวเรือน ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ตั้งแต่ 2 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 15 นาที ถ้าคิดโดยเฉลี่ย เวลาในการสัมภาษณ์ครัวเรือนคือ 15 นาที ส่วนแบบสอบถามบุคคลใช้เวลาในการสัมภาษณ์ตั้งแต่ 1 นาที ถึง 60 นาที หรือคิดเวลาการสัมภาษณ์โดยเฉลี่ยเท่ากับ 11 นาที (ตาราง ผ 1.1 ในภาคผนวก 1)

เหตุผลส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถสัมภาษณ์ได้หลังจากได้พยายามครบ 3 ครั้งแล้ว สำหรับแบบสอบถามบุคคลคือ มีภารกิจเกี่ยวกับอาชีพ หรือคิดธุระ (ร้อยละ 67) เหตุผลรองลงไปคือ เจ็บป่วย ขรา หรือพิการ (ร้อยละ 23) ส่วนผู้ไม่ต้องการให้ข้อมูลมีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น สำหรับครัวเรือนที่ไม่สามารถสัมภาษณ์ได้ในรอบ 3 (2545) นั้น พบว่า ร้อยละ 66 เป็นครัวเรือนที่ย้ายไปอยู่ที่อื่น ๆ นอกหมู่บ้าน ร้อยละ 10 เป็นบ้านที่ไม่มีผู้อาศัยอยู่ประจำ หรือเป็นบ้านปิด/บ้านร้าง ร้อยละ 7 มีภารกิจเกี่ยวกับอาชีพ หรือคิดธุระ มีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่สมาชิกในครัวเรือนไม่ต้องการให้ข้อมูล (ตาราง ผ 1.2 ในภาคผนวก 1)

2.9.2 คุณภาพของข้อมูล

การประเมินคุณภาพของข้อมูลในครั้งนี้ ประเมินจากข้อสรุปของพนักงานสัมภาษณ์ที่บันทึกไว้ในแต่ละแบบสอบถามหลังจากได้สัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้ว ความเห็นของพนักงานสัมภาษณ์ที่บันทึกไว้ ได้แก่ สภาพสถานที่ สิ่งแวดล้อม บุคคลอื่นที่อยู่ด้วยในขณะที่สัมภาษณ์ ใครบ้างที่ช่วยตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความร่วมมือและมีปฏิริยาในการสัมภาษณ์อย่างไร คำถามในส่วนใดหรือข้อคำถามใดที่ทำให้ผู้ตอบไม่พอใจที่จะตอบ ตลอดจนความเห็นของพนักงานสัมภาษณ์ในคุณภาพของข้อมูลที่เก็บได้ (รายละเอียดตาราง ผ 1.3 ในภาคผนวก 1)

ผลการวิเคราะห์พบว่า คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามทั้งสองแบบใกล้เคียงกัน ในเกือบทุกคำถาม พนักงานสัมภาษณ์เกือบครึ่งประเมินคุณภาพข้อมูลว่าอยู่ในระดับดีมาก และมากกว่าครึ่ง มีความเห็นว่า อยู่ในระดับดี มีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่บอกว่าพอใช้

สำหรับสภาพแวดล้อมขณะทำการสัมภาษณ์นั้น ประมาณครึ่งหนึ่งเห็นว่ามี ความเป็นส่วนตัวและปราศจากสิ่งรบกวน (ร้อยละ 50 สำหรับแบบสอบถามครัวเรือน และ ร้อยละ 46 ในแบบสอบถามบุคคล) ส่วนอีกครึ่งหนึ่งก็เห็นว่า ถึงแม้จะมีสิ่งรบกวนแต่ก็ไม่มีผล ต่อการให้สัมภาษณ์แต่อย่างใด (ร้อยละ 47 สำหรับแบบสอบถามครัวเรือน และร้อยละ 51 สำหรับ แบบสอบถามบุคคล) มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ตอบว่า สิ่งรบกวนนั้นมีผลต่อการสัมภาษณ์บ้าง (แบบสอบถามครัวเรือนร้อยละ 3 และแบบสอบถามบุคคลร้อยละ 3) ส่วนผู้ที่ตอบว่ามีสิ่งรบกวน ที่ทำให้ต้องหยุดการสัมภาษณ์บ่อยๆหรือทำให้เสียบรรยากาศ ในการสัมภาษณ์นั้นมีน้อยมาก (ไม่ถึงร้อยละ 1)

ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนนั้นมีประมาณครึ่งหนึ่งที่ไม่มีผู้อื่นอยู่ด้วย เลขตลอดการสัมภาษณ์ แต่ก็มีร้อยละ 36 ของครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้มีผู้อื่นอยู่ด้วยตลอดเวลา การสัมภาษณ์ และมีร้อยละ 17 ที่มีผู้อื่นอยู่ด้วยบางเวลา แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่อยู่ด้วยในขณะที่ทำ การสัมภาษณ์ข้อมูลระดับครัวเรือนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลในครอบครัวนั่นเอง (ร้อยละ 71) ส่วนที่เป็นเพื่อนบ้าน มีประมาณ 1 ใน 3 โดยผู้ที่อยู่ด้วยในขณะที่ทำการสัมภาษณ์นั้นร้อยละ 38 นั่งฟังโดยที่ไม่ได้มีส่วนในการช่วยตอบหรือแสดงความคิดเห็นแต่อย่างใด ส่วนอีกกว่า 1 ใน 3 อาจช่วยตอบหรือแสดงความคิดเห็นบ้าง ก็เป็นเพียงบางตอนเท่านั้น

ส่วนการสัมภาษณ์ข้อมูลระดับบุคคลนั้น มากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 53) มีผู้อื่นอยู่ด้วย ในขณะที่ให้สัมภาษณ์ สำหรับที่เป็นการสัมภาษณ์ตัวต่อตัวก็มีถึงร้อยละ 47 และที่เหลือราว 1 ใน 10 จะมีผู้อื่นอยู่ด้วยบ้างก็เป็นบางเวลาเท่านั้น และก็เช่นเดียวกับการสัมภาษณ์ข้อมูลระดับครัวเรือน ผู้ที่อยู่ในขณะสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นบุคคลในครัวเรือน (ร้อยละ 81) และมีร้อยละ 25 ที่เป็น เพื่อนบ้าน โดยผู้ที่อยู่ด้วยในขณะที่ทำการสัมภาษณ์นั้น ร้อยละ 43 นั่งฟังโดยที่ไม่ได้มีส่วนใน

การช่วยตอบหรือแสดงความคิดเห็นแต่อย่างใด ส่วนอีก 1 ใน 4 อาจช่วยตอบหรือแสดงความคิดเห็นบ้าง ก็เป็นเพียงบางตอนเท่านั้น

ในเรื่องความร่วมมือในการสัมภาษณ์นั้น เกือบทั้งหมดทั้งในการสัมภาษณ์ข้อมูลระดับครัวเรือนและบุคคลให้ความร่วมมือดีถึงดีมาก มีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่ให้ความร่วมมือปานกลาง และไม่ถึงร้อยละ 1 ที่ให้ความร่วมมือน้อย

สำหรับปฏิภพการตอบแบบสอบถามนั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86) ยินดีในการตอบแบบสอบถาม อีกประมาณ 1 ใน 10 มีปฏิภพเฉย ๆ และมีไม่ถึงร้อยละ 1 ที่มีท่าทีไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์ หรือแสดงท่าทีไม่ค่อยพอใจในการตอบคำถามบางคำถาม

สำหรับแบบสอบถามครัวเรือน เรื่องที่ไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์คือ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบุคคลในครัวเรือน (8 คน) ส่วนของลักษณะครัวเรือน (3 คน) และข้อคำถามที่ไม่พร้อมจะให้สัมภาษณ์คือ แหล่งเงินกู้ (3 คน) ส่วนเรื่องหรือข้อที่ไม่พอใจที่จะตอบนั้น มีเพียง 7 คนที่แสดงปฏิภพไม่พอใจในการตอบ

จึงกล่าวได้ว่า ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจครั้งนี้อยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมากเนื่องจากได้มีการทดสอบแบบสอบถามก่อนถึง 3 ครั้ง รวมทั้งมีขบวนการคัดเลือกและอบรมผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ที่ดี

3 ข้อมูลหมู่บ้าน

การสำรวจข้อมูลหมู่บ้านของโครงการกาญจนบุรีดำเนินการทุกปีเช่นเดียวกับการสำรวจครัวเรือนและบุคคล ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) มีวัตถุประสงค์เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาในระดับหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าเรา จะยังคงศึกษาในขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดิม คือ เหมือนของรอบ 1 (2543) แต่จำนวนหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งทำให้มีชุดข้อมูลในระดับหมู่บ้านเพิ่มขึ้นจากการสำรวจรอบ 1 (2543) คือมีชุดข้อมูลหมู่บ้านเพิ่มจาก 86 ชุดในรอบ 1 (2543) เป็น 89 ชุด ในรอบ 3 (2545) เนื่องจากมี 1 เขตชุมชนอาคารในเขตเมือง (บ้านวังทอง ตำบลห้วยเหนียว อำเภอท่ามะกา) ที่มีพื้นที่ทั้งส่วนที่เป็นเทศบาลและชนบท ดังนั้นในการสำรวจรอบ 3 (2545) ได้เปลี่ยนลักษณะของชุมชนอาคารบ้านวังทองเป็นหมู่บ้านกิ่งเมือง ทำให้จำนวนหมู่บ้านในพื้นที่กิ่งเมืองเพิ่มจาก 6 เป็น 7 หมู่บ้าน และเนื่องจากหมู่บ้านวังทอง มีทั้งลักษณะความเป็นเมืองและชนบทในหมู่บ้านเดียวกัน ทำให้ต้องรวบรวมข้อมูลของหมู่บ้านส่วนที่เป็นเขตเทศบาลของบ้านวังทองเพิ่มอีก 1 ชุด ดังนั้นจำนวนชุดข้อมูลระดับหมู่บ้านในเขตเมือง/กิ่งเมืองจึงเพิ่มเป็น 8 ชุด และสำหรับจำนวนหมู่บ้านในพื้นที่ปลูกข้าว เพิ่มจาก 20 เป็น 21 หมู่บ้านนั้น เกิดจากการแยกหมู่บ้านของบ้านหนองโพธิ์ ตำบลคอนตาเพชร อำเภอพนมทวนเป็น 2 หมู่บ้าน เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของครัวเรือน และประชากรของหมู่บ้านนั้น

ในรายงานบทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลระดับหมู่บ้านจำนวน 89 ชุด (จาก 88 หมู่บ้าน) ซึ่งข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) ผู้นำของหมู่บ้าน อาทิ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสของหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คนต่อหมู่บ้าน การเสนอข้อมูลจะแยกหมู่บ้านออกเป็น 5 พื้นที่ คือ

1. พื้นที่กิ่งเมือง	จำนวน 7	หมู่บ้าน
2. พื้นที่ปลูกข้าว	จำนวน 21	หมู่บ้าน
3. พื้นที่พืชไร่	จำนวน 20	หมู่บ้าน
4. พื้นที่สูง	จำนวน 20	หมู่บ้าน
5. พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน	จำนวน 20	หมู่บ้าน

การเสนอรายงานแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
- ส่วนที่ 2 การเกษตร
- ส่วนที่ 3 อาชีพ
- ส่วนที่ 4 สาธารณูปโภคและการคมนาคม
- ส่วนที่ 5 สุขภาพอนามัย
- ส่วนที่ 6 การพัฒนาชุมชน

3.1 ข้อมูลทั่วไป

จำนวนครัวเรือนในแต่ละพื้นที่ พบว่า พื้นที่กิ่งเมืองมีจำนวนครัวเรือนเฉลี่ยต่อหมู่บ้านสูงกว่าพื้นที่อื่น คือ 201 ครัวเรือน รองลงมาคือพื้นที่สูง เศรษฐกิจผสมผสาน พืชไร่ และพื้นที่ปลูกข้าว (ตาราง 3.1)

จำนวนประชากรเฉลี่ยต่อหมู่บ้าน พบว่า พื้นที่สูงมีประชากรเฉลี่ยต่อหมู่บ้านสูงที่สุด (1,125 คน) รองลงมาคือ พื้นที่กิ่งเมือง เศรษฐกิจผสมผสาน พืชไร่ และพื้นที่ปลูกข้าว (ตาราง 3.1)

เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 1 (2543) พบว่า มีความแตกต่างกันไม่มากนักในเรื่องจำนวนครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนระบุว่าจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับจำนวนประชากรโดยเฉลี่ยซึ่งก็เพิ่มมากขึ้น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนประชากรเฉลี่ยในพื้นที่สูงเพิ่มขึ้นอย่างมากจากการสำรวจฯ รอบ 1 (2543) ซึ่งเท่ากับ 556 คน เป็น 1,125 คน ทั้งนี้เนื่องจากประชากรในพื้นที่สูงของกาญจนบุรีมีการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยกันบ่อยมาก

ตาราง 3.1 จำนวนครัวเรือนและประชากรเฉลี่ยต่อหมู่บ้าน จำแนกตามพื้นที่

	กิ่งเมือง	ข้าว	พีชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
จำนวนครัวเรือนเฉลี่ย	201	100	103	142	132
จำนวนประชากรเฉลี่ย	958	429	470	1,125	581
จำนวนประชากรชายเฉลี่ย	444	207	232	352	280
จำนวนประชากรหญิงเฉลี่ย	514	222	238	372	301

ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) ให้ความสนใจกับอุตสาหกรรมในหมู่บ้าน จึงได้สอบถามถึงจำนวนสถานประกอบการที่เป็นโรงงานและชาวบ้านที่ทำงานในโรงงานดังกล่าว พบว่า ในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานมีโรงงานมากที่สุดคือ 11 โรงงานใน 6 หมู่บ้าน พื้นที่กิ่งเมืองมี 9 โรงงาน ใน 5 หมู่บ้าน และพื้นที่พีชไร่มีเพียง 1 โรงงาน (ตาราง 3.2)

ในภาพรวมมีโรงงานทั้งหมด 32 โรงงานกระจายอยู่ใน 20 หมู่บ้านของพื้นที่ศึกษาโดยที่มีโรงงานทำปุ๋ย/ยาฆ่าแมลง 4 โรงงาน โรงงานพลาสติกและโรงงานแป้งมันสำปะหลังอย่างละ 3 โรงงาน โรงงานทำรองเท้า โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าโพล โรงงานทำอาหารสัตว์ โรงงานแปรรูปหน่อไม้ โรงงานหล่อทองเหลือง และโรงงานไม้อัด อย่างละ 2 โรงงาน นอกนั้นเป็นอย่างละ 1 โรงงานคือ โรงงานน้ำตาล โรงงานเย็บกระเป๋าหนัง โรงงานทำถ้วยเดียว โรงงานทำน้ำแข็ง โรงงานทำเกษตร โรงงานหล่อเสา โรงงานทำอิฐบล็อก โรงงานทำของเล่นจากไม้ โรงงานทำเครื่องเงิน และโรงงานเจียรไนพลอย

ตาราง 3.2 จำนวนหมู่บ้านที่มีโรงงานตั้งอยู่ในหมู่บ้าน จำแนกตามพื้นที่

จำนวนโรงงาน	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
1 โรงงาน	2	1	1	4	3
2 โรงงาน	2	3	-	-	2
3 โรงงาน	1	-	-	-	-
4 โรงงาน	-	-	-	-	1
รวม (หมู่บ้าน)	5	4	1	4	6

ขนาดของโรงงานมีตั้งแต่ขนาดเล็กมีจำนวนคนงานไม่เกิน 10 คน มีจำนวน 5 โรงงาน ขนาดของโรงงาน ตั้งแต่ 10-100 คน มีจำนวน 2 โรงงาน ที่เหลือเป็นโรงงานขนาดใหญ่ โรงงานที่ใหญ่ที่สุดคือโรงงานน้ำตาล มีคนงานถึง 700 คน จากการที่มีโรงงานตั้งอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านซึ่งรวมทั้งผู้ที่อยู่เดิมและอพยพมาอยู่ใหม่ในหมู่บ้านที่ศึกษาได้ทำงานในโรงงานดังกล่าวด้วย

3.2 การเกษตร

ในการสำรวจแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร พบว่า หมู่บ้านที่สำรวจมีแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการเกษตร อย่างไรก็ตาม น้ำฝนยังเป็นแหล่งน้ำสำคัญในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ที่มีหมู่บ้านที่ใช้น้ำฝนเพื่อการเกษตรเพียงครั้งหนึ่งทำนองเดียวกับพื้นที่กิ่งเมืองใช้น้ำฝน 3 หมู่บ้าน (จาก 8 หมู่บ้าน) รองลงมาคือคลองชลประทานที่กระจายในทุกพื้นที่ ซึ่งพบมากในพื้นที่ปลูกข้าว (9 หมู่บ้าน) พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (7 หมู่บ้าน) และพื้นที่กิ่งเมือง (6 หมู่บ้าน) แต่ไม่พบในพื้นที่ปลูกพืชไร่ และพื้นที่สูง ส่วนบ่อบาดาลพบในทุกพื้นที่ แต่ที่มีมากคือพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (13 หมู่บ้าน จาก 20 หมู่บ้าน) ในพื้นที่กิ่งเมืองมี 6 หมู่บ้าน (จาก 8 หมู่บ้าน) (ตาราง 3.3)

ตาราง 3.3 จำนวนหมู่บ้านที่มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร จำแนกตามพื้นที่ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

แหล่งน้ำ	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
คลองชลประทาน	6	9	0	0	7
บ่อน้ำบาดาล					
- น้อยกว่า 5 บ่อ	2	2	4	1	2
- มากกว่า 5 บ่อขึ้นไป	4	1	2	0	11
ลำห้วย					
- น้อยกว่า 5 แห่ง	0	0	1	2	2
- มากกว่า 5 แห่งขึ้นไป	1	0	3	7	3
บึง หนอง	0	0	2	1	0
ฝาย	0	0	3	3	2
น้ำฝน	3	15	19	19	10
สระขุด บ่อขุด อ่างเก็บน้ำ	0	0	3	0	2
น้ำพุ	0	0	0	1	1
ประปาหมู่บ้าน	0	0	0	0	1
บ่อน้ำตื้น	0	0	0	0	1

ผู้นำชุมชนให้ข้อมูลด้านปริมาณน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา พบว่ามีจำนวนหมู่บ้านที่ปริมาณน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติลดลงมากกว่าหมู่บ้านที่ได้รับน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเพิ่มขึ้น แต่ในบางหมู่บ้านปริมาณน้ำที่ได้รับเท่าเทียมกับปีที่ผ่านมา (ตาราง 3.4)

ตาราง 3.4 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามปริมาณน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในปี 2545 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2544 และพื้นที่

ปริมาณน้ำในแหล่งน้ำ ธรรมชาติเทียบกับปีที่แล้ว	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ลดลง	4	7	10	9	9
เพิ่มขึ้น	-	2	3	3	2
คงเดิม	3	6	2	7	8
ไม่ทราบ	-	2	2	0	0
ไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ	1	4	3	1	1
รวม (หมู่บ้าน)	8	21	20	20	20

3.3 อาชีพ

ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) พบว่า อาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านที่ศึกษา ยังคงเป็นอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกับในรอบอื่น ๆ แม้แต่ในพื้นที่กิ่งเมือง ครั้งหนึ่งของหมู่บ้านที่สำรวจ (4 หมู่บ้าน) ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นกัน อีกครั้งหนึ่งประชากรของหมู่บ้านทำงานในโรงงาน และค้าขาย ในพื้นที่ปลูกข้าวทั้ง 21 หมู่บ้าน อาชีพหลักคือเกษตรกรรม ส่วนพื้นที่ปลูกพืชไร่และพื้นที่สูง มี 6 หมู่บ้านที่รับจ้างทำการเกษตรและทำงานในโรงงาน (ตาราง 3.5)

ตาราง 3.5 จำนวนหมู่บ้าน จำแนกตามอาชีพส่วนใหญ่ของประชากร และพื้นที่

อาชีพ	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
เกษตรกรรม	4	21	17	17	18
รับจ้างเกษตรกรรม	0	0	2	2	0
รับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างก่อสร้าง	0	0	0	0	1
รับราชการ	0	0	0	0	1
ค้าขาย	1	0	0	0	0
อื่นๆ เช่น ทำงานในโรงงาน เผาถ่าน	3	0	1	1	0
รวม (หมู่บ้าน)	8	21	20	20	20

พืชผลทางการเกษตรที่ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ศึกษาเพาะปลูกเป็นส่วนใหญ่ พบว่า เป็นไปตามประเภทของหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านปลูกข้าวหรือหมู่บ้านปลูกพืชไร่เกือบทั้งหมด เป็นที่น่าสังเกตว่าเกือบทุกหมู่บ้านในแต่ละพื้นที่ที่ศึกษา มีการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง เช่นเดียวกับการปลูกผัก ผลไม้ พบว่า มีกระจายอยู่ในหลายหมู่บ้าน (ตาราง 3.6) กล่าวได้ว่าลักษณะอาชีพของชาวบ้านมิได้เปลี่ยนแปลงในระหว่างรอบสำรวจ

ตาราง 3.6 จำนวนหมู่บ้านที่เพาะปลูกพืชเพื่อขาย จำแนกตามพื้นที่ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

การเพาะปลูก	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ข้าว (เช่น ข้าวนาดำ นาหว่าน ข้าวไร่)	3	19	7	10	6
พืชไร่ เช่น อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง	7	19	19	18	18
สวนผัก เช่น แตงกวา หน่อไม้ฝรั่ง พริก	5	9	13	12	17
สวนผลไม้ เช่น แตงโม มะม่วง มะละกอ	4	10	12	14	10
ไม้ยืนต้น เช่น ต้นสัก ยูคาลิปตัส สะเดา	-	9	10	9	6
อื่นๆ เช่น ดาเวียง มะลิ ขมิ้น	-	1	1	2	1

ส่วนการเลี้ยงสัตว์เพื่อขายเป็นรายได้ นั้น พบว่า มีกระจายอยู่ในทุกหมู่บ้าน สัตว์ที่นิยมเลี้ยงเพื่อขายมากที่สุด ได้แก่ วัว รองลงมาคือ หมูและไก่ ส่วนควายมีจำนวนหมู่บ้านที่เลี้ยงเพื่อขายไม่มากนัก โดยสรุป นอกจากการเพาะปลูกพืชแล้ว ในหมู่บ้านต่างๆ ของทุกพื้นที่ที่มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อขายเช่นกัน (ตาราง 3.7)

ตาราง 3.7 จำนวนหมู่บ้านที่เลี้ยงสัตว์เพื่อขาย จำแนกตามพื้นที่ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

การเลี้ยงสัตว์	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
วัว	6	21	16	17	19
ควาย	-	5	2	9	5
หมู	3	16	16	15	16
ไก่	5	14	16	16	15
ปลา	2	5	3	12	6
กิ้ง	-	2	1	-	-
กบ	-	1	1	3	1
อื่นๆ เช่น แกะ เป็ด ไหม	1	5	4	11	4

3.4 สาธารณูปโภคและการคมนาคม

เมื่อเปรียบเทียบสาธารณูปโภคที่มีอยู่ในหมู่บ้านที่ศึกษาในรอบ 1 (2543) และรอบ 3 (2545) พบการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งอำนวยความสะดวกในการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์สาธารณะ โทรศัพท์มือถือ การใช้อินเทอร์เน็ต หอกระจายข่าว ยกเว้นวิทยุสื่อสารที่ลดลง อาจเนื่องมาจากหมู่บ้านใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยกว่าเดิม มีปริมาณหมู่บ้านที่มีสิ่งเหล่านี้เพิ่มขึ้นอย่างมาก ส่วนการรับสัญญาณโทรทัศน์ พบว่าเกือบทุกหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษาชาวบ้านสามารถดูโทรทัศน์ได้ ยกเว้นในพื้นที่สูงที่พบว่ามีเพียง 6 หมู่บ้าน ใน 20

หมู่บ้านที่สามารถรับสัญญาณโทรทัศน์ได้ อย่างไรก็ตามการรับสัญญาณโทรทัศน์ในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นจำเป็นต้องมีจานดาวเทียม

ส่วนการคมนาคมทางถนน พบว่ามีการเพิ่มขึ้นของการมีรถประจำทางผ่านหมู่บ้านไม่มากนัก ยกเว้นในหมู่บ้านที่ปลูกพืชไร่ มีรถประจำทางผ่านหมู่บ้านลดลงจาก 12 หมู่บ้านเหลือ 8 หมู่บ้าน (ตาราง 3.8)

ตาราง 3.8 จำนวนหมู่บ้าน จำแนกตามสาธารณูปโภคที่มีในหมู่บ้าน พื้นที่ และรอบการสำรวจ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

สาธารณูปโภค	กิ่งเมือง		ข้าว		พืชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	รอบ1	รอบ3	รอบ1	รอบ3	รอบ1	รอบ3	รอบ1	รอบ3	รอบ1	รอบ3
	(2543)	(2545)	(2543)	(2545)	(2543)	(2545)	(2543)	(2545)	(2543)	(2545)
รับสัญญาณโทรทัศน์ได้	-	8	-	21	-	20	-	6	-	19
โทรศัพท์สาธารณะติดตั้งอยู่	2	15	8	15	6	12	14	16	15	18
โทรศัพท์สาธารณะใช้การได้	1	7	7	21	6	20	6	19	11	20
โทรศัพท์บ้าน	-	7	-	10	-	8	-	9	-	15
มีสัญญาณโทรศัพท์มือถือ	5	8	17	20	14	19	10	13	18	20
หอกระจายข่าว	4	6	13	20	12	19	14	16	12	17
วิทยุสำหรับสื่อสาร	4	5	14	11	16	8	16	15	17	12
การใช้อินเทอร์เน็ต	1	3	2	0	0	0	1	2	2	5
มีรถประจำทางผ่านหมู่บ้าน	2	3	6	11	12	8	14	14	6	7

ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 1 (2543) พบว่าเส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้านที่ศึกษาไปยังอำเภอ มีถนนที่เป็นคอนกรีตน้อยมาก แต่ในการสำรวจฯ รอบ 3 (2545) พบว่า ถนนที่เป็นคอนกรีตเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจนในทุกพื้นที่ เช่นในพื้นที่สูงจำนวนหมู่บ้านที่มีถนนคอนกรีตเพิ่มขึ้นจากไม่มีเลยเป็น 17 หมู่บ้าน ซึ่งแสดงว่า เส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้านและระหว่างอำเภอต่างๆ ในจังหวัดสะดวกสบายขึ้น อย่างไรก็ตามยังพบว่ายังมีบางหมู่บ้านที่ประสบปัญหาน้ำท่วมขัง โดยเฉพาะในหมู่บ้านของพื้นที่สูง ยังคงมี 5 หมู่บ้านที่ประสบปัญหาน้ำท่วมขัง

เช่นเดิม พื้นที่ปลูกพืชไร่พบปัญหาน้ำท่วม 7 หมู่บ้านจากจำนวน 20 หมู่บ้าน พื้นที่กิ่งเมืองไม่ประสบปัญหาน้ำท่วมเช่นเดิม (ตาราง 3.9)

ตาราง 3.9 จำนวนหมู่บ้าน จำแนกตามลักษณะถนน และพื้นที่

ลักษณะถนน	กิ่งเมือง		ข้าว		พืชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	ภายในหมู่บ้าน	ระหว่างอำเภอ	ภายในหมู่บ้าน	ระหว่างอำเภอ	ภายในหมู่บ้าน	ระหว่างอำเภอ	ภายในหมู่บ้าน	ระหว่างอำเภอ	ภายในหมู่บ้าน	ระหว่างอำเภอ
	ดิน/ลูกรังและลาดยาง	0	0	9	0	16	1	12	3	9
ลาดยางและคอนกรีต	0	0	5	0	0	19	2	0	1	0
คอนกรีต	8	8	7	21	4	0	6	17	10	20

3.5 สุขภาพอนามัย

ข้อมูลจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 1 (2543) ทำให้ทราบว่าในหมู่บ้านที่ศึกษา มีบริการสาธารณสุขต่างๆ ทั้งของรัฐ ได้แก่สถานอนามัยประจำตำบล ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน (ศสมข) และบริการของเอกชน ได้แก่ ร้านค้าในหมู่บ้านที่มียาจำหน่าย ซึ่งเป็นสถานบริการที่พบได้ในทุกหมู่บ้าน

สำหรับโรคที่เป็นปัญหาหลักของหมู่บ้านตามผู้นำหมู่บ้านได้ระบุไว้ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงจากการสำรวจรอบ 1 (2543) เล็กน้อย แต่โรคที่ผู้คนเจ็บป่วยกันบ่อยมากที่สุดลำดับแรกยังคงได้แก่โรคหวัด ซึ่งชุกชุมในทุกพื้นที่ เช่น พื้นที่กิ่งเมืองพบโรคหวัดทุกหมู่บ้านที่ศึกษา และมีจำนวนหมู่บ้านที่ระบุว่ามีชาวบ้านเจ็บป่วยด้วยโรคหวัดมากขึ้นกว่าข้อมูลรอบ 1 (2543) โรคสำคัญที่พบรองลงมา โดยเฉพาะในพื้นที่สูงคือโรคมมาลาเรีย ส่วนโรคอื่นๆ ถูกระบุไว้บ้างประปรายในไม่กี่หมู่บ้าน เช่น โรคกระดูก โรคความดันโลหิตสูง/ต่ำ (ตาราง 3.10) นอกจากนี้ ผู้นำหมู่บ้านยังระบุว่าชาวบ้านในหมู่บ้านของตนเจ็บป่วยด้วยโรคใหม่ที่ไม่เคยมีในหมู่บ้าน เช่น โรคภูมิแพ้ โรคไข้เลือดออก โรคไข้ฉี่หนู เป็นต้น

ตาราง 3.10 จำนวนหมู่บ้าน จำแนกตามโรคที่เป็นปัญหาและพื้นที่ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

โรค	กิ่งเมือง		ข้าว		พืชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	รอบ1	รอบ3	รอบ1	รอบ3	รอบ1	รอบ3	รอบ1	รอบ3	รอบ1	รอบ3
	(2543)	(2545)	(2543)	(2545)	(2543)	(2545)	(2543)	(2545)	(2543)	(2545)
ไข้หวัด	0	8	11	19	12	16	6	10	7	17
มาลาเรีย	0	0	0	0	2	1	17	9	5	2
โรคกระดูก	-	0	-	1	-	0	-	1	-	0
ภูมิแพ้	-	0	-	0	-	2	-	0	-	1
ปวดเมื่อย	0	0	4	0	0	1	0	0	0	0
โรคเครียด	-	0	-	1	-	0	-	0	-	0
ไข้เลือดออก	1	-	0	-	1	-	3	-	1	-
ความดันสูง/ต่ำ	1	-	2	-	0	-	0	-	1	-
เบาหวาน	1	-	2	-	0	-	0	-	0	-
ตาแดง	0	-	0	-	0	-	2	-	0	-
เท้าช้าง	0	-	0	-	0	-	1	-	0	-

3.6 การพัฒนาชุมชน

ในระหว่างที่สถาบันวิจัยประชากรและสังคมดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน โครงการกาญจนบุรีนั้น เป็นระยะเวลาที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้านในทุกหมู่บ้าน โดยผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ฯลฯ ในการสำรวจฯ รอบ 3 (2545) นี้จึงได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่างๆที่เข้ามาในหมู่บ้าน พบว่า มีโครงการมากมายภายใต้ชื่อเรียกต่าง ๆ และภายใต้หน่วยงานที่รับผิดชอบต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กรมประชาสงเคราะห์ กรมชลประทาน ฯลฯ อย่างไรก็ตามจากการสำรวจ โดยให้ผู้ตอบให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านโดยที่ไม่มีการถามนำ พบว่าหมู่บ้านต่าง ๆ ได้รับความช่วยเหลือภายใต้ชื่อโครงการแตกต่างกัน จำนวนหมู่บ้านที่ได้รับเงิน

กองทุนเงินแสนมากที่สุด เช่นในพื้นที่ปลูกข้าว มีหมู่บ้านที่ได้รับ 10 หมู่บ้าน (จาก 21 หมู่บ้าน) ส่วนกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท พบเพียง 4 หมู่บ้าน จาก 88 หมู่บ้าน (ตาราง 3.11)

ตาราง 3.11 จำนวนหมู่บ้านที่มีโครงการพัฒนา จำแนกตามพื้นที่

โครงการพัฒนา	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท	0	1	2	0	1
กองทุนเงินแสน	3	10	9	6	8
กระตุ้นเศรษฐกิจ ตำบลละ 1 ล้านบาท	0	5	1	0	0
สร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก (คสล.)	0	1	1	6	0
ไฟฟ้า	0	0	2	3	1
ประปา	0	2	2	3	2
ก่อสร้างถังเก็บน้ำหมู่บ้าน	0	3	1	1	2
ผู้สูงอายุ	0	0	2	2	2
อาหารกลางวันเด็ก	0	2	2	2	2
อาหารเสริม (นม)	0	1	3	0	2
ส่งเสริมอาชีพ	1	0	0	9	4
หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด	0	2	1	2	0
ลานกีฬาต้านยาเสพติด	0	2	0	2	0
ร้านค้าชุมชน	0	0	0	0	2
อื่นๆ (1) เช่น บ่อน้ำบาดาล พันธุ์ข้าว ฯ	1	11	9	13	8
อื่นๆ (2) เช่น โครงการ SIF ส่งเสริมอาชีพ ฯ	0	3	7	7	4
อื่นๆ (3) เช่น ฝายน้ำล้น กองทุน ปตท. ฯ	0	1	2	1	0

การเปรียบเทียบผลการสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้านในรอบ 1 (2543) และรอบ 3 (2545) โดยสรุป ไม่พบการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้าน ยกเว้นการเพิ่มขึ้นของสาธารณูปโภคด้านการติดต่อสื่อสาร และในโครงการพัฒนาต่างๆ ที่ลงไปอย่างมาก ในช่วงเวลาดังกล่าว

4 ลักษณะทั่วไปของประชากร

ลักษณะทั่วไปของประชากรที่จะกล่าวถึงประกอบไปด้วย จำนวนประชากรและการกระจายตัว โครงสร้างอายุและเพศของประชากร อายุมัธยฐาน และอัตราส่วนพึ่งพิง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 จำนวนประชากรและการกระจายตัว

ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (พ.ศ.2545) นี้ มีจำนวนครัวเรือนที่เจนนับได้ทั้งสิ้น 12,680 ครัวเรือน มีประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษารวม 45,043 คน แยกเป็นเพศชาย 21,673 คน และเพศหญิง 23,370 คน (ตาราง 4.1) การกระจายตัวของประชากรในแต่ละพื้นที่ มีดังนี้ ประชากรที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงมีร้อยละ 27 อยู่ในเมือง/กึ่งเมือง และในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานร้อยละ 21 อยู่ในพื้นที่ปลูกข้าวร้อยละ 16 และอีกร้อยละ 15 อาศัยอยู่ในพื้นที่พีชไร์

ตาราง 4.1 จำนวนประชากร จำแนกตามเพศ และพื้นที่, รอบ 3 (2545)

พื้นที่	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
เมือง/กึ่งเมือง	4,431	4,985	9,416	2,664
ข้าว	3,358	3,881	7,239	2,024
พีชไร์	3,324	3,545	6,869	1,986
ที่สูง	6,182	6,117	12,299	3,399
ผสมผสาน	4,378	4,842	9,220	2,607
รวม	21,673	23,370	45,043	12,680

เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจทั้งสามรอบที่ผ่านมาแล้ว พบว่า ในช่วงการสำรวจข้อมูล พื้นฐานรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) มีครัวเรือนที่แรงงานได้เพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 9 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) แล้วพบว่าในการสำรวจรอบปัจจุบัน สามารถแรงงานครัวเรือนได้เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย คือร้อยละ 0.2 เท่านั้น ในขณะที่จำนวนประชากรรวมที่แรงงานได้ในรอบ 2 (2544) เมื่อเทียบกับรอบ 1 (2543) มีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.0 (ประชากรเพศชายและเพศหญิงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 8.9 และ 7.2 ตามลำดับ) แต่เมื่อเปรียบเทียบ การสำรวจฯ ทั้งสองรอบที่ผ่านมา (รอบ 2-3) พบว่าจำนวนประชากรที่แรงงานได้มีจำนวน ลดลงร้อยละ 2.1 (ประชากรเพศชายลดลง ร้อยละ 2.4 และประชากรเพศหญิงลดลงร้อยละ 1.9) (ตาราง 4.2)

ตาราง 4.2 จำนวนครัวเรือน ประชากรรวม ประชากรชายและหญิง, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

	รอบ 1 (2543)	รอบ 2 (2544)	เปลี่ยนแปลง (%) รอบ 1→2	รอบ 3 (2545)	เปลี่ยนแปลง (%) รอบ 2→3
จำนวนครัวเรือน	11,612	12,657	9.0	12,680	0.2
จำนวนประชากร					
ชาย	20,378	22,197	8.9	21,673	-2.4
หญิง	22,236	23,832	7.2	23,370	-1.9
รวม	42,614	46,029	80	45,043	-21

ตาราง 4.3 แสดงการเปรียบเทียบการกระจายตัวของประชากรในแต่ละพื้นที่ ระหว่าง การสำรวจฯ รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) พบว่า ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาจำนวนครัวเรือนในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานที่สำรวจได้มีจำนวนลดลง ส่วนพื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ และพื้นที่สูงมีจำนวนครัวเรือนที่สำรวจได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในขณะที่จำนวนประชากรที่ แรงงานได้ลดลงในทุกพื้นที่ โดยในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรสูง ที่สุด (ประมาณร้อยละ 4) เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ในขณะเดียวกัน พบว่าพื้นที่สูงมีการ

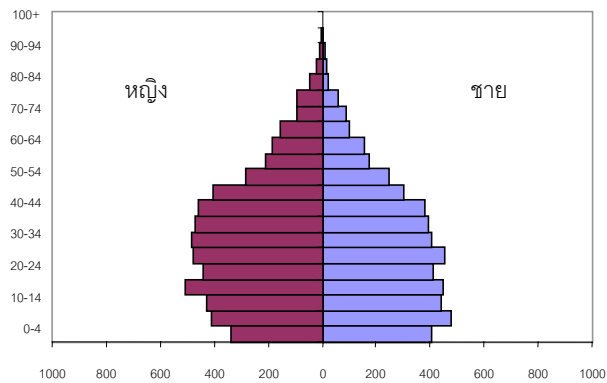
เปลี่ยนแปลงประชากรน้อยที่สุด คือน้อยกว่าร้อยละ 1 สำหรับการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเพศชายและหญิงที่เจงนั๊บได้ในการสำรวจทั้งสองรอบมีแบบแผนที่คล้ายคลึงกัน คือ โดยรวมแล้วเจงนั๊บได้ลดลง ยกเว้นในเขตพื้นที่สูงที่เจงนั๊บประชากรเพศหญิงได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย (ร้อยละ 0.4)

ตาราง 4.3 จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร และร้อยละของการเปลี่ยนแปลง จำแนกตามเพศ และพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

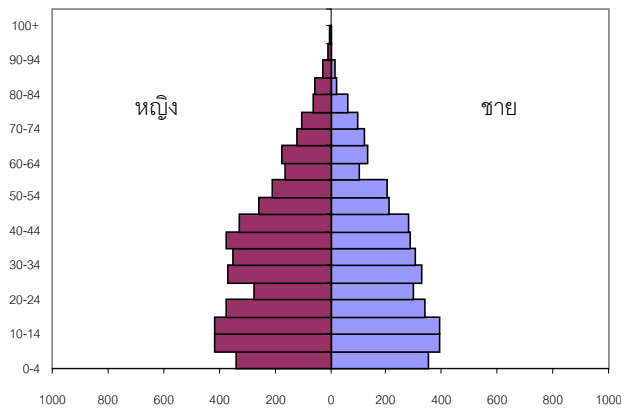
	พื้นที่					รวม
	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	
ครัวเรือน						
รอบ 2 (2544)	2,776	1,969	1,968	3,328	2,616	12,657
รอบ 3 (2545)	2,664	2,024	1,986	3,399	2,607	12,680
ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	-4.0	2.8	0.9	2.1	-0.3	0.2
ประชากรรวม						
รอบ 2 (2544)	9,797	7,348	7,079	12,318	9,487	46,029
รอบ 3 (2545)	9,416	7,239	6,869	12,299	9,220	45,043
ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	-3.9	-1.5	-3.0	-0.2	-2.8	-2.1
ชาย						
รอบ 2 (2544)	4,594	3,437	3,429	6,225	4,512	22,197
รอบ 3 (2545)	4,431	3,358	3,324	6,182	4,378	21,673
ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	-3.5	-2.3	-3.1	-0.7	-3.0	-2.4
หญิง						
รอบ 2 (2544)	5,203	3,911	3,650	6,093	4,975	23,832
รอบ 3 (2545)	4,985	3,881	3,545	6,117	4,842	23,370
ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง	-4.2	-0.8	-2.9	0.4	-2.7	-1.9

4.2 โครงสร้างอายุและเพศของประชากร

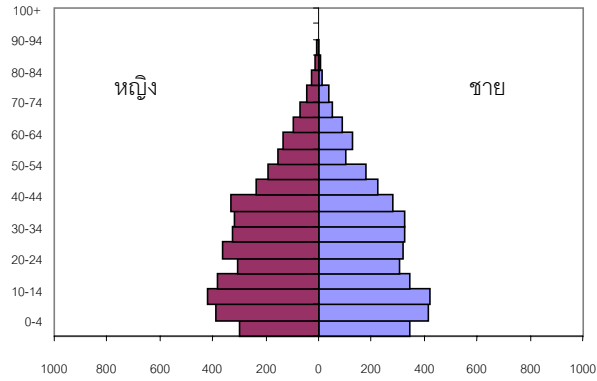
ปิระมิดประชากรของพื้นที่ศึกษา (แผนภูมิ 4.1 ถึง 4.5) แสดงให้เห็นว่า โดยทั่วไป โครงสร้างทางอายุและเพศของประชากรในทุกพื้นที่ศึกษาไม่เปลี่ยนแปลงไปจากการสำรวจข้อมูล พื้นฐานรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) มากนัก (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2543 และ 2544)

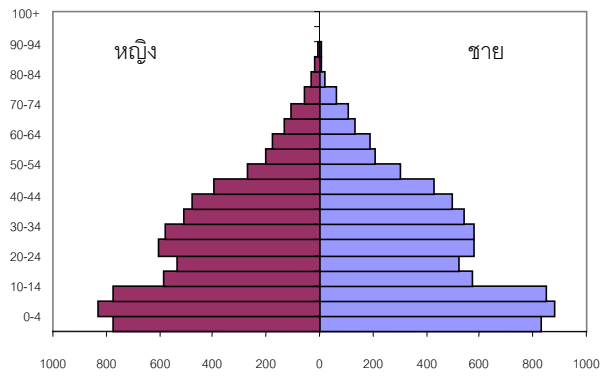
แผนภูมิ 4.1 : ปิระมิดประชากร : เมือง/กิ่งเมือง

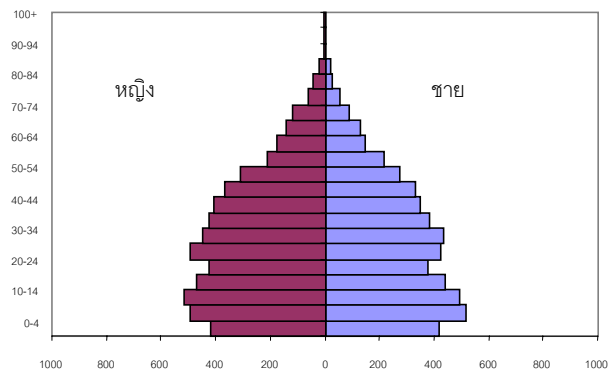
แผนภูมิ 4.2 : ปิระมิดประชากร : อำเภอ

แผนภูมิ 4.3 : ปริมาณประชากร : พิจิตร

แผนภูมิ 4.4 : ปริมาณประชากร : พิษณุโลก

แผนภูมิ 4.5: ปริมาณประชากร : พัทธนา

เมื่อแบ่งโครงสร้างประชากรออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) ประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) และประชากรวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) พบว่าทุกพื้นที่ศึกษาในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) มีสัดส่วนประชากรในวัยแรงงานสูงที่สุด (ร้อยละ 60) และเมื่อพิจารณาโครงสร้างประชากรในแต่ละพื้นที่แล้วพบว่า พื้นที่สูงมีประชากรวัยเด็กมากที่สุด คือร้อยละ 36 และมีประชากรในวัยแรงงานน้อยที่สุด คือร้อยละ 56 ในขณะที่พื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีประชากรวัยเด็กน้อยที่สุด (ร้อยละ 25) และมีประชากรวัยทำงานมากที่สุด (ร้อยละ 64) สำหรับพื้นที่ที่มีประชากรวัยสูงอายุมากที่สุด คือ พื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 13)

ตาราง 4.4 แสดงการเปรียบเทียบการกระจายร้อยละของประชากรในพื้นที่ศึกษาแยกตามกลุ่มอายุหลักๆ 3 กลุ่ม จะเห็นได้ว่า โครงสร้างประชากรจากการสำรวจทั้ง 3 รอบ มีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน คือ พื้นที่สูงมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กสูงที่สุด พื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีประชากรวัยแรงงานในสัดส่วนที่สูงกว่าพื้นที่อื่น ในขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวมีสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุสูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ

ตาราง 4.4 การกระจายร้อยละของประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุและพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

พื้นที่	0-14			15-59			60+		
	รอบ 1 (2543)	รอบ 2 (2544)	รอบ 3 (2545)	รอบ 1 (2543)	รอบ 2 (2544)	รอบ 3 (2545)	รอบ 1 (2543)	รอบ 2 (2544)	รอบ 3 (2545)
เมือง/กึ่งเมือง	24.5	25.1	24.8	65.2	64.3	64.3	10.3	10.6	11.0
ข้าว	28.7	28.5	28.6	59.0	59.0	58.2	12.3	12.5	13.2
พืชไร่	30.3	30.1	29.9	60.5	60.7	59.5	9.2	9.2	9.7
ที่สูง	36.1	36.1	35.5	56.6	56.3	56.2	7.3	7.6	7.8
ผสมผสาน	28.5	27.9	27.3	61.2	61.8	61.0	10.3	10.3	10.6
รวม	29.9	29.9	29.8	60.4	60.2	60.0	9.7	9.8	10.2

ประชากรสูงอายุ เป็นกลุ่มประชากรอีกกลุ่มที่กำลังได้รับความสนใจ เนื่องจากประชากรสูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของประชากร และมีผลต่อการวางแผนนโยบายทางด้านประชากร สาธารณสุขและนโยบายทางสังคมต่างๆ ตาราง 4.5 แสดงอัตราการย่อยของประชากรสูงอายุ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป และกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป หรือที่เรียกว่า “กลุ่มสูงอายุที่สุด” พบว่า โดยภาพรวมแล้ว จำนวนผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มกำลังเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ในกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มจากร้อยละ 9.7 ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 1 (2543) เป็นร้อยละ 10.2 ในการสำรวจฯ รอบ 3 (2545) ขณะเดียวกันกลุ่มประชากรอายุ 80 ปีขึ้นไป ได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากการสำรวจทั้ง 3 รอบ

ตาราง 4.5 ร้อยละของประชากรสูงอายุและกลุ่มสูงอายุที่สุด จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

อายุ	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
กลุ่มอายุ 60ปีขึ้นไป						
รอบ 1 (2543)	10.3	12.3	9.1	7.3	10.3	97
รอบ 2 (2544)	10.6	12.5	9.2	7.6	10.4	98
รอบ 3 (2545)	11.0	13.2	9.8	7.8	10.7	10.2
กลุ่มอายุ 80ปีขึ้นไป						
รอบ 1 (2543)	1.2	1.6	0.9	0.5	1.1	10
รอบ 2 (2544)	1.3	1.7	0.9	0.6	1.3	11
รอบ 3 (2545)	1.4	1.8	0.9	0.6	1.2	11

4.3 อัตราส่วนเพศ

อัตราส่วนเพศ หรือ จำนวนผู้ชายต่อผู้หญิง 100 คน โดยทั่วไปแล้วอัตราส่วนเพศชายจะสูงกว่าเพศหญิงในช่วงอายุต่ำ ๆ และจะลดลงเรื่อย ๆ เมื่ออายุสูงขึ้น จากการศึกษา พบว่าโดยภาพรวมประชากรในพื้นที่ศึกษาในรอบ 3 (2545) มีสัดส่วนผู้หญิงสูงกว่าผู้ชายในทุกพื้นที่ ยกเว้นในพื้นที่สูง ที่มีจำนวนผู้ชายมากกว่าผู้หญิงเล็กน้อย พื้นที่ปลูกข้าวมีอัตราส่วนเพศต่ำที่สุด (ชาย 87 คน : หญิง 100 คน) (ตาราง 4.6) และเมื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มอายุหลัก ๆ แล้ว พบว่าพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีอัตราส่วนเพศของประชากรชายต่อประชากรหญิง 100 คน ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี สูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ สำหรับในวัยแรงงาน พบว่า ประชากรเพศหญิงมีมากกว่าเพศชายในทุกพื้นที่ และพื้นที่ปลูกข้าวมีสัดส่วนเพศชายน้อยที่สุด (ชาย 82 คน : หญิง 100 คน) เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ

อัตราส่วนเพศลดลงเมื่อประชากรมีอายุสูงขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ชัดเมื่อพิจารณาในกลุ่มผู้สูงอายุ จะเห็นว่าอัตราส่วนเพศลดจาก 105.7 ในกลุ่มประชากรวัยเด็ก เป็น 84.3 ในกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งหมายถึงมีจำนวนประชากรสูงอายุชาย 84.3 คน ต่อประชากรสูงอายุเพศหญิงทุก ๆ 100 คน และในกลุ่มประชากรที่อายุ 80 ปีขึ้นไป พบในประชากรเพศหญิงทุกๆ 100 คน มีประชากรชายเพียง 57 คนเท่านั้น (ตาราง 4.6) อัตราส่วนเพศนี้ มีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันในทุกพื้นที่

ตาราง 4.6 อัตราส่วนเพศ จำแนกตามกลุ่มอายุและพื้นที่, รอบ 3 (2545)

อายุ	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
0-14	110.8	99.2	107.4	108.8	100.1	1057
15-59	84.5	82.2	88.8	96.0	87.8	883
60+	72.5	80.4	85.9	104.9	82.3	813
80+	56.3	48.3	48.8	56.5	76.2	571
รวม	88.9	86.5	93.8	101.1	90.4	927

หมายเหตุ: อัตราส่วนเพศ = (จำนวนประชากรเพศชาย / จำนวนประชากรเพศหญิง) x 100

ตาราง 4.7 แสดงการเปรียบเทียบอัตราส่วนเพศในการสำรวจทั้ง 3 รอบ ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่เป็นแบบแผนเดียวกันกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในรอบ 1 (2543) กล่าวคือโดยทั่ว ๆ ไปพื้นที่ศึกษามีจำนวนผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ยกเว้นในพื้นที่สูงที่มีสัดส่วนผู้ชายมากกว่าผู้หญิง สำหรับในกลุ่มอายุต่าง ๆ พบว่าการสำรวจทั้ง 3 รอบมีแบบแผนที่คล้ายกัน

ตาราง 4.7 อัตราส่วนเพศ จำแนกตามกลุ่มอายุและพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

รอบการสำรวจ	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
รอบ 1 (2543)	86.1	87.8	93.6	99.8	88.9	91.5
รอบ 2 (2544)	87.3	87.8	93.5	101.7	90.2	92.6
รอบ 3 (2545)	88.9	86.5	93.8	101.1	90.4	92.7

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนเพศตามกลุ่มอายุ 5 ปี เปรียบเทียบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานทั้งสองรอบที่ผ่านมา คือ รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) พบว่าส่วนใหญ่มีแบบแผนที่คล้ายกัน และสอดคล้องกับรูปแบบที่พบจากการสำรวจฯ รอบ 1 (2543) คือมีจำนวนผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตามจากการสำรวจฯ ในรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) พบว่าพื้นที่สูงมีจำนวนประชากรเพศชายโดยรวมแล้วมากกว่าเพศหญิง ในขณะที่การสำรวจฯ รอบ 3 พบว่ามีสัดส่วนผู้หญิงมากกว่าผู้ชายในทุกพื้นที่ (ตาราง 4.8)

ตาราง 4.8 อัตราส่วนเพศ จำแนกตามกลุ่มอายุและพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

อายุ	เมือง/กึ่งเมือง		ข้าว		พืชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	รอบ 2	รอบ 3	รอบ 2	รอบ 3	รอบ 2	รอบ 3	รอบ 2	รอบ 3	รอบ 2	รอบ 3
	(2544)	(2545)	(2544)	(2545)	(2544)	(2545)	(2544)	(2545)	(2544)	(2545)
0-4	125.5	120.3	98.0	104.0	102.5	116.9	103.2	100.3	105.3	108.5
5-9	110.1	114.9	93.9	98.4	113.4	108.5	108.7	107.3	103.8	107.7
10-14	103.5	99.2	101.1	96.2	96.3	99.7	111.3	93.1	96.2	101.2
15-19	100.0	90.8	94.9	90.8	105.0	102.0	101.4	97.2	84.6	94.8
20-24	82.7	93.6	87.1	100.0	82.9	96.6	83.6	84.5	84.4	90.5
25-29	79.6	93.6	85.7	78.4	86.9	83.3	85.9	80.2	85.2	83.8
30-34	81.8	82.2	92.5	79.2	87.8	92.5	102.5	88.8	88.5	87.6
35-39	86.0	82.8	77.3	76.4	102.9	92.0	92.1	89.3	96.9	89.6
40-44	74.8	82.2	83.2	80.8	82.2	80.5	110.0	80.1	76.0	85.4
45-49	83.5	71.8	79.5	81.1	95.8	91.9	113.3	87.7	82.4	87.2
50-54	87.0	81.6	90.4	94.1	87.0	87.6	97.5	87.5	87.9	91.6
55-59	67.2	81.9	62.6	62.9	75.4	67.1	110.7	103.4	109.1	85.5
60-64	81.5	82.3	91.2	71.1	103.5	96.8	118.2	82.8	84.8	88.8
65-69	66.7	66.0	86.9	97.3	109.3	92.3	96.7	87.7	92.6	86.8
70-74	97.8	90.6	111.2	95.9	62.7	81.0	120.2	72.3	76.8	91.0
75-79	44.8	59.6	75.0	98.3	78.4	82.9	102.2	93.2	69.2	86.1
80-84	83.8	43.5	44.7	39.2	55.0	57.1	63.0	60.0	79.4	48.4
85-89	73.7	77.3	70.0	61.5	42.9	50.0	42.9	118.8	120.0	68.9
90-94	33.3	66.7	30.0	42.9	100.0	0.0	150.0	100.0	250.0	53.6
95-99	200.0	33.3	50.0	50.0	25.0	0.0	0.0	75.5	50.0	66.7
100+	100.0	71.4	50.0	100.0	20.0	100.0	50.0	0.0	120.0	93.3
รวม	88.3	88.9	87.9	86.5	93.9	93.8	102.2	90.4	90.7	92.7

4.4 อายุมัธยฐาน

เมื่อแบ่งประชากรออกเป็นสองกลุ่มเท่า ๆ กัน อายุที่อยู่กึ่งกลาง หรือที่เรียกว่า อายุมัธยฐาน จะเป็นดัชนีที่แสดงถึงควมมีอายุของประชากรในพื้นที่นั้น ๆ จากตาราง 4.9 จะเห็นว่าโดยภาพรวมแล้ว ประชากรในพื้นที่ศึกษามีอายุมัธยฐาน 28 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยกลางคน หรือวัยแรงงาน ประชากรในพื้นที่สูงมีอายุมัธยฐานต่ำที่สุด คือ 25 ปี ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างอายุที่กล่าวมาข้างต้นที่พบว่าในพื้นที่สูงมีประชากรวัยเด็กมากที่สุด สำหรับพื้นที่ที่ประชากรมีอายุมัธยฐานสูงที่สุดคือ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (30 ปี) ตาราง 4.9 แสดงอายุมัธยฐานของประชากรในพื้นที่ศึกษาเปรียบเทียบการสำรวจข้อมูลพื้นฐานทั้ง 3 รอบ ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่า อายุมัธยฐานของประชากรในแต่ละพื้นที่ในรอบ 3 (2545) ลดลงจากการสำรวจทั้งสองรอบที่ผ่านมาโดยเฉลี่ยประมาณ 1 ปี

ตาราง 4.9 อายุมัธยฐานของประชากร จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และ รอบ 3 (2545)

รอบการสำรวจ	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
รอบ 1 (2543)	31.0	30.0	28.0	26.0	30.0	290
รอบ 2 (2544)	31.0	30.0	28.0	26.0	29.0	290
รอบ 3 (2545)	30.0	29.0	28.0	25.0	29.0	280

4.5 อัตราส่วนพึ่งพิง

อัตราส่วนพึ่งพิง คือ สัดส่วนประชากรในวัยเด็กซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังไม่สามารถทำงานได้ และ/หรือ สัดส่วนประชากรวัยสูงอายุ ซึ่งพ้นวัยทำงานแล้วต่อประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน โดยมีข้อสมมติว่าประชากรในกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานต้องพึ่งพิงประชากรวัยทำงาน อัตราส่วนพึ่งพิงนี้เป็นผลมาจากโครงสร้างอายุของประชากร กล่าวคือถ้าพื้นที่ใดมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กและ

วัยสูงอายุในสัดส่วนสูง อัตราส่วนพึ่งพิงก็จะสูง แสดงถึงว่า ประชากรวัยเด็กและวัยสูงอายุจะตกเป็นภาระพึ่งพิงแก่ประชากรในวัยแรงงาน

ตาราง 4.10 แสดงอัตราส่วนพึ่งพิง อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก และอัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ จะเห็นว่าโดยภาพรวมของประชากรในพื้นที่ศึกษา ในปีการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน (2545) ประชากรในวัยทำงาน 100 คน จะต้องดูแลเด็กและผู้สูงอายุประมาณ 67 คน หรือต้องดูแลเด็กประมาณ 50 คน และดูแลผู้สูงอายุ ประมาณ 17 คน ในพื้นที่สูงมีอัตราส่วนพึ่งพิงสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ กล่าวคือ ในพื้นที่สูงนั้นประชากรในวัยทำงาน 100 คน ต้องดูแลประชากรวัยเด็ก 63 คน และประชากรวัยสูงอายุ 14 คน ในขณะที่พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ซึ่งมีอัตราส่วนพึ่งพิงต่ำที่สุด คือประชากรในวัยทำงาน 100 คนต้องดูแลประชากรวัยเด็ก 39 คน และประชากรวัยสูงอายุ 17 คน ซึ่งอัตราส่วนพึ่งพิงตามพื้นที่นี้ สอดคล้องกับโครงสร้างประชากรที่กล่าวมาตอนต้นว่า พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีสัดส่วนประชากรวัยเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ซึ่งส่งผลให้ภาระพึ่งพิงน้อยลงไปด้วย

ตาราง 4.10 อัตราส่วนพึ่งพิง อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

พื้นที่	อัตราส่วนพึ่งพิงรวม			อัตราส่วนพึ่งพิงวัยเด็ก			อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ		
	รอบ 1 (2543)	รอบ 2 (2544)	รอบ 3 (2545)	รอบ 1 (2543)	รอบ 2 (2544)	รอบ 3 (2545)	รอบ 1 (2543)	รอบ 2 (2544)	รอบ 3 (2545)
เมือง/กึ่งเมือง	53.4	55.6	55.6	37.5	39.0	38.5	15.8	16.5	17.1
ข้าว	69.6	69.5	71.8	48.7	48.3	49.1	20.9	21.2	22.7
พืชไร่	65.2	64.7	66.6	50.1	49.6	50.5	15.1	15.1	16.3
ที่สูง	76.8	77.6	76.9	63.8	64.1	63.1	13.0	13.4	13.8
ผสมผสาน	63.3	61.9	62.1	46.5	45.2	44.8	16.8	16.7	17.3
รวม	65.6	66.0	66.7	49.5	49.7	49.6	16.1	16.3	17.1

แบบแผนของอัตราส่วนพึงพิงจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานทั้ง 3 รอบ พบว่า ในการสำรวจรอบ 3 (2545) นี้ ประชากรในพื้นที่ศึกษามีอัตราส่วนพึงพิงสูงขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับการสำรวจ 2 รอบที่ผ่านมา โดยเฉพาะอัตราส่วนพึงพิงวัยสูงอายุ สำหรับอัตราส่วนพึงพิงในแต่ละพื้นที่นั้น พบรูปแบบเดียวกัน คือ พื้นที่สูงซึ่งมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กมากที่สุด และมีอัตราส่วนพึงพิงสูงที่สุดในทั้ง 3 รอบการศึกษา ในขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุด ส่งผลให้มีอัตราส่วนพึงพิงวัยสูงอายุสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ (ตาราง 4.10)

4.6 สรุป

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาลักษณะทั่วไปของประชากรในพื้นที่ศึกษา พบว่า ประชากรในพื้นที่ศึกษาที่เจนนับได้ 45,043 คน อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงเป็นสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 27 ส่วนพื้นที่พิชไร่เป็นพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่เป็นสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 15 การกระจายตัวของประชากรในรอบ 3 (2545) เมื่อเปรียบเทียบกับการสำรวจ ทั้งสองรอบที่ผ่านมา พบว่า คราวเรือนที่เจนนับได้ในพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานมีจำนวนลดลง และจำนวนประชากรที่เจนนับได้ลดลงในทุกพื้นที่ พื้นที่เมือง/กิ่งเมืองมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างอายุของประชากรในพื้นที่ศึกษา พบว่ารูปแบบโครงสร้างทางอายุและเพศของประชากรไม่แตกต่างจากการสำรวจทั้ง 2 รอบที่ผ่านมา คือ ประชากรในพื้นที่สูงมีประชากรวัยเด็กสูงกว่าประชากรวัยแรงงานและวัยสูงอายุ ในขณะที่พื้นที่ปลูกข้าวมีประชากรวัยสูงอายุเป็นสัดส่วนสูงกว่าพื้นที่อื่น ซึ่งส่งผลให้อัตราส่วนพึงพิงในพื้นที่ดังกล่าวสูงไปด้วย โดยภาพรวมประชากรในพื้นที่ศึกษาในรอบ 3 (2545) นี้ มีสัดส่วนประชากรเพศหญิงสูงกว่าเพศชายในทุกพื้นที่ ยกเว้นในพื้นที่สูง อายุมัธยฐานของประชากรในรอบ 3 (2545) เท่ากับ 28 ปี ซึ่งต่ำกว่าอายุมัธยฐานของประชากรในการสำรวจ ทั้งสองรอบที่ผ่านมาเล็กน้อย อัตราส่วนพึงพิงโดยเฉลี่ยของประชากรในพื้นที่ศึกษาในรอบ 3 (2545) ประมาณ 66.7 กล่าวคือ ประชากรในวัยทำงาน 100 คน จะต้องดูแลเด็ก ประมาณ 50 คน และดูแลผู้สูงอายุ ประมาณ 17 คน

5 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

การรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมจะพิจารณาตามพื้นที่ศึกษา และแยกเพศชาย หญิง โดยจะเปรียบเทียบให้เห็นความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ข้อมูลรอบ 1 (2543) รอบ 2 (2544), และรอบ 3 (2545) สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในรายงานนี้ จะกล่าวถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ หรืออาชีพ การศึกษา และการใช้ภาษา

5.1 กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ หรืออาชีพหลักของชาวกาญจนบุรีที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา ในที่นี้ หมายถึงกิจกรรมหลักที่ประชากรใช้เวลาในการทำมากที่สุด รายงานนี้จัดกลุ่มอาชีพหลักออกเป็น เกษตรกรรม วิชาชีพ/วิชาการ ธุรกิจและการจัดการ ค้าขาย บริการ คมนาคม/ขนส่ง ฝีมือ และแรงงาน นักเรียน และอาชีพอื่นๆ ข้อมูลด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ จะพิจารณาเฉพาะผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

ในภาพรวม อาชีพเกษตรกรรม ยังคงเป็นอาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ศึกษา กว่าครึ่ง ของประชากรชายทำการเกษตรเป็นรายได้หาเลี้ยงชีพ สัดส่วนของผู้ที่ทำการเกษตรไม่ได้ลดลง ตั้งแต่รอบ 1 (2543) จนถึงรอบ 3 (2545) (แผนภูมิ 5.1) นอกจากเกษตรกรรมแล้ว อาชีพอื่นๆ ที่ ประชากรชายในพื้นที่ศึกษายังคิดเป็นอาชีพหลักอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน อาชีพที่สำคัญรองลง มาจากการทำการเกษตร คือ อาชีพฝีมือและแรงงาน ประมาณ 1 ใน 8 ของประชากรชายทำงาน ในลักษณะนี้ และมีแนวโน้มว่า ประชากรชายที่เข้าสู่อาชีพนี้อาจมีสัดส่วนมากขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ก็ประกอบอาชีพอื่นกระจายกันไปในส่วนที่ต่ำกว่าร้อยละ 10 คือ อาชีพค้าขาย อาชีพธุรกิจและการจัดการ อาชีพบริการ อาชีพวิชาชีพและวิชาการ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการ คมนาคมขนส่ง ความเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของผู้มีอาชีพต่างๆ ตั้งแต่รอบ 1 (2543) ถึงรอบ 3 (2545) มิให้เห็นไม่มากนัก อย่างไรก็ตามสัดส่วนผู้ประกอบอาชีพธุรกิจและการจัดการมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สัดส่วนของผู้มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคมขนส่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือสัดส่วนของประชากรชายอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่มียานพาหนะ ซึ่งมีประมาณร้อยละ 9 ในรอบ 3 (2545) เป็นสัดส่วนที่ลดลงเล็กน้อยจากรอบ 1 (2543) ที่มีผู้ไม่มียานพาหนะประมาณร้อยละ 10 นอกจากนี้ยังมีนักเรียน นักศึกษา ประมาณร้อยละ 5

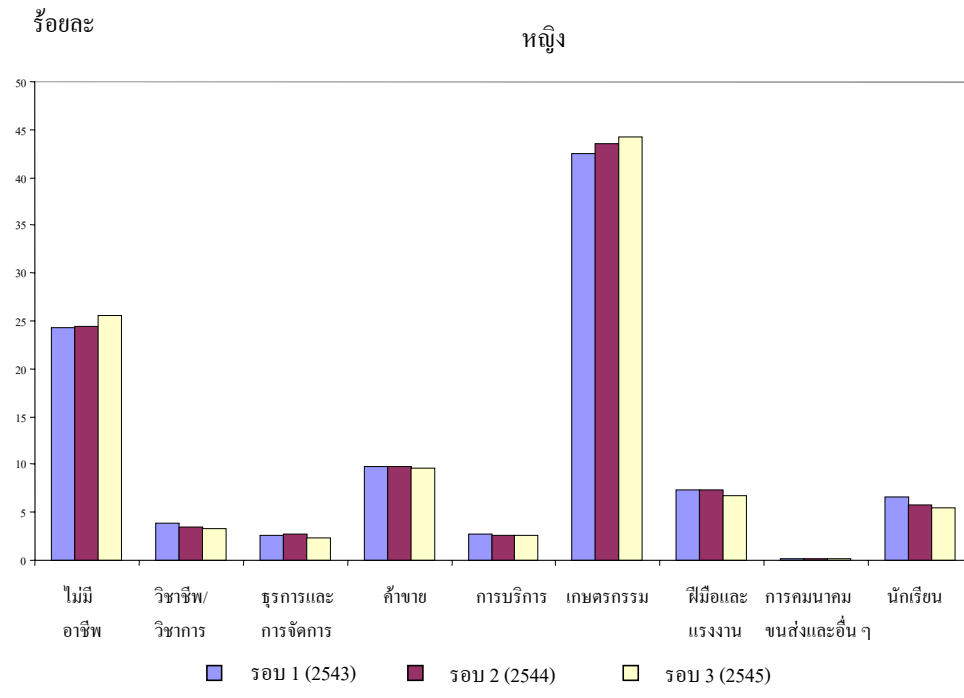
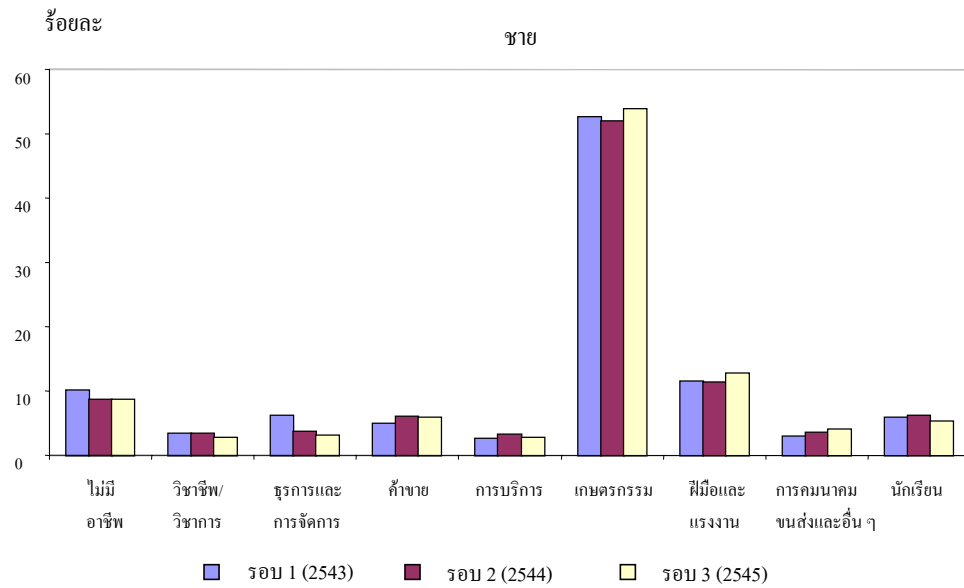
เปรียบเทียบกับประชากรชาย รูปแบบการประกอบอาชีพของประชากรหญิงมีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน ที่เหมือนกันเห็นได้ชัดเจนจากแผนภูมิ 5.1 คือ ประชากรหญิงทำอาชีพเกษตรเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44) อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของแรงงานหญิงที่ทำการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นค่อนข้างชัดเจนกว่าแรงงานชาย แม้ว่าสัดส่วนของประชากรหญิงที่มีอาชีพเกษตรกรรมต่ำกว่าประชากรชายเพราะสัดส่วนการเข้าสู่แรงงานของประชากรหญิงมีน้อยกว่าชาย ในขณะที่อาชีพฝีมือและแรงงานมีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากเกษตรในกลุ่มประชากรชาย อาชีพที่สำคัญรองจากเกษตร คือ ค้าขาย ร้อยละ 10 การฝีมือและแรงงาน ร้อยละ 7 ในขณะที่ประชากรชายที่มีอาชีพฝีมือและแรงงานมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในรอบ 3 (2545) จากรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) ประชากรหญิงที่ทำอาชีพนี้มีสัดส่วนลดลง นอกจากอาชีพเกษตร การค้า และฝีมือและแรงงานแล้ว ประชากรหญิงยังทำงานในกลุ่มวิชาชีพ/วิชาการ ธุรกิจและการจัดการ และอาชีพเกี่ยวกับการบริการ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (น้อยกว่า ร้อยละ 5) ประชากรหญิงที่ไม่มีส่วนร่วมในแรงงานมีสัดส่วนค่อนข้างสูง (ร้อยละ 26) ถ้าเปรียบเทียบกับประชากรชาย สัดส่วนประชากรหญิงที่ไม่ได้ทำงานสูงกว่าประชากรชายมากกว่าสองเท่า นอกจากนี้ สัดส่วนของประชากรหญิงที่ไม่ได้ทำงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 24 ในรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) เป็น ร้อยละ 26 ในรอบ 3 (2545) สัดส่วนของประชากรหญิงที่ไม่ได้ทำงานนี้รวมถึงที่แต่งงานอยู่กินกับสามีที่ทำหน้าที่แม่บ้านอย่างเดียว ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นการทำงานเพียงแต่ไม่นับเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจเท่านั้นเอง

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ศึกษา (ตาราง 5.1 และ 5.2) พบว่ามีความแตกต่างค่อนข้างชัดเจนในเรื่องรูปแบบการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพของประชากรในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองกับประชากรที่อยู่ในพื้นที่อื่นๆ ในขณะที่การเกษตรเป็นกิจกรรมที่ประชากรส่วนใหญ่ยึดเป็นอาชีพหลัก ทั้งของผู้หญิงและผู้ชายในทุกพื้นที่ ประชากรที่อยู่ในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองทำงาน

ระดับฝีมือและแรงงานเป็นอาชีพหลักในสัดส่วนที่มากที่สุดสำหรับประชากรชาย โดยสัดส่วนเพิ่มขึ้นทุกปีตั้งแต่รอบ 1 (2543) ถึงรอบ 3 (2545) กล่าวคือ มากกว่า 1 ใน 5 ในรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) และประมาณ 1 ใน 4 ในรอบ 3 (2545) สำหรับประชากรหญิงในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลักมากที่สุด อย่างไรก็ตาม แม้แต่ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง การเกษตรก็ยังเป็นอาชีพที่สำคัญ โดยสัดส่วนของประชากรเมือง/กึ่งเมืองที่ทำการเกษตรก็ยังมีสัดส่วนมากเป็นอันดับ 2 รองจากกลุ่มฝีมือและแรงงานในประชากรชาย และรองจากอาชีพค้าขายในประชากรหญิง เมื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงจากรอบ 1 (2543) ถึงรอบ 3 (2545) พบว่า สัดส่วนของผู้มีอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วยทั้งในประชากรเพศชายและหญิง อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของเกษตรกรไม่ได้เพิ่มขึ้นในทุกพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ปลูกข้าวและพืชไร่ ประชากรชายที่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักมีแนวโน้มลดลง

นอกจากอาชีพเกษตร ฝีมือและแรงงาน และค้าขายแล้ว ประชากรที่อยู่ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองยังมีความแตกต่างจากประชากรในพื้นที่อื่นๆ ในด้านอาชีพอื่นด้วย ที่เห็นได้ชัดเจนคือ ผู้ประกอบวิชาชีพ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองประกอบวิชาชีพในสัดส่วนที่สูงกว่าประชากรที่อยู่ในพื้นที่อื่นมาก ผู้ที่ไม่ได้ทำงานก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่พบความแตกต่างระหว่างประชากรที่อยู่ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองกับประชากรในพื้นที่อื่นๆ แม้ว่าสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้ทำงานจะลดลงในทุกพื้นที่ แต่พื้นที่เมือง/กึ่งเมืองยังมีประชากรชายที่ไม่ได้ทำงานในสัดส่วนที่สูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ในขณะที่ประชากรหญิงที่ไม่ได้ทำงานมีสัดส่วนสูงสุดในพื้นที่สูงซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนของชนกลุ่มน้อยมากที่สุด

ข้อมูลพื้นฐานเรื่องกิจกรรมทางเศรษฐกิจ นอกจากสะท้อนความสำคัญของเกษตรกรรมที่เป็นรากหลักของเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษาแล้ว ยังชี้ให้เห็นว่ามีความแตกต่าง และความเหลื่อมล้ำในด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประชากรแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการดำเนินนโยบาย หรือกิจกรรมใดๆ เพื่อชีวิตที่ดีขึ้นของประชากร ต้องคำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเหล่านี้ด้วย

แผนภูมิ 5.1 อาชีพของบุคคล อายุ 15 ปีขึ้นไป, รอบ 3 (2545)

5.2 การศึกษา

การศึกษามีนัยยะถึงโอกาสที่แต่ละบุคคลจะสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ของสังคม เพื่อชีวิตที่ดี การศึกษาเป็นตัวชี้วัดสถานะทางสังคมที่มีความสำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่ง รายงานส่วนนี้ นำเสนอข้อมูลด้านการศึกษาของทั้งประชากรหญิงและชาย ในแต่ละพื้นที่ศึกษา การศึกษาในที่นี้ หมายถึง การศึกษาในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ หรือ กศน. แต่ไม่รวมผู้ที่เรียนทางธรรม (มี 2 คน ใน รอบ 2 (2544) และ 7 คน ในรอบ 3 (2545)) และไม่รวม ผู้ที่ไม่ตอบคำถามนี้ (ร้อยละ 0.4 ในรอบ 2 (2544) และร้อยละ 0.6 ในรอบ 3 (2545)) ในที่นี้แบ่งระดับการศึกษาเป็น 6 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือเลยหรือมีการศึกษาน้อยกว่าระดับประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มที่ได้เรียนหนังสือ แต่จบการศึกษาน้อยกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มที่จบประถมศึกษาตอนต้น กลุ่มที่จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือได้เรียนระดับมัธยมศึกษาบ้างแม้จะไม่จบมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือได้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายบ้างแม้จะไม่จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และกลุ่มที่มีการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (ตาราง 5.3)

ข้อมูลการศึกษาที่น่าเสนอนี้ สะท้อนความหลากหลายของโอกาสทางการศึกษาของประชากรที่อยู่ในพื้นที่ศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง กับพื้นที่อื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้น ยังชี้ให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาระหว่างผู้หญิงและผู้ชายด้วย ข้อมูลที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง คือ สัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา หากพิจารณาจากภาพรวมโดยไม่แยกพื้นที่ ผู้ที่ไม่เคยเรียนหนังสือมีสัดส่วนค่อนข้างสูง กล่าวคือ เกือบ 1 ใน 5 ของประชากรชาย และเกือบ 1 ใน 4 ของประชากรหญิงที่อยู่ในทุกพื้นที่ศึกษาเป็นผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ สัดส่วนของประชากรที่ไม่ได้เรียนหนังสือลดลงเพียงเล็กน้อยในระหว่างรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ จะเห็นว่ามีความแตกต่างอย่างชัดเจนในเรื่องโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และพื้นที่ศึกษาอื่นๆ ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองที่ไม่เคยเรียนหนังสือมีสัดส่วนต่ำที่สุด คือประมาณ 1 ใน 10 สำหรับประชากรชาย และประมาณ 1 ใน 8 สำหรับประชากรหญิง ส่วนในพื้นที่อื่นนอกพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ก็มีความแตกต่างกันในสัดส่วน

ผู้ที่ไม่เคยเรียนหนังสือ พื้นที่ที่มีสัดส่วนของผู้ที่ไม่เคยเรียนหนังสือสูงสุด คือ พื้นที่สูงมากกว่า 1 ใน 3 ของประชากรชาย และกว่า 2 ใน 5 ของประชากรหญิงในพื้นที่สูง เป็นผู้ที่ไม่เคยเรียนหนังสือ ในระยะเวลา 1 ปี สัดส่วนของประชากรในพื้นที่สูงที่ไม่เรียนหนังสือเปลี่ยนแปลงน้อยมาก โดยเฉพาะประชากรหญิง ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงมีสัดส่วนของคนที่ไม่เคยเรียนหนังสือสูงที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะประชากรในพื้นที่สูงประกอบด้วยชนกลุ่มน้อย ซึ่งอาจมีโอกาเรียนหนังสือในระบบโรงเรียนของไทยน้อยกว่าคนไทยโดยทั่วไป

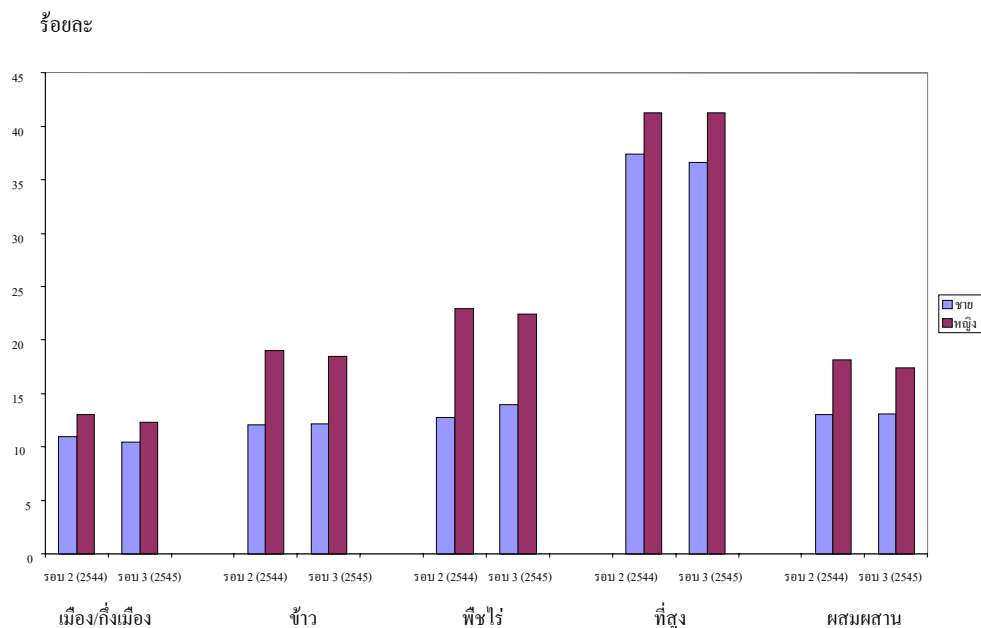
แม้ว่า สัดส่วนของประชากรที่ไม่ได้เรียนหนังสือในพื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ และเศรษฐกิจผสมผสาน ต่ำกว่าพื้นที่สูงอย่างชัดเจน แต่ความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาของประชากรในพื้นที่เหล่านี้ปรากฏให้เห็น โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรหญิง สัดส่วนของประชากรหญิงในพื้นที่ปลูกพืชไร่ที่ไม่ได้เรียนหนังสือสูงกว่าในพื้นที่ปลูกข้าว และเศรษฐกิจผสมผสานค่อนข้างชัดเจน สำหรับประชากรชายในพื้นที่พืชไร่ และเศรษฐกิจผสมผสานมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือไม่แตกต่างกันมากนัก

ส่วนการศึกษาในระดับอื่นนั้น พบว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา หรือน้อยกว่า มีสัดส่วนสูงที่สุด (มากกว่า 1 ใน 3) สอดคล้องกันในทุกพื้นที่ และสัดส่วนของผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าการศึกษาคณะมัธยม ผู้ที่อยู่ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสัดส่วนที่สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองได้รับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายในสัดส่วนที่สูงกว่าพื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ และพื้นที่สูงถึงกว่า 5 เท่า และมากกว่าพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานเกือบ 3 เท่า สิ่งเหล่านี้แสดงถึงความได้เปรียบของประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ

นอกจากความแตกต่างในด้านการศึกษาก็เห็นได้ชัดเจนใน 5 พื้นที่ศึกษาแล้ว ความแตกต่างในโอกาสทางการศึกษาระหว่างประชากรหญิงชายก็เป็นอีกประเด็นที่มีความสำคัญ โดยในทุกพื้นที่ศึกษา เพศหญิงได้รับการศึกษาน้อยกว่าประชากรชาย สัดส่วนประชากรหญิง

ในทุกพื้นที่ที่ไม่ได้เรียนหนังสือสูงกว่าเพศชาย ขณะเดียวกันประชากรหญิงที่ได้รับการศึกษามากกว่าการศึกษาภาคบังคับก็มีสัดส่วนต่ำกว่าเพศชาย อย่างไรก็ตามความไม่เท่าเทียมในโอกาสทางการศึกษาของประชากรหญิงและชายในแต่ละพื้นที่ก็แตกต่างกันด้วย แผนภูมิ 5.2 แสดงร้อยละของประชากรหญิงและชายในพื้นที่ต่างๆ ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ จากข้อมูลในรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) นอกจากจะพบว่าสัดส่วนของประชากรที่ไม่ได้เรียนหนังสือต่างกันในแต่ละพื้นที่ศึกษาแล้ว ความแตกต่างระหว่างเพศในการได้รับการศึกษาในแต่ละพื้นที่ก็ไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาระหว่างผู้หญิงและผู้ชายน้อยที่สุดในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และมากที่สุดในพื้นที่ปลูกพืชไร่และพื้นที่ปลูกข้าว และพื้นที่สูง ซึ่งประชากรมีการศึกษาน้อยกว่าพื้นที่อื่นนั้น ความแตกต่างในโอกาสทางการศึกษาของผู้หญิงและผู้ชายอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันกับประชากรในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานถึงแม้ว่าประชากรในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานจะมีการศึกษาดีกว่าประชากรในพื้นที่สูงก็ตาม

ถ้าการศึกษาเป็นตัวชี้วัดสถานภาพสังคม ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้นำเสนอไปนี้ ย้ำให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันของประชากรที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ใช่แต่คนที่อยู่ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองหรือไม่ใช่เมืองเท่านั้นที่มีโอกาสทางสังคมแตกต่างกัน เมื่อวัดกันที่การศึกษา แม้แต่ในกลุ่มประชากรที่อยู่นอกพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ความหลากหลายในด้านสถานภาพทางสังคมก็ยังปรากฏให้เห็นชัดเจน

แผนภูมิ 5.2 ร้อยละของประชากรหญิงและชาย ที่ได้เรียนหนังสือ, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

5.3 ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

ประชากรในพื้นที่ศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากจะมีความหลากหลายในเรื่องโครงสร้างทางประชากรและเศรษฐกิจ ยังมีความหลากหลายในเรื่องของวัฒนธรรม สิ่งหนึ่ง ที่แสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ข้อมูลนี้บ่งบอกถึงความแตกต่างด้านเชื้อชาติในแต่ละพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง

ตาราง 5.4 แสดงภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันโดยรวม และแยกตามพื้นที่ เป็นข้อมูลที่รวบรวมในระดับครัวเรือน กว่าร้อยละ 95 ของครัวเรือนใช้ภาษาไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวันในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพื้นที่สูง ครัวเรือนในพื้นที่ปลูกข้าวใช้ภาษาไทยในสัดส่วนที่สูงที่สุดคือเกือบทุกหลังคาเรือน ครัวเรือนที่ใช้ภาษาอื่นมีสัดส่วนน้อยมาก (ไม่ถึงร้อยละ 1 ยกเว้นในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานที่มีการใช้ภาษามอญประมาณร้อยละ 1)

เห็นได้ชัดเจนว่า ในพื้นที่สูง มีครัวเรือนที่เป็นชนกลุ่มน้อยในสัดส่วนที่สูงที่สุด และเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีความหลากหลาย แม้ว่ากลุ่มที่พูดภาษากะเหรี่ยง กะหรว่าง จะมีสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มที่พูดภาษาอื่น ในพื้นที่นี้ ครัวเรือนที่พูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันมีไม่ถึง 2 ใน 3 ในขณะที่เดียวกัน มีครัวเรือนที่พูดภาษากะเหรี่ยง กะหรว่าง และปากะญอ ถึง 1 ใน 5 ของครัวเรือนที่ศึกษาทั้งหมด นอกจากนี้ ประมาณ 1 ใน 10 ของครัวเรือนพูดภาษามอญในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ครัวเรือนที่พูดภาษาม่ามีร้อยละ 6

ในการเข้าถึงชุมชนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ใดๆ ข้อมูลเรื่องการใช้ภาษาของประชากรในพื้นที่ศึกษาเป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง

ตาราง 5.4 ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

ภาษา	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พีชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ไทย	98.8	99.6	98.6	61.2	97.7	88.6
มอญ	0.2	0.0	0.1	9.6	1.0	2.8
ลาว	0.5	0.3	0.9	2.2	0.0	0.9
มม่า	0.2	0.0	0.3	5.8	0.8	1.8
กะเหรี่ยง /กะหรว่าง	0.1	0.0	0.1	20.2	0.2	5.5
อื่นๆ	0.2	0.2	0.1	1.0	0.3	0.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	2,664	2,024	1,986	3,399	2,607	12,680

5.4 สรุป

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การศึกษา และการใช้ภาษาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาวกาญจนบุรีในแต่ละพื้นที่ศึกษาโดยเฉพาะระหว่างพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และพื้นที่อื่น ๆ ในเรื่องการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลักของชาวกาญจนบุรี ยกเว้นในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง อาชีพที่สำคัญรองลงมา สำหรับประชากรชายคือ

งานระดับฝีมือหรือแรงงาน สำหรับประชากรหญิง อาชีพที่ทำกันมากรองจากการเกษตรคือ ค้าขาย ส่วนประชากรศึกษาในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ทำงานระดับฝีมือและแรงงานในสัดส่วนที่มากที่สุดสำหรับประชากรชายและหญิง นอกจากนี้ พบว่า สัดส่วนประชากรหญิงที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในแรงงานสูงกว่าประชากรชายถึงสองเท่า

ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ยังมีโอกาสทางการศึกษามากกว่าพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา และสัดส่วนของผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าภาคบังคับ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองที่ไม่เคยเรียนหนังสือมีสัดส่วนน้อยที่สุด ขณะที่ สัดส่วนของผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับมากที่สุด ข้อมูลทางด้านการศึกษา ยังบ่งบอกถึงความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา ระหว่างประชากรหญิงและชายอีกด้วย

สุดท้ายคือความแตกต่างทางด้านการใช้ภาษา แม้ว่าในทุกพื้นที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ การใช้ภาษาอื่นมีสัดส่วนที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่สูงมีประชากรที่ใช้ภาษากะเหรี่ยง กะหร่าง ในสัดส่วนที่มากที่สุด

6 การย้ายถิ่น

การย้ายถิ่น ในรายงานฉบับนี้ หมายถึง การย้ายถิ่นของบุคคล ทั้งย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออก ระหว่างหมู่บ้านที่เป็นสถานที่อาศัยในพื้นที่ศึกษาของโครงการในขณะที่ทำการสำรวจ ในช่วง 12 เดือนก่อนการสำรวจ โดยได้รวมถึงบุคคลที่ย้ายถิ่นภายในพื้นที่ศึกษา และบุคคลที่อาศัยในครัวเรือนที่ย้ายออก หรือย้ายเข้าทั้งครัวเรือน โดยบุคคลนั้นย้ายออกไปอยู่ที่อื่น หรือย้ายเข้ามาอยู่ในครัวเรือนปัจจุบัน ตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไป ช่วงเวลาของการย้ายถิ่น อยู่ระหว่าง 1 กรกฎาคม 2544 ถึง 30 มิถุนายน 2545 ข้อมูลการย้ายถิ่นได้มาจากแบบสอบถามครัวเรือนที่รวบรวมสถานภาพการย้ายถิ่นของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน โดยการนำรายชื่อสมาชิกครัวเรือนจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 2 (2544) มาตรวจสอบและปรับปรุง เพราะฉะนั้นในที่นี้ ผู้ย้ายถิ่นออก หมายถึง ผู้ที่เคยอยู่ในครัวเรือนนั้น แต่ขณะนี้ไปอยู่ที่อื่น ๆ นอกหมู่บ้าน และผู้ย้ายถิ่นเข้า หมายถึงผู้ที่เคยอยู่ที่อื่นนอกหมู่บ้าน แต่ขณะนี้อาศัยในครัวเรือนที่กำลังเข้าไปเก็บข้อมูล ในขณะที่ผู้ที่มีรายชื่ออยู่ในครัวเรือนนี้ทั้งสองรอบของการสำรวจฯ ถูกกำหนดว่าเป็นผู้ไม่ย้ายถิ่น บุคคลที่ไม่มีชื่อว่าเป็นสมาชิกของครัวเรือนใดในรอบ 2 (2544) แต่มีชื่อเป็นสมาชิกใหม่ของครัวเรือนในรอบ 3 (2545) จะถูกบันทึกว่าเป็นบุคคลย้ายเข้า

อัตราการย้ายถิ่นเข้า และการย้ายถิ่นออกคำนวณจากจำนวนผู้ที่ย้ายถิ่นเข้า หรือย้ายถิ่นออก ต่อประชากร 100 คน ในพื้นที่ศึกษาขณะนั้น ๆ รายงานนี้ได้เปรียบเทียบอัตราการย้ายถิ่นออกของการสำรวจฯ รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) และเปรียบเทียบการย้ายถิ่นเข้ามาในพื้นที่ศึกษากับการสำรวจฯ รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) เนื่องจากการสำรวจฯ รอบ 1 (2543) นั้นสามารถคำนวณได้เพียงอัตราการย้ายถิ่นเข้าเท่านั้น

ในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด พบว่า ส่วนใหญ่ คือมากกว่าร้อยละ 80 ของประชากร เป็นผู้ไม่ย้ายถิ่น ในขณะที่อัตราการย้ายถิ่นออก เท่ากับ 12 และอัตราการย้ายถิ่นเข้า เท่ากับ 7 ต่อประชากร 100 คน โดยอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิ เท่ากับร้อยละ 5 เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจฯ รอบ 2 (2544) พบว่าอัตราการย้ายถิ่นเข้าลดลงเล็กน้อย แต่อัตราการย้ายถิ่นออกเพิ่มขึ้นอย่างมาก มีผล

ให้อัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าตัว ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดลงอย่างรวดเร็วของประชากรในพื้นที่ศึกษา ที่ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการย้ายถิ่นออก

ทุกพื้นที่ศึกษามีประสบการณ์การย้ายถิ่นออกสุทธิ โดยที่พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน มีอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิสูงสุด (ร้อยละ 5) ตามด้วยพื้นที่พีชไร้ (ร้อยละ 5) และต่ำที่สุด ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (ร้อยละ 4) พื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 4)

ในขณะเดียวกัน พื้นที่สูงมีการย้ายถิ่นออกสูงสุด (ร้อยละ 13) แต่มีอัตราการย้ายถิ่นเข้าสูงเป็นอันดับสอง (ร้อยละ 9) อัตราการย้ายถิ่นเข้าสูงที่สุดในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (ร้อยละ 9) (ตาราง 6.1 และแผนภูมิ 6.1) การเพิ่มขึ้นของอัตราการย้ายถิ่นสุทธิที่เกิดขึ้นระหว่างการสำรวจรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) มีผลมาจากความแตกต่างในแนวโน้มการย้ายถิ่น และการย้ายถิ่นระหว่างพื้นที่ศึกษา (แผนภูมิ 6.2 และ 6.3)

ในภาพรวมอัตราการย้ายถิ่นออกเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันการย้ายถิ่นเข้าก็ลดลงอย่างมากเช่นกัน ซึ่งส่งผลให้อัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิเพิ่มขึ้นอย่างมากในรอบ 3 (2545) เป็นที่น่าสนใจว่าพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ยังคงดึงดูดคนให้ย้ายเข้ามา แต่ขณะเดียวกัน อัตราการย้ายถิ่นออกก็เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเช่นกัน ซึ่งเป็นไปได้ว่าการฟื้นตัวของเศรษฐกิจในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 มีผลให้อัตราการย้ายถิ่นออกจากจังหวัดกาญจนบุรีเพิ่มขึ้น

6.1 การย้ายถิ่นเข้า

อัตราการย้ายถิ่นเข้าของประชากรในการศึกษารั้งนี้ ต่ำกว่าอัตราการย้ายถิ่นเข้าของประชากรในการสำรวจ รอบ 2 (2544) ในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ซึ่งอัตราการย้ายถิ่นเข้ายังคงที่ คือ ร้อยละ 9 (แผนภูมิ 6.2) พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานมีการลดลงของอัตราการย้ายถิ่นเข้าสูงที่สุด (ลดลงจากร้อยละ 8 เป็น 7) และพื้นที่พีชไร้ (ลดลงจากร้อยละ 8 เป็น 7) ในขณะเดียวกัน อัตราการย้ายถิ่นเข้าของประชากรในการศึกษารั้งนี้ สูงกว่าอัตราการ

ย้ายถิ่นเข้าของประชากรในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 1 (2543) ซึ่งส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะ การที่บุคคลสามารถย้ายถิ่นแบบชั่วคราวได้ง่ายขึ้น เนื่องจากการปรับปรุงระบบคมนาคมและการสื่อสาร

ในรอบ 3 (2545) สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นเข้าเพศชายสูงกว่าเพศหญิงในทุกพื้นที่ที่ศึกษา ซึ่ง ความแตกต่างระหว่างเพศนี้มากที่สุดในพื้นที่ปลูกข้าวและเศรษฐกิจผสมผสาน โดยที่ผู้ย้ายถิ่นเข้า ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่ อายุ 20-24 ปี ซึ่งประมาณร้อยละ 18 ของผู้ย้ายถิ่นเพศชาย และร้อยละ 14 ของผู้ย้ายถิ่นเพศหญิง ส่วนในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ผู้ชายย้ายถิ่นเข้าประมาณร้อยละ 19 และ ผู้หญิงร้อยละ 16 (ตาราง 6.2) การที่คนหนุ่มสาวจำนวนมาก กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง เป็นผลมาจากการที่วัยรุ่นจากชนบทย้ายเข้ามาอาศัยในเขตเมือง เพื่อเรียนหนังสือ และทำงาน

สำหรับกลุ่มผู้ย้ายถิ่นเข้านั้น พบว่า ร้อยละ 57, 60, 60, 44, และ 47 ของผู้ย้ายถิ่นเข้าใน พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ที่สูง เศรษฐกิจผสมผสาน ปลูกข้าว และพืชไร่ ตามลำดับ เป็นการย้ายถิ่น ภายในจังหวัดกาญจนบุรี ในขณะที่สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นมาจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลางรองลงมา สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นมาจากกรุงเทพฯ สูงที่สุดในพื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 14) และต่ำที่สุดในพื้นที่ เมือง/กึ่งเมือง (ร้อยละ 9) สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สูงที่สุดในพื้นที่ พืชไร่ (ร้อยละ 8) และต่ำสุดในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และปลูกข้าว (ร้อยละ 3) ในทุกพื้นที่การ ศึกษา สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นที่มาจากภาคเหนือ และภาคใต้ มีเพียงเล็กน้อย เหมือนกับข้อค้นพบ จากการสำรวจฯ รอบที่แล้ว คือ ในการสำรวจรอบ 3 (2545) พบว่า ในพื้นที่สูง ประมาณร้อยละ 8 (ตาราง 6.3) ของผู้ย้ายถิ่นเข้าในพื้นที่สูงมาจากต่างประเทศ ส่วนใหญ่มาจากประเทศพม่า

เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งต้นทางของผู้ย้ายถิ่นเข้า พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมาก ระหว่างรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) คือ การที่สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นเข้าพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง กาญจนบุรี มาจากภายในจังหวัดกาญจนบุรีลดลง ในขณะที่สัดส่วนในภาคกลางและกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้น (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม 2544 และ 2545) ส่วนแหล่งต้นทาง และแหล่งปลายทาง ของผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ศึกษาอื่นๆ ยังคงคล้ายกับข้อค้นพบจากทั้งสองรอบการสำรวจฯ ที่ผ่านมา

6.2 การย้ายถิ่นออก

ประมาณร้อยละ 13 ของประชากรชาย และร้อยละ 11 ของประชากรหญิงในพื้นที่ศึกษา มีการย้ายจากที่อยู่จากหมู่บ้านที่เข้าทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานระหว่างรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นออกเพศชายสูงกว่าเพศหญิงในทุกพื้นที่ศึกษา พื้นที่สูงมีความแตกต่างระหว่างสัดส่วนผู้ย้ายถิ่นออกเพศชายและเพศหญิงมากที่สุด (ตาราง 6.2) โดยที่ผู้ที่ย้ายถิ่นออกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนหนุ่มสาว ผู้หญิง อายุ 15-19 ย้ายออกมากที่สุด ในขณะที่ผู้ชาย อายุ 20-24 ย้ายออกมากที่สุด หรือประมาณ 1 ใน 5 ของผู้ย้ายออกจากหมู่บ้านที่อยู่ปกติ ทั้งผู้หญิงและผู้ชายอายุระหว่าง 15 ถึง 24 ปี สิ่งที่ต้องการเน้นคือ มีคนหนุ่มสาวเพียงส่วนน้อยที่ย้ายถิ่น เนื่องมาจากการแต่งงาน ส่วนใหญ่มาจากเหตุผลของการทำงานและการศึกษา

ในภาพรวม ประมาณครึ่งหนึ่งของการย้ายถิ่นออกเป็นการย้ายถิ่นภายในจังหวัด กาญจนบุรี ประมาณ ร้อยละ 54, 56, 48, 50 และ 40 ของผู้ย้ายถิ่นออกในพื้นที่สูง เศรษฐกิจผสมผสาน พิษไร่ ปลูกข้าว และเมือง/กิ่งเมือง ตามลำดับ ย้ายภายในจังหวัดกาญจนบุรี สัดส่วนผู้ย้ายถิ่นออกภายในจังหวัดกาญจนบุรีเพิ่มขึ้น ในระหว่างช่วงการสำรวจ รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่าง ช่วงการสำรวจ รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) ในทุกพื้นที่ศึกษา ในขณะที่จังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลางยังคงเป็นแหล่งปลายทางใหญ่ของผู้ย้ายถิ่นออกในทุกพื้นที่ ร้อยละ 32 ของผู้ย้ายถิ่นออกไปจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นออกไปกรุงเทพฯ สูงที่สุดในพื้นที่พิษไร่ (ร้อยละ 26) และต่ำที่สุดในพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง (ร้อยละ 14) สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นออกไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สูงที่สุดในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (ร้อยละ 6) และในทุกพื้นที่การศึกษา สัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นออกไปภาคเหนือและภาคใต้มีเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ ยังมีผู้ย้ายถิ่นออกประมาณร้อยละ 7 ในพื้นที่สูงย้ายไปต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศพม่า ในขณะที่พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานมีผู้ย้ายถิ่นออกไปต่างประเทศ ในสัดส่วนประมาณร้อยละ 6 (ตาราง 6.3)

6.3 สรุป

ประชากรของพื้นที่ศึกษา ลดลงไปเนื่องมาจากการย้ายถิ่นออก อัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิ ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) ประมาณ 2 เท่า ของอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิ ในการสำรวจรอบ 2 (2544) ในภาพรวมอัตราเพิ่มของอัตราการย้ายถิ่นออกสูงกว่าอัตราเพิ่มของอัตราการย้ายถิ่นเข้า พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน และพืชไร่ มีอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิสูงที่สุดในขณะที่พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และปลูกข้าว มีอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิต่ำที่สุด ซึ่งคาดว่า การฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 กระตุ้นให้มีการย้ายถิ่นภายในจังหวัดกาญจนบุรีมากขึ้น และเป็นเหตุให้มีการย้ายถิ่นออกมากขึ้น ในขณะที่อัตราการย้ายถิ่นเข้าลดลงเล็กน้อยในทุกพื้นที่ศึกษา

ประชากรชาย มีอัตราการย้ายถิ่นสูงกว่าประชากรหญิง และสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุ 15-24 ปี สูงกว่าสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุอื่นๆ ซึ่งการย้ายถิ่นนี้ส่วนใหญ่ น่าจะเกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา และการทำงาน คนหนุ่มสาวมีการย้ายออกจากหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษามากกว่าการย้ายเข้า ผู้ย้ายถิ่นออกมีอายุต่ำกว่าผู้ย้ายถิ่นเข้า การที่คนหนุ่มสาวในกลุ่มอายุเดียวกัน มีอัตราการย้ายถิ่นออกสูงกว่าอัตราการย้ายถิ่นเข้ามา หมายความว่า ในหลายๆ พื้นที่ศึกษา มีจำนวนคนหนุ่มสาวลดลง สำหรับกลุ่มอายุนี้ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ยังคงเป็นแหล่งปลายทางสำคัญ สำหรับการศึกษานอกภาคเกษตรของจังหวัดกาญจนบุรี โอกาสทางการศึกษา และการทำงานเป็นปัจจัยส่งเสริมให้คนหนุ่มสาวจำนวนมาก ย้ายเข้า-ออก เพื่อเรียนหนังสือ และทำงานในขณะเดียวกัน

การย้ายถิ่นทั้งการย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออก เป็นการย้ายในระยะทางสั้น ๆ คือทั้งภายในจังหวัดกาญจนบุรี และระหว่างจังหวัดกาญจนบุรีกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง และกรุงเทพฯ สัดส่วนของการย้ายถิ่น ทั้งการย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออก เป็นการย้ายภายในจังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคกลาง สามารถเดินทางไป-กลับ ระหว่างบางจังหวัดในภาคกลางหรือกรุงเทพฯ และบางอำเภอของกาญจนบุรีได้ภายในวันเดียว ส่วนการย้ายถิ่นระหว่างกาญจนบุรี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ส่วนหนึ่งน่าจะ

เป็นการย้ายถิ่นเข้า และการย้ายถิ่นกลับของผู้อพยพที่เข้ามาทำงาน และการย้ายถิ่นระหว่างประเทศนั้นน่าจะเป็นการย้ายในระยะทางสั้น ๆ เช่นการย้ายข้ามพรมแดนระหว่างพื้นที่สูงของจังหวัดกาญจนบุรีกับประเทศพม่า

ตาราง 6.1 อัตราการย้ายถิ่นออก การย้ายถิ่นเข้า และจำนวนประชากร จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

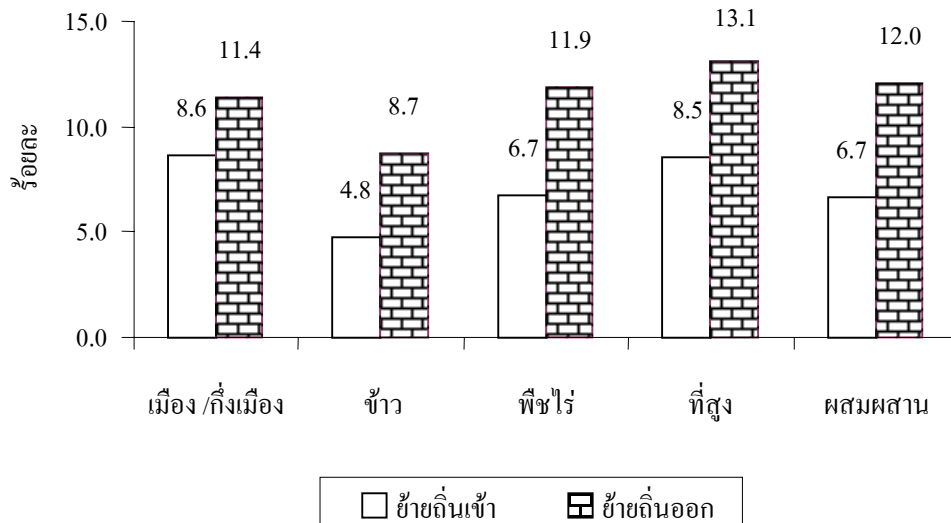
	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ย้ายถิ่นออก	11.4	8.7	11.9	13.1	12.0	11.7
ย้ายถิ่นเข้า	8.6	4.8	6.7	8.5	6.7	7.3
ไม่ย้ายถิ่น	80.0	86.5	81.4	78.4	81.3	81.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	10,823	8,209	8,099	14,751	10,823	52,705

ตาราง 6.2 การกระจายร้อยละของประชากรที่ย้ายถิ่น จำแนกตามพื้นที่ เพศ และกลุ่มอายุ, รอบ 3 (2545)

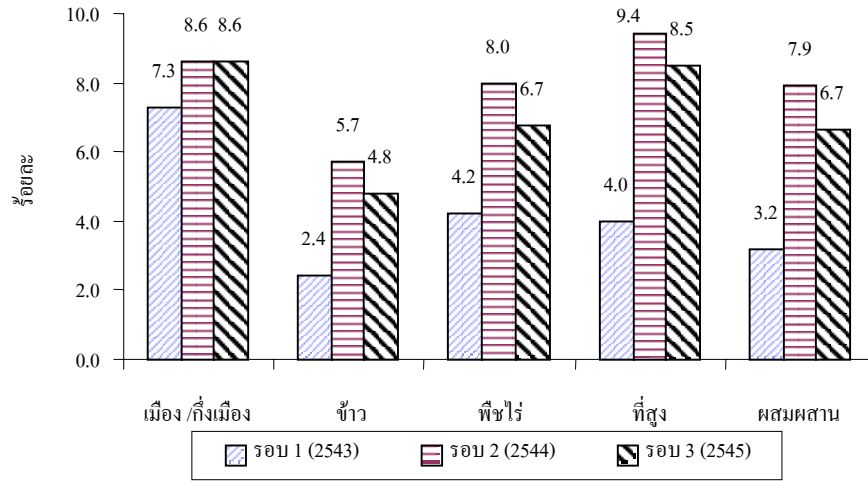
อายุ	เมือง/กึ่งเมือง		ชาน		พีชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก
ชาย										
0-9	8.6	10.7	4.5	5.6	6.6	8.1	7.9	10.2	6.4	9.1
10-14	5.9	10.8	2.6	4.1	5.4	7.3	7.3	12.4	6.1	12.0
15-19	7.9	16.9	7.2	23.1	7.6	21.2	10.4	26.3	10.3	24.5
20-24	19.4	21.6	14.7	26.3	17.4	24.8	18.8	24.8	15.9	27.4
25-29	17.3	17.7	7.3	18.2	12.8	19.0	15.4	18.7	10.8	19.2
30-34	10.7	13.7	6.5	14.0	9.2	12.9	10.1	18.2	7.7	13.1
35-39	9.9	11.8	4.9	6.3	6.4	17.4	7.9	14.8	7.1	12.1
40-44	7.9	6.2	6.5	6.5	4.2	13.9	7.4	12.0	7.6	11.3
45-49	5.0	10.6	1.9	3.8	7.2	7.6	7.3	8.4	7.1	7.6
50-54	4.0	8.8	2.5	5.4	5.1	7.9	6.4	11.1	4.7	6.9
55-59	5.0	8.9	2.8	5.7	4.7	7.5	4.2	5.2	3.5	6.2
60+	4.3	3.9	2.4	5.1	4.2	5.5	5.1	7.9	3.1	7.5
ไม่ทราบ	0.0	35.0	5.6	44.4	0.0	64.3	0.0	45.8	0.0	40.0
รวม	9.2	12.1	5.2	10.0	7.6	12.7	9.0	14.1	7.5	13.0
หญิง										
0-9	6.7	9.3	3.7	6.0	5.9	9.5	7.8	11.3	6.6	10.5
10-14	6.8	8.3	3.4	4.4	5.4	6.6	4.6	11.6	5.5	10.8
15-19	15.3	21.2	6.2	20.1	8.9	26.3	14.3	26.0	7.3	25.5
20-24	15.9	23.1	13.1	20.2	13.3	20.8	14.8	19.5	11.7	21.3
25-29	12.7	12.7	6.5	11.6	9.5	15.7	13.1	11.2	7.3	11.8
30-34	10.1	12.1	7.1	6.8	4.1	13.3	9.1	10.4	6.4	11.2
35-39	7.5	10.5	4.5	6.1	5.1	8.7	4.6	9.1	6.5	7.9
40-44	4.9	9.2	2.7	3.9	3.9	5.7	6.9	7.5	4.8	7.4
45-49	5.3	4.4	2.3	2.7	3.7	7.4	4.8	8.8	5.3	6.8
50-54	4.8	4.8	1.9	3.7	3.6	5.6	2.9	9.0	2.2	7.0
55-59	3.7	7.4	0.6	3.6	4.5	5.1	1.5	4.9	2.7	6.7
60+	2.8	4.7	1.5	3.0	2.9	4.2	4.4	7.9	3.1	5.2
ไม่ทราบ	0.0	26.9	3.2	38.7	0.0	42.1	0.0	55.6	0.0	33.3
รวม	8.1	10.9	4.3	7.6	5.9	11.1	7.9	12.0	5.9	11.1

ตาราง 6.3 การกระจายร้อยละของผู้ย้ายถิ่นเข้าและออก จำแนกตามสถานที่ต้นทางและปลายทางของการย้ายถิ่น และพื้นที่, รอบ 3 (2545)

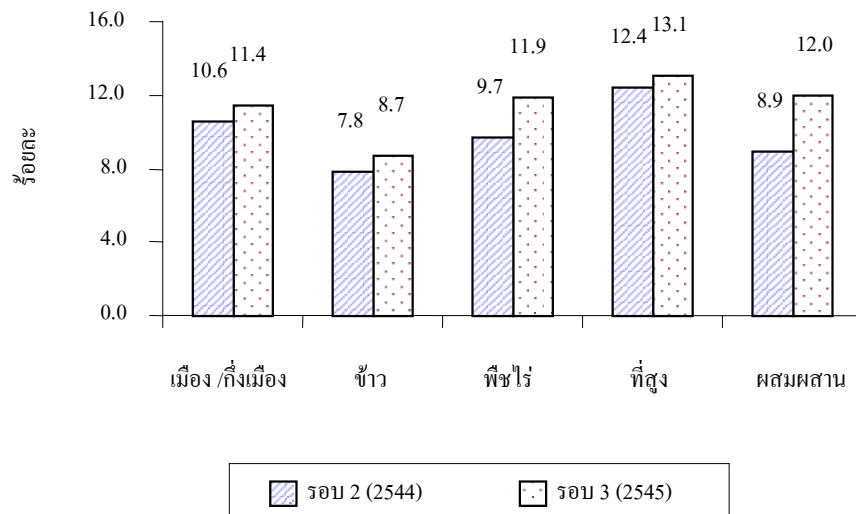
ภาค	เมือง/กิ่งเมือง		ข้าว		พืชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก	ย้ายเข้า	ย้ายออก
	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก
กาญจนบุรี	57.1	40.4	44.1	49.9	46.9	47.7	59.9	53.6	60.2	56.0
กรุงเทพฯ	13.2	13.9	14.3	19.0	14.0	26.4	8.6	12.8	9.7	21.6
ภาคกลาง	19.2	19.8	32.1	32.2	25.9	36.5	13.6	16.7	19.8	27.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2.5	2.9	2.6	3.8	7.7	5.6	3.3	6.2	5.0	10.4
ภาคเหนือ	3.6	1.2	2.3	2.1	2.9	2.9	4.3	2.9	1.7	1.2
ภาคใต้	3.2	2.2	4.3	0.8	1.8	1.4	1.7	1.4	2.2	2.4
ต่างประเทศ	0.5	0.5	0.3	0.8	0.4	1.3	8.2	7.1	1.4	6.1
ไม่ทราบ	0.1	33.9	0.0	2.1	0.4	6.0	0.4	17.4	0.0	6.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	934	1,007	392	609	544	717	1,253	1,546	722	920

แผนภูมิ 6.1 อัตราการย้ายถิ่นเข้า และอัตราการย้ายถิ่นออก, รอบ 3 (2545)

แผนภูมิ 6.2 อัตราการย้ายถิ่นเข้า, รอบ 1 (2543) รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

แผนภูมิ 6.3 อัตราการย้ายถิ่นออก, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

7 ภาวะเจริญพันธุ์และวางแผนครอบครัว

7.1 ภาวะเจริญพันธุ์

ภาวะเจริญพันธุ์เป็นปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่งของการเฟื่องฟูทางประชากร นอกเหนือไปจากภาวะการย้ายถิ่น การตาย และสุขภาพอนามัย ภาวะเจริญพันธุ์หรือการเกิดเป็นปัจจัยบวก มีผลทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น และยังส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเพศและอายุของประชากรด้วย นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งของมารดา

7.1.1 แบบแผนและแนวโน้มของภาวะเจริญพันธุ์

การติดตามภาวะเจริญพันธุ์ในพื้นที่ศึกษาในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กล่าวคือ อัตราเจริญพันธุ์รวมไม่เปลี่ยนแปลงในระหว่างรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) คือเท่ากับ 2.1 ส่วนในรอบ 3 (2545) ลดลงเล็กน้อยเหลือเพียง 2.0 (สตรีหนึ่งคนจะมีบุตรเฉลี่ยเท่ากับ 2.0 คน ตลอดวัยเจริญพันธุ์)

ส่วนแบบแผนภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งวัดได้ด้วยอัตราเจริญพันธุ์รายอายุนั้นก็ยังคงแบบแผนเดิม นั่นคือ ภาวะเจริญพันธุ์ต่ำจะต่ำในกลุ่มอายุ 15-19 ปี แล้วสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในกลุ่มอายุถัดไป (20-24 ปี) จากนั้นก็ลดต่ำลงมาเรื่อยๆ เมื่ออายุมากขึ้น โดยในรอบ 3 (2545) นี้ การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์จะลดลงในทุกกลุ่มอายุ เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (ตาราง 7.1)

สำหรับภาวะเจริญพันธุ์ในแต่ละพื้นที่ก็พบว่าลดลงในทุกพื้นที่เช่นกัน แต่ก็ไม่ได้ลดเท่ากันในแต่ละพื้นที่ ทำให้ลำดับที่ของภาวะเจริญพันธุ์รวมสลับกันเล็กน้อย กล่าวคือพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานเป็นพื้นที่ที่มีภาวะเจริญพันธุ์รวมต่ำที่สุด (เท่ากับ 1.5) รองลงไปคือพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง (1.6) พื้นที่ปลูกข้าว (1.8) และพื้นที่พืชไร่ (1.8) ตามลำดับ ส่วนในพื้นที่สูง

ถึงแม้ว่า ภาวะเจริญพันธุ์จะลดลง แต่ก็ยังคงสูงที่สุดอยู่เหมือนเดิม คือ เท่ากับ 3.1 ความแตกต่างที่น่าสังเกตคือ ในปีก่อน ๆ พื้นที่เมือง/กึ่งเมืองเป็นพื้นที่ที่ภาวะเจริญพันธุ์ต่ำที่สุด

ตาราง 7.1 อัตราเจริญพันธุ์รายอายุ และอัตราเจริญพันธุ์รวมของสตรีอายุ 15-49 ปี, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

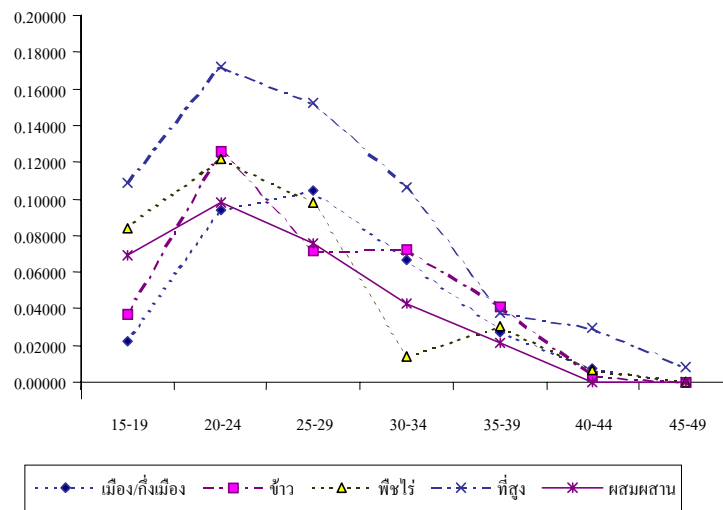
อายุ	อัตราเจริญพันธุ์รายอายุ		
	รอบ 1 (2543)	รอบ 2 (2544)	รอบ 3 (2545)
15-19	0.07821	0.06929	0.06466
20-24	0.12874	0.13320	0.12644
25-29	0.09780	0.10261	0.10561
30-34	0.06127	0.06913	0.06515
35-39	0.04005	0.03593	0.03199
40-44	0.01106	0.00742	0.01051
45-49	0.00192	0.00279	0.00179
อัตราเจริญพันธุ์รวม	2.10	2.10	2.03

นอกจากนี้ความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์รวมในแต่ละพื้นที่ก็ไม่มากนัก ยกเว้นในพื้นที่สูงเท่านั้นที่มีอัตราเจริญพันธุ์รวมสูงกว่าในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ซึ่งมีอัตราเจริญพันธุ์ต่ำที่สุดเกือบหนึ่งเท่าตัว

ส่วนแบบแผนภาวะเจริญพันธุ์รายอายุนั้น ก็ยังคงแบบแผนเดิมอยู่ นั่นคือ ในกลุ่มอายุแรก (15 – 19 ปี) ซึ่งเป็นกลุ่มอายุต้นวัยเจริญพันธุ์ มีสตรีที่ยังไม่แต่งงานอยู่เป็นจำนวนมาก อันเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้อัตราเจริญพันธุ์ยังคงต่ำอยู่ เมื่อสตรีอายุสูงขึ้น มีสัดส่วนสตรีที่แต่งงานเพิ่มมากขึ้น มีผลทำให้อัตราเจริญพันธุ์สูงขึ้น เมื่อสตรีมีบุตรครบตามจำนวนที่ต้องการแล้ว ก็จะคุมกำเนิดทำให้ภาวะเจริญพันธุ์ลดต่ำลงอีกจนถึงวัยสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์

นอกจากการคุมกำเนิดเพื่อไม่ให้มีบุตรเพิ่มอีกแล้ว สตรีอาจใช้วิธีคุมกำเนิดเพื่อเลื่อนเวลาการมีบุตรออกไปอีกด้วย โดยอาจเป็นการเลื่อนระยะเวลาที่มีบุตรคนแรก คือ รอให้มีความพร้อมเสียก่อน หรือเป็นการเลื่อนระยะห่างระหว่างบุตรแต่ละคนให้นานขึ้น ด้วยเหตุผลทางสุขภาพอนามัยหรือทางเศรษฐกิจสังคม ความสามารถในการควบคุมภาวะเจริญพันธุ์ของตนเองได้นี้ ทำให้แบบแผนภาวะเจริญพันธุ์แตกต่างกันไปในแต่ละสังคมหรือพื้นที่

อัตราเจริญพันธุ์รายอายุในแต่ละพื้นที่นั้นคล้ายคลึงกัน (แผนภูมิ 7.1) กล่าวคือ ในกลุ่มอายุแรกของวัยเจริญพันธุ์ (15-19 ปี) อัตราเจริญพันธุ์จะยังคงต่ำอยู่ และสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในกลุ่มอายุถัดไป (20-24 ปี) ซึ่งเกือบทั้งหมดยกเว้นพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง จะเป็นกลุ่มอายุที่อัตราเจริญพันธุ์สูงที่สุด (พื้นที่เมือง/กึ่งเมืองสูงสุดในกลุ่มอายุ 25-29 ปี) หลังจากนั้นอัตราเจริญพันธุ์จะค่อย ๆ ลดลงจนเหลือศูนย์ คือ ไม่มีการให้กำเนิดบุตรอีก เมื่อสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์ (50 ปี) โดยในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานจะสิ้นสุดก่อน คือ เมื่อถึงช่วงอายุ 40-44 ปี ก็จะไม่ให้กำเนิดบุตรอีกแล้ว ส่วนอีก 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ปลวกข้าว และพีชไร์ สิ้นสุดในช่วงอายุ 45-49 ปี

แผนภูมิ 7.1 อัตราเจริญพันธุ์รายอายุ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

สำหรับในพื้นที่สูงซึ่งมีภาวะเจริญพันธุ์สูงค่านั้น มีแบบแผนภาวะเจริญพันธุ์แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น กล่าวคือ สตรีมีภาวะเจริญพันธุ์สูงมากตั้งแต่เริ่มวัยเจริญพันธุ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการแต่งงานที่เร็วกว่าของสตรีในกลุ่มนี้ นอกจากนี้อัตราเจริญพันธุ์ของสตรีในพื้นที่สูงนี้จะสูงกว่าสตรีกลุ่มอื่นในทุกกลุ่มอายุ และจะมีบุตรต่อไปเรื่อย ๆ จนสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์ นั่นคือ สตรีในกลุ่มอายุ 45-49 ปี ยังคงให้กำเนิดบุตรอยู่ (แผนภูมิ 7.1)

7.1.2 ความต้องการบุตรเพิ่ม

ในการศึกษาเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์นั้น สตรีที่อยู่ในข่ายศึกษา คือสตรีในวัยเจริญพันธุ์ (สตรีที่มีอายุระหว่าง 15-49 ปี) ทุกคน โดยไม่สนใจในสถานภาพสมรสว่าเป็นโสด สมรส หม้าย หย่า หรือแยกหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามถ้าจะศึกษาถึงลงไปในบางเรื่อง กลุ่มสตรีที่อยู่ในข่ายศึกษาจะมีลักษณะพิเศษต่างออกไป ดังเช่น ถ้าศึกษาถึงความต้องการบุตรเพิ่ม สตรีที่อยู่ในข่ายต้องเป็นสตรีที่กำลังแต่งงานอยู่ เพราะความต้องการบุตรเพิ่มควรจะเป็นความต้องการของครอบครัว และสตรีที่กำลังแต่งงานแล้วเท่านั้น จึงจะสามารถบอกความต้องการอย่างแท้จริงในปัจจุบันได้

ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า มีสตรีเพียง 1 ใน 5 เท่านั้นที่ยังต้องการบุตรเพิ่มอีก โดยในกลุ่มสตรีที่ยังไม่มีบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่เลยนั้น จะมีถึง 3 ใน 5 ที่ต้องการมีบุตรเพิ่ม ส่วนในกลุ่มสตรีที่มีบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่เพียงหนึ่งคน จะมีถึงกว่า 2 ใน 5 ที่ต้องการบุตรเพิ่ม แต่ในกลุ่มสตรีที่มีบุตรมีชีวิตอยู่สองคน ก็มีเพียง 1 ใน 10 เท่านั้นที่ยังต้องการมีบุตรเพิ่ม ส่วนในกลุ่มสตรีที่มีบุตรยังมีชีวิตอยู่มากกว่า 3 คนขึ้นไป มีไม่ถึงร้อยละ 4 ที่ต้องการบุตรเพิ่ม (ตาราง 7.2) นั่นคือ ถ้าสตรีมีบุตรน้อยกว่า 2 คน ก็ยังอยากมีเพิ่มอีก

ตาราง 7.2 ร้อยละของสตรีกำลังแต่งงานที่ต้องการบุตรเพิ่ม จำแนกตามจำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่และพื้นที่ และจำนวนบุตรที่ต้องการจำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
0	50.8	59.4	57.8	73.2	59.9	60.5
1	34.0	39.2	43.1	54.7	44.5	43.9
2	3.8	8.4	9.6	17.9	5.8	9.5
3	2.4	1.9	1.5	7.3	0.9	3.4
4+	0.0	0.9	1.5	4.1	0.7	2.5
รวม	17.4	17.8	19.8	24.7	20.2	20.6
จำนวนบุตรที่ต้องการ	1.99	2.25	2.31	2.84	2.22	2.38

สาเหตุที่สตรีส่วนใหญ่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มอีกนั้น ก็เพราะคนมีอยู่พอเพียงแล้วนั่นเอง โดยดูได้จากจำนวนบุตรที่ต้องการ ซึ่งได้มาจากการนำเอาจำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่ไปรวมกับจำนวนบุตรที่ต้องการมีเพิ่ม จากตาราง 7.2 จะเห็นว่าในภาพรวมจำนวนบุตรที่ต้องการเท่ากับ 2.4 ซึ่งสูงกว่าจำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีไทยเล็กน้อย

แบบแผนความต้องการบุตรเพิ่มนี้ ไม่แตกต่างกันนักในแต่ละพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่สูงที่มีสัดส่วนสตรีต้องการบุตรเพิ่มสูงกว่าพื้นที่อื่น เช่น มีถึง 1 ใน 4 ของสตรีทั้งหมดที่ยังต้องการมีบุตรเพิ่ม ส่วนในกลุ่มสตรีที่มีบุตรมีชีวิตอยู่ 2 คน ก็ยังมีถึงร้อยละ 18 ที่ยังต้องการบุตรเพิ่ม ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยถึง 2 เท่า เป็นต้น สำหรับในกลุ่มสตรีที่มีบุตรมีชีวิตอื่นๆ ก็สูงกว่าพื้นที่อื่นทุกกลุ่ม (ตาราง 7.2)

นอกจากจำนวนบุตรที่ต้องการเพิ่มแล้ว ช่วงเวลาที่ต้องการมีบุตรเพิ่มก็น่าสนใจเช่นกัน การวิเคราะห์ภาพรวมพบว่า สตรีส่วนใหญ่ไม่สามารถระบุช่วงเวลาที่ต้องการมีบุตรเพิ่มได้ (กว่า 1 ใน 3) ส่วนอีก 3 ใน 10 อยากมีบุตรเพิ่มในช่วงเวลา 1 ถึง 3 ปี สตรีที่ต้องการ

บุตรเพิ่มโดยเร็วมีไม่มากนัก นั่นคือ ที่ต้องการมีบุตรเพิ่มภายใน 6 เดือน มีร้อยละ 9 และที่ ต้องการเพิ่มในระหว่าง 6 เดือนถึง 1 ปี มีอีกร้อยละ 9 เท่านั้น (ตาราง 7.3) ซึ่งแบบแผนเช่นนี้ ไม่แตกต่างกันนักในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งพื้นที่สูงด้วย

ตาราง 7.3 การกระจายร้อยละของสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่ม จำแนกตามช่วงเวลาที่ต้องการและพื้นที่

เวลาที่ต้องการบุตรเพิ่ม	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ภายใน 6 เดือน	9.4	11.7	9.9	8.7	7.6	9.1
ใน 6 เดือนถึง 1 ปี	9.4	9.9	9.1	8.0	7.3	8.5
ใน 1 - 3 ปี	30.3	36.0	36.4	23.6	32.0	29.9
3 ปีหรือมากกว่า	17.3	13.1	14.9	22.1	14.0	17.4
บอกไม่ได้	33.5	29.3	29.8	37.7	39.2	35.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

โดยสรุป ภาวะเจริญพันธุ์มีแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อยในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา โดยพื้นที่สูงยังคงมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ และมีแบบแผนเจริญพันธุ์ที่แตกต่างจาก กลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือมีบุตรเร็วกว่า และหยุดมีบุตรช้ากว่าด้วย

ในเรื่องความต้องการบุตรเพิ่ม สัดส่วนของสตรีในพื้นที่สูงที่ต้องการมีบุตรเพิ่ม ก็มีมากกว่าที่อื่น ๆ รวมทั้งจำนวนบุตรที่ต้องการก็สูงกว่าในพื้นที่อื่นด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม กลับพบว่า ช่วงเวลาที่ต้องการบุตรเพิ่มไม่แตกต่างกันนักในแต่ละพื้นที่ โดยมีไม่ถึง 1 ใน 5 ของ กลุ่มที่ต้องการบุตรเพิ่มเท่านั้น ที่ต้องการจะมีบุตรภายใน 1 ปี

7.2 การวางแผนครอบครัว

การศึกษาเรื่องการวางแผนครอบครัวก็เช่นกัน สตรีที่อยู่ในข่ายศึกษาคือ สตรีวัยเจริญพันธุ์ที่กำลังแต่งงาน หรือที่เรียกว่า MWRA (Married Women in Reproductive Age) โดยสตรีกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 80 ของสตรีวัยเจริญพันธุ์ หรือร้อยละ 58 ของสตรีอายุ 15 ปีขึ้นไป ทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา

7.2.1 ระดับและแนวโน้มของการใช้วิธีคุมกำเนิด

ระดับการคุมกำเนิดในที่นี้ใช้วัดด้วยอัตราคุมกำเนิด คือ ร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีใดวิธีหนึ่งอยู่นั้น สามารถคำนวณได้จากปฏิทินของแลง ซึ่งพบว่าอัตราคุมกำเนิดในพื้นที่ศึกษาเพิ่มทุกปี จากร้อยละ 74 ในรอบ 1 (2543) เป็นร้อยละ 77 ในรอบ 2 (2544) และเป็นร้อยละ 79 ในรอบ 3 (2545) นี้ ในการเพิ่มขึ้นของอัตราคุมกำเนิดนี้เกิดขึ้นพร้อมกันทั้งหมดในทุกพื้นที่ มีผลทำให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในลำดับของอัตราคุมกำเนิดในแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ สตรีในพื้นที่สูงมีสัดส่วนผู้ใช้วิธีคุมกำเนิดต่ำที่สุด ส่วนสตรีในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานมีสัดส่วนผู้ใช้วิธีคุมกำเนิดสูงที่สุด รองลงมาคือ สตรีในพื้นที่พีชไร่ ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และในพื้นที่ปลูกข้าว ตามลำดับ (ตาราง 7.4)

ตาราง 7.4 ร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

รอบสำรวจ	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พีชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
รอบ 1 (2543)	74.9	74.3	78.7	64.3	80.2	73.5
รอบ 2 (2544)	78.5	77.2	81.0	69.3	81.1	76.6
รอบ 3 (2545)	82.0	80.3	82.5	71.5	83.9	79.1

7.2.2 แบบแผนการใช้วิธีคุมกำเนิด

แบบแผนการใช้วิธีคุมกำเนิดในที่นี้วัดด้วย ร้อยละของสตรีแต่งงานที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดแยกตามรายวิธีและกลุ่มอายุ ซึ่งพบว่าแบบแผนการใช้วิธีคุมกำเนิดของสตรีทั้งหมดไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ หมันหญิงเป็นวิธีคุมกำเนิดที่ได้รับความนิยมสูงสุด (มีผู้ใช้เกือบ 1 ใน 3 ของผู้ที่กำลังใช้ทั้งหมด) รองลงไปคือ ยาเม็ดคุมกำเนิด และยาฉีดคุมกำเนิด ตามลำดับ (ตาราง 7.5) โดยทั้งสามวิธียอดนิยมนี มีผู้ใช้ถึงร้อยละ 89 ของผู้ที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งหมด

ตาราง 7.5 ร้อยละของสตรีที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามวิธีคุมกำเนิด และพื้นที่, รอบ 3 (2545)

วิธีคุมกำเนิด	เมือง/ กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสม ผสาน	รวม
หมันหญิง	36.1	28.5	26.7	19.5	33.4	28.0
หมันชาย	2.8	1.8	1.8	1.7	2.1	2.0
ยาฝังคุมกำเนิด	0.6	0.4	2.3	3.6	1.9	2.0
ยาฉีดคุมกำเนิด	9.9	24.2	23.4	18.3	19.9	18.8
ห่วงคุมกำเนิด	0.7	1.0	0.6	1.7	0.8	1.0
ยาเม็ดคุมกำเนิด	24.0	22.6	25.2	24.7	23.6	24.1
ถุงยางคุมกำเนิด	4.3	0.6	1.0	0.8	0.7	1.4
หลังภายนอก	0.9	0.3	0.2	0.1	0.5	0.4
นับระยะปลอดภัย	2.0	0.4	0.8	0.6	0.4	0.8
วิธีคุมกำเนิดอื่น	0.7	0.4	0.5	0.6	0.6	0.6
อัตราคุมกำเนิด	82.0	80.3	82.5	71.5	83.9	79.1

หมั้นหญิงยังคงเป็นวิธีที่นิยมที่สุดในทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่สูง โดยในพื้นที่สูงนี้ ยาเม็ดคุมกำเนิดได้รับความนิยมมากที่สุด หมั้นหญิงอยู่ในความนิยมอันดับ 2 ซึ่งได้รับความนิยมพอ ๆ กับอันดับ 3 คือ ยาฉีดคุมกำเนิด (ตาราง 7.5)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ยาเม็ดคุมกำเนิดมีร้อยละของผู้ใช้ใกล้เคียงกันในทุกพื้นที่ ซึ่งแสดงถึงความนิยมโดยทั่ว ๆ ไปของสตรีในพื้นที่ศึกษานี้ ส่วนยาฉีดคุมกำเนิดซึ่งเป็นวิธีที่นิยมอันดับที่ 3 นั้น กลับมีสัดส่วนผู้ใช้น้อยในเขตเมือง แต่ในพื้นที่อื่น ๆ แล้วไม่แตกต่างกันนัก อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าถุงยางอนามัยมีผู้นิยมใช้เฉพาะในเขตเมืองเท่านั้น (ตาราง 7.5)

7.2.3 แหล่งให้บริการวางแผนครอบครัว

ภาครัฐยังคงเป็นแหล่งบริการวางแผนครอบครัวที่สำคัญอยู่เช่นเดิม ผู้ใช้วิธีคุมกำเนิดกว่า 3 ใน 4 ได้รับบริการจากแหล่งบริการของรัฐ ได้แก่ โรงพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข และศูนย์อนามัยแม่และเด็ก ตามลำดับ โดยเกือบครึ่งใช้บริการของโรงพยาบาล ส่วนในภาคเอกชนร้านขายยายังคงเป็นแหล่งบริการที่สำคัญที่สุด และมีผู้เข้ามาใช้บริการมากกว่าโรงพยาบาลเอกชน/คลินิกถึง 3 เท่า (ตาราง 7.6)

เมื่อแยกตามพื้นที่จะพบว่า แหล่งบริการภาครัฐยังมีความสำคัญในเขตชนบทมากกว่าในเขตเมือง กล่าวคือ ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองนั้น มีผู้รับบริการคุมกำเนิดจากภาครัฐเพียงร้อยละ 60 เท่านั้น แต่ในเขตชนบทแล้วไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของสตรีที่กำลังคุมกำเนิดได้รับบริการจากภาครัฐ โดยที่ต่ำที่สุดคือในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ที่มีผู้รับบริการคุมกำเนิดจากภาครัฐ ร้อยละ 75 ส่วนสูงที่สุดคือ พื้นที่ปลูกข้าวที่สูงถึงร้อยละ 86

ตาราง 7.6 การกระจายร้อยละของสตรีที่กำลังคุมกำเนิด จำแนกตามแหล่งบริการและพื้นที่, รอบ 3 (2545)

แหล่งบริการ	เมือง/ กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
โรงพยาบาลรัฐ	48.3	40.1	39.6	38.2	49.6	43.3
ศูนย์บริการสาธารณสุข	9.0	45.4	40.2	40.3	24.0	31.4
ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก	2.1	0.7	0.5	0.2	1.6	1.0
ร้านขายยา	26.8	9.5	14.5	12.9	16.1	16.1
โรงพยาบาลเอกชน/คลินิก	8.1	3.7	3.1	4.4	6.4	5.2
อื่น ๆ	1.7	0.4	0.7	2.4	1.1	1.4
วิธีธรรมชาติ/แผนโบราณ	1.9	0.2	0.5	0.8	0.2	0.7
ไม่ตอบ	2.1	0.2	1.0	0.7	0.9	1.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ในเขตชนบท ศูนย์บริการสาธารณสุขมีบทบาทสำคัญในการให้บริการคุมกำเนิดพอ ๆ กับโรงพยาบาลของรัฐ แต่ในเขตเมืองศูนย์บริการสาธารณสุขไม่ค่อยจะมีบทบาทมากนัก (ตาราง 7.6) โดยในเขตเมืองนี้ โรงพยาบาลของรัฐจะเป็นผู้ให้บริการคุมกำเนิดเกือบทั้งหมด

ร้านขายยามีบทบาทสำคัญในการให้บริการคุมกำเนิดในเขตเมือง โดยให้บริการกว่า 1 ใน 4 ของผู้ที่กำลังคุมกำเนิดอยู่ อย่างไรก็ตามในเขตชนบทก็มีผู้ใช้บริการคุมกำเนิดจากร้านขายยาพอสมควร คือมีตั้งแต่ร้อยละ 10 ในพื้นที่ปลูกข้าว จนถึงเพียงร้อยละ 16 ในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (ตาราง 7.6)

7.3 การมีส่วนร่วมของสามีในการกำหนดจำนวนบุตร

สามีและภรรยาควรร่วมกันคิดเกี่ยวกับการมีบุตรและการวางแผนครอบครัว อย่างไรก็ตาม การคุมกำเนิดมักเป็นกิจกรรมที่ภรรยาเป็นผู้ทำเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้จากวิธีคุมกำเนิดที่ส่วนใหญ่จะเป็นวิธีของผู้หญิง ส่วนวิธีของผู้ชายมีเพียง 2 วิธีเท่านั้น คือ หมั้นชาย และถุงยางอนามัย

ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมโดยตรงของสามีจะมียุ่่น้อย สามีก็อาจมีส่วนร่วมทางอ้อมได้ เช่น การสนทนาพูดคุยกันระหว่างสามีและภรรยาในเรื่องจำนวนบุตรที่ต้องการ ช่วงเวลาในการมีบุตร การวางแผนครอบครัว วิธีคุมกำเนิด ตลอดจนช่วยภรรยาตัดสินใจเลือกใช้วิธีคุมกำเนิด เป็นต้น การมีส่วนร่วมในทางอ้อมหรือการสื่อสารกันระหว่างสามีและภรรยาเนี่ย่อมมีผลกระทบต่อการใช้วิธีคุมกำเนิดและภาวะเจริญพันธุ์อยู่บ้าง ไม่มากก็น้อย

การมีส่วนร่วมของสามีวัดได้ จากการพูดคุยกันของสามีและภรรยาในเรื่องจำนวนบุตร และวิธีคุมกำเนิด ด้วยคำถาม “ท่านได้พูดคุยกับสามีของท่านในเรื่องจำนวนบุตร และวิธีคุมกำเนิดหรือไม่ และบ่อยครั้งเพียงไร” การพูดคุยกันในสองเรื่องนี้ รวมทั้งความถี่ยอมแสดงถึงบทบาทของสามีในการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของสามีนั้นมีพอสมควร กล่าวคือ มีสตรีราว 2 ใน 5 ที่ได้พูดคุยกับสามีถึงจำนวนลูกและวิธีคุมกำเนิด โดยในกลุ่มที่ได้พูดคุยกันนี้ ร้อยละ 21 คู่กันทั้งสองเรื่อง ร้อยละ 16 คู่กันเรื่องจำนวนบุตรอย่างเดียว และร้อยละ 4 คู่กันเรื่องวิธีคุมกำเนิดอย่างเดียว (ตาราง 7.7) อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่จะเป็นการคุยกันนาน ๆ ครั้ง การคุยบ่อยครั้งมีเพียง 1 ใน 3 เท่านั้น

ตาราง 7.7 การกระจายร้อยละของสตรีกำลังแต่งงาน จำแนกตามเรื่องที่พูดคุยกับสามี และพื้นที่

เรื่องที่คุยกัน	เมือง/ กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสม ผสาน	รวม
จำนวนบุตรอย่างเดียว	17.3	15.6	12.5	17.2	15.9	16.0
วิธีคุมกำเนิดอย่างเดียว	5.0	2.4	2.7	6.1	2.9	4.1
ทั้งสองเรื่อง	23.2	20.0	20.6	22.0	19.5	21.2
ไม่คุยเลย	54.5	62.0	64.2	54.6	61.7	58.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

การมีส่วนร่วมของสามีในการวางแผนครอบครัวมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ โดยสามีในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองและพื้นที่สูง มีสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมาคือในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานและพื้นที่ปลูกข้าว ส่วนในพื้นที่พืชไร่น้อยที่สุด (ตาราง 7.7) อย่างไรก็ตามเรื่องที่พูดคุยกันนั้นมีแบบแผนคล้ายคลึงกันในทุกพื้นที่ นั่นคือ ส่วนใหญ่จะเป็นการคุยกันทั้งสองเรื่อง การคุยในเฉพาะเรื่องจำนวนบุตรอย่างเดียวก็น้อยพอสมควร แต่การพูดคุยในเรื่องวิธีคุมกำเนิดแต่เพียงอย่างเดียวมีอยู่น้อยมาก

7.4 สรุป

ภาวะเจริญพันธุ์มีแนวโน้มลดลงมาเล็กน้อยในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา โดยในทุกพื้นที่ยกเว้นพื้นที่สูงจะมีอัตราเจริญพันธุ์รวมใกล้เคียงกัน อัตราเจริญพันธุ์รวมในพื้นที่สูง มีมากกว่าในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานซึ่งต่ำสุด เกือบหนึ่งเท่าตัว ส่วนแบบแผนเจริญพันธุ์ก็ยังคล้ายแบบแผนเดิม คือเป็นภาวะเจริญพันธุ์ควบคุม ที่อัตราเจริญพันธุ์ต่ำในอายุแรก ๆ แล้วค่อยสูงขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น เมื่อมีบุตรตามความต้องการแล้วก็จะลดลงอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามพื้นที่สูงมีแบบแผนเจริญพันธุ์ที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือมีบุตรเร็วกว่า และหยุดมีบุตรช้ากว่าด้วย

สำหรับความต้องการบุตรเพิ่มนั้น สัดส่วนของสตรีในพื้นที่สูงที่ต้องการมีบุตรเพิ่มก็มีมากกว่าในพื้นที่อื่น รวมทั้งจำนวนบุตรที่ต้องการก็สูงกว่าในพื้นที่อื่นด้วยเช่นกัน แต่กระนั้นก็ตามกลับพบว่า ช่วงเวลาที่ต้องการบุตรเพิ่มไม่แตกต่างกันนักในแต่ละพื้นที่ โดยมีไม่ถึง 1 ใน 5 ของกลุ่มที่ต้องการบุตรเพิ่มภายใน 1 ปี

ส่วนอัตราคุมกำเนิดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีและเพิ่มขึ้นในทุกพื้นที่ หมันหญิงยังคงเป็นวิธีคุมกำเนิดที่แพร่หลายที่สุดในทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่สูงที่เป็นรองยาเม็ดคุมกำเนิดอยู่พอสมควร วิธีคุมกำเนิดที่มีความนิยมนรองลงมาคือ ยาเม็ดคุมกำเนิด และยาฉีดคุมกำเนิด ซึ่งรวม 3 วิธีนี้แล้ว มีผู้ใช้ถึง 9 ใน 10 ของผู้ใช้ทั้งหมด

ภาครัฐยังคงเป็นแหล่งบริการวางแผนครอบครัวที่สำคัญ ที่ให้บริการกว่า 3 ใน 4 ของสตรีที่กำลังคุมกำเนิดอยู่ โดยเกือบครึ่งได้รับบริการจากโรงพยาบาล รองลงไปคือ ศูนย์บริการสาธารณสุข ส่วนศูนย์อนามัยแม่และเด็กให้บริการด้านคุมกำเนิดน้อยมาก

ภาคเอกชน ร้านขายยา ยังคงเป็นแหล่งบริการที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ส่วนในเขตชนบทศูนย์บริการสาธารณสุขมีบทบาทสำคัญในการให้บริการคุมกำเนิดพอ ๆ กับโรงพยาบาลในทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน

การมีส่วนร่วมของสามีในการวางแผนครอบครัวมีพอสมควร โดยประมาณ 2 ใน 5 เป็นการคุยกันทั้งในเรื่องจำนวนบุตรและวิธีคุมกำเนิด และมักจะเป็นการคุยกันแบบนาน ๆ ครั้ง

8 พฤติกรรมสุขภาพ

พฤติกรรมสุขภาพเป็นการปฏิบัติตัวหรือการกระทำใด ๆ ของบุคคลที่มีผลต่อภาวะสุขภาพของบุคคลนั้น ซึ่งส่วนใหญ่อาจขึ้นอยู่กับระดับความรู้ การศึกษา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และรวมไปถึงการได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) โครงการกาญจนบุรี ได้มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล ได้แก่ การบริโภคอาหารและน้ำดื่ม การดื่มแอลกอฮอล์และใช้สิ่งเสพติด การออกกำลังกาย การนอนหลับ การดูแลช่องปาก และการไปรับบริการในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ซึ่งบางส่วนสามารถนำมาวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา คือ ตั้งแต่การสำรวจรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

8.1 พฤติกรรมการบริโภคอาหาร

ตามปกติในแต่ละวัน ประชากรในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 รับประทานอาหารหลัก 3 มื้อ กล่าวคือ ร้อยละ 94 รับประทานอาหารเช้า ร้อยละ 96 รับประทานอาหารกลางวัน และร้อยละ 98 รับประทานอาหารเย็น นอกจากนี้กว่าร้อยละ 3 มื้อนี้แล้ว มีประชากรรับประทานอาหารมื้อดึกเป็นประจำร้อยละ 6

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ พบว่า มีความแตกต่างของการรับประทานอาหารบางมื้อเด่นชัดสำหรับอาหารมื้อเช้า ประชากรในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองไม่รับประทานอาหารมืดยาคิดเป็นร้อยละ 9 ซึ่งสูงสุดเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ส่วนอาหารมื้อกลางวันนั้น ประชากรในพื้นที่สูงไม่รับประทานอาหารมืดยาคิดเป็นร้อยละ 11 ซึ่งสูงสุดเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น นอกจากประชากรพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองจะไม่รับประทานอาหารมืดยาคิดเป็นสัดส่วนสูงสุดเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ แล้ว ประชากรพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองยังรับประทานอาหารมืดยาคิดซึ่งเป็นมื้อที่ประชากรส่วนใหญ่ไม่รับประทาน คิดเป็นสัดส่วนสูงสุดเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ อีกเช่นกัน (ตาราง 8.1)

ตาราง 8.1 การกระจายร้อยละของการรับประทานอาหารมือต่างๆ เป็นประจำ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

มืออาหาร	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
อาหารเช้า						
รับประทาน	89.6	94.1	95.4	94.9	94.4	93.6
ไม่รับประทาน	8.5	3.6	3.5	4.2	4.7	5.0
อาหารกลางวัน						
รับประทาน	92.8	96.4	97.3	86.9	95.8	93.3
ไม่รับประทาน	4.4	1.7	1.7	10.5	3.1	4.8
อาหารเย็น						
รับประทาน	96.2	97.8	98.9	98.9	98.0	98.0
ไม่รับประทาน	2.2	0.9	0.6	0.7	1.2	1.1
อาหารมื้อดึก						
รับประทาน	9.0	5.2	5.2	3.5	6.1	5.8
ไม่รับประทาน	80.3	85.8	89.2	90.8	87.8	86.9
จำนวน	6,001	4,811	4,522	7,310	6,255	28,899

หมายเหตุ: รวมร้อยละของการรับประทานอาหารไม่ครบ 100 เนื่องจากไม่ได้แสดงรายการ “ไม่แน่นอน” และ “ไม่ทราบ ไม่ตอบ”

สาเหตุที่ประชากรในพื้นที่ศึกษาส่วนหนึ่งไม่รับประทานอาหารมือหลัก (อาหารเช้า กลางวัน และเย็น) มีหลายประการด้วยกัน แต่เหตุผลหลัก ๆ ที่นับว่าสำคัญมีอยู่ 3 ประการ เหตุผลสำคัญของผู้ที่ไม่รับประทานอาหารเช้าและกลางวัน คือ ไม่มีหิว และไม่มีเวลาหรือรีบ ส่วนเหตุผลของผู้ที่ไม่รับประทานอาหารเย็นคือ ไม่มีหิว และกลัวอ้วน (ตาราง 8.2)

ตาราง 8.2 การกระจายร้อยละของเหตุผลที่ไม่รับประทานอาหารเช้า จำแนกตามพื้นที่,
รอบ 3 (2545)

เหตุผลที่ไม่ รับประทานอาหารเช้า	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
อาหารมือเช้า						
ไม่มีหิว	48.3	48.5	55.1	62.7	54.2	53.4
ไม่มีเวลา/รีบ	33.8	42.6	41.1	21.5	36.9	33.7
อื่น ๆ	17.9	8.9	3.8	15.8	8.8	13.0
อาหารมือกลางวัน						
ไม่มีหิว	67.6	73.4	79.7	84.2	72.5	78.6
ไม่มีเวลา/รีบ	11.7	16.5	9.5	4.6	19.7	9.1
อื่น ๆ	20.7	10.1	10.8	11.1	7.8	12.4
อาหารมือเย็น						
ไม่มีหิว	61.8	44.4	56.0	64.7	50.7	56.9
กลัวอ้วน	22.1	28.9	32.0	23.5	29.3	25.7
อื่น ๆ	16.0	26.7	12.0	11.8	20.0	17.4

อาหารที่ประชากรในพื้นที่ศึกษารับประทานส่วนใหญ่เป็นอาหารปรุงเอง มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นอาหารซื้อสำเร็จรูป เมื่อจำแนกตามพื้นที่พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองจะปรุงอาหารรับประทานเองคิดเป็นสัดส่วนที่ต่ำกว่าพื้นที่อื่น ๆ อย่างเด่นชัด กล่าวคือ อาหารแต่ละมื้อของประชากรในพื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ ที่สูง และเศรษฐกิจผสมผสานเป็นอาหารที่ปรุงเองมากกว่าร้อยละ 90 ในขณะที่อาหารแต่ละมื้อของพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองเป็นอาหารที่ปรุงเองเพียงร้อยละ 60 – 73 เท่านั้น อาหารมือกลางวันจะเป็นอาหารที่ประชากรพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองปรุงเองต่ำที่สุด แต่จะรับประทานอาหารเช้าสำเร็จรูปมากขึ้นเมื่อเทียบกับมือเช้าและมือเย็น ลักษณะที่พบเช่นนี้อาจเนื่องมาจากพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองมักเป็นพื้นที่ที่มีตลาดหรือร้านอาหารเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อเกิด

ความรีบเร่งหรือเวลาน้อย ประชาชนในพื้นที่นี้อาจแก้ปัญหาการที่จะต้องมาหุงต้มอาหารด้วยการซื้ออาหารสำเร็จรูปที่หาได้ง่ายตามตลาดหรือร้านอาหารก็เป็นได้ (ตาราง 8.3)

ตาราง 8.3 การกระจายร้อยละของลักษณะอาหารที่รับประทานในแต่ละมื้อ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

ลักษณะอาหาร	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
อาหารมื้อเช้า						
ทำเอง	70.5	94.9	97.5	97.1	90.5	90.0
ซื้อสำเร็จรูป	18.9	3.1	1.7	2.4	5.6	6.4
ทำเองและซื้อด้วย	10.6	2.0	0.8	0.5	3.9	3.6
อาหารมื้อกลางวัน						
ทำเอง	59.6	90.3	94.6	96.3	84.6	84.8
ซื้อสำเร็จรูป	28.7	7.3	4.5	2.7	11.2	11.1
ทำเองและซื้อด้วย	11.7	2.4	0.9	1.0	4.2	4.2
อาหารมื้อเย็น						
ทำเอง	72.8	95.8	97.5	98.8	91.0	91.1
ซื้อสำเร็จรูป	12.8	2.1	1.2	0.6	2.8	3.9
ทำเองและซื้อด้วย	14.4	2.1	1.3	0.6	6.2	5.0

ในเรื่องของอาหารที่ประชากรในพื้นที่ศึกษาบริเวณนี้พบว่า ในรอบ 3 (2545) มีผู้ที่ตอบว่าชอบกินอาหารรสจัดเป็นประจำมากกว่ารอบ 2 (2544) ทุกพื้นที่ศึกษา โดยที่ประชากรพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองกินอาหารรสจัดเป็นประจำร้อยละ 42 พื้นที่ปลูกข้าวร้อยละ 49 พื้นที่พืชไร่ร้อยละ 48 พื้นที่สูงร้อยละ 52 และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานร้อยละ 46 (ตาราง 8.4)

การกินอาหารทุก ๆ คืบ ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมการบริโภคที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ เช่น อาการท้องเสีย การติดเชื้อโรคพยาธิ ยังคงพบในทุกพื้นที่ศึกษาแม้ว่าจะเป็นสัดส่วนต่ำ (ร้อยละ 2-7) แต่เมื่อทำการเปรียบเทียบกับ การสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 2 (2544) พบว่าสัดส่วนของการกิน

อาหารสุก ๆ ดิบ ๆ ในรอบ 3 (2545) เพิ่มสูงขึ้นเกือบทุกพื้นที่ พื้นที่ที่เพิ่มสูงที่สุดคือ พื้นที่สูง (ร้อยละ7) และมีอยู่พื้นที่เดียวที่สัดส่วนนี้ลดลงเมื่อเทียบกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 2 (2544) คือ พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน (ตาราง 8.5)

ตาราง 8.4 การกระจายร้อยละการกินอาหารรสจัดที่ทำเป็นประจำ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

รอบสำรวจ	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
รอบ 2 (2544)	36.7	45.6	46.7	43.2	43.0
รอบ 3 (2545)	42.0	48.8	48.1	51.5	45.5

ตาราง 8.5 การกระจายร้อยละการบริโภคอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ ที่ทำเป็นประจำ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

รอบสำรวจ	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
รอบ 2 (2544)	1.6	2.8	3.3	2.7	3.3
รอบ 3 (2545)	2.1	2.9	4.9	6.9	3.1

นอกจากการกินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ เป็นประจำแล้ว ในการสำรวจฯ รอบ 3 (2545) นี้ได้ มีการสอบถามถึงพฤติกรรมการบริโภคบางประการที่เป็นผลมาจากความทันสมัย การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การกินอาหารจานด่วน การกินอาหารขบเคี้ยว การกินอาหารเสริม สุขภาพ การกินวิตามิน พฤติกรรมการบริโภคทั้ง 4 ประการข้างต้นนี้ พบว่า ประชากรในพื้นที่ เมือง/กึ่งเมืองทำเป็นประจำสูงที่สุดเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ที่เหลือ ยกเว้นเรื่องกินอาหาร ขบเคี้ยวที่พบสูงสุดในพื้นที่ปลูกข้าว (ตาราง 8.6)

ตาราง 8.6 การกระจายร้อยละของอาหารที่บริโภคเป็นประจำ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

ลักษณะอาหาร	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
กินอาหารจานด่วน	4.5	1.9	1.5	1.3	1.8
กินอาหารขบเคี้ยว	21.7	22.8	20.9	18.3	16.5
กินอาหารเสริมสุขภาพ	4.9	1.1	0.9	1.2	2.1
กินวิตามินต่าง ๆ	5.3	3.2	1.8	2.6	2.5

8.2 พฤติกรรมการดื่มน้ำสะอาด

น้ำดื่มเป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย พฤติกรรมการดื่มน้ำที่สะอาดทำให้ผู้ที่บริโภคปลอดภัยจากการเจ็บป่วยด้วยโรคในระบบทางเดินอาหารได้อีกทางหนึ่ง สำหรับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) นั้น ได้มีการถามถึงประเภทของน้ำดื่มที่ประชากรในพื้นที่ศึกษาดื่มเป็นประจำรวมถึงการต้มหรือกรองน้ำเหล่านั้นก่อนที่จะนำไปดื่มอีกด้วย ซึ่งพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในแต่ละพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องแหล่งน้ำสะอาดที่ใช้ดื่มเป็นประจำ (ตาราง 8.7)

แหล่งน้ำดื่มที่สำคัญสำหรับประชากรพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมี 3 แหล่ง คือ น้ำขวด/น้ำโพลาลิส น้ำประปา และน้ำบาดาล คิดเป็นร้อยละ 59, 29 และ 13 ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวมีแหล่งน้ำดื่มที่สำคัญอยู่ด้วยกัน 2 แหล่งคือ น้ำฝน (ร้อยละ 79) และน้ำประปา (ร้อยละ 17) สำหรับพื้นที่พืชไร่ ประชากรในพื้นที่นี้ดื่มน้ำฝนเป็นหลัก คือ ร้อยละ 90 ดื่มน้ำฝน มีการดื่มน้ำประปาหรือน้ำขวด/น้ำโพลาลิสบ้างเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น

สำหรับพื้นที่สูง แหล่งน้ำดื่มที่สำคัญอันดับแรกของประชากรในพื้นที่นี้ไม่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น คือ น้ำฝน (ร้อยละ 74) แต่นอกเหนือจากการดื่มน้ำฝนแล้ว ประชากรในพื้นที่สูง ดื่มน้ำจากแหล่งอื่นซึ่งรวมถึงน้ำจากแม่น้ำ หรือประปาภูเขา ซึ่งสูงเป็นอันดับสองรองจากน้ำฝน (ร้อยละ 17) ส่วนอันดับสาม คือน้ำประปา (ร้อยละ 16)

พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน มีแหล่งน้ำดื่มที่สำคัญสำหรับดื่มมากกว่าพื้นที่อื่น กล่าวคือ ประชากรในพื้นที่นี้ดื่มน้ำฝน น้ำขวด/น้ำโพลาลิส น้ำประปา และน้ำบาดาล คิดเป็นร้อยละ 54, 23, 17 และ 13 ตามลำดับ

ตาราง 8.7 การกระจายร้อยละของแหล่งน้ำดื่ม จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

ประเภท	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
น้ำฝน	5.4	78.7	89.8	73.5	53.8
น้ำประปา	28.6	16.5	4.9	16.2	16.9
น้ำบ่อ	0.5	2.0	2.9	4.2	0.9
น้ำบาดาล	12.7	3.6	1.9	0.9	12.9
น้ำขวด/น้ำโพลาลิส	59.2	6.5	5.0	4.3	22.6
น้ำอื่น ๆ	0.7	0.1	1.2	17.4	1.1

8.3 พฤติกรรมการออกกำลังกาย

การออกกำลังกายเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลดีต่อสุขภาพอนามัย ทำให้ร่างกายของผู้ที่ออกกำลังกายแข็งแรงมีความสามารถในการต้านทานโรคภัยไข้เจ็บได้มากขึ้น ผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) พบว่า ร้อยละ 16 ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปทั้งหมดมีการออกกำลังกายเป็นประจำ

เมื่อจำแนกตามพื้นที่ศึกษาแล้ว ประชากรในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองมีการออกกำลังกายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมาคือประชากรในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ร้อยละ 15 ส่วนประชากรในพื้นที่พืชไร่มีการออกกำลังกายน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 12 ในกลุ่มประชากรที่ออกกำลังกายเป็นประจำนั้นเป็นเพศชายมากกว่าหญิง โดยรวมแล้วผู้ออกกำลังกายคิดเป็นอัตราส่วนผู้ชาย 1.8 คนต่อหญิง 1 คน (ตาราง 8.8)

เมื่อจำแนกผู้ออกกำลังกายออกตามอายุ พบว่า ทั้งชายและหญิงออกกำลังกายเป็นสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มอายุ 15 – 19 ปี และยิ่งอายุสูงขึ้น สัดส่วนนี้จะค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ (แผนภูมิ 8.1)

สำหรับประเภทหรือลักษณะของการออกกำลังกายที่ปฏิบัติมากในทุกพื้นที่ที่ศึกษา อันดับแรก คือ การเล่นกีฬา รองลงมาคือการวิ่ง อันดับสามคือกายบริหาร (ตาราง 8.9)

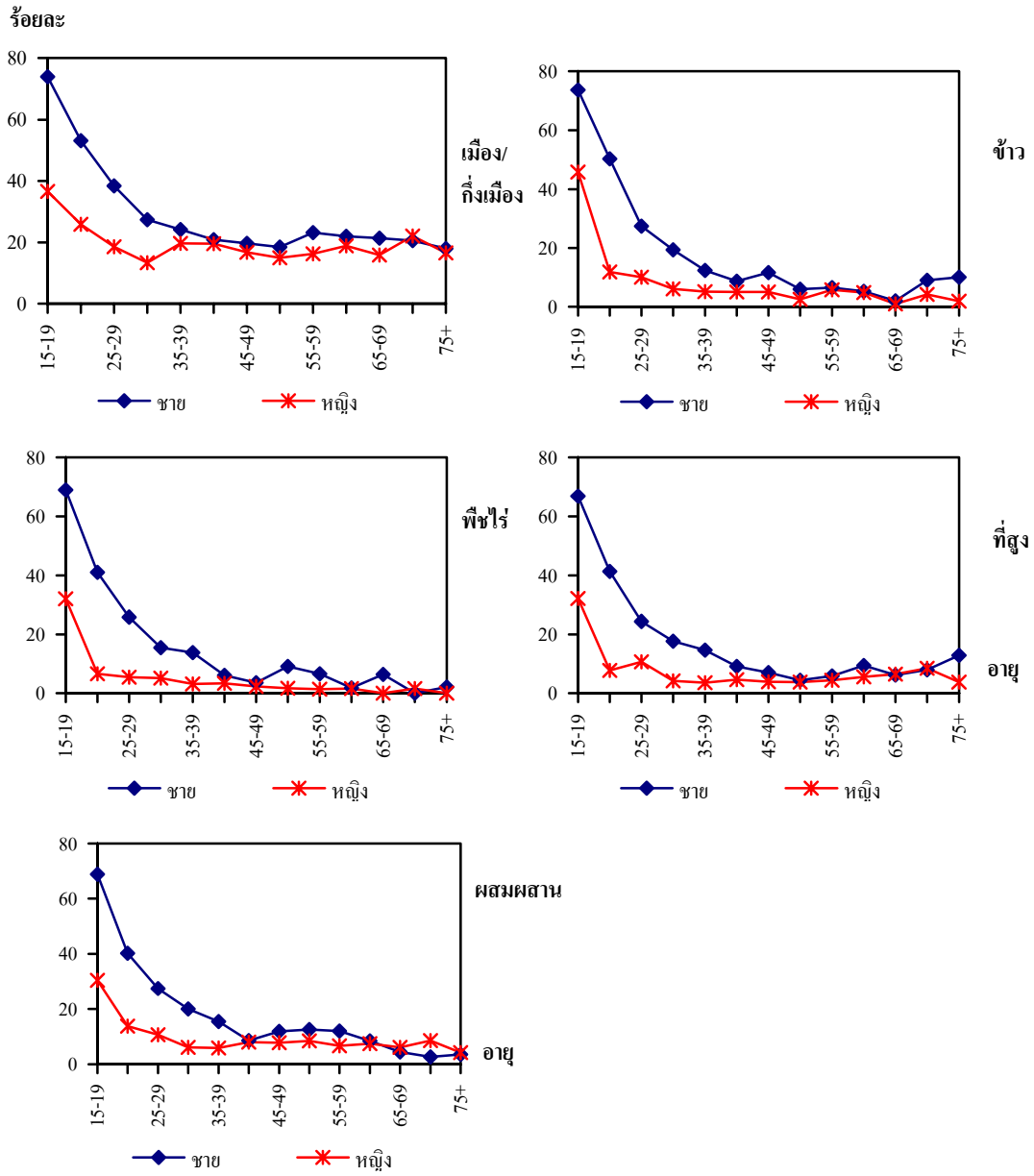
ตาราง 8.8 การออกกำลังกายเป็นประจำ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

รายละเอียด	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
จำนวนประชากรทั้งหมด	6,001	4,811	4,522	7,310	6,255
จำนวนผู้ที่ออกกำลังกาย	1,530	707	561	990	956
ร้อยละของผู้ที่ออกกำลังกาย	25.5	14.7	12.4	13.5	15.3
อัตราส่วนชายต่อหญิงที่ ออกกำลังกาย	1.3 : 1	1.8 : 1	2.8 : 1	2.2 : 1	1.8 : 1

ตาราง 8.9 การกระจายร้อยละของการออกกำลังกายแต่ละประเภทจำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

ประเภท การออกกำลังกาย	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
วิ่ง	25.6	21.6	18.0	19.3	24.7
เดินเร็ว	6.5	1.0	0.9	4.3	3.9
เดินแอโรบิค	8.6	2.1	1.4	1.8	2.5
รำมวยจีน	0.3	0.0	0.0	0.3	0.3
เล่นกีฬา	45.2	59.5	73.3	65.5	55.5
กายบริหาร	21.0	13.4	9.3	14.4	16.3
อื่น ๆ	2.7	6.9	1.1	2.9	2.4

หมายเหตุ: เนื่องจากประชากรออกกำลังกายได้มากกว่า 1 ประเภท การรวมร้อยละในแต่ละพื้นที่จึงไม่เท่ากับ 100

แผนภูมิ 8.1 สัดส่วนของผู้ที่ออกกำลังกาย จำแนกตามกลุ่ม เพศ อายุ และพื้นที่, รอบ 3 (2545)

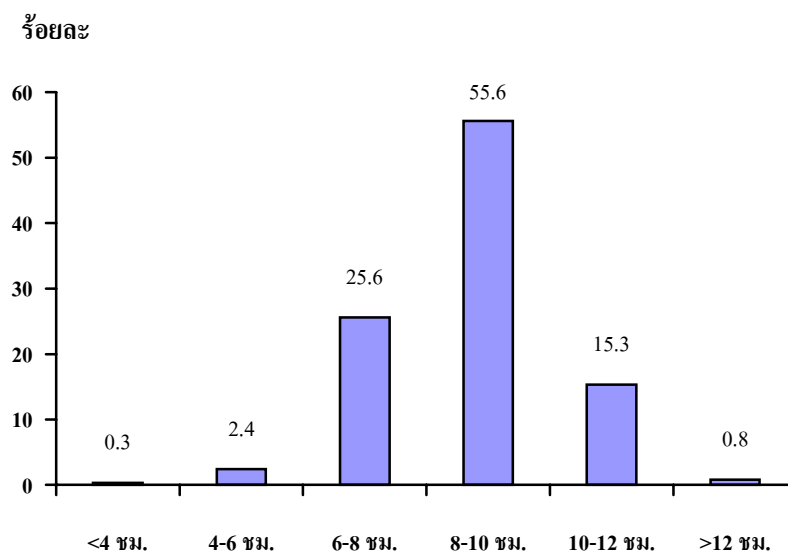
สถานที่ที่ประชากรใช้ออกกำลังกายเป็นส่วนใหญ่มักได้แก่ภายในหรือข้างๆ บ้าน และบริเวณที่ว่างโล่ง ๆ ในแถบละแวกบ้าน เช่น ที่โรงเรียน หรือที่วัด เป็นต้น มีบ้างที่ประชากรไปออกกำลังกายที่สวนสาธารณะ สถานที่เล่นกีฬา และศาลาประชาคม (ตาราง 8.10)

ตาราง 8.10 การกระจายร้อยละการออกกำลังกายในสถานที่ต่าง ๆ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

สถานที่ออกกำลังกาย	เมือง/กึ่งเมือง	ช้าว	พีชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ภายในบ้าน/ข้าง ๆ บ้าน	42.9	100.0	67.4	73.0	69.3
สวนสาธารณะ	0.0	0.0	0.0	5.4	6.3
ศาลาประชาคมหมู่บ้าน	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0
ที่ว่างแถบละแวกบ้าน	57.1	0.0	27.9	16.2	18.2
สถานที่เล่นกีฬาของหมู่บ้าน/ เอกชน/รัฐบาล	0.0	0.0	4.7	5.4	0.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

8.4 พฤติกรรมการนอนหลับ

ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 56 ของประชากรในพื้นที่ศึกษาใช้เวลาอนหลับ 8 – 10 ชั่วโมงต่อวัน ประชากรประมาณ 1 ใน 4 หรือร้อยละ 26 ใช้เวลาอนหลับ 6 – 8 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 15 ใช้เวลาอนหลับ 10 – 12 ชั่วโมง ประชากรที่นอนน้อยกว่า 6 ชั่วโมงมีอยู่ร้อยละ 3 และประชากรที่นอนมากกว่า 12 ชั่วโมงมีเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น (แผนภูมิ 8.2)

**แผนภูมิ 8.2 การกระจายร้อยละของประชากรในพื้นที่
จำแนกตามเวลาที่นอนหลับพักผ่อน, รอบ 3 (2545)**

ประชากรในพื้นที่ศึกษามากกว่าร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมดนอนกางมุ้งหรือนอนมุ้งลวด และเมื่อทำการเปรียบเทียบกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 2 (2544) พบว่าสัดส่วนของประชากรที่นอนกางมุ้งหรือนอนมุ้งลวดนั้นเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองที่สัดส่วนประชากรที่นอนกางมุ้ง/นอนมุ้งลวดนั้นลดลง (ตาราง 8.11)

ตาราง 8.11 การกระจายร้อยละของประชากรที่นอนกางมุ้ง/นอนมุ้งลวด จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

รอบสำรวจ	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
รอบ 2 (2544)	92.5	95.3	95.4	95.5	94.2
รอบ 3 (2545)	91.7	97.6	97.1	97.0	96.0

8.5 พฤติกรรมการดูแลช่องปาก

สุขอนามัยภายในช่องปากเป็นเรื่องสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระบบอื่น ๆ ของร่างกาย ผู้ที่ไม่มีปัญหาเหงือกและฟันแสดงถึงสุขอนามัยในช่องปากที่ดี และอาจแสดงถึงความเป็นสุขภาพ โดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) ได้สอบถามถึงพฤติกรรมการดูแลช่องปาก คือ การแปรงฟัน และการไปพบทันตแพทย์ และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับเหงือกและฟันของประชากร ในพื้นที่ศึกษาโดยได้จัดกลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับการแปรงฟันเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้าและก่อนเข้านอน 2) แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้า 3) แปรงฟันก่อนเข้านอน และ 4) ไม่แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้าและก่อนเข้านอน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความหมายดังต่อไปนี้

แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้าและก่อนเข้านอน หมายถึง ผู้ที่แปรงฟันอย่างน้อย 2 เวลา คือหลังตื่นนอนตอนเช้าและก่อนเข้านอน หากไม่ได้แปรงฟันก่อนเข้านอนก็ต้องแปรงฟันหลังอาหารเย็น

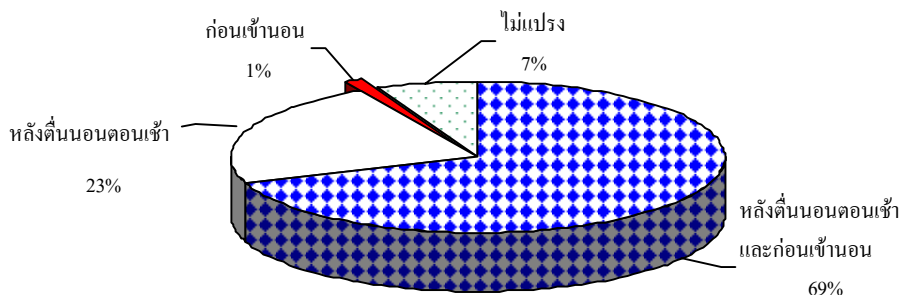
แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้า หมายถึง ผู้ที่แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้า แต่ไม่แปรงฟันก่อนเข้านอนหรือหลังอาหารเย็น

แปรงฟันก่อนเข้านอน หมายถึง ผู้ที่ไม่แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้า แต่แปรงฟันก่อนเข้านอน หรือหากไม่แปรงฟันก่อนเข้านอนก็ต้องแปรงฟันหลังอาหารเย็น

ไม่แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้าและก่อนเข้านอน ในที่นี้หมายถึง ผู้ที่ไม่แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้าและก่อนเข้านอนหรือหลังอาหารเย็น

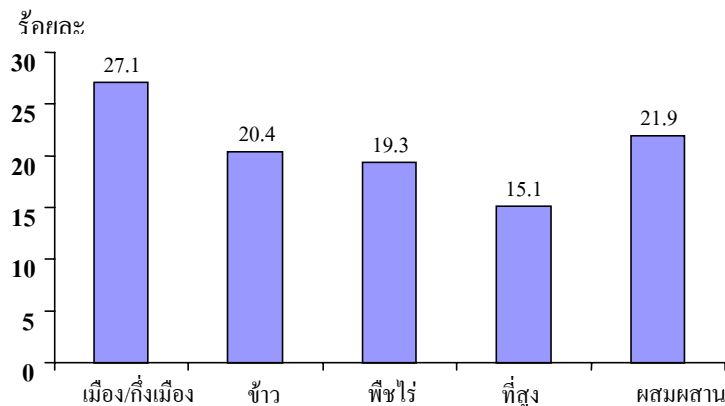
พบว่า ประชากรในพื้นที่ศึกษาร้อยละ 69 แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้าและก่อนเข้านอน ร้อยละ 23 แปรงฟันหลังตื่นนอนตอนเช้า ประชากรที่แปรงฟันก่อนเข้านอนเพียงอย่างเดียวมี

อยู่ร้อยละ 1 นอกจากนั้นพบว่า มีประชากรร้อยละ 7 ที่ไม่แปรงฟันเลย ซึ่งส่วนใหญ่เป็น ผู้ที่ไม่ มีฟันหรือผู้ใช้ฟันปลอม (แผนภูมิ 8.3)

**แผนภูมิ 8.3 การกระจายร้อยละของประชากร
จำแนกตามประเภทของการแปรงฟัน, รอบ 3 (2545)**

โดยรวม ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา (1 กรกฎาคม 2544 ถึง 30 มิถุนายน 2545) ประชากรใน พื้นที่ศึกษาเหล่านี้เคยไปพบทันตแพทย์ร้อยละ 21 เมื่อจำแนกตามพื้นที่ พบว่าประชากรใน พื้นที่เมือง/กึ่งเมืองไปพบทันตแพทย์สูงสุดคิดเป็นร้อยละ 27 ในขณะที่ประชากรพื้นที่สูงไปพบ ทันตแพทย์ต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 15 (แผนภูมิ 8.4)

**แผนภูมิ 8.4 การกระจายร้อยละของประชากรที่ไปพบทันตแพทย์ในรอบปีที่ผ่านมา
จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)**

ประชากรที่ไปพบทันตแพทย์ในรอบปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ใด ๆ ก็ตามไปเพื่อถอนฟันมากที่สุด รองลงมาคืออุดฟันและขูดหินปูน โดยผู้ที่ไปพบทันตแพทย์เพื่อการตรวจเช็คฟันมีสัดส่วนต่ำมาก แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบตามพื้นที่พบว่า ประชากรในพื้นที่ปลูกข้าวไปพบทันตแพทย์เพื่อถอนฟันมากที่สุด (ร้อยละ 63) ประชากรในพื้นที่สูงไปอุดฟันมากที่สุด (ร้อยละ 17) ประชากรในพื้นที่พืชไร่พบทันตแพทย์เพื่อขูดหินปูนมากที่สุด (ร้อยละ 19) และประชากรพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ไปตรวจเช็คฟันด้วยสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 7) (ตาราง 8.12)

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาเกี่ยวกับฟันที่พบในประชากรที่ศึกษา พบว่าฟันผุเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด มากกว่าร้อยละ 60 ของประชากรในทุกพื้นที่ที่ศึกษาประสบปัญหาเรื่องฟันผุ นอกจากนั้นประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ที่ปัญหาเกี่ยวกับฟันยังมีปัญหาเรื่องปวดฟัน เสียวฟัน และโรคเหงือก ด้วยเช่นกันส่วนปัญหาที่พบน้อยมาก คือเรื่องของอุบัติเหตุทางฟัน ซึ่งพบเพียงร้อยละ 1 – 4 เท่านั้น (ตาราง 8.13)

ตาราง 8.12 การกระจายร้อยละของประชากรที่ไปรับบริการทางทันตกรรม จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

บริการทางทันตกรรม	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ถอนฟัน	59.4	63.0	56.1	57.8	53.8
อุดฟัน	14.4	13.0	13.8	17.1	16.6
ขูดหินปูน	15.1	13.5	18.9	14.0	16.5
ตรวจฟัน	6.6	6.2	5.8	4.6	6.5
อื่น ๆ	4.5	4.2	5.3	6.4	6.6

**ตาราง 8.13 การกระจายร้อยละของประชากรที่มีปัญหาเกี่ยวกับฟัน จำแนกตามพื้นที่,
รอบ 3 (2545)**

ปัญหาเกี่ยวกับฟัน	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ปวดฟัน	41.7	48.6	51.7	47.7	52.3
เสียวฟัน	42.1	44.4	46.4	42.3	47.5
ฟันผุ	65.3	69.9	68.6	62.3	69.0
โรคเหงือก	45.9	40.0	37.0	46.9	36.1
ปัญหาการขบเคี้ยว	13.0	14.5	7.1	14.2	10.7
อุบัติเหตุทางฟัน	3.0	1.9	0.9	3.9	1.8
อื่น ๆ	0.2	0.1	0.3	0.2	0.3

8.6 การไปรับบริการในโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค

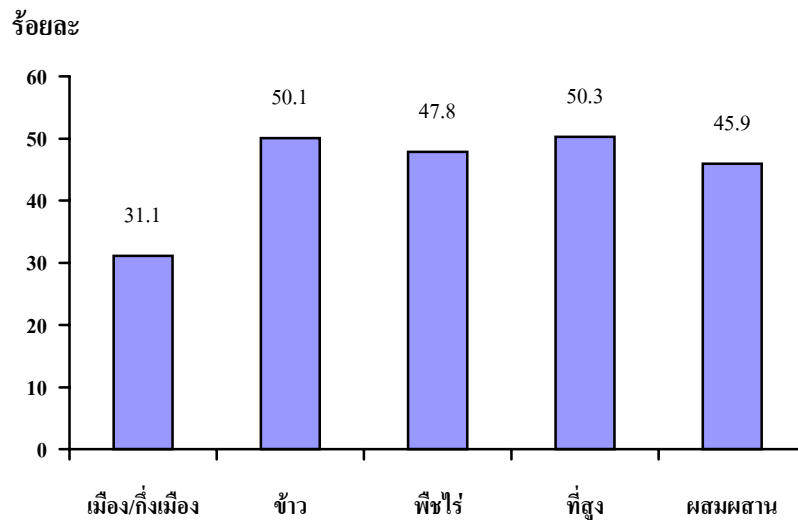
โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคเป็นโครงการตามนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวกับสวัสดิการการรักษาพยาบาลสำหรับผู้ที่ไม่มียกสิทธิในการรักษาพยาบาลใด ๆ ซึ่งตามหลักการแล้ว ประชาชนทุกคนควรมีสิทธิสำหรับการรักษาพยาบาลไม่ว่าอย่างใดก็อย่างหนึ่ง ผู้ที่มีสิทธิตามโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคนี้จะได้รับ “บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค” และเมื่อเข้ารับบริการในสถานบริการที่ตนสามารถใช้สิทธินี้ได้ในแต่ละครั้งก็จะเสียค่าใช้จ่ายเพียง 30 บาทเท่านั้น โครงการนี้ได้มีการขยายไปจนครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2545

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับ “บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค” พบว่า มีประชากรอยู่ร้อยละ 60 – 80 ได้รับบัตรทอง โดยที่ประชากรในพื้นที่พืชไร่ได้รับบัตรทองเป็นสัดส่วนสูงที่สุดคือร้อยละ 84 ตรงกันข้ามกับประชากรในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองที่ได้รับบัตรทองในสัดส่วนต่ำที่สุดคือร้อยละ 61 (ตาราง 8.14)

สำหรับผู้ที่มิบัตรทองนั้น ประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรในพื้นที่ข้าว พืชไร่ ที่สูง และเศรษฐกิจผสมผสานเคยใช้บัตรทองเมื่อไปรับบริการ แต่มีเพียง 1 ใน 3 ของประชากรพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองที่เคยใช้บัตรทองเมื่อไปใช้บริการสุขภาพ (แผนภูมิ 8.5)

ตาราง 8.14 การกระจายร้อยละการได้รับบัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

การได้รับบัตรทอง 30 บาท	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ได้รับ	61.4	79.0	83.7	72.1	75.5
ไม่ได้รับ	38.6	21.0	16.3	27.9	24.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

แผนภูมิ 8.5 การกระจายร้อยละของการใช้บริการบัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค
จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

สาเหตุสำคัญของการไม่ใช้บัตรทองคือไม่ได้ป่วย คิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 70 ในทุกพื้นที่ศึกษา โดยที่พื้นที่เมือง/กึ่งเมืองที่สัดส่วนการไม่ใช้บัตรทองต่ำที่สุด และสัดส่วนของการไม่ใช้บัตรทองด้วยเหตุผลว่ามีบัตรอื่นสูงเป็นอันดับสอง ซึ่งอาจแสดงถึงการที่ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลซ้ำซ้อน (ตาราง 8.15)

ตาราง 8.15 การกระจายร้อยละของเหตุผลการไม่ใช้บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

สาเหตุ	เมือง/กึ่งเมือง	ช้าว	พีชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ไม่ได้ป่วย	72.9	87.8	84.0	89.7	76.5
มีบัตรอื่น	12.0	4.9	3.9	2.4	7.2
ทะเบียนบ้านไม่ได้อยู่ที่นี้	3.2	0.7	3.0	3.4	2.9
อื่น ๆ	11.9	6.7	9.1	4.4	13.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

8.7 พฤติกรรมการบริโภคที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

พฤติกรรมการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) คือ การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ เช่นเหล้า เบียร์ และชาดอง รวมทั้งเครื่องดื่ม ชูกำลัง การดัดยาแก้ปวด และการดื่มกาแฟสำเร็จรูปกระป๋อง

พฤติกรรมการบริโภคสิ่งต่าง ๆ ในรายงานการศึกษานี้ ได้ให้ความหมายไว้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับแรก เป็นระดับที่ผู้ตอบไม่บริโภคสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือทุก ๆ สิ่งที่ถูกถามภายในรอบปีที่ผ่านมา ระดับรองลงมา เป็นระดับที่ผู้ตอบมีการบริโภคแบบนาน ๆ ครั้ง คือภายในรอบปีที่ผ่านมา ผู้ตอบบริโภคบ้าง แต่ไม่ได้บริโภคทุกวันหรือเกือบทุกวันภายใน 1 อาทิตย์ ซึ่งรายงานการศึกษานี้ถือว่าผู้บริโภคในระดับนี้มีพฤติกรรมการบริโภคที่อาจไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ระดับ

สุดท้าย เป็นระดับที่ผู้ตอบบริโภคลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นประจำจนเป็นเรื่องปกติวิสัย บริโภคลบย่อย ๆ บริโภคเกือบทุกวันหรือทุก ๆ วัน ภายในรอบปีที่ผ่านมา การบริโภคระดับนี้ถือว่าการ 'เสพติด' ซึ่งเป็นพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

8.7.1 พฤติกรรมสูบบุหรี่

ประชากรประมาณ 3 ใน 4 ของทุกพื้นที่ที่ศึกษาเยาวชนประชากรในเขตพื้นที่สูงไม่สูบบุหรี่ภายในรอบปีที่ผ่านมา สำหรับผู้ที่สูบบุหรี่นั้น พบว่า ประชากรทุกพื้นที่ศึกษาที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่แบบนาน ๆ ครั้ง มีประมาณร้อยละ 1 ถึง 2 เท่านั้น ในระดับที่การศึกษานี้ถือว่าการ 'เสพติด' คือมีพฤติกรรมอยู่ในระดับที่ต้องสูบเป็นประจำ ประชากรในพื้นที่สูงมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยอยู่ในสัดส่วนสูงที่สุด คือประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 48) ในขณะที่ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยอยู่ในสัดส่วนต่ำที่สุด คือประมาณ ร้อยละ 20 และประมาณ 1 ใน 4 ของประชากรในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน พืชไร่ และปลูกข้าว มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในระดับนี้ (ตาราง 8.16)

8.7.2 พฤติกรรมการดื่มเบียร์

ประชากรมากกว่า 2 ใน 3 ของทุกพื้นที่ศึกษาไม่ดื่มเบียร์ภายในรอบปีที่ผ่านมา และประมาณ 1 ใน 4 ของทุกพื้นที่ศึกษามีพฤติกรรมการดื่มเบียร์ในระดับนาน ๆ ครั้ง สำหรับผู้ที่ดื่มเบียร์เป็นประจำมีสัดส่วนอยู่ในช่วงร้อยละ 4 ถึง 10 และสัดส่วนของประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีพฤติกรรมการดื่มเบียร์อยู่ในระดับบ่อยหรือทุกวันสูงที่สุด (ตาราง 8.16)

8.7.3 พฤติกรรมการดื่มเหล้า

ประชากรประมาณ 1 ใน 3 ของทุกพื้นที่ศึกษา รายงานว่าไม่ดื่มเหล้าภายในรอบปีที่ผ่านมา สำหรับพฤติกรรมการดื่มเหล้าในระดับนาน ๆ ครั้ง พบว่า ประชากรในพื้นที่สูงมีสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 24 ในขณะที่พื้นที่ศึกษาที่เหลือนั้นมีสัดส่วนใกล้เคียงกันอยู่ในช่วงร้อยละ 15 ถึง 19 ส่วนพฤติกรรมการดื่มเหล้าเป็นประจำ พบว่า ประชากรในทุกพื้นที่ศึกษา มี

พฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ในพื้นที่พีชไร่ เศรษฐกิจผสมผสาน และพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีร้อยละ 11 ในพื้นที่ที่สูง และ พื้นที่ปลูกข้าวมีร้อยละ 10 (ตาราง 8.16)

8.7.4 พฤติกรรมการดื่มยาสูบ

ประชากรมากกว่าร้อยละ 90 ของทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพื้นที่สูง ไม่ดื่มยาสูบภายในรอบปีที่ผ่านมา สำหรับประชากรที่มีพฤติกรรมการดื่มยาสูบในระดับนาน ๆ ครั้งในทุกพื้นที่ศึกษา มีเพียงร้อยละ 1 และประชากรที่มีพฤติกรรมการดื่มยาสูบในระดับบ่อย ๆ หรือทุกวันมีประมาณร้อยละ 3 โดยในพื้นที่สูง เศรษฐกิจผสมผสาน และเมือง/กึ่งเมือง มีร้อยละ 2 ปลูกข้าว และพีชไร่ ร้อยละ 2 (ตาราง 8.16)

8.7.5 พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง

ประชากรส่วนใหญ่ คือ มากกว่า ร้อยละ 80 ในทุกพื้นที่ศึกษาไม่ดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง สำหรับผู้ที่รายงานว่ามีการดื่มเครื่องดื่มดังกล่าวในรอบปีที่ผ่านมา พบว่าประชากรในพื้นที่สูง มีสัดส่วนการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังแบบนาน ๆ ครั้งสูงสุด คือร้อยละ 15 และประชากรในพื้นที่พีชไร่มีสัดส่วนในการดื่มเครื่องดื่มนี้ระดับต่ำสุดคือ ร้อยละ 7 ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีสัดส่วนการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังเป็นประจำ สูงที่สุดคือ ร้อยละ 9 ในขณะที่ประชากรในพื้นที่สูง มีสัดส่วนการดื่มเครื่องดื่มนี้ต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 4 (ตาราง 8.16)

8.7.6 พฤติกรรมการกินยาแก้ปวด

ประชากรเกือบทั้งหมดในทุกพื้นที่การศึกษา (มากกว่าร้อยละ 95) ไม่กินยาแก้ปวดเป็นประจำ สำหรับพฤติกรรมการกินยาแก้ปวดที่ต้องกินบ่อย ๆ หรือทุกวันรวมทั้งต้องกินแบบนาน ๆ ครั้ง พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ในทุกพื้นที่ศึกษา มีพฤติกรรมการกินยาแก้ปวดเหล่านี้อยู่ในระดับต่ำใกล้เคียงกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในรอบ 2 (2543) กล่าวคือ ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีพฤติกรรม การกินยาแก้ปวดทั้งสองแบบร้อยละ 3 พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน และปลูกข้าวมีพฤติกรรมเหล่านี้ ร้อยละ 3 พื้นที่สูงและพีชไร่ มีพฤติกรรมเหล่านี้ ร้อยละ 2 (ตาราง 8.16)

8.7.7 พฤติกรรมการการดื่มกาแฟสำเร็จรูปกระป๋อง

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) พบว่าประชากรส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 90) ในทุกพื้นที่การศึกษาไม่มีพฤติกรรมการดื่มกาแฟสำเร็จรูปกระป๋อง สำหรับประชากรที่ดื่มนั้นจะเป็นการดื่มแบบนาน ๆ ครั้งมากกว่าการดื่มแบบบ่อย ๆ หรือทุกวัน โดยประชากรในพื้นที่ปลูกข้าวจะดื่มแบบนาน ๆ ครั้งและดื่มบ่อย ๆ หรือทุกวันเป็นสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 11 ส่วนประชากรในพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน มีพฤติกรรมเหล่านี้เป็นสัดส่วนต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 7 (ตาราง 8.16)

ตาราง 8.16 การกระจายร้อยละของพฤติกรรมการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

พฤติกรรมการบริโภค	เมือง/กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
บุรี					
ไม่ดื่ม	78.9	75.0	71.4	50.8	72.9
นาน ๆ ครั้ง	1.3	1.3	1.5	1.5	1.6
บ่อยหรือทุกวัน	19.8	23.7	27.1	47.7	25.5
เบียร์					
ไม่ดื่ม	71.2	67.2	70.1	67.4	72.5
นาน ๆ ครั้ง	18.5	26.1	24.0	28.1	20.2
บ่อยหรือทุกวัน	10.3	6.7	5.9	4.4	7.3
เหล้า					
ไม่ดื่ม	74.1	72.8	70.4	66.4	73.2
นาน ๆ ครั้ง	14.6	16.9	18.7	23.5	15.8
บ่อยหรือทุกวัน	11.3	10.3	10.9	10.1	10.9

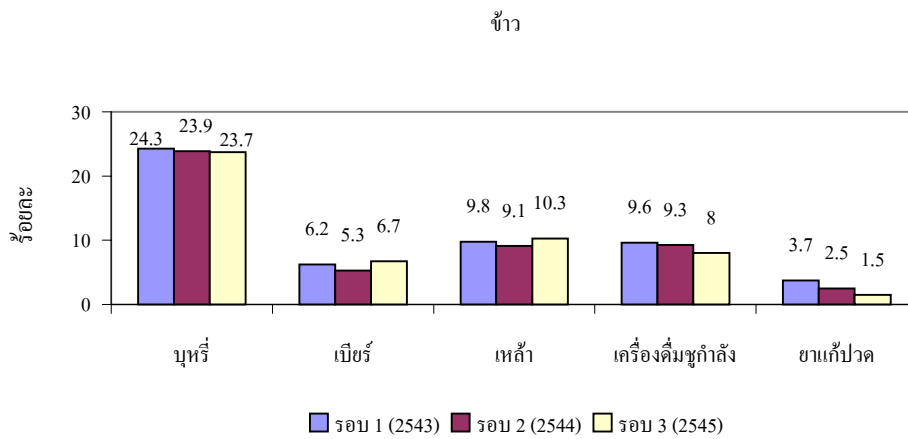
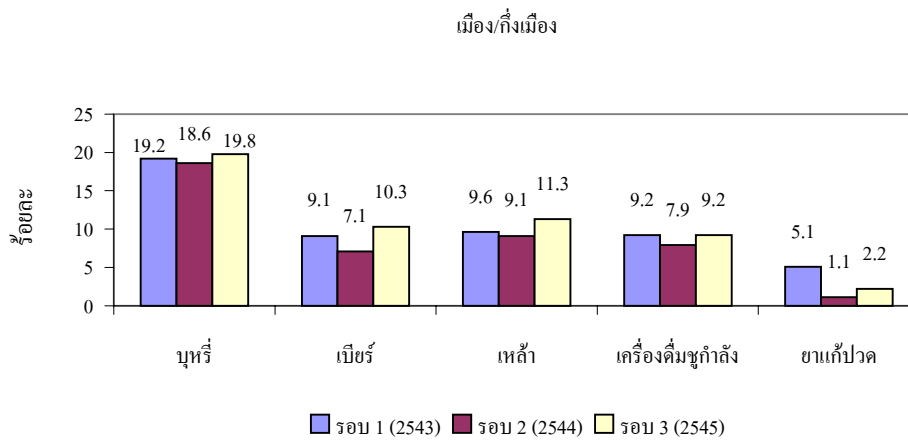
ตาราง 8.16 (ต่อ)

พฤติกรรมบริโภค	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
ยาดอง					
ไม่ดื่ม	94.0	92.2	92.9	85.7	91.3
นาน ๆ ครั้ง	3.5	5.7	5.2	10.9	5.6
บ่อยหรือทุกวัน	2.5	2.0	1.9	3.4	3.0
เครื่องดื่มชูกำลัง					
ไม่ดื่ม	82.5	81.8	87.0	80.8	86.0
นาน ๆ ครั้ง	8.3	10.2	7.2	14.8	7.5
บ่อยหรือทุกวัน	9.2	8.0	5.8	4.4	6.5
การติดยาแก้ปวด (สิ่งเสพติด)					
ไม่เสพ	96.5	97.4	98.3	98.0	96.8
นาน ๆ ครั้ง	1.3	1.1	0.5	0.3	1.3
บ่อยหรือทุกวัน	2.2	1.5	1.3	1.7	1.8
กาแฟสำเร็จรูปกระป๋อง					
ไม่ดื่ม	90.8	88.8	92.8	93.0	93.4
นาน ๆ ครั้ง	5.0	6.7	4.2	4.9	3.9
บ่อยหรือทุกวัน	4.3	4.5	3.0	2.0	2.7

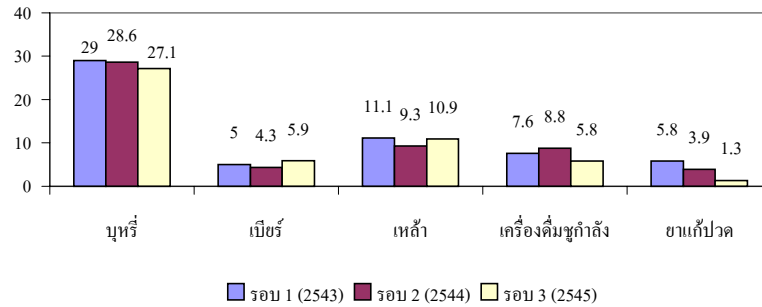
8.8 การเปรียบเทียบการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ระหว่างรอบ 1 (2543) รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

เมื่อเปรียบเทียบการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ระหว่างรอบ 1 (2543) รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) พบว่าเกือบทุกพฤติกรรมโดยเฉพาะพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติบ่อยหรือเป็นประจำ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของผู้ปฏิบัติ นั้น มีสัดส่วนลดลงเล็กน้อย

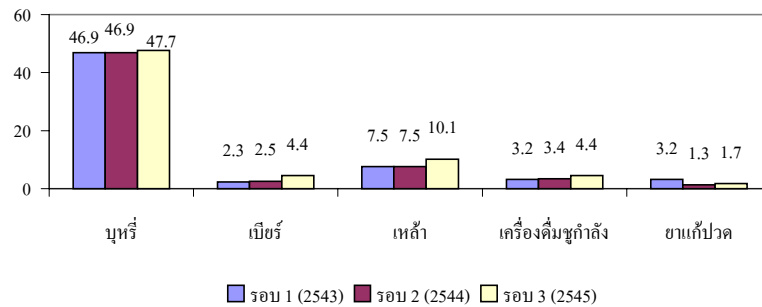
จากรอบ 1 (2543) ไปสู่อรอบ 2 (2544) และกลับมาเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อยจากรอบ 2 (2544) ไปสู่อรอบ 3 (2545) (แผนภูมิ 8.6)

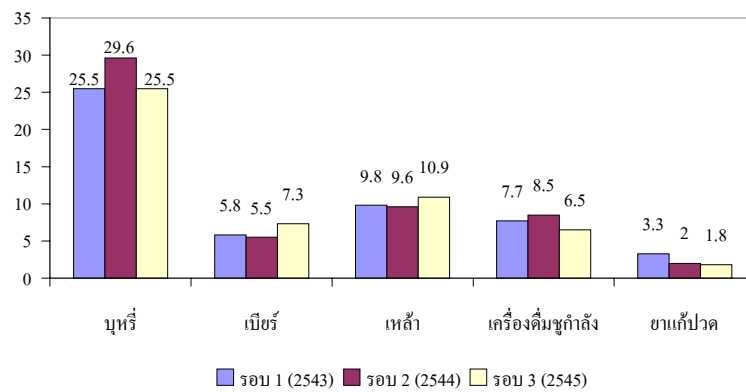
พื้นไร่

ที่สูง

ผสมผสาน

แผนภูมิ 8.6 การกระจายร้อยละของผู้บริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพแต่ละประเภท
จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ ที่ต้องสูบบ่อยหรือทุกวัน เปรียบเทียบระหว่างรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) พบว่าในทุกพื้นที่ศึกษามีสัดส่วนลดลงหรือคงที่ ยกเว้นพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 26 เป็น 30 อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการสูบบุหรี่บ่อยหรือทุกวันระหว่างรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) เห็นได้ว่า ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และพื้นที่สูง มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย (เพียงร้อยละ 1 ในทั้งสองพื้นที่)

สำหรับพฤติกรรมการดื่มเบียร์ที่ต้องดื่มบ่อยหรือทุกวัน ในการเปรียบเทียบระหว่างรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) พบว่ามีการลดลงในเกือบทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่สูง เมื่อเปรียบเทียบรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) พบว่า ประชากรในทุกพื้นที่การศึกษามีพฤติกรรม การดื่มเบียร์ในระดับนี้เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ที่เพิ่มจากร้อยละ 7 จากรอบ 2 (2544) เป็นร้อยละ 10 ในรอบ 3 (2545)

พฤติกรรมการดื่มเหล้าที่ต้องดื่มบ่อยหรือทุกวัน ในการเปรียบเทียบระหว่างรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) พบว่าส่วนใหญ่ประชากรในเกือบทุกพื้นที่ที่มีการดื่มเหล้าในระดับนี้ลดลง แต่ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) เปรียบเทียบกับรอบ 2 (2544) พบแนวโน้มการดื่มในระดับนี้เพิ่มมากขึ้นในประชากรทุกพื้นที่ศึกษา โดยสัดส่วนการเพิ่มไม่สูงมากนัก ประมาณร้อยละ 1 ถึง 2

สัดส่วนการดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง ที่พบในการเปรียบเทียบระหว่างรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) ซึ่งมีทั้งเพิ่มขึ้นในพื้นที่พืชไร่และเศรษฐกิจผสมผสาน ลดลงในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และพื้นที่ปลูกข้าว และคงที่ในพื้นที่สูงนั้น เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมนี้ระหว่างรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) พบว่าสัดส่วนของประชากรที่ต้องดื่มเครื่องดื่มชูกำลังบ่อยหรือทุกวันลดลงในเกือบทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่สูงที่มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น

ส่วนการเสพยาแก้ปวดบ่อยหรือทุกวัน จากการเปรียบเทียบรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) ลดลงในทุกพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองมีการลดสูงสุดจากร้อยละ 5 เหลือ

ร้อยละ 1 แต่เมื่อเปรียบเทียบกับรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) พบว่าประชากรในเกือบทุกพื้นที่ การศึกษามีพฤติกรรมนี้ลดลง ยกเว้นประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองและพื้นที่สูง

8.9 สรุป

อาจกล่าวได้ว่า ประชากรในพื้นที่ศึกษามีพฤติกรรมสุขภาพในทางที่ดี นั่นคือ โดยสรุป กว่าร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมดบริโภคอาหารหลักทั้ง 3 มื้อ อาหารที่ประชากรในพื้นที่ ศึกษาเหล่านี้รับประทานมักเป็นอาหารที่ปรุงเองทุกมื้อ อย่างไรก็ตามประชากรบางส่วนได้มีการซื้ออาหารมารับประทานในบางมื้อ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองที่ ซื้ออาหารมื้อกลางวันรับประทานมากกว่าประชากรในพื้นที่อื่น

นอกเหนือจากเรื่องของกรบริโภคอาหารหลักแล้ว เกือบครึ่งหนึ่งของประชากรใน พื้นที่ศึกษามีบริโภคอาหารที่มีรสจัดเป็นประจำ ร้อยละ 2 – 7 ของประชากรในพื้นที่ศึกษา ทั้งหมด มีพฤติกรรมกรบริโภคอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ และพบว่า สัดส่วนนี้เพิ่มสูงขึ้นจากการสำรวจข้อมูล พื้นฐานรอบ 2 (2544) นอกจากนั้นแล้วประมาณร้อยละ 20 ของประชากรในพื้นที่ศึกษายังนิยม บริโภคอาหารขบเคี้ยวอีกด้วย สำหรับเรื่องของการใช้น้ำสะอาดที่ประชากรในพื้นที่ศึกษาใช้ดื่มเป็น ประจำนั้น พบว่า น้ำฝน น้ำประปา น้ำขวด/น้ำโพลาลิส เป็นแหล่งน้ำสะอาดที่ประชากรใช้ดื่ม กันมาก

ผลการสำรวจฯ รอบ 3 (2545) พบว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปมีอยู่ร้อยละ 16 เท่านั้น ที่ออกกำลังกายเป็นประจำ ผู้ชายจะออกกำลังกายมากกว่าผู้หญิง ประชากรอายุ 15 – 19 ปี เป็น กลุ่มที่ออกกำลังกายมากที่สุด สัดส่วนของผู้ที่ออกกำลังกายนั้นจะค่อย ๆ ลดลงในกลุ่มอายุที่สูง ขึ้น ประเภทของการออกกำลังกายที่นิยมทำมากที่สุดคือ การเล่นกีฬา รองลงมาคือการวิ่งและ การออกกำลังกายโดยออกกำลังกายในหรือข้าง ๆ บ้าน และบริเวณที่ว่างโล่ง ๆ ในแถบ ละแวกบ้าน

ในเรื่องของพฤติกรรมการณ์นอนหลับ พบว่า กว่าครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมดนอนวันละ 8 – 10 ชั่วโมง และกว่าร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมดนอนกางมุ้งหรือนอนมุ้งลวด เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการณ์นอนกางมุ้งหรือนอนมุ้งลวดกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 2 (2544) พบว่าพฤติกรรมนี้เพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองเท่านั้นที่พฤติกรรมนี้ลดลง

สำหรับพฤติกรรมการณ์ดูแลช่องปากนั้น พบว่า ประชากรส่วนใหญ่แปรงฟันทั้งหลังตื่นนอนตอนเช้าและก่อนเข้านอน มีเพียงเล็กน้อยที่ไม่แปรงฟัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีฟันหรือผู้ที่ใส่ฟันปลอม แม้ว่าประชากรในพื้นที่ศึกษาจะมีการทำความสะอาดภายในช่องปาก แต่ปัญหาในช่องปากที่พบมากที่สุดคือฟันผุ ซึ่งในรอบปีที่ผ่านมา มีประชากรไม่มากที่ไปพบทันตแพทย์ สำหรับผู้ที่ไปพบทันตแพทย์นั้น ไปเพื่อทำการถอนฟัน อุดฟัน และขูดหินปูน ตามลำดับ การไปพบทันตแพทย์เพื่อการตรวจเช็คฟันนับว่าน้อยมาก

เรื่องการได้รับ “บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค” ซึ่งประชาชนทุกคนควรได้รับ แต่จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) พบว่า มีเพียงร้อยละ 60 – 80 ของประชากรในพื้นที่ศึกษาที่ได้รับบัตรทองนี้ ประชากรพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองเป็นกลุ่มที่ได้รับบัตรทองในสัดส่วนต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับพื้นที่ศึกษาอื่น ๆ และแม้ว่าจะเป็นผู้ที่มีบัตรทองแล้วก็ตาม ประมาณครึ่งหนึ่งที่เท่านั้นที่เคยใช้บัตรทองเมื่อไปรับบริการสุขภาพ สาเหตุสำคัญที่สุดของการไม่ใช้บัตรทองคือไม่ป่วย

ส่วนประชากรในพื้นที่สูง มีพฤติกรรมการณ์สูบบุหรี่บ่อยหรือทุกวันมากที่สุด ประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองดื่มเบียร์บ่อยหรือทุกวันมากที่สุด ในขณะที่พฤติกรรมการณ์ดื่มเหล้าและยาสูบหรือทุกวันนั้นมีสัดส่วนใกล้เคียงกันในทุกพื้นที่ศึกษา ส่วนพฤติกรรมการณ์ดื่มเครื่องดื่มชูกำลังและพฤติกรรมการณ์ติดยาแก้ปวด ที่ต้องบริโภคบ่อยหรือทุกวันพบในประชากรพื้นที่เมือง/กึ่งเมืองสูงที่สุด สำหรับพฤติกรรมการณ์ดื่มกาแฟสำเร็จรูปกระป๋องที่ต้องดื่มบ่อย ๆ หรือทุกวัน พบว่า ประชากรในพื้นที่ปลูกข้าวมีพฤติกรรมนี้สูงที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคที่ต้องทำบ่อย ๆ หรือทุกวัน ระหว่างรอบ 1 (2543) รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) เห็นได้ว่า ในภาพรวมของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ การดื่มเบียร์ เหล้า เครื่องดื่มชูกำลัง และการกินยาแก้ปวด จากรอบ 1 (2543) ไปรอบ 2 (2544) ลดลงในเกือบทุกพื้นที่ แต่กลับมาเพิ่มสูงขึ้นอีกเมื่อเปรียบเทียบระหว่างรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

9 ภาวะการตาย

9.1 ข้อมูลทั่วไป

ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) ของโครงการกาญจนบุรี จากจำนวนครัวเรือนที่สำรวจได้ทั้งสิ้น 12,680 ครัวเรือน มี 249 ครัวเรือนที่สมาชิกในครัวเรือนเสียชีวิตในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมา (1 กรกฎาคม 2544 – 30 มิถุนายน 2545) สำหรับครัวเรือนที่มีสมาชิกเสียชีวิตทั้งหมดมี 241 ครัวเรือนที่สมาชิกเสียชีวิตครัวเรือนละ 1 คน และอีก 8 ครัวเรือนมีสมาชิกเสียชีวิตครัวเรือนละ 2 คน รวมจำนวนผู้เสียชีวิตในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาทั้งสิ้นเท่ากับ 257 คน เปรียบเทียบกับการสำรวจในรอบ 1 (2543) ที่พบผู้เสียชีวิตในรอบหนึ่งปีก่อนการสำรวจฯ จำนวน 421 ราย และรอบ 2 (2544) จำนวน 267 ราย

9.2 ขนาดและแบบแผนการตาย

จากจำนวนผู้เสียชีวิตทั้งหมด 257 คน เป็นชาย 150 คน หญิง 107 คน หรือร้อยละ 53 และ 42 ตามลำดับ คิดเป็นอัตราตายเพศชาย 6.9 คนต่อประชากรชายพันคน อัตราตายเพศหญิง 4.6 คนต่อประชากรหญิงพันคน และอัตราตายรวมเท่ากับ 5.6 คนต่อประชากรพันคน

เมื่อเปรียบเทียบอัตราตายในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานครั้งนี้ กับการสำรวจในรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) พบว่าอัตราตายของประชากรในโครงการกาญจนบุรีในรอบ 3 (2545) ซึ่งเท่ากับ 6 ต่อประชากรพันคน ใกล้เคียงกับรอบ 2 (2544) ซึ่งเท่ากับ 5 แต่ต่ำกว่าอัตราตายที่คำนวณได้จากข้อมูลการสำรวจรอบ 1 (2543) ซึ่งเท่ากับ 10 ต่อประชากรพันคนอยู่มากพอสมควร (ตาราง 9.1)

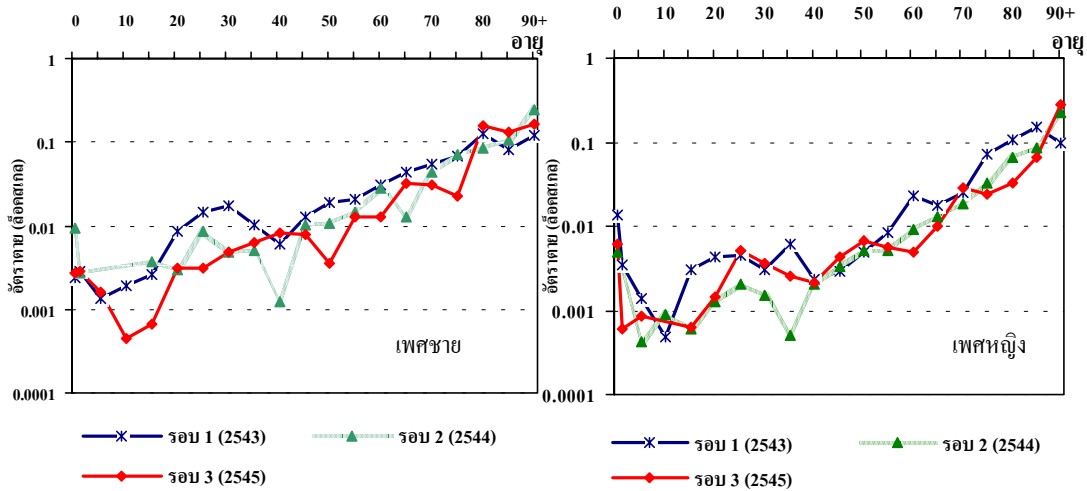
ตาราง 9.1 เปรียบเทียบการตายในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 1 (2543), รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

เพศ	จำนวน	อัตราตาย	จำนวน	อัตราตาย	จำนวน	อัตราตาย
	ตาย	(ต่อพัน)	ตาย	(ต่อพัน)	ตาย	(ต่อพัน)
	รอบ 1 (2543)		รอบ 2 (2544)		รอบ 3 (2545)	
ชาย	256	13	170	8	150	7
หญิง	165	7	96	4	107	5
รวม	421	10	267	5	257	6

เมื่อจำแนกการตายตามกลุ่มอายุและเพศ พบว่า อัตราตายรายอายุและเพศของประชากรในพื้นที่ศึกษาของการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) นี้มีแบบแผนไม่แตกต่างไปจากการสำรวจทั้งสองรอบที่ผ่านมา การตายของประชากรในโครงการกาญจนบุรีมีแบบแผนคล้ายกับการตายของประชากรโดยทั่วไป กล่าวคือ หลังคลอดอัตราตายของทารก (อายุต่ำกว่า 1 ปี) จะสูงและค่อย ๆ ลดต่ำลงจนถึงกลุ่มอายุ 10-14 ปี ที่มีอัตราตายต่ำสุด หลังจากอายุ 15 ปีขึ้นไป อัตราตายจะกลับสูงขึ้น ในการสำรวจรอบนี้พบว่าอัตราตายที่สูงขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ นั้น จะเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ ในระยะแรก แล้วจะเพิ่มเร็วขึ้นอย่างเห็นได้ชัดนับตั้งแต่อายุ 55 ปี สำหรับเพศชาย และ 70 ปีสำหรับเพศหญิง อัตราตายของเพศชายจะสูงกว่าของเพศหญิงมากในเกือบทุกกลุ่มอายุ ในกลุ่มอายุสุดท้าย (90 ปีขึ้นไป) ที่อัตราตายของผู้หญิงจะสูงกว่าของผู้ชายอย่างมาก (ตาราง 9.2 และแผนภูมิ 9.1)

ตาราง 9.2 จำนวนประชากร จำนวนตาย และอัตราการตายของประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

อายุ	ประชากร		จำนวนตาย		อัตราการตาย (ต่อพัน)	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
0	364	328	1	2	2.8	6.1
1-4	1,767	1,636	5	1	2.8	0.6
5-9	2,464	2,288	4	2	1.6	0.9
10-14	2,295	2,267	1	0	0.4	0.0
15-19	1,511	1,587	1	1	0.7	0.6
20-24	1,264	1,395	4	2	1.4	2.3
25-29	1,606	1,915	5	10	5.2	4.3
30-34	1,691	1,925	8	7	4.7	3.6
35-39	1,715	1,933	11	5	6.4	2.6
40-44	1,616	1,894	13	4	8.0	2.1
45-49	1,397	1,595	11	7	7.9	4.4
50-54	1,107	1,209	4	8	3.6	6.6
55-59	769	902	10	5	13.0	5.5
60-64	713	805	9	4	12.6	5.0
65-69	533	609	17	6	31.9	9.9
70-74	417	460	13	13	31.2	28.3
75-79	260	296	6	7	23.1	23.7
80-84	88	184	14	6	159.1	32.6
85-89	61	90	8	6	131.2	66.7
90+	24	39	4	11	166.7	282.1
ไม่ทราบอายุ	11	13	1	0	–	–
รวม	21,673	23,370	150	107	6.9	4.6
	45,043		257		5.7	

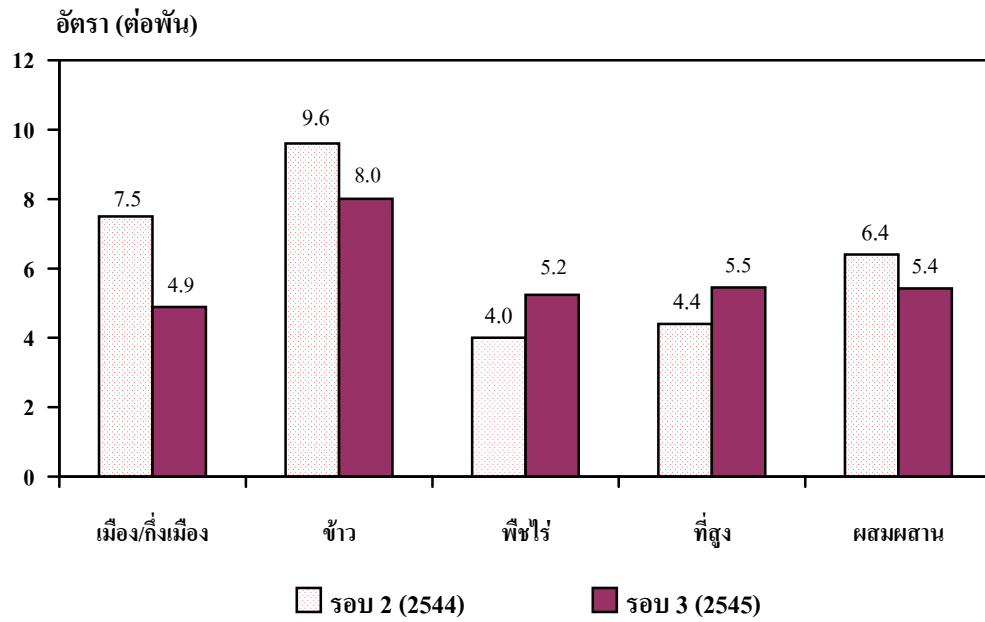

แผนภูมิ 9.1 อัตราตายรายอายุและเพศ, รอบ 1 (2543) รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

9.3 การตายจำแนกตามพื้นที่

เมื่อจำแนกประชากรตามลักษณะพื้นที่พบว่า อัตราตายของพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง พื้นที่พืชไร่ พื้นที่สูง และ พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ใกล้เคียงกัน คือ ประมาณ 5 คนต่อประชากรพันคน สำหรับอัตราตายของพื้นที่ปลูกข้าวซึ่งเท่ากับ 8 คนต่อประชากรพันคนนั้น นับว่าสูงกว่าพื้นที่ทั้งสี่ที่กล่าวมาแล้วอย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับรอบ 2 (2544) พบว่า อัตราตายของพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง พื้นที่ปลูกข้าว และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสานนั้นลดลงในขณะที่อัตราตายของพื้นที่พืชไร่และพื้นที่สูงเพิ่มขึ้น

นอกจากนั้นยังพบอีกว่าแบบแผนการตายรายอายุและเพศมีการกระเพื่อมขึ้นลงของอัตราตาย ซึ่งเป็นผลมาจากการที่การตายเกิดขึ้นน้อยมากจนทำให้เมื่อจำแนกการตายออกตามพื้นที่ศึกษาแล้วจึงไม่มีการตายในหลายกลุ่มอายุ และเมื่อจำนวนการตายเพิ่มขึ้นหรือลดลงเพียงเล็กน้อยก็เพียงพอที่จะไปกระทบกับอัตราตายรายอายุ ทำให้มีการกระเพื่อมขึ้นลงดังที่เป็นอยู่ (ตาราง 9.3 และแผนภูมิ 9.2)

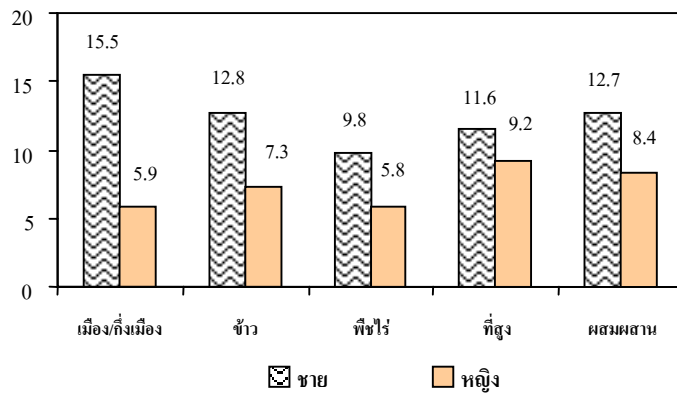
แผนภูมิ 9.2 อัตราตายรวม จำแนกตามพื้นที่, รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

ตาราง 9.3 อัตราตายรายอายุและเพศ (ต่อพัน) ของประชากรที่ศึกษา จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

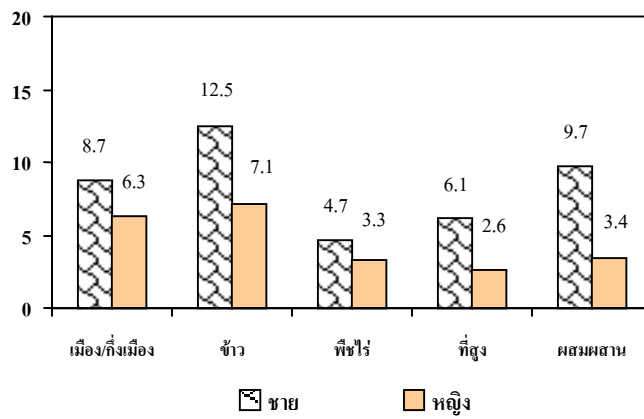
อายุ	เมือง/กึ่งเมือง		ชาน		พีชไร		ที่สูง		ผสมผสาน	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	6.9	154.8	0.0	0.0
1-4	0.0	0.0	3.9	3.9	0.0	0.0	4.9	0.0	3.2	0.0
5-9	0.0	2.6	2.8	0.0	0.0	0.0	2.5	1.4	2.1	0.0
10-14	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4	0.0	0.0	0.0
15-19	0.0	0.0	4.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.1
20-24	6.5	0.0	5.5	0.0	5.1	0.0	0.0	5.1	0.0	0.0
25-29	0.0	7.3	12.8	3.4	0.0	3.5	4.7	5.8	0.0	4.9
30-34	8.5	0.0	12.7	3.3	0.0	7.1	4.1	3.8	0.0	5.0
35-39	0.0	0.0	15.0	0.0	10.9	3.3	2.1	4.3	8.9	5.2
40-44	8.4	0.0	7.9	6.4	12.2	0.0	2.2	4.5	12.9	0.0
45-49	3.5	0.0	10.0	4.0	9.8	4.5	10.0	13.1	6.5	0.0
50-54	0.0	14.5	0.0	0.0	12.4	10.8	7.3	4.0	0.0	3.4
55-59	18.5	5.0	0.0	6.3	20.4	0.0	15.1	10.4	9.5	4.9
60-64	13.5	5.5	16.3	0.0	24.8	0.0	5.5	12.7	7.3	6.0
65-69	52.1	0.0	27.5	18.0	11.6	0.0	16.4	23.6	50.0	7.4
70-74	46.0	10.6	21.5	30.9	0.0	60.6	28.6	33.7	48.2	17.5
75-79	0.0	0.0	51.7	51.7	57.1	24.4	0.0	20.4	17.9	34.5
80-84	300.0	43.5	100.0	39.2	153.9	0.0	250.0	0.0	43.5	50.0
85-89	58.8	45.5	125.0	38.5	400.0	83.3	750.0	0.0	0.0	187.5
90+	0.0	166.7	34.9	61.0	0.0	0.0	0.0	400.0	400.0	285.7
อัตราตาย	6.8	3.2	10.4	5.9	6.9	3.7	5.5	5.4	6.4	4.5
อย่างหยาบ	4.9		8.0		5.2		5.5		5.4	

เมื่อจำแนกอัตราตายของแต่ละพื้นที่ตามเพศพบว่ามีความแตกต่างของอัตราตายระหว่างเพศ อัตราตายของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงในทุกพื้นที่เช่นเดียวกับผลการศึกษารอบก่อน ๆ (แผนภูมิ 9.4)

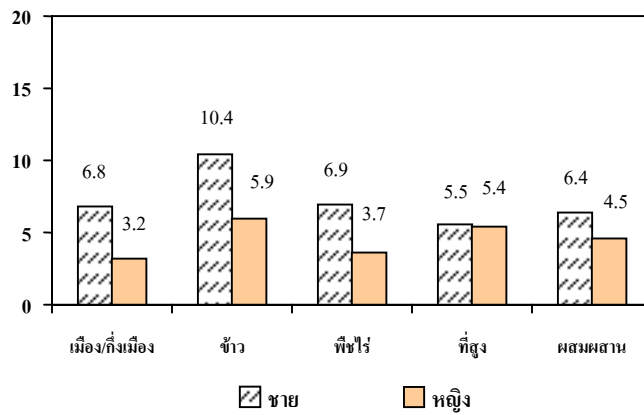
อัตรา (ต่อพัน)

รอบ 1
(2543)

รอบ 2
(2544)

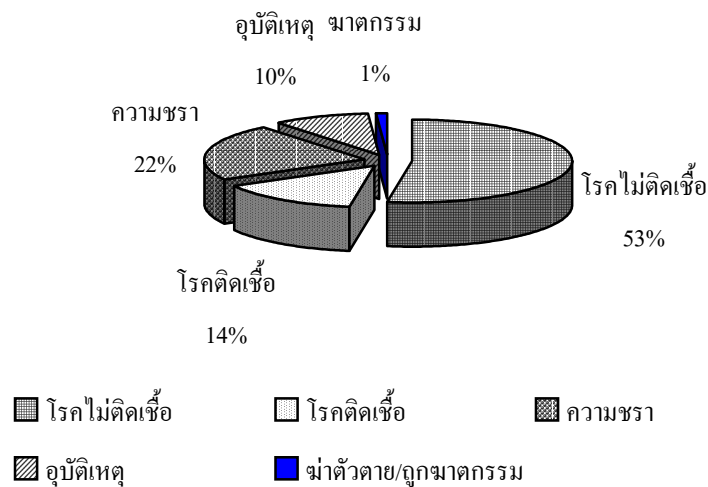
รอบ 3
(2545)

แผนภูมิ 9.4 อัตราตาย (ต่อพัน) จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543) รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

9.4 สาเหตุการตาย

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) นั้น ได้มีการจำแนกสาเหตุของการตายทั้งสิ้น 7 สาเหตุ ได้แก่ เจ็บป่วย/ไม่สบายด้วยโรคติดเชื้อ เจ็บป่วย/ไม่สบายด้วยโรคไม่ติดเชื้อ อุบัติเหตุ ถูกฆาตกรรมฆ่าตัวตาย ความชรา และอื่น ๆ

การจำแนกสาเหตุการตายพบว่า ในจำนวนตายทั้งสิ้น 257 ราย ในการสำรวจรอบ 3 (2545) มีสาเหตุมาจากการเจ็บป่วย/ไม่สบายด้วยโรคไม่ติดเชื้อสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53 หรือเกือบครึ่งหนึ่งของการตายทั้งหมด รองลงมาเป็นสาเหตุการตายที่มาจากความชรา คิดเป็นร้อยละ 22 การตายด้วยโรคติดเชื้อเป็นสาเหตุอันดับที่สาม สำหรับอุบัติเหตุเป็นสาเหตุการตายมากเป็นอันดับที่ 4 คือ ร้อยละ 10 ส่วนการตายเนื่องจากถูกฆาตกรรมและฆ่าตัวตายมีน้อย เมื่อรวมกันแล้วคิดเป็นเพียงร้อยละ 1 ของการตายทั้งหมด (แผนภูมิ 9.5)

แผนภูมิ 9.5 สาเหตุของการตายของประชากร จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

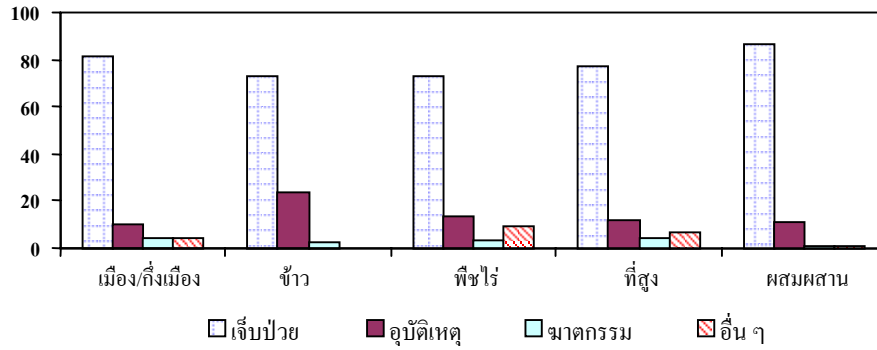
เมื่อแยกสาเหตุการตายของประชากรออกตามพื้นที่ พบว่าทุกพื้นที่ที่มีสาเหตุการตายอันดับแรกเหมือนกัน คือ การตายจากโรคไม่ติดเชื้อ สำหรับการตายอันดับ 2 และ 3 นั้นมีความแตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ ทุกพื้นที่ยกเว้นพื้นที่ปลูกข้าวเท่านั้นสาเหตุการตายอันดับ 2 และ 3 คือ ความชราและโรคติดเชื้อตามลำดับ สำหรับพื้นที่ปลูกข้าว พบว่า การตายจากโรคติดเชื้อเป็นสาเหตุของการตายอันดับ 2 และอันดับ 3 มีสาเหตุมาจากความชรา ส่วนสาเหตุการตายที่เหลือออกนั้นเป็นสาเหตุการตายในลำดับที่เหมือน ๆ กันของทุกพื้นที่ (ตาราง 9.4)

ตาราง 9.4 การกระจายร้อยละของสาเหตุการตายจำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

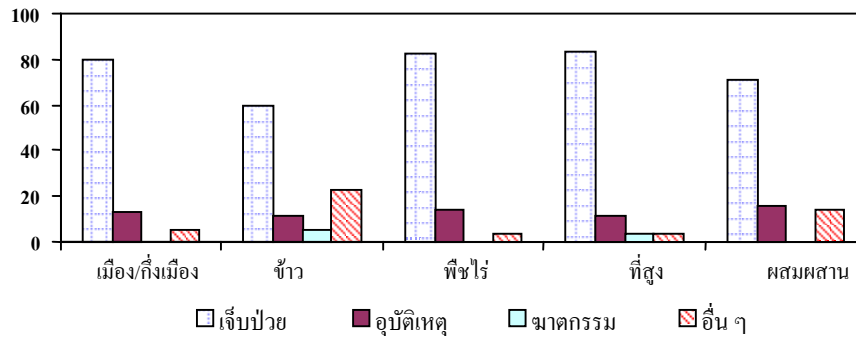
สาเหตุการตาย	เมือง/กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
โรคติดเชื้อ	20.7	19.4	8.7	10.4	14.0
โรคไม่ติดเชื้อ	39.7	52.8	58.7	47.8	46.0
อุบัติเหตุ	5.2	8.3	10.9	13.4	10.0
ถูกฆาตกรรม	1.7	0.0	0.0	0.0	0.0
ฆ่าตัวตาย	0.0	0.0	0.0	1.5	2.0
ความชรา	27.6	16.7	19.6	19.4	26.0
อื่น ๆ	5.2	2.8	2.2	7.5	2.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	58	36	46	67	50

เมื่อเปรียบเทียบแบบแผนการตายจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานทั้งสามรอบ โดยรวมสาเหตุการตายจากการเจ็บป่วยกับการตายตามอายุขัยในรอบ 1 (2543) รวมสาเหตุการตายจากโรคติดเชื้อ โรคไม่ติดเชื้อและความชราในรอบ 3 (2545) และรวมสาเหตุการตายจากการถูกฆาตกรรมกับการฆ่าตัวตายในรอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545) เข้าด้วยกัน พบว่าแบบแผนของสาเหตุการตายในแต่ละพื้นที่ทั้งสามรอบคล้ายคลึงกัน เพียงแต่ในรอบ 3 สาเหตุการตายจากอุบัติเหตุและฆาตกรรมลดลง สัดส่วนสาเหตุการตายจากอุบัติเหตุและฆาตกรรมจากการสำรวจรอบ 3 (2545) นั้นมีน้อยมากเมื่อเทียบกับรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) (แผนภูมิ 9.6)

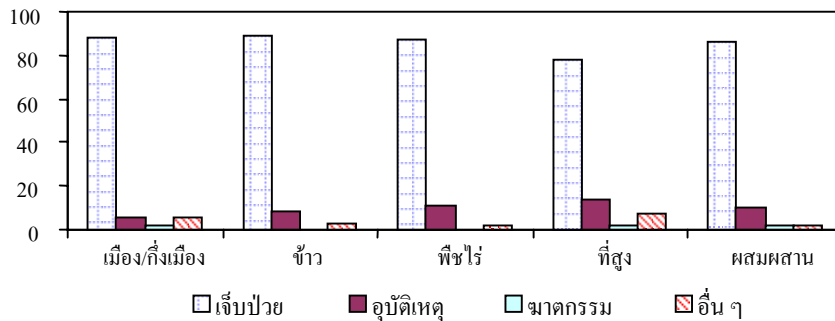
ร้อยละ

รอบ 1
(2543)

รอบ 2
(2544)

รอบ 3
(2545)

แผนภูมิ 9.6 การกระจายร้อยละของผู้เสียชีวิต จำแนกตามสาเหตุการตายและพื้นที่,
รอบ 1 (2543) รอบ 2 (2544) และรอบ 3 (2545)

9.5 สถานที่เสียชีวิตและการจดทะเบียนการตาย

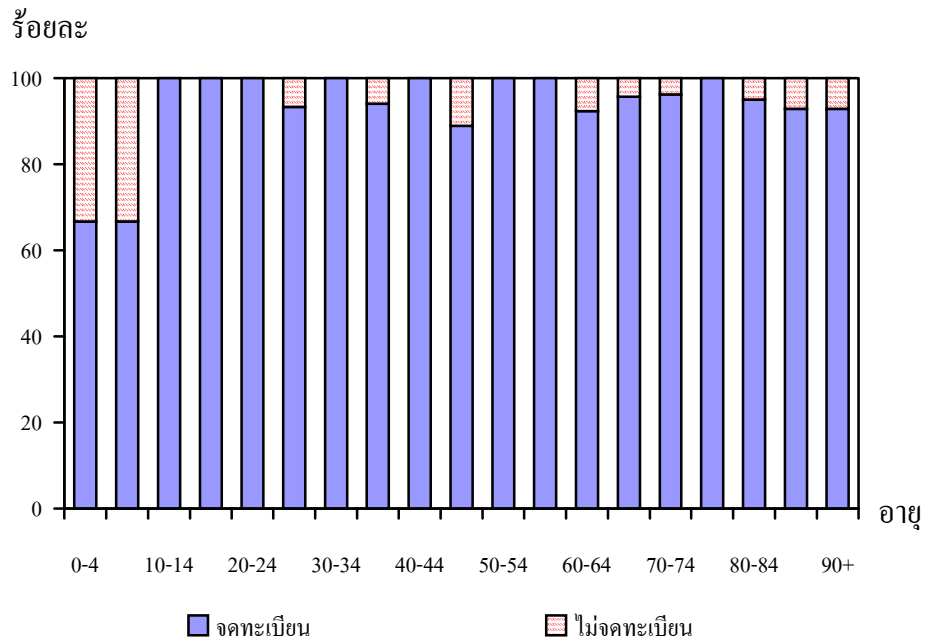
ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) ได้มีการถามถึงสถานที่ตายของทั้ง 257 ราย พบว่าสามารถจำแนกสถานที่ตายได้ 3 ประเภท คือ ตายในสถานพยาบาล (โรงพยาบาลของรัฐ โรงพยาบาลเอกชน/คลินิก) ตายที่บ้าน และตายนอกบ้าน จากสถานที่ตายทั้งหมดที่จำแนกได้นี้ การตายร้อยละ 54 เกิดที่บ้าน ร้อยละ 41 เกิดในสถานพยาบาล มีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่เกิดนอกบ้าน (ตาราง 9.5)

ตาราง 9.5 จำนวนและร้อยละของการตายจำแนกตามสถานที่ตาย, รอบ 3 (2545)

สถานที่ตาย	จำนวน	ร้อยละ
สถานพยาบาล	105	40.9
- โรงพยาบาลของรัฐ	99	38.5
- โรงพยาบาลเอกชน/คลินิก	6	2.4
บ้าน	139	54.1
นอกบ้าน	13	5.1
รวม	257	100.0

จากการสอบถามถึงการจดทะเบียนการตาย พบว่าการตายทั้ง 257 รายนี้ได้มีการจดทะเบียนตายสูงถึงร้อยละ 94 ซึ่งใกล้เคียงกับร้อยละ 95 ของการจดทะเบียนการตายในรอบ 2 (2544) ในขณะที่การสำรวจรอบ 1 (2543) มีการจดทะเบียนการตายเพียงร้อยละ 91

สัดส่วนการไม่จดทะเบียนการตายหรือตกจดในรอบ 3 (2545) ยังคงสูงมากในกลุ่มทารกและเด็ก เช่นเดียวกับรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) สัดส่วนของการจดและไม่จดทะเบียนการตายตามกลุ่มอายุได้แสดงไว้ในแผนภูมิ 9.7

แผนภูมิ 9.7 การกระจายร้อยละของผู้เสียชีวิต จำแนกตามการจดทะเบียนตาย และกลุ่มอายุ, รอบ 3 (2545)

สาเหตุของการไม่จดทะเบียนตายสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภท คือ 1) อยู่ในช่วงวันหยุดราชการจึงยังไม่ได้ไปแจ้ง 2) เป็นคนต่างด้าว 3) ไม่มีเวลาไปแจ้ง 4) ไม่นิยมแจ้ง และ 5) ไม่รู้ว่าจะต้องไปแจ้งที่ไหน ซึ่งสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้ไม่ไปจดทะเบียนตายเพราะเป็นคนต่างด้าว (9 รายจากการที่ไม่ได้จดทะเบียนตายทั้งหมด 15 ราย) รองลงมาคือ เนื่องจากไม่มีเวลาไปแจ้งและไม่นิยมแจ้งตาย (2 รายจาก 15 ราย) เป็นที่น่าสังเกตว่ายังมีญาติผู้ตายอีก 1 รายที่ไม่ไปจดทะเบียนตายเนื่องจากไม่รู้ว่าจะต้องไปแจ้งที่ไหน

9.6 สรุป

ภาวะการตายของประชากรในพื้นที่ศึกษาโดยรวมในหนึ่งปีที่ผ่านมา มีจำนวนใกล้เคียงกัน ในรอบ 3 (2545) มีจำนวนคนตายทั้งหมด 257 ราย คิดเป็นอัตราตายเท่ากับ 6 ต่อพัน อัตราตายเพศชายสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย อัตราตายนี้ใกล้เคียงกับอัตราตายของประเทศในปี พ.ศ. 2545 คือ ประมาณ 6 ต่อพัน อัตราตายเมื่อจำแนกตามพื้นที่ทั้ง 5 เขตแล้ว ไม่แตกต่างกันมากนัก ยกเว้นพื้นที่ปลูกข้าวที่อัตราตายสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ

แบบแผนการตายรายอายุของเพศชายเหมือนกับของเพศหญิงและเป็นแบบแผนที่พบได้ในประชากรทั่วไป คือ มีลักษณะคล้ายรูปตัวเจ อัตราตายสูงในวัยทารกและเด็ก ต่ำในวัยหนุ่มสาวแล้วค่อย ๆ สูงขึ้นเมื่อพ้นวัยกลางคน และสูงมาก ๆ เมื่อถึงวัยสูงอายุ อัตราตายรายอายุของหญิงต่ำกว่าชายในเกือบทุกกลุ่มอายุ แบบแผนการตายในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) มีลักษณะคล้ายคลึงกับแบบแผนการตายที่พบในการสำรวจฯ รอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

มากกว่าร้อยละ 60 ของการตายของประชากรในพื้นที่ศึกษามีสาเหตุที่สำคัญมาจากการเจ็บป่วย โดยที่ร้อยละ 53 มีสาเหตุมาจากโรคไม่ติดเชื้อ อีกร้อยละ 14 มีสาเหตุมาจากโรคติดเชื้อ ความชรานับเป็นสาเหตุการตายที่สำคัญสาเหตุหนึ่งเนื่องจากมีถึงร้อยละ 22 และเป็นสาเหตุการตายอันดับที่สอง รองมาจากโรคไม่ติดเชื้อ สำหรับสาเหตุการตายจากอุบัติเหตุลดลง จากการสำรวจในรอบที่ผ่านมา การตายจากการถูกฆาตกรรมและการฆ่าตัวตายมีเพียงเล็กน้อย

การตายที่เกิดขึ้นทั้งหมดได้มีการจดทะเบียนตายร้อยละ 94 และมีการตาย 15 รายที่ไม่ได้จดทะเบียนตาย โดยให้เหตุผลว่าเป็นคนต่างด้าว รองลงมาคือ ไม่นิยมแจ้ง และการสำรวจครั้งนี้ยังพบว่ามีผู้บอกสาเหตุที่ไม่จดทะเบียนตายว่าไม่ทราบว่าจะไปแจ้งตายที่ไหนอยู่อีก 1 ราย

10 การใช้ที่ดินและผลิตผลทางการเกษตร

การศึกษารูปแบบการใช้ที่ดินและสิ่งแวดล้อมนั้นมีความสำคัญต่อการศึกษาลักษณะการดำเนินชีวิตของประชากร รายงานเรื่องนี้ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามชุดครัวเรือน โดยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ คือ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ประเภทกิจกรรมการใช้ที่ดิน ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปริมาณผลผลิตที่ได้รับ ค่าใช้จ่ายในการผลิตผลิตผลทางการเกษตร และปริมาณน้ำใช้เพื่อการเกษตร โดยแยกศึกษาเป็น 5 พื้นที่ คือ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ปลูกข้าว พืชไร่ ที่สูง และเศรษฐกิจผสมผสาน และเนื่องจากรายงานนี้สนใจเฉพาะการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรและในพื้นที่เมื่อนั้น โดยจำกัดความแล้ว ไม่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในพื้นที่เมือง ดังนั้นในรายงานส่วนนี้จึงใช้คำว่า “พื้นที่กึ่งเมือง” แทนคำว่า “พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง”

10.1 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

จากการสำรวจการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรเพื่อการเพาะปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์ ทั้งที่เป็นของตนเอง เช่า หรือใช้ที่ดินของคนอื่น พบว่า มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรเพียงร้อยละ 53 โดยพื้นที่ปลูกข้าวมีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมากที่สุด คือ ร้อยละ 70 รองลงมา คือ พื้นที่สูง พืชไร่ เศรษฐกิจผสมผสาน และมีเพียงร้อยละ 21 สำหรับพื้นที่กึ่งเมือง เมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในรอบ 1 (2543) แล้ว พบว่ามีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรลดลงเกือบทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพื้นที่สูงที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 59 เป็นร้อยละ 64 (ตาราง 10.1)

ตาราง 10.1 การกระจายร้อยละของครัวเรือนที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร จำแนกตามพื้นที่, รอบ 1 (2543) และรอบ 3 (2545)

การใช้ที่ดิน เพื่อการเกษตร	กิ่งเมือง		ข้าว		พืชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน	
	รอบ 1 (2543)	รอบ 3 (2545)	รอบ 1 (2543)	รอบ 3 (2545)	รอบ 1 (2543)	รอบ 3 (2545)	รอบ 1 (2543)	รอบ 3 (2545)	รอบ 1 (2543)	รอบ 3 (2545)
ใช้	22.7	20.7	75.5	70.1	64.6	61.7	59.1	64.0	54.3	53.9
ไม่ใช้	77.3	79.3	24.5	29.9	35.4	38.3	40.9	36.0	45.7	46.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

10.2 กิจกรรมการเกษตร

เมื่อพิจารณาเฉพาะครัวเรือนที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกและปศุสัตว์พบว่า ประมาณ ร้อยละ 33 ของครัวเรือนใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย ข้าวโพด และมันสำปะหลัง รองลงมา คือ ครัวเรือนร้อยละ 21 ใช้ที่ดินเพื่อการเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 16 สำหรับการทำสวนผักต่าง ๆ เช่น พริก หน่อไม้ฝรั่ง มะเขือ และร้อยละ 16 ของครัวเรือนใช้ที่ดินสำหรับปลูกข้าว ส่วนไร่นาสวนผสม ร้อยละ 6 และใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชชนิดอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา ร้อยละ 5 เป็นที่น่าสังเกตว่ามีการใช้ที่ดินเพื่อการทำสวนผลไม้้น้อยมาก คือ เพียงร้อยละ 4 เมื่อเปรียบเทียบกิจกรรมการใช้ที่ดินตามพื้นที่ศึกษา พบว่า เกือบทุกพื้นที่มีสัดส่วนที่ครัวเรือนใช้ที่ดินเพื่อปลูกพืชไร่มากกว่าการทำกิจกรรมอื่น ๆ ยกเว้นพื้นที่ปลูกข้าว ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าโดยภาพรวมประชากรในพื้นที่ศึกษาใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชไร่

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า พื้นที่ปลูกข้าวมีการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกพืชไร่และทำนาควบคู่กันในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 31 กับ 39) ยกเว้นพื้นที่กิ่งเมือง พืชไร่ ที่สูง และเศรษฐกิจผสมผสานที่มีสัดส่วนแตกต่างกันอย่างเด่นชัด (ตาราง 10.2)

ตาราง 10.2 การกระจายร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามกิจกรรมการใช้ที่ดินและพื้นที่, รอบ 3 (2545)

กิจกรรมการเกษตร	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ทำนา/ไร่ข้าว	10.5	38.1	2.1	15.5	6.1	15.5
ทำไร่	26.4	31.2	52.0	24.1	34.1	32.9
สวนผลไม้	2.7	4.6	4.4	1.8	4.6	3.5
สวนผัก	21.4	3.0	13.7	24.2	16.3	16.0
ไร่นาสวนผสม	11.6	1.4	3.1	7.5	9.1	6.1
พืชอื่น ๆ	2.9	1.2	2.0	7.7	6.4	4.6
เลี้ยงสัตว์	24.5	20.5	22.7	19.3	23.5	21.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	552	1,419	1,226	2,174	1,406	6,777

10.3 ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

ในภาพรวมของความอุดมสมบูรณ์ของดิน ครัวเรือนที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในปี ที่ทำการสำรวจ (2545) กิจกรรมการเกษตรประเภทใดก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบความอุดมสมบูรณ์ของดินในปีก่อนหน้าการสำรวจ (2544) พบว่าครัวเรือนมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่พบความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ใช้ทำการเกษตร

เมื่อแยกพิจารณาแต่ละกิจกรรมการเกษตร โดยแบ่งเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้ สวนผัก ไร่นาสวนผสม และพืชอื่น ๆ เช่น ต้นสัก ยูคาลิปตัส ยางพารา แล้ว พบว่าครัวเรือนร้อยละ 62 รายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินเพื่อการทำนาไม่เปลี่ยนแปลง และมีเพียงร้อยละ 21 ที่รายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาแยกตามพื้นที่ศึกษาพบว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินนี้แตกต่างจากภาพรวม คือ ส่วนใหญ่ไม่พบความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับ

ความอุดมสมบูรณ์ของดิน แต่มีครัวเรือนที่รายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงมากกว่า ครัวเรือนที่รายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าการสำรวจในเกือบทุกพื้นที่ โดยเห็นได้ชัดในพื้นที่กิ่งเมืองและเศรษฐกิจผสมผสาน (ตาราง 10.3)

กิจกรรมการทำไร่ คือ การปลูกอ้อย ข้าวโพด และมันสำปะหลัง พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของครัวเรือนรายงานว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างความอุดมสมบูรณ์ของดินเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้าการสำรวจ และมีครัวเรือนที่รายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงมากกว่าครัวเรือนที่รายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินเพิ่มขึ้นในทุกพื้นที่ยกเว้นพื้นที่ปลูกข้าวและที่สูง (ตาราง 10.3)

ความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ใช้ในการทำสวนผลไม้ นั้น คงพบลักษณะเดียวกับการปลูกข้าว คือ ส่วนใหญ่ไม่พบความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดิน และเมื่อพิจารณาแยกเป็นพื้นที่ศึกษายังคงพบว่า มีครัวเรือนรายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง มากกว่าครัวเรือนที่รายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินเพิ่มขึ้นในทุกพื้นที่ยกเว้นพื้นที่สูง (ตาราง 10.3)

สำหรับสวนผัก ในภาพรวมของความอุดมสมบูรณ์ของดินมีลักษณะเดียวกับการทำไร่ และการทำสวน คือ ร้อยละ 67 ไม่พบความแตกต่างในเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดินเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้าการสำรวจ และมีครัวเรือนที่ตอบว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง มากกว่าครัวเรือนที่ตอบว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินเพิ่มขึ้นในทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่ปลูกข้าว (ตาราง 10.3)

ในเรื่องของการทำไร่นาสวนผสมนั้น ประมาณร้อยละ 59 ของครัวเรือนรายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินไม่เปลี่ยนแปลง และมีครัวเรือนที่รายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินเพิ่มขึ้น มากกว่าจำนวนครัวเรือนที่ตอบว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่กิ่งเมือง และเศรษฐกิจผสมผสาน (ตาราง 10.3)

ส่วนการปลูกพืชอื่น ๆ นั้น ในภาพรวมคงพบลักษณะเดียวกับการปลูกข้าว คือ ครัวเรือนส่วนใหญ่รายงานว่าไม่มีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดิน และเมื่อพิจารณาแยกเป็นพื้นที่ศึกษา คงพบลักษณะเดียวกัน คือ ไม่มีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความอุดมสมบูรณ์

ของดินในทุกพื้นที่ศึกษา แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในพื้นที่กึ่งเมืองและที่สูงมีครัวเรือนรายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินเพิ่มขึ้นมากกว่าครัวเรือนที่รายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง และพื้นที่พีชไร้และเศรษฐกิจผสมผสานมีครัวเรือนร้อยละ 24 และร้อยละ 29 ตามลำดับ รายงานว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินในปี พ.ศ. 2545 ลดลงจากเมื่อปี พ.ศ. 2544 (ตาราง 10.3)

ตาราง 10.3 การกระจายร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ใช้เพื่อการเกษตร และพื้นที่, รอบ 3 (2545)

ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	กึ่งเมือง	ข้าว	พีชไร้	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ทำนา/ไร่ข้าว						
เพิ่มขึ้น	13.2	13.6	15.0	35.8	14.2	20.6
ลดลง	35.5	15.4	18.0	14.8	22.6	17.2
ไม่เปลี่ยนแปลง	51.2	71.0	67.0	49.4	63.2	62.3
ทำไร่						
เพิ่มขึ้น	16.6	17.6	21.4	24.2	16.3	19.9
ลดลง	27.0	15.3	24.1	19.1	23.9	21.4
ไม่เปลี่ยนแปลง	56.4	67.1	54.5	56.7	59.8	58.7
ทำสวนผลไม้						
เพิ่มขึ้น	20.0	3.1	16.7	31.0	11.4	14.7
ลดลง	20.0	9.3	28.3	9.9	20.1	16.2
ไม่เปลี่ยนแปลง	60.0	87.6	55.0	59.1	68.3	69.1
สวนผัก						
เพิ่มขึ้น	17.9	29.2	11.5	9.2	17.1	13.1
ลดลง	37.4	25.0	28.2	11.1	23.8	19.8
ไม่เปลี่ยนแปลง	44.7	45.8	60.3	79.7	59.2	67.1

ตาราง 10.3 (ต่อ)

ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ไร่นาสวนผสม						
เพิ่มขึ้น	17.6	20.8	31.6	26.6	18.5	23.0
ลดลง	19.1	16.7	26.3	12.8	21.5	17.7
ไม่เปลี่ยนแปลง	63.2	62.5	42.1	60.6	60.0	59.4
พืชอื่น ๆ						
เพิ่มขึ้น	18.2	22.2	17.2	22.8	13.3	19.1
ลดลง	9.1	22.2	24.1	6.8	28.6	16.3
ไม่เปลี่ยนแปลง	72.7	55.6	58.6	70.4	58.1	64.6

10.4 ผลผลิตทางการเกษตร

ในการศึกษาเรื่องนี้ จะศึกษาเฉพาะครัวเรือนที่รายงานว่าได้เก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรในปีที่ทำการสำรวจ (2545) โดยเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้าการสำรวจ (2544) สำหรับครัวเรือนที่ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตจะไม่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งพบว่าในภาพรวมส่วนใหญ่แล้ว ไม่พบความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของผลผลิตที่ได้รับในปีที่แล้วเทียบกับปีนี้ ยกเว้นกิจกรรมการทำสวนผลไม้และสวนผักมีครัวเรือนรายงานว่าผลผลิตลดลงมากกว่าครัวเรือนที่รายงานว่ามีผลผลิตไม่เปลี่ยนแปลง

เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรมการเกษตรตามพื้นที่ศึกษาแล้ว ในกรณีของการทำนา พบว่าเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 42) ของครัวเรือนรายงานว่าผลผลิตไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปีก่อนหน้าการสำรวจ ยกเว้นพื้นที่กิ่งเมืองที่ประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนตอบว่าผลผลิตลดลง ส่วนผลผลิตจากการทำไร่ นั้น คงพบเช่นเดียวกับการทำนา คือ ผลผลิตยังคงปริมาณเท่าเดิม แต่มี

จำนวนครัวเรือนที่ตอบว่าผลผลิตลดลง มากกว่าครัวเรือนที่ตอบว่าผลผลิตเพิ่มขึ้นในทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่ปลูกข้าว (ตาราง 10.4)

สำหรับการทำสวนนั้น เกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนรายงานว่าผลผลิตลดลงในทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่กิ่งเมือง และที่สูง ครัวเรือนที่ตอบว่าผลผลิตเพิ่มขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา ร้อยละ 47 ในพื้นที่กิ่งเมือง และร้อยละ 41 ในพื้นที่สูง ส่วนผลผลิตของการทำสวนผักนั้น พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนรายงานว่าผลผลิตลดลงในทุกพื้นที่ศึกษา (ตาราง 10.4)

ตาราง 10.4 การกระจายร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามผลผลิตทางการเกษตร และพื้นที่, รอบ 3 (2545)

ผลผลิตทางการเกษตร	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ข้าว						
เพิ่มขึ้น	15.8	24.6	16.7	33.1	23.6	25.2
ลดลง	51.8	34.3	27.8	19.6	37.1	32.7
ไม่เปลี่ยนแปลง	32.5	41.1	55.6	47.3	39.3	42.1
พืชไร่						
เพิ่มขึ้น	18.4	27.7	26.3	26.4	22.5	24.7
ลดลง	28.1	25.0	28.8	30.8	26.5	27.7
ไม่เปลี่ยนแปลง	53.5	47.3	45.0	42.9	51.1	47.7
สวนผลไม้						
เพิ่มขึ้น	47.1	12.6	28.6	40.6	32.1	26.6
ลดลง	29.4	63.2	44.9	25.0	33.9	45.2
ไม่เปลี่ยนแปลง	23.5	24.1	26.5	34.3	33.9	28.2
สวนผัก						
เพิ่มขึ้น	25.9	32.6	17.0	17.5	26.1	22.6
ลดลง	43.5	39.5	42.2	41.6	39.1	41.2
ไม่เปลี่ยนแปลง	30.6	27.9	40.7	40.9	34.8	36.2

ตาราง 10.4 (ต่อ)

ผลผลิตทางการเกษตร	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ไร่นาสวนผสม						
เพิ่มขึ้น	23.3	42.1	32.3	37.5	24.8	30.7
ลดลง	36.7	15.8	35.5	30.4	30.7	31.3
ไม่เปลี่ยนแปลง	40.0	42.1	32.3	32.1	44.6	38.1
พืชอื่น ๆ						
เพิ่มขึ้น	25.0	22.2	22.7	26.8	20.3	23.0
ลดลง	8.3	55.6	27.2	14.3	45.6	31.5
ไม่เปลี่ยนแปลง	66.7	22.2	50.0	58.9	34.1	45.5

ผลผลิตของไร่นาสวนผสมนั้น พบว่ามีสัดส่วนของครัวเรือนที่รายงานว่าผลผลิตไม่เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้น หรือลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาพอ ๆ กัน คือ ประมาณร้อยละ 30 โดยที่ครัวเรือนในพื้นที่ปลูกข้าวรายงานว่าได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 42 ซึ่งสูงที่สุดเมื่อเทียบกับพื้นที่ศึกษาอื่น ๆ ส่วนผลผลิตของการปลูกพืชอื่น ๆ นอกเหนือจาก 5 กิจกรรมข้างต้นแล้ว พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของผลผลิต โดยที่พื้นที่ปลูกข้าวและเศรษฐกิจผสมผสานมีครัวเรือนร้อยละ 56 และร้อยละ 46 ตามลำดับ ที่รายงานว่าผลผลิตลดลงเมื่อเทียบกับผลผลิตจากปีที่ผ่านมา (ตาราง 10.4)

10.5 ค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตร

ในภาพรวมประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนรายงานว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตรของปีที่ผ่านมาการสำรวจกับปีที่ผ่านมาไม่เปลี่ยนแปลง ยกเว้นในกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ที่พบว่าร้อยละ 80 ของครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์ไม่เปลี่ยนแปลง และมีครัวเรือนที่รายงานว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นมีมากกว่าครัวเรือนที่ตอบว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตรลดลง (ตาราง 10.5)

เมื่อพิจารณาตามประเภทกิจกรรมการเกษตรและพื้นที่ศึกษาแล้ว ประมาณ 1 ใน 3 ของครัวเรือนรายงานว่าค่าใช้จ่ายในการทำนาเพิ่มขึ้น และมีเพียง 1 ใน 10 ของครัวเรือนที่ตอบว่าค่าใช้จ่ายในการทำนาดลดลง โดยครัวเรือนในพื้นที่กิ่งเมืองร้อยละ 46 ตอบว่า ค่าใช้จ่ายในการทำนาเพิ่มขึ้น (ตาราง 10.5)

ส่วนการทำไร่นั้น เกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น โดยมีสัดส่วนพอ ๆ กับครัวเรือนที่รายงานว่าไม่มีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่าใช้จ่ายในทุกพื้นที่ศึกษา (ตาราง 10.5)

การทำสวนผลไม้ เกือบทุกพื้นที่ไม่พบความแตกต่างในเรื่องค่าใช้จ่าย ยกเว้นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายทางการเกษตรลดลงมากกว่าครัวเรือนที่รายงานว่ามีค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น คือ ร้อยละ 34 และร้อยละ 26 ตามลำดับ (ตาราง 10.5)

ค่าใช้จ่ายเพื่อการทำสวนผักนั้น พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีค่าใช้จ่ายคงเดิมเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้าการสำรวจ แต่อย่างไรก็ตาม มีประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนในพื้นที่กิ่งเมืองที่มีค่าใช้จ่ายในการทำสวนผักเพิ่มมากขึ้นซึ่งสูงกว่าในพื้นที่ศึกษาอื่น ๆ

ประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่ทำไร่นาสวนผสมรายงานว่า ค่าใช้จ่ายไม่เปลี่ยนแปลง แต่มีถึงประมาณ 1 ใน 3 ครัวเรือนในพื้นที่สูงและเศรษฐกิจผสมผสานรายงานว่าค่าใช้จ่ายสำหรับการทำไร่นาสวนผสมเพิ่มขึ้น

ส่วนการปลูกพืชอื่น ๆ นอกเหนือจากปลูกข้าว พืชไร่ (อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง) สวนผลไม้ สวนผัก และไร่นาสวนผสมแล้ว พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตร และประมาณ 1 ใน 3 ของครัวเรือนในพื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ และเศรษฐกิจผสมผสานมีค่าใช้จ่ายทางการเกษตรเพิ่มขึ้น (ตาราง 10.5)

ส่วนการเลี้ยงสัตว์นั้น พบว่าประมาณร้อยละ 80 ของครัวเรือนในทุกพื้นที่ศึกษายกเว้นพื้นที่กิ่งเมืองที่ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์ไม่เปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามไม่ถึงร้อยละ 5 ของครัวเรือนในทุกพื้นที่ศึกษายกเว้นพื้นที่กิ่งเมืองที่มีรายจ่ายในการเลี้ยงสัตว์ลดลง

ตาราง 10.5 การกระจายร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตร และพื้นที่, รอบ 3 (2545)

ค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตร	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ทำนา/ไร่ข้าว						
เพิ่มขึ้น	45.5	36.2	33.3	24.7	34.7	32.9
ลดลง	7.4	12.1	4.9	13.4	13.7	12.0
ไม่เปลี่ยนแปลง	47.1	51.7	61.8	61.9	51.6	55.1
ทำไร่						
เพิ่มขึ้น	36.5	48.0	44.9	43.2	41.9	43.7
ลดลง	12.8	13.9	13.2	20.1	12.7	14.9
ไม่เปลี่ยนแปลง	50.7	38.0	41.9	36.7	45.4	41.4
ทำสวนผลไม้						
เพิ่มขึ้น	38.1	25.8	45.9	31.0	48.1	36.9
ลดลง	9.5	34.4	8.2	12.7	13.9	18.2
ไม่เปลี่ยนแปลง	52.4	39.8	45.9	56.3	38.0	44.9
สวนผัก						
เพิ่มขึ้น	50.8	42.9	38.7	30.5	44.5	37.6
ลดลง	9.2	10.2	14.8	21.1	16.0	17.2
ไม่เปลี่ยนแปลง	40.0	46.9	46.5	48.4	39.5	45.2

●●●●● 10.5 (●●)

ค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตร	กิ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
ไร่นาสวนผสม						
เพิ่มขึ้น	25.4	20.8	25.6	33.7	37.1	32.1
ลดลง	10.5	20.8	10.3	20.3	12.9	15.8
ไม่เปลี่ยนแปลง	64.2	58.3	64.1	46.0	50.0	52.1
พืชอื่น ๆ						
เพิ่มขึ้น	23.1	37.5	32.1	26.8	32.0	29.3
ลดลง	46.2	25.0	3.6	14.6	18.4	16.7
ไม่เปลี่ยนแปลง	30.8	37.5	64.3	58.5	49.5	54.0
เลี้ยงสัตว์						
เพิ่มขึ้น	26.2	16.2	15.2	9.6	18.9	15.3
ลดลง	17.9	3.6	3.5	2.5	4.5	4.6
ไม่เปลี่ยนแปลง	56.0	80.2	81.3	87.9	76.6	80.1

10.6 ปริมาณน้ำใช้เพื่อการเกษตร

น้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการเกษตร จากการสำรวจปริมาณน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตรในรอบ 3 (2545) พบว่าครัวเรือนร้อยละ 62 ของครัวเรือนที่ใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรรายงานว่า มีน้ำใช้สำหรับการเกษตรอย่างเพียงพอตลอดทั้งปี มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้นที่ตอบว่าไม่เพียงพอ และเมื่อจำแนกตามพื้นที่ศึกษาพบว่าครัวเรือนถึงร้อยละ 88 ในพื้นที่กิ่งเมืองรายงานว่าปริมาณน้ำใช้เพื่อการเกษตรเพียงพอตลอดทั้งปี รองลงมาคือ พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ที่สูง ข้าว และพืชไร่ ตามลำดับ สำหรับครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำไม่เพียงพอมากที่สุด คือ พื้นที่ปลูกข้าว (ร้อยละ 25) และครัวเรือนที่ประสบปัญหาน้ำไม่เพียงพอบางฤดูกาลสูงสุด คือ ครัวเรือน

ในพื้นที่พีชไร้ (ร้อยละ 40) ทั้งนี้อาจเนื่องจากปริมาณการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมีมากกว่าพื้นที่ศึกษาอื่น ๆ (ตาราง 10.6)

ตาราง 10.6 การกระจายร้อยละของครัวเรือนจำแนกตามปริมาณน้ำใช้เพื่อการเกษตร และพื้นที่, รอบ 3 (2545)

ความเพียงพอของปริมาณ น้ำใช้เพื่อการเกษตร	กิ่งเมือง	ข้าว	พีชไร้	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
เพียงพอ	88.2	45.0	40.2	68.0	77.4	61.5
ไม่เพียงพอ	7.3	25.0	19.4	11.9	10.2	15.4
ไม่เพียงพอบางฤดู	4.5	30.0	40.4	20.1	12.4	23.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

10.7 สรุป

ครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาประมาณร้อยละ 53 รายงานว่ามีการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกและปศุสัตว์ โดยพื้นที่ปลูกข้าว ที่สูง และพีชไร้ มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ คือ ประมาณร้อยละ 70 ร้อยละ 64 และร้อยละ 62 ตามลำดับ สำหรับพื้นที่ที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรน้อยที่สุด คือ พื้นที่กิ่งเมือง

ในเรื่องของกิจกรรมการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรนั้น พบว่ากิจกรรมหลักของการใช้ที่ดินคือการปลูกพีชไร้ รองลงมา คือ การเลี้ยงสัตว์ ส่วนการทำสวนผักและปลูกข้าวพบในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าจะมีการทำนาและทำไร่ควบคู่กันไปในพื้นที่ปลูกข้าว แต่ในพื้นที่อื่น ๆ จะพบสัดส่วนแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด ในภาพรวมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของดิน ผลผลิตทางการเกษตร และค่าใช้จ่ายเพื่อการเกษตรนั้น พบว่าประมาณ

ครั้งหนึ่งของครัวเรือนรายงานว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้าการสำรวจ และ สัดส่วนของครัวเรือนที่ตอบว่า ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และผลผลิตทางการเกษตรลดลงมี มากกว่าครัวเรือนที่ตอบว่าความอุดมสมบูรณ์ของดินและผลผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับ เรื่องค่าใช้จ่ายทางการเกษตรที่สัดส่วนของครัวเรือนที่รายงานว่าค่าใช้จ่ายทางการเกษตรเพิ่ม ขึ้นสูงกว่าครัวเรือนที่รายงานว่าค่าใช้จ่ายทางการเกษตรลดลง

ในเรื่องของปริมาณน้ำใช้เพื่อการเกษตร พบว่า ครัวเรือนร้อยละ 62 รายงานว่ามีน้ำใช้เพื่อ การเกษตรเพียงพอตลอดทั้งปี มีเพียงร้อยละ 15 และ 23 ที่รายงานว่าปริมาณน้ำไม่เพียงพอ หรือ เพียงพอบางฤดูกาลสำหรับการทำการเกษตร ครัวเรือนในพื้นที่กิ่งเมืองตอบว่ามีน้ำใช้สำหรับการ เกษตรเพียงพอตลอดปีสูงสุดถึงร้อยละ 88 และพื้นที่ที่มีปัญหาน้ำใช้เพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ ตลอดทั้งปี คือ พื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ และที่สูง (ร้อยละ 25, 19 และ 12 ตามลำดับ) ซึ่งสอดคล้อง กับการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร คือ พื้นที่ปลูกข้าว ที่สูง และพืชไร่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำใช้เพื่อการเกษตรในภาพรวมได้

11 ผู้สูงอายุ

ปัจจุบันนี้ประชากรของประเทศไทยกำลังมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรวัยเด็กและวัยแรงงาน อันเป็นผลมาจากการที่ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้นและการเกิดที่ลดลง ประชากรสูงอายุเป็นประเด็นหนึ่งที่โครงการกาญจนบุรีให้ความสนใจ **ผู้สูงอายุในการสำรวจ ของโครงการกาญจนบุรี หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป**

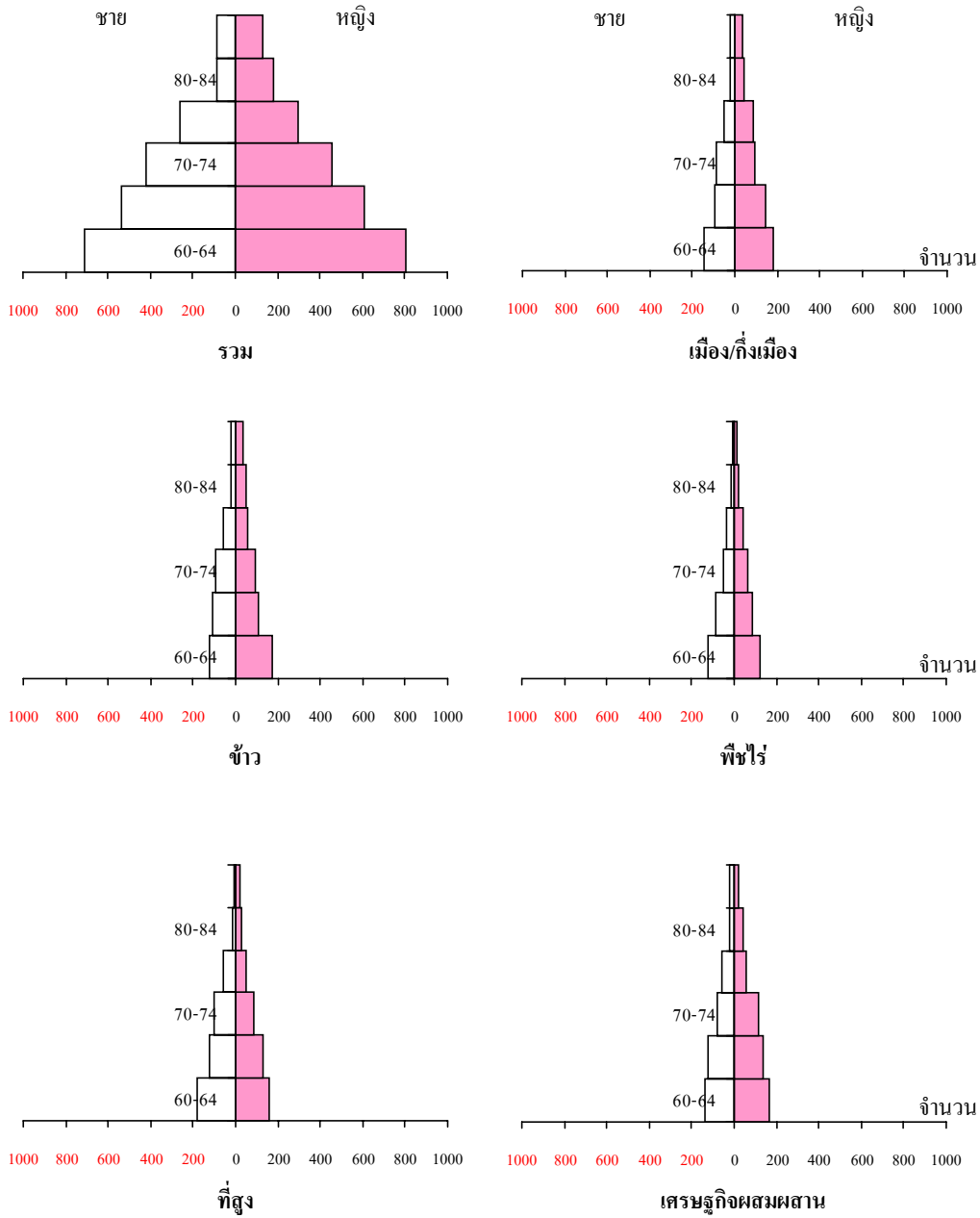
11.1 โครงสร้างอายุและเพศของผู้สูงอายุ

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 3 (2545) ของโครงการกาญจนบุรี พบว่ามีผู้สูงอายุทั้งสิ้น 4,579 คน เป็นชาย 2,096 คน หรือร้อยละ 46 ของผู้สูงอายุทั้งหมด และเป็นหญิง 2,483 คน หรือร้อยละ 54 ของผู้สูงอายุทั้งหมดเช่นกัน

เมื่อจำแนกออกเป็นกลุ่มอายุต่างๆ แล้ว พบว่าผู้ที่อายุ 60 – 64 ปีเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนสูงที่สุด ทั้งชายและหญิง และทุกพื้นที่ศึกษา จากนั้นสัดส่วนของผู้สูงอายุจะลดลงเมื่ออายุเพิ่มสูงขึ้นจนเหลืออยู่ในราวร้อยละ 4 – 7 ในกลุ่มอายุ 85 ปีขึ้นไป (ตาราง 11.1) ลักษณะการกระจายตามกลุ่มอายุเช่นเดียวกันนี้พบในทุกพื้นที่ศึกษา ดังนั้นเมื่อแสดงด้วยปิระมิดประชากรจึงให้รูปปิระมิดที่คล้ายคลึงกัน (แผนภูมิ 11.1)

ตาราง 11.1 การกระจายร้อยละของผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำแนกตามกลุ่มอายุ เพศ และพื้นที่,
รอบ 3 (2545)

อายุ	เมือง/กึ่งเมือง		ชาน		พีชไร่		ที่สูง		ผสมผสาน		รวม	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
60-64	34.4	30.5	29.1	32.8	39.0	35.1	37.4	33.8	31.1	31.2	34.0	32.4
65-69	22.3	25.0	25.8	21.2	27.7	24.2	24.9	27.1	27.0	25.2	25.4	24.5
70-74	20.2	15.9	22.0	18.5	15.8	18.4	21.5	19.0	18.7	21.2	19.9	18.5
75-79	12.6	15.2	13.7	11.1	11.3	11.4	11.7	10.5	12.6	10.8	12.4	11.9
80-84	4.7	7.8	4.7	9.7	4.2	5.8	2.5	5.6	5.2	7.4	4.2	7.4
85+	5.8	5.7	4.7	6.7	1.9	5.0	2.0	4.1	5.4	4.3	4.1	5.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	430	593	423	524	310	359	489	468	444	539	2,096	2,483

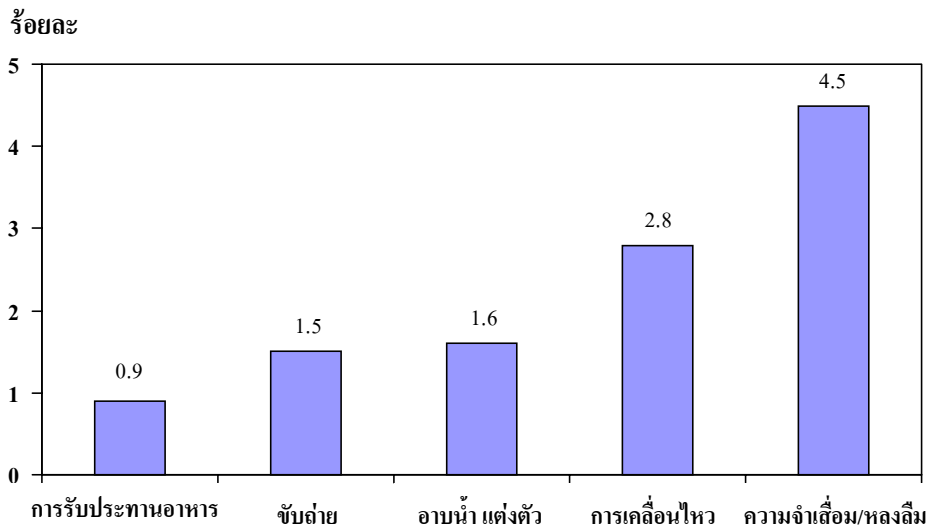

แผนภูมิ 11.1 ปริมาณประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

11.2 ปัญหาในการช่วยเหลือตนเอง

ในขณะที่จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ประเด็นที่ควรติดตามก็คือจำนวนผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการช่วยเหลือตนเอง เพราะความไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ของผู้สูงอายุไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อตนเองแล้ว ยังมีผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน หรือสังคม ที่ต้องคอยให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของโครงการกาญจนบุรี รอบ 3 (2545) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการช่วยเหลือตนเองในเรื่องของการรับประทานอาหาร การขับถ่าย การอาบน้ำ แต่งตัว การเคลื่อนไหวไปมาภายในบ้าน และปัญหาเรื่องความจำเสื่อม/อาการหลงลืม ของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน สำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ร้อยละ 1 – 5 ของผู้สูงอายุทั้งหมดมีปัญหาการช่วยเหลือตนเอง โดยเรื่องที่มีผู้สูงอายุมีปัญหามากที่สุดคือความจำเสื่อม/อาการหลงลืม ส่วนเรื่องที่มีผู้สูงอายุน้อยที่สุดคือเรื่องของการรับประทานอาหาร (แผนภูมิ 11.2)

แผนภูมิ 11.2 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการช่วยเหลือตนเอง, รอบ 3 (2545)

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนการมีปัญหาในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุตามอายุ พบว่า ยิ่งผู้สูงอายุมีอายุสูงขึ้นปัญหาการช่วยเหลือตนเองในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ก็มีสัดส่วนสูงขึ้นด้วย เช่นกัน (ตาราง 11.2) ความชรานับเป็นสาเหตุหลักของการเกิดปัญหาเหล่านี้ ซึ่งสูงถึงครึ่งหนึ่งของสาเหตุทั้งหมด ยกเว้นเรื่องความจำเสื่อมเท่านั้นที่มีสาเหตุมาจากความชราถึงกว่าร้อยละ 80 สาเหตุรองลงมาคือโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 10–30 ของสาเหตุทั้งหมด (ตาราง 11.3)

ตาราง 11.2 ร้อยละของการมีปัญหาในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุ จำแนกตามอายุ, รอบ 3 (2545)

อายุ	การกิน	ขับถ่าย	อาบน้ำแต่งตัว	การเคลื่อนไหว ไปมาภายในบ้าน	ความจำเสื่อม/ หลงลืม
60 – 64	0.3	0.3	0.3	1.3	1.4
65 – 69	0.8	1.1	1.0	1.5	2.5
70 – 74	0.9	1.3	1.3	2.5	4.0
75 – 79	1.3	2.2	2.9	4.7	7.0
80 – 84	2.2	4.0	4.4	5.5	11.4
85 – 89	3.3	7.3	6.6	11.3	18.5
90 – 94	4.7	7.0	9.3	14.0	37.2
95 – 99	6.7	13.3	13.3	20.0	26.7
100+	20.0	20.0	20.0	40.0	40.0
รวม	0.9	1.5	1.6	2.8	4.5
จำนวน	43	68	72	127	206

ตาราง 11.3 ร้อยละสาเหตุของการเกิดปัญหาในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุในพื้นที่, รอบ 3 (2545)

สาเหตุ	การกิน	ขับถ่าย	อาบน้ำแต่งตัว	การเคลื่อนไหว ไปมาภายในบ้าน	ความจำเสื่อม/ หลงลืม
ความชรา	48.8	50.0	51.4	48.0	83.0
โรคภัยไข้เจ็บ	27.9	33.8	31.9	33.1	10.2
อุบัติเหตุ	9.3	7.4	6.9	12.6	2.4
อื่น ๆ	14.0	8.8	9.7	6.3	4.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	43	68	72	127	206

11.3 สรุป

ผู้สูงอายุในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน โครงการกาญจนบุรี รอบ 3 (2545) คือผู้ที่อายุตั้งแต่ 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด ซึ่งสามารถจำแนกเป็นชายร้อยละ 46 และหญิง ร้อยละ 54 สัดส่วนของผู้สูงอายุมีมากในกลุ่มอายุต้น ๆ และค่อย ๆ ลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนผู้สูงอายุเช่นนี้พบได้ทั้งชายและหญิง และทุกพื้นที่ศึกษา

ในเรื่องปัญหาต่าง ๆ ที่พบในผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษา พบว่า ปัญหาเรื่องความจำเสื่อมพบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5 ในขณะที่มีปัญหาคือช่วยเหลือตนเองเกี่ยวกับการรับประทานน้อยที่สุด ร้อยละ 1 ปัญหาเหล่านี้พบน้อยที่สุดในกลุ่มอายุ 60 – 64 ปี และจะค่อย ๆ เพิ่มสูงขึ้นเมื่ออายุสูงขึ้นเช่นกัน สาเหตุที่นับว่าสำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้สูงอายุประสบปัญหาในการช่วยเหลือตนเอง คือ ความชรา โดยเฉพาะเรื่องของความจำเสื่อม มีสาเหตุจากความชราถึงกว่าร้อยละ 80 ของสาเหตุทั้งหมดทีเดียว

12 นโยบายรัฐบาล

12.1 นโยบายรัฐบาล

การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชากรเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาลในบทนี้ได้มาจากข้อมูลการสำรวจชุดครัวเรือนคือ หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่รู้ข้อมูลของครัวเรือนเป็นอย่างดี เป็นผู้ตอบคำถาม ร้อยละ 87 ตอบว่ามีโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทในหมู่บ้านของตน และร้อยละ 12 ไม่แน่ใจว่ามีโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทหรือไม่ เมื่อพิจารณาแยกตามพื้นที่ พบว่า ครัวเรือนในพื้นที่ปลูกข้าว ร้อยละ 99 ตอบว่ามีโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทในหมู่บ้านของตน ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ในขณะที่ครัวเรือนในพื้นที่สูง และเมือง/กึ่งเมือง ร้อยละ 76 และ 77 ตามลำดับ ตอบว่ามีโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ในชุมชนที่ตนอาศัย ในกลุ่มที่ตอบว่าไม่แน่ใจว่ามีโครงการดังกล่าวหรือไม่ พบว่า ครัวเรือนในพื้นที่สูง และเมือง/กึ่งเมือง มีสัดส่วนของผู้ที่ตอบว่าไม่แน่ใจสูงกว่าครัวเรือนในพื้นที่อื่นๆ (ตาราง 12.1)

ตาราง 12.1 การกระจายร้อยละของครัวเรือนที่คิดว่ามีกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทในหมู่บ้านของตน จำแนกตามพื้นที่, รอบ 3 (2545)

โครงการ เงินล้าน	เมือง/ กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
มี	76.7	98.8	97.3	75.8	93.6	86.7
ไม่มี	5.5	0.2	0.1	1.5	0.3	1.7
ไม่แน่ใจ	17.8	1.0	2.5	22.7	6.1	11.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	2,662	2,020	1,985	3,398	2,607	12,672

จากการสอบถามเรื่องการมีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท พบว่าร้อยละ 47 ของครัวเรือนตอบว่า สมาชิกในครัวเรือนมีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เมื่อแยกพิจารณาตามพื้นที่ พบว่าครัวเรือนในพื้นที่ปลูกข้าวร้อยละ 60 มีสมาชิกในครัวเรือนเกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงกว่าทุก ๆ พื้นที่ โดยครัวเรือนในพื้นที่พืชไร่ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกี่ยวข้องกับโครงการ กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นอันดับรองลงมา สำหรับครัวเรือนในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ตอบว่ามีสมาชิกในครัวเรือนเกี่ยวข้องกับโครงการกองทุน 1 ล้านบาทต่ำสุดคือ ร้อยละ 29 (ตาราง 12.2)

ตาราง 12.2 การกระจายร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครัวเรือนต่อโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท จำแนกตามพื้นที่

การมีส่วนร่วมของสมาชิก ในครัวเรือน	เมือง/ กึ่งเมือง	ข้าว	พืชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน	รวม
มี	29.2	59.7	54.7	46.5	47.9	47.4
ไม่มี	70.4	40.2	45.2	53.5	52.0	52.5
ไม่แน่ใจ	0.4	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวน	2,040	1,994	1,929	2,575	2,441	10,979

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในโครงการกองทุนฯ แยกตามพื้นที่ พบว่า ครัวเรือนในพื้นที่ปลูกข้าวมีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการฯ ในฐานะผู้เขียนแผนโครงการสูงกว่าครัวเรือนในพื้นที่อื่น ๆ ถึงแม้ว่าจะเป็นเพียงอัตราร้อยละที่ต่ำมาก (ร้อยละ 3) ก็ตาม

สำหรับการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นกรรมการ/ประธานโครงการกองทุนฯ พบว่าครัวเรือนในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และที่สูงเข้าร่วมในโครงการฯ สูงกว่าครัวเรือนในพื้นที่อื่น ๆ สำหรับการเป็นสมาชิกโครงการกองทุนฯ ในฐานะขอกู้เงินจากกองทุนฯ พบว่าครัวเรือนในพื้นที่ปลูกข้าว ร้อยละ 85 และร้อยละ 88 ในพื้นที่พืชไร่ ขอกู้เงินจากกองทุนฯ ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงที่สุดเมื่อ

เปรียบเทียบกับครัวเรือนในพื้นที่อื่น ๆ สำหรับในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองมีอัตราร้อยละการขอกู้เงินจากกองทุนต่ำสุด (ตาราง 12.3)

สำหรับร้อยละของครัวเรือนเป็นสมาชิกกองทุน พบว่าสัดส่วนครัวเรือนในพื้นที่พีชไร้ที่เป็นสมาชิกกองทุนสูงกว่าครัวเรือนในเขตอื่น ๆ ในขณะที่ครัวเรือนในพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง มีสัดส่วนของครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกองทุนฯ ต่ำที่สุด (ร้อยละ 78) (ตาราง 12.3)

ตาราง 12.3 การกระจายร้อยละของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครัวเรือนในกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้าน จำแนกตามพื้นที่ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

การมีส่วนร่วม	เมือง/กิ่งเมือง	ปลุกข้าว	พีชไร้	ที่สูง	ผสมผสาน
ร่วมทำโครงการกองทุน	0.8	3.3	1.6	1.0	2.4
เป็นประธาน/กรรมการ	11.2	8.2	7.0	11.5	8.5
ขอกู้เงินจากกองทุนนี้	61.4	85.2	87.8	78.7	78.3
เป็นสมาชิก	77.7	83.3	91.9	84.7	85.8

กล่าวโดยสรุป ในภาพรวมประมาณร้อยละ 87 ของครัวเรือนทราบว่ามิโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทในหมู่บ้านของตน โดยที่มากกว่าร้อยละ 90 ของครัวเรือนในพื้นที่ปลุกข้าว พีชไร้ และเศรษฐกิจผสมผสาน ทราบว่ามีโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ยกเว้นในพื้นที่สูงและเมือง/กิ่งเมือง ที่มีสัดส่วนของครัวเรือนที่ไม่แน่ใจว่ามีโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทในหมู่บ้านของตนเอง ในสัดส่วนที่สูงพอสมควร (ร้อยละ 23 และ 18 ตามลำดับ) ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 29 ของครัวเรือน ทราบว่ามีโครงการฯ ในหมู่บ้านของตน ในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองเท่านั้นที่มีส่วนร่วมในโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ครัวเรือนในพื้นที่ศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ในฐานะเป็นสมาชิกกู้เงินจากกองทุนมากกว่าการมีส่วนร่วมในลักษณะอื่น ๆ โดยเฉพาะครัวเรือนในพื้นที่พีชไร้ (ร้อยละ 88)

สรุป

โครงการกาญจนบุรีนี้ ใช้วิธีการศึกษาแบบเฝ้าระวังทางประชากร (Demographic Surveillance) คือ การใช้พื้นที่เป็นตัวกำหนดประชากรที่ศึกษา แล้วติดตามการเปลี่ยนแปลงของประชากรทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษาที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น ซึ่งประชากรที่ศึกษาในปีนี้อาจไม่ใช่ประชากรเดียวกันกับปีที่แล้ว เพียงแต่อยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกันกับปีที่แล้ว โดยที่พื้นที่ศึกษาของโครงการกาญจนบุรี ประกอบด้วย หมู่บ้าน/ชุมชนอาคาร ในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่พืชไร่ พื้นที่สูง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน

ข้อมูล และ คุณภาพข้อมูล

การเก็บข้อมูลใช้วิธีการเจนนับครัวเรือน และบุคคลทุกคนในครัวเรือน เช่นเดียวกับรอบ 1 (2543) แต่ได้นำรายชื่อสมาชิกครัวเรือนจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) มาตรวจสอบและปรับปรุง เพราะฉะนั้นในรายชื่อสมาชิกครัวเรือน ในรอบ 3 (2545) จะมีทั้งรายชื่อสมาชิกที่ย้ายออก สมาชิกที่ย้ายเข้า ทั้งแบบชั่วคราวและถาวร สมาชิกที่ตาย และสมาชิกเดิมที่อาศัยในครัวเรือนนั้น ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2544 – 30 มิถุนายน 2545

เก็บข้อมูลในระดับครัวเรือน และระดับบุคคล โดยการสัมภาษณ์ และใช้การสนทนากลุ่มกับผู้นำท้องถิ่นในการเก็บข้อมูลระดับหมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 10 ทีมๆ ละ 7 คน ในแต่ละทีมประกอบด้วยผู้คุมงานสนาม 1 คน และพนักงานสัมภาษณ์จำนวน 6 คน นอกจากนี้ยังมีพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่น จำนวน 3 คน เมื่อรวมกับผู้คุมงานภาคสนามจำนวน 10 คน แล้ว จึงมีจำนวนผู้ที่เก็บข้อมูลทั้งหมดเป็น 73 คน เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม - 18 สิงหาคม 2545

ผู้คุมงานสนาม และพนักงานสัมภาษณ์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนมากเป็นคนท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี โดยผู้คุมงานสนามได้รับการอบรม 2 สัปดาห์ แล้วเข้ามาเตรียมงานภาคสนาม เป็นเวลา 1 เดือนก่อนการอบรมพนักงานสัมภาษณ์ และพนักงานสัมภาษณ์ได้รับการอบรม 2

สัปดาห์ก่อนออกเก็บข้อมูลภาคสนาม และเมื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้คุมงานสนามและพนักงานสัมภาษณ์ตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้อง และความสอดคล้องของแบบสอบถามก่อนส่งกลับมาที่สำนักงาน ซึ่งมีพนักงานอีกชุดหนึ่งเป็นผู้ตรวจแบบสอบถามซ้ำอีกครั้ง หลังจากนั้นจึงทำการลงรหัสและบันทึกข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ ระหว่างวันที่ 27 สิงหาคม – 30 ธันวาคม 2545 ซึ่งจากการประเมินคุณภาพของข้อมูลโดยพนักงานสัมภาษณ์ พบว่า ข้อมูลอยู่ในเกณฑ์ที่ดีถึงดีมาก

อัตราการสัมภาษณ์ครัวเรือน คือ ร้อยละ 83 โดยมีครัวเรือนที่อยู่ในข่าย 15,308 ครัวเรือน สัมภาษณ์ได้ 12,680 ครัวเรือน ส่วนบุคคลที่อยู่ในข่าย 31,575 คน สัมภาษณ์ได้ 28,899 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 92 โดยครัวเรือนที่ปฏิเสธไม่ให้สัมภาษณ์เลยมีร้อยละ 3 แต่เป็นครัวเรือนว่าง ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ ร้อยละ 10 ของครัวเรือนที่สัมภาษณ์ไม่ได้ ส่วนบุคคลที่ปฏิเสธไม่ให้สัมภาษณ์เลยมีร้อยละ 9 ของผู้ที่สัมภาษณ์ไม่ได้

เวลาสัมภาษณ์เฉลี่ยของข้อมูลระดับครัวเรือน คือ 15 นาที โดยเวลาสัมภาษณ์อยู่ระหว่าง 2 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 15 นาที ส่วนเวลาสัมภาษณ์เฉลี่ยของข้อมูลระดับบุคคล คือ 11 นาที และเวลาที่ใช้อยู่ระหว่าง 1 นาที ถึง 60 นาที

ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้าน

พื้นที่ศึกษาในรอบ 3 (2545) ประกอบด้วย 13 ชุมรมุอาการ และ 88 หมู่บ้านในพื้นที่ต่างๆ 5 พื้นที่ คือ พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่พืชไร่ พื้นที่สูง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 1 (2543) โดยทั่วไปไม่พบความเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้าน ยกเว้นการเพิ่มขึ้นของสาธารณูปโภคด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น โทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ และการใช้อินเทอร์เน็ต รวมทั้งการเพิ่มของถนนคอนกรีตที่ใช้สำหรับ การเดินทางระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอ

กลุ่มผู้นำหมู่บ้านระบุว่า โรคที่ชาวบ้านเป็นกันมากที่สุดคือ โรคหวัด รองลงมาคือ มาลาเรีย ซึ่งพบมากในหมู่บ้านพื้นที่สูง นอกจากนี้ยังได้ระบุโรคใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีในหมู่บ้านมาก่อน เช่น โรคภูมิแพ้ โรคไข้ฉี่หนู และ โรคไข้เลือดออก

การใช้ที่ดินของครัวเรือน

ครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา ประมาณร้อยละ 53 รายงานว่า ได้มีการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ โดยพื้นที่ปลูกข้าว ที่สูง และ พืชไร่ มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมากกว่าพื้นที่อื่นๆ คือ ร้อยละ 70, 64 และ 62 ตามลำดับ โดยพื้นที่กึ่งเมืองมีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรน้อยที่สุด ที่ดินส่วนใหญ่ใช้สำหรับการปลูกพืชไร่ ตามด้วยการเลี้ยงสัตว์ และมีการทำนา และทำไร่ควบคู่กันไปในพื้นที่ดินพื้นเดียวกัน ถึงแม้ว่าครัวเรือนส่วนใหญ่รายงานว่าค่าใช้จ่ายทางการเกษตรเพิ่มขึ้น แต่มากกว่าครึ่งหนึ่งของครัวเรือนรายงานว่า ความอุดมสมบูรณ์ของดินสำหรับการเพาะปลูกไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้าการสำรวจ และครัวเรือนมีน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูกพอเพียงตลอดทั้งปี มีเพียงร้อยละ 25, 19 และ 12 ของครัวเรือนในพื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ และที่สูง ที่รายงานว่า มีปัญหาเรื่องน้ำที่ใช้เพื่อการเพาะปลูกไม่พอเพียงตลอดปี

ลักษณะประชากร และประชากรสูงอายุ

ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ศึกษา ณ เวลาที่ทำการสำรวจ มีทั้งสิ้น 45,043 เป็นชาย 21,673 และหญิง 23,370 คน ซึ่งประชากรรวม ลดลงจาก 46,029 คนในรอบ 2 (2544) หรือลดลงร้อยละ 2 คือโดยพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีการลดลงของประชากรมากที่สุด คือร้อยละ 4 และน้อยที่สุดในพื้นที่สูง คือเพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้น และในรอบ 3 (2545) แจนนับครัวเรือนได้ 12,680 ครัวเรือนเปรียบเทียบกับ 12,657 ครัวเรือนในรอบ 2 (2544) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.2

ในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นในพื้นที่สูง มีประชากรหญิงมากกว่าชาย ซึ่งมีรูปแบบเดียวกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 2 (2544) โดยที่พื้นที่สูงมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กมากที่สุด มีอัตรา

ส่วนฟังก์ชันรวมสูงสุด ในขณะที่พื้นที่เมือง/กิ่งเมือง มีอัตราส่วนฟังก์ชันรวมต่ำที่สุด ซึ่งแบบแผนของอัตราส่วนฟังก์ชันนี้เหมือนกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

ประชากรสูงอายุ หรือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีทั้งสิ้น 4,579 คน นั้นพบว่า เป็นผู้สูงอายุชาย 2,096 คน หรือ ร้อยละ 46 และหญิง 2,483 คน หรือร้อยละ 54 โดยสัดส่วนของผู้สูงอายุ 60-64 ปีสูงที่สุด ในขณะที่จำนวนผู้สูงอายุลดลงเหลือประมาณ ร้อยละ 4-7 ในกลุ่มอายุ 85 ปีขึ้นไปในทุกพื้นที่ศึกษา

อาชีพ การศึกษา และภาษาพูด

ประชากรในพื้นที่ศึกษา ประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรชาย หรือ ประชากรหญิง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะในพื้นที่สูง (ชายร้อยละ 74 , หญิงร้อยละ 53) และพื้นที่พืชไร่ (ชายร้อยละ 66, หญิงร้อยละ 61) รองลงมา คือ พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ส่วนพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง มีต่ำที่สุด (ชายร้อยละ 16, หญิงร้อยละ 14) ซึ่งมีรูปแบบนี้เช่นเดียวกับการสำรวจ รอบ 1 (2543) แต่สัดส่วนของผู้ไม่มีงานทำทั้งเพศหญิง และเพศชายในรอบ 3 (2545) เพิ่มขึ้น หรือลดลงเพียงเล็กน้อย ในทุกพื้นที่ศึกษา

ในรอบ 3 (2545) ประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรชาย และ 1 ใน 4 ของประชากรหญิง ไม่ได้เรียนหนังสือ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ถึงแม้ว่าสัดส่วนนี้ไม่แตกต่างจากการสำรวจ รอบ 2 (2544) มากนัก นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างระดับการศึกษาของประชากรในพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง คือ สัดส่วนของประชากรที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าสัดส่วนของประชากรในพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะประชากรชาย ในพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง ร้อยละ 13 มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมปลาย ในขณะที่ประชากรชายใน พื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ และที่สูง เพียงร้อยละ 2-3 เท่านั้น ที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมปลาย และยังมีความไม่เท่าเทียมกันทางโอกาสทางการศึกษาของเพศชายและหญิง ซึ่งยังมีความแตกต่างกันมากในพื้นที่ที่ไม่ใช่พื้นที่เมือง/กิ่งเมือง

สำหรับภาษาที่พูดในครัวเรือนนั้น พบว่ามากกว่าร้อยละ 95 พูดภาษาไทยกลางในครัวเรือน ในเกือบทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นในพื้นที่สูง ที่ประมาณ ร้อยละ 60 พูดภาษาไทยกลาง ร้อยละ 20 พูดภาษากะเหรี่ยง กะเหรี่ยง ร้อยละ 10 พูดภาษา มอญ และร้อยละ 6 พูดภาษาพม่า

การย้ายถิ่น

การวิเคราะห์การย้ายถิ่น พบว่า ร้อยละ 81 ของประชากร เป็นผู้ไม่ย้ายถิ่น ในขณะที่ อัตราการย้ายถิ่นออก เท่ากับ 12 และอัตราการย้ายถิ่นเข้า เท่ากับ 7 โดยอัตราการย้ายถิ่นออกสุทธิ เท่ากับ 5 ต่อประชากร 100 คน พื้นที่สูงมีอัตราการย้ายถิ่นออกสูงที่สุด และพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง มีอัตราการย้ายถิ่นเข้าสูงที่สุด พื้นที่ปลูกข้าวมีอัตราการย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออกต่ำที่สุด อัตราการย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออกของเพศชายสูงกว่าเพศหญิง และสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุ 15-29 ปี สูงกว่าสัดส่วนของผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มอายุอื่นๆ ในทุกพื้นที่ศึกษา ทั้งการย้ายถิ่นเข้าและย้ายถิ่นออก เป็นการย้ายภายในจังหวัดกาญจนบุรีมากกว่าการย้ายระหว่างจังหวัดและกรุงเทพฯ ซึ่งรูปแบบนี้เหมือนการย้ายถิ่นเข้า ในรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544)

อัตราการย้ายถิ่นเข้าในรอบ 3 (2545) ต่ำกว่าอัตราการย้ายถิ่นเข้า ในรอบ 2 (2544) แต่สูงกว่าอัตราการย้ายถิ่นเข้า ในรอบ 1 (2543) ในทุกพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง ที่มีอัตราการย้ายถิ่นเข้าเท่ากับอัตราย้ายถิ่นเข้าที่พบในรอบ 2 (2544) คือร้อยละ 9 ส่วนอัตราการย้ายถิ่นออกนั้น พบว่า เพิ่มขึ้นในทุกพื้นที่ศึกษา โดยที่พื้นที่สูงมีการเพิ่มมากที่สุด และต่ำสุดในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง

ภาวะเจริญพันธุ์ และการคุมกำเนิด

ภาวะเจริญพันธุ์ของประชากรในพื้นที่ศึกษาลดลงเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับรอบ 1 (2543) และรอบ 2 (2544) คือ อัตราเจริญพันธุ์รวมยังคงเท่ากับ 2.0 และอัตราเจริญพันธุ์รายอายุนั้นก็ยังคงแบบแผนเดิม คือ เริ่มต้นที่ภาวะเจริญพันธุ์ต่ำในกลุ่มอายุ 15-19 ปี แล้วสูงขึ้นอย่าง

รวดเร็วในกลุ่มอายุถัดไป (20-24 ปี) จากนั้นก็ลดต่ำลงมาเรื่อย ๆ เมื่ออายุมากขึ้น สำหรับภาวะเจริญพันธุ์ในแต่ละพื้นที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ยังคงคล้ายแบบเดิมคือ ในพื้นที่สูงยังคงมีภาวะเจริญพันธุ์สูงที่สุด

สำหรับแบบแผนการใช้วิธีคุมกำเนิดของสตรีนั้นพบว่า หมันหญิงยังคงเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุด รองลงไปคือ ยาเม็ดคุมกำเนิด และยาฉีดคุมกำเนิด ตามลำดับ มีผู้ใช้ทั้งสามวิธีนี้ถึงร้อยละ 90 ของผู้ที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งหมด ซึ่งแบบแผนนี้เหมือนกับการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในรอบ 2 (2544) แต่อัตราคุมกำเนิดในพื้นที่ศึกษาเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จากร้อยละ 77 ในรอบ 2 (2544) เป็นร้อยละ 79 ในรอบ 3 (2545)

ประมาณ ร้อยละ 75 ของผู้ใช้วิธีคุมกำเนิด รับบริการจากสถานพยาบาลของรัฐ โดยเฉพาะในเขตชนบท ในขณะที่ร้านขายยาเป็นแหล่งบริการสำคัญของประชากรในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และประมาณร้อยละ 40 ของสตรีแต่งงาน ได้พูดคุยปรึกษากับสามี เรื่องจำนวนบุตร และวิธีคุมกำเนิด ถึงแม้ว่าจะไม่บ่อยนักก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของสามีในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องจำนวนบุตร และวิธีคุมกำเนิด

สภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ

ในกลุ่มผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปนั้น พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหาเกี่ยวกับความจำเสื่อม อาการหลงลืมมากที่สุด (ประมาณ ร้อยละ 5) รองลงมาคือปัญหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว กรงขยับถ่าย การอาบน้ำแต่งตัว และ การรับประทานอาหาร ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าครึ่งของผู้สูงอายุรายงานว่า อาการหลงลืม ความจำเสื่อมนั้นมีสาเหตุมาจากความชรา รองลงมาคือจากโรคภัยไข้เจ็บ

พฤติกรรมบริโภค

เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมสุขภาพ พบว่า มากกว่า 9 ใน 10 ของประชากรในพื้นที่ศึกษา รายงานว่า บริโภคอาหารทุกมื้อ โดยที่ประชากรในพื้นที่ เมือง/กิ่งเมือง ไม่บริโภคอาหารเช้า แต่บริโภคอาหารมื้อดึกมากที่สุด เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ซึ่งการไม่บริโภค มาจากเหตุผลว่าไม่หิว และกลัวอ้วน และไม่มีเวลา รับประทานอาหารมื้อดึก เนื่องมาจากการทำงานช่วงกลางคืน และการที่มีอาหารขายในช่วงเวลากลางคืน ประชากรส่วนใหญ่ปรุงอาหารเอง ยกเว้นประชากรพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง ที่มีสัดส่วนของผู้ที่ซื้ออาหารจากร้านอาหารสูงสุด ประมาณร้อยละ 19

ประชากรในพื้นที่เมือง/กิ่งเมืองมีการบริโภคอาหารที่แสดงถึงความทันสมัย คือ อาหารจานด่วน อาหารเสริมสุขภาพ และวิตามินต่างๆ มากกว่าประชากรในพื้นที่อื่นๆ และประชากรมากกว่าครึ่งซื้อน้ำดื่ม ในขณะที่ประมาณร้อยละ 80 ของประชากรในพื้นที่ข้าว พิษไร่ และที่สูง ดื่มน้ำฝน สำหรับพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อสุขภาพ ได้แก่การกินเนื้อสัตว์สุกๆ ดิบๆ นั้นมีน้อยมาก ประมาณร้อยละ 2-7 และประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรในทุกพื้นที่ศึกษาชอบกินอาหารรสจัด

อัตราการบริโภคสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ได้แก่ บุหรี่ เบียร์ เหล้า/ชาดอง เครื่องดื่มชูกำลัง ยาแก้ปวด เป็นประจำ ไม่เกินร้อยละ 11 ในเกือบทุกประเภท ยกเว้น บุหรี่ ประมาณร้อยละ 48 ของผู้ที่อาศัยในพื้นที่สูงสูบบหรี่เป็นประจำ เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจข้อมูลพื้นฐานจากทั้งสองรอบที่ผ่านมา พบว่าโดยภาพรวมอัตราการบริโภคสิ่งเหล่านี้เปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย

การออกกำลังกาย และการนอนหลับ

ประชากรในพื้นที่เมือง/กิ่งเมือง ออกกำลังกายมากที่สุด (ร้อยละ 26) ในขณะที่ประชากรในพื้นที่พิษไร่ ออกกำลังกายน้อยที่สุด (ร้อยละ 12) ประชากรชายออกกำลังกายเป็นประจำมากกว่าหญิง และยังอายุมากขึ้นการออกกำลังกายก็ลดลง การออกกำลังกายที่นิยมมากที่สุดคือ

การเล่นกีฬา รองลงมาคือวิ่ง และกายบริหาร โดยส่วนมากออกกำลังกายภายในบ้าน หรือที่ว่าง แถบละแวกบ้าน

ประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56) ใช้เวลานอน 8-10 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 26 นอน 6-8 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 15 นอน 10-12 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 3 นอนน้อยกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน และเพียงร้อยละ 1 นอน 12 ชั่วโมงต่อวัน โดยที่มากกว่า ร้อยละ 90 นอนในมุ้งหรือมุ้งลวด

การดูแลสุขภาพฟัน

ประชากร ร้อยละ 69 แปรงฟันหลังตื่นนอนและก่อนเข้านอน ร้อยละ 23 แปรงฟัน เฉพาะหลังตื่นนอน ร้อยละ 1 แปรงฟันก่อนเข้านอนเพียงอย่างเดียว และร้อยละ 7 ไม่แปรงฟัน สำหรับการไปพบทันตแพทย์นั้น ส่วนมากไปถอนฟัน ตามด้วยการไปอุดฟัน และขูดหินปูน ปัญหาเกี่ยวกับฟันที่สำคัญที่สุดคือ ฟันผุ ตามด้วยอาการปวดฟัน และเสียวฟัน รวมทั้งโรคเหงือก

ภาวะการตาย

ประชากรในพื้นที่ศึกษาเสียชีวิต ทั้งหมด 257 คน เป็นชาย 150 คน หญิง 107คน หรือ ร้อยละ 53 และ 42 ตามลำดับ คิดเป็นอัตราตายเพศชาย 7 คน และอัตราตายเพศหญิง 5 คน ต่อ ประชากรหญิงพันคน และอัตราตายทั้งหมดเท่ากับ 6 คนต่อประชากรพันคน อัตราตายในพื้นที่ เมือง/กึ่งเมือง พื้นที่พีชไร่ พื้นที่สูง และพื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน ประมาณ 5 คนต่อประชากร พันคน โดยอัตราตายในพื้นที่ปลูกข้าวสูงที่สุด คือ 8 คนต่อประชากรพันคน อัตราตายในรอบ 3 (2545) เปลี่ยนแปลงเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราตายจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานรอบ 2 (2544) ในทุกพื้นที่ศึกษา

แบบแผนการตายของเพศชายเหมือนกับเพศหญิงคือ เป็นแบบแผนที่พบได้ในประชากร ทั่วไป คือ มีลักษณะคล้ายรูปตัวเจ โดยที่อัตราตายรายอายุของหญิงต่ำกว่าชายในเกือบทุกกลุ่ม

อายุ ส่วนสาเหตุการตายของประชากรในแต่ละพื้นที่ มีแบบแผนที่คล้ายคลึงกับการตายของประชากรโดยรวม คือ การตายเนื่องมาจากการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดเชื้อ มีสูงที่สุด รองลงมาเป็นการตายจาก ความชรา โรคติดเชื้อ และอันดับสี่ คือ การตายจากอุบัติเหตุ อุบัติกรรมและการฆ่าตัวตายมีเพียงเล็กน้อยไม่ถึงร้อยละ 1 และประมาณครึ่งหนึ่ง เป็นการเสียชีวิตที่บ้าน รองลงมาคือที่โรงพยาบาล โดยที่ร้อยละ 94 ได้แจ้งการตายต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือคือมีใบมรณบัตร

นโยบายรัฐบาล

โครงการ บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค

ประมาณ 3 ใน 4 ของประชากรได้รับบัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค โดยประชากร 8 ใน 10 ของประชากรในพื้นที่พีชไร่ ได้รับบัตรดังกล่าวมากที่สุดเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นๆ สำหรับสาเหตุสำคัญที่ยังไม่ได้ใช้บัตรทอง เนื่องจากยังไม่ป่วย รองลงมาคือ มีบัตรอื่นๆ อยู่แล้ว และทะเบียนบ้านไม่ตรงกับที่อยู่ในปัจจุบัน

โครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท

ครัวเรือนมากกว่า ร้อยละ 90 ในพื้นที่ปลูกข้าว พีชไร่ และเศรษฐกิจผสมผสาน ทราบว่ามีโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 75 ของครัวเรือนในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง และพื้นที่สูง ที่ทราบว่ามีการนี้ ในหมู่บ้านของตนเอง

สมาชิกของครัวเรือนที่ทราบว่ามีการกองทุนฯ ในพื้นที่ปลูกข้าวเข้าร่วมโครงการนี้มากที่สุด (ร้อยละ 60) เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นๆ รองลงมาคือสมาชิกของครัวเรือนในพื้นที่พีชไร่ เศรษฐกิจผสมผสาน และที่สูง ตามลำดับ สมาชิกของครัวเรือนในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง เข้าร่วมโครงการนี้ในสัดส่วนที่ต่ำที่สุด (ร้อยละ 29) อย่างไรก็ตามสมาชิกของครัวเรือนในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง เข้าร่วมโครงการนี้ในฐานะที่เป็นประธาน หรือกรรมการของกองทุนนี้สูงกว่าครัวเรือน

ในพื้นที่อื่น ยกเว้นพื้นที่สูง ในขณะที่ครัวเรือนที่มีส่วนร่วมในโครงการฯ นี้ ประมาณร้อยละ 80 ในพื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ ที่สูง และเศรษฐกิจผสมผสาน มีการกู้เงินจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่าสัดส่วนของครัวเรือนในพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

ตาราง

ตาราง ผ 1.1 จำนวน อัตรา และเวลาเฉลี่ย ในการสัมภาษณ์ จำแนกตามแบบสอบถาม

แบบสอบถาม	จำนวน ที่เข้าข่าย	จำนวน สัมภาษณ์	อัตรา สัมภาษณ์	เวลาเฉลี่ย (นาที)
ครัวเรือน	15,308	12,680	82.8	15
บุคคล	31,575	28,899	91.5	11

ตาราง ผ 1.2 จำนวนและการกระจายร้อยละของผู้ปฏิเสธ จำแนกตามเหตุผลและแบบสอบถาม

เหตุผล	ครัวเรือน		บุคคล	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ต้องการให้ข้อมูล	81	3.1	227	8.5
มีภารกิจเกี่ยวกับอาชีพ/ติดธุระ	176	6.7	1,779	66.5
เจ็บป่วย/ชรา/พิการ	24	0.9	623	23.3
ย้ายไปอยู่ที่อื่น ๆ	1,724	65.6	-	-
ไม่มีคนอาศัยอยู่ประจำ	248	9.4	-	-
บ้านปิด/บ้านร้าง	21	0.8	-	-
อื่น ๆ	346	13.2	34	1.3
ไม่ทราบ / ไม่ตอบ	8	0.3	13	.5
รวม	2,628	100.0	2,676	100.0

ตาราง ผ.1.3 การกระจายร้อยละและร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามคำถามและแบบสอบถาม

คำถาม	แบบสอบถาม	
	ครัวเรือน	บุคคล
สถานที่ที่ทำการสัมภาษณ์เป็นอย่างไร		
ปราศจากสิ่งรบกวน/มีความเป็นส่วนตัวมาก	49.9	46.2
มีสิ่งรบกวนแต่ไม่มีผลต่อการสัมภาษณ์	47.1	50.8
มีสิ่งรบกวนและมีผลต่อการสัมภาษณ์พอสมควร	2.7	2.5
มีสิ่งรบกวนมากจนต้องหยุดการสัมภาษณ์บ่อยๆ /เสียงบรรยากาศ	0.3	0.2
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.1	0.2
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(12,680)	(28,899)
มีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ร่วมในการสัมภาษณ์นี้หรือไม่		
มีตั้งแต่ต้นจนจบ	32.6	35.6
มีเฉพาะบางตอนของการสัมภาษณ์	17.0	17.6
ไม่มีตลอดการสัมภาษณ์	50.3	46.6
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.1	0.3
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(12,680)	(28,899)
ถ้ามีบุคคลอื่นอยู่ในที่สัมภาษณ์ ใครอยู่ในที่สัมภาษณ์บ้าง		
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
บุคคลในครอบครัวของผู้ตอบ	71.4	81.0
เพื่อนของผู้ตอบ	6.9	6.5
เพื่อนบ้าน	32.1	25.0
ล่าม	2.0	1.9
อื่น ๆ (ญาติ คนในทีม ฯลฯ)	3.8	2.9

ตาราง ผ 1.3 (ต่อ)

คำถาม	แบบสอบถาม	
	ครัวเรือน	บุคคล
มีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ตอบหรือออกความเห็นช่วยผู้ตอบหรือไม่		
มีมาก	2.8	2.6
มีเป็นบางครั้ง	30.3	27.6
มีน้อย	27.7	26.2
ไม่มี	38.2	42.9
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.9	0.8
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(6,303)	(15,435)
ผู้ตอบให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เพียงใด		
ให้ความร่วมมือดีมาก	51.1	49.9
ให้ความร่วมมือดี	46.8	47.5
ให้ความร่วมมือปานกลาง	1.8	2.1
ให้ความร่วมมือน้อย	0.2	0.2
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.1	0.3
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(12,680)	(28,899)
ผู้ตอบมีปฏิกิริยาอย่างไรในการให้สัมภาษณ์		
ยินดีในการตอบคำถาม	86.6	85.5
เฉยๆ	13.1	14.1
มีท่าทีไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์บางเรื่อง	0.2	0.0
แสดงท่าทีไม่ค่อยพอใจในบางคำถาม	0.1	0.0
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.1	0.3
รวม	100.0	100.0
(จำนวน)	(12,680)	(28,899)

ตาราง ผ 1.3 (ต่อ)

คำถาม	แบบสอบถาม	
	ครัวเรือน	บุคคล
โดยทั่วไปคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้เป็นอย่างไร		
ดีมาก	43.7	42.2
ดี	53.9	54.7
พอใช้	2.2	2.7
ไม่ดี	0.1	0.0
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	0.1	0.3
รวม	100.0	100.1
(จำนวน)	(12,680)	(28,899)
คุณภาพของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไม่ดีเพราะ		
เป็นคนต่างคำว	4.3	-
เมาสุรา	13.0	3.5
ชรา	8.7	-
พิการทางสมอง	-	-
ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ	26.1	9.3
ป่วย	-	1.2
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	47.8	86.0
รวม	100.0	100.1
(จำนวน)	(23)	(86)

ตาราง ผ 7.1 อัตราเจริญพันธุ์รายอายุ และอัตราเจริญพันธุ์รวมของสตรีอายุ 15-49 ปี จำแนกตามพื้นที่ รอบ 3 (2545)

อายุ	อัตราเจริญพันธุ์รายอายุ				
	เมือง/กึ่งเมือง	ช้าว	พีชไร่	ที่สูง	ผสมผสาน
15-19	0.02188	0.03738	0.08374	0.10903	0.06931
20-24	0.09363	0.12621	0.12162	0.17164	0.09831
25-29	0.10465	0.07143	0.09774	0.15234	0.07557
30-34	0.06700	0.07216	0.01418	0.10591	0.04267
35-39	0.02747	0.04142	0.03020	0.03820	0.02174
40-44	0.00746	0.00339	0.00694	0.02948	0.00000
45-49	0.00000	0.00000	0.00000	0.00794	0.00000
อัตราเจริญพันธุ์รวม	1.61	1.76	1.77	3.07	1.54

ภาคผนวก 2

หน้าที่และคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงาน
และพนักงานสัมภาษณ์

หน้าที่และคุณสมบัติของ ผู้คุมงานสนาม และพนักงานสัมภาษณ์

ผู้คุมงานสนาม

โครงการฯ รับสมัครผู้คุมงานสนาม ระหว่างวันที่ 17-20 เมษายน 2545 และคัดเลือกผู้คุมงานสนามไว้ 10 คน ได้จัดอบรมผู้คุมงานสนาม ระหว่างวันที่ 20-26 พฤษภาคม 2545 ที่สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี เนื้อหาที่อบรม คือ ความเป็นมาของโครงการกาญจนบุรี การทำวิจัย ความสำคัญของข้อมูล/การเก็บข้อมูล เทคนิคการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถาม การทำสำมะโนประชากร บทบาทผู้คุมงานสนาม รายละเอียดของแบบสอบถามชุดหมู่บ้าน แบบสอบถามครัวเรือนและบุคคล การทำบัญชีครัวเรือน การทำแผนที่หมู่บ้าน โดยมีภาคปฏิบัติให้ทำบัญชีครัวเรือน และการทำแผนที่ พร้อมฝึกหัดสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามทั้ง 3 ชุดในหมู่บ้าน

บทบาทหน้าที่ของผู้คุมงานสนาม

1. ควบคุมการเก็บข้อมูลให้เป็นไปตามกำหนดการ
2. ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน
3. ปรับปรุงบัญชีจำนวนครัวเรือนและบุคคลในหมู่บ้าน พร้อมแผนที่หมู่บ้าน
4. เก็บข้อมูลหมู่บ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดหมู่บ้าน
5. จัดพนักงานสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์ครัวเรือน/บุคคลในหมู่บ้าน
6. รับผิดชอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามครัวเรือนและบุคคลให้เสร็จก่อนเปลี่ยนหมู่บ้าน
7. อำนวยความสะดวกแก่พนักงานสัมภาษณ์ในการทำงานและความเป็นอยู่
8. บริหารจัดการให้มีผู้ทำหน้าที่ตรวจแบบสอบถาม (ผู้ช่วยผู้คุมงานภาคสนาม)

คุณสมบัติของผู้ร่วมงานภาคสนาม

1. สำเร็จการศึกษาขั้นต่ำระดับปริญญาตรีทุกสาขา ทุกเพศ อายุ 25-30 ปี
2. มีสุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคประจำตัวร้ายแรง
3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความเป็นผู้นำ สามารถรับผิดชอบวางแผนเก็บข้อมูลภาคสนามให้เสร็จสิ้นทันเวลาที่กำหนดได้
4. มีความเต็มใจที่จะพักอยู่ในหมู่บ้าน จังหวัดกาญจนบุรี ตลอดเวลาปฏิบัติงานภาคสนาม ประมาณ 45 วัน
5. ถ้ามีภูมิลำเนาในจังหวัดกาญจนบุรี หรือใกล้เคียง หรือสามารถพูดภาษาท้องถิ่นในพื้นที่ ๆ จะเก็บข้อมูล จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

ผู้ร่วมงานสนามได้ออกไปปรับปรุงแผนที่ และบัญชีครัวเรือนของหมู่บ้าน ในพื้นที่ศึกษาก่อนการเก็บข้อมูลจริง และเตรียมความพร้อมทางด้านที่พัก รถยนต์ที่ใช้เก็บข้อมูล และมีส่วนร่วมในการจัดอบรมพนักงานสัมภาษณ์ เช่นการแนะนำตัว และฝึกสัมภาษณ์ เป็นต้น

พนักงานสัมภาษณ์

โครงการฯ เปิดรับสมัครพนักงานสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 17-20 เมษายน 2545 และจัดอบรมพนักงานสัมภาษณ์ระหว่าง วันที่ 17-28 มิถุนายน 2545 เป็นเวลา 12 วัน ณ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี โดยพนักงานสัมภาษณ์ จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ พนักงานสัมภาษณ์ทั่วไป จำนวน 60 คน และพนักงานสัมภาษณ์ท้องถิ่น จำนวน 3 คน เนื้อหาที่อบรมคือ ความเป็นมาของโครงการกาญจนบุรี การทำวิจัย ความสำคัญของข้อมูล การเก็บข้อมูล เทคนิค การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถาม บทบาทหน้าที่ของพนักงานสัมภาษณ์ รายละเอียดของคำถามชุดหมู่บ้าน ชุดครัวเรือน และชุดบุคคล การตรวจแบบสอบถาม พร้อมฝึกหัดการแนะนำตัว/เปิดบ้าน ฝึกการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามทั้ง 3 ชุดใน 3 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านทดสอบแบบสอบถามของโครงการฯ

บทบาทหน้าที่ของพนักงานสัมภาษณ์

1. สัมภาษณ์คร่าวๆ เร็วและบุคคลที่อยู่ในข่ายให้ถูกต้องและครบถ้วน
2. ตรวจสอบแบบสอบถามของตนเองและแลกเปลี่ยนตรวจ ก่อนส่งให้ผู้คุมงานสนามเสร็จทันวันต่อวัน
3. ร่วมกันรับผิดชอบคุณภาพของแบบสอบถามในทีม
4. ทำงานตามที่คุณคุมงานภาคสนามมอบหมาย

คุณสมบัติของพนักงานสัมภาษณ์

1. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทุกสาขา ทุกเพศ และอายุไม่เกิน 30 ปี
2. มีความรู้ด้านการวิจัยเบื้องต้นบ้าง
3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
4. มีความรู้ทางการเขียนภาษาไทยดี และลายมืออ่านออกง่าย และมีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน
5. มีความเต็มใจที่จะพักอยู่ในหมู่บ้าน จังหวัดกาญจนบุรี ตลอดเวลาปฏิบัติงานภาคสนาม ประมาณ 45 วัน
6. ถ้ามีภูมิลำเนาในจังหวัดกาญจนบุรี หรือใกล้เคียง หรือพูดภาษาท้องถิ่นในพื้นที่ที่จะเก็บข้อมูลจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ
7. ไม่มีโรคประจำตัวร้ายแรง
8. มีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน

ภาคผนวก 3
รายชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษา

รายชื่อหมู่บ้านในพื้นที่ศึกษา

เมือง/กิ่งเมือง

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน
ท่ามะกา	ท่าไม้	บ้านหลังวัดคาทอลิก
	ตะคร้ำเอน	บ้านเก่าหลัง
	พระแท่น	บ้านหอมสอ
	ท่าเสา	บ้านท่าเสา
	ห้วยเหนียว	บ้านวังทอง
	ท่าม่วง	วังขนาย
วังศาลา		บ้านหัวพงษ์

และ

เขตเทศบาล อำเภอเมือง 10 ชุมชุมอาคาร

เขตเทศบาล อำเภอท่ามะกา 3 ชุมชุมอาคาร

พื้นที่ปลูกข้าว

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน
บ่อพลอย	หนองกุ่ม	บ้านหนองตาพุท
	ท่ามะกา	บ้านห้วยรางพงษ์
ท่าม่วง	โคกตะบอง	บ้านชายรูป
	เขาสามสิบหาบ	บ้านเขากระอาง
พนมทวน	พังครุ	บ้านรางเฒ่
เลาขวัญ	พนมทวน	บ้านดอนจิว
	หนองโรง	บ้านหลุมหิน
		บ้านรางขบ
	ทุ่งสมอ	บ้านคอนปรก
	พังครุ	บ้านพังครุ
		บ้านทุ่งสาวน้อย
		บ้านดงกลาง
	หนองสาหร่าย	บ้านปลักเขว้า
	คอนตาเพชร	บ้านหนองปล้อง
		บ้านหนองโพธิ์
ห้วยกระเจา	หนองประจักษ์	บ้านหนองตาจำ
	ห้วยกระเจา	บ้านตะลุงเหนือ
		บ้านดงดาอินทร์
		บ้านกรอกฟ้าสาธารณ
	วังไผ่	บ้านนาตามิ่ง
	คอนแสลบ	บ้านโป่งสวรรค์

พื้นที่พืชไร่

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน
เมือง	หนองบัว	บ้านพุระคู
	วังดั่ง	บ้านหนองสามพราน
ไทรโยค	ลุ่มสุ่ม	บ้านเสีธรรม
	ศรีมงคล	บ้านยางโทน
บ่อพลอย	หนองรี	บ้านหนองแกใน
		บ้านหนองสำโรง
	หลุมรัง	บ้านวังเงิน
	ช่องด่าน	บ้านหนองเข้
ท่าม่วง	หนองกร่าง	บ้านพุรวก
	รางสาตี	บ้านหนองจิก
	หนองตากยา	บ้านหนองสองห้อง
		บ้านหนองแหน
เลาขวัญ		บ้านหนองข้าววนก
	เลาขวัญ	บ้านเปรงพุทรา
	หนองปลิง	บ้านบึงหล่ม
	หนองนกแก้ว	บ้านหนองรัก
ด่านมะขามเตี้ย	ทุ่งกระบี่	บ้านน้ำลาด
	ด่านมะขามเตี้ย	บ้านหนองจอก
หนองปรือ	หนองปลาไหล	บ้านหนองขอนแก่นพนม
		บ้านเทพมงคล

พื้นที่เศรษฐกิจผสมผสาน

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน
เมือง	เกาะสำโรง	บ้านเกาะสำโรง
		บ้านเขาขวาง
ไทรโยค	ลุ่มลุ่ม	บ้านพุน้อย
	ไทรโยค	บ้านดาวดิ่งส์
	วังกระแจะ	บ้านแก่งระเบิด บ้านวังกระแจะ
บ่อพลอย	หนองกุ่ม	บ้านท่าแจง
	หลุมรัง	บ้านไร่พัฒนา
ท่ามะกา	คอนชะเอม	บ้านทุ่งมะกรูด
	ตะคร้ำเอน	บ้านร่วมใจพัฒนา
	อุโลกสีห์หมื่น	บ้านแจ้งงาม
	แสนตอ	บ้านแสนตอ
ท่าม่วง	ท่าม่วง	บ้านคันคูน้ำ
	ทุ่งทอง	บ้านหนองไผ่
	ท่าตะคร้อ	บ้านหลังวัดท่าตะคร้อ
เลาขวัญ	หนองปลิง	บ้านขุนด่าน
	ด่านมะขามเตี้ย	บ้านท่าพลับ
	จรเข้เผือก	บ้านท่ามะไฟ
	หนองไผ่	บ้านสี่แยก
	ห้วยกระเจา	คอนแสลบ

ภาคผนวก 4
แบบสอบถาม

แบบสำรวจหมู่บ้าน

โครงการกาญจนบุรี
รอบ 3 พ.ศ.2545
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ร่วมกับ
สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี

แบบสำรวจข้อมูลหมู่บ้าน

หมายเลขประจำหมู่บ้าน

อำเภอ _____

ตำบล _____

หมู่บ้าน _____

หมู่บ้านที่ หมู่บ้านชื่อ ตำบล
อำเภอ จังหวัดกาญจนบุรี
สัมภาษณ์วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2545
เวลาเริ่มสัมภาษณ์..... เวลาสิ้นสุดสัมภาษณ์.....
รวมเวลาสัมภาษณ์.....
พนักงานสัมภาษณ์
ผู้ควบคุมภาคสนามวันที่เดือน..... พ.ศ. 2545
ผู้ตรวจแบบสอบถามวันที่เดือน..... พ.ศ. 2545
ผู้ลงรหัสวันที่เดือน..... พ.ศ. 2545
ความเห็นในระหว่างสัมภาษณ์
.....
.....
.....
.....
.....

ข้อมูลหมู่บ้านเป็นการสัมภาษณ์กลุ่มต้องมีจำนวนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป

ข้อมูลหมู่บ้าน

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล	ตำแหน่ง	อายุ (เต็มปี)	เพศ
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			

ข้อมูลหมู่บ้านเป็นการสัมภาษณ์กลุ่ม ถ้าข้อมูลไม่ครบต้องหาเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์

หัวข้อที่ให้ข้อมูล	รายชื่อผู้ให้ข้อมูล	ตำแหน่ง	อายุ (เต็มปี)	เพศ
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

1.1 ปัจจุบันหมู่บ้านนี้มีกี่ครัวเรือนครัวเรือน
 ระบุปีที่ข้อมูลนี้ถูกรวบรวม

1.2 ปัจจุบันหมู่บ้านนี้มีประชากรทั้งหมดกี่คน
 รวม.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
 ระบุปีที่ข้อมูลนี้ถูกรวบรวม

พนักงานสัมภาษณ์: โรงงานอุตสาหกรรมภายในหมู่บ้าน หมายถึง โรงงานหรือสถานที่ผลิตโคกภัณฑ์ (สินค้า) ซึ่งควบคุมการผลิตหรือซ่อม โดยบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลรวมกันเป็นผู้ประกอบการ สถานที่ตั้งแห่งเดียว สามารถดำเนินการตั้งแต่หนึ่งอย่างหรือมากกว่า เช่น โรงงานทำเป็งและทำเส้นก๋วยเตี๋ยว

1.3 หมู่บ้านนี้มีโรงงานอุตสาหกรรมภายในหมู่บ้านหรือไม่

1. มี

2. ไม่มี

1.3.1 มีกี่โรงงานโรงงาน

1.3.2

ระบุชื่อและประเภท ของโรงงานอุตสาหกรรม	คนงานประมาณ (คน)	คนในหมู่บ้านนี้ทำงานในโรงงานนี้ ประมาณ (คน)
1.	ชาย.....คน หญิง.....คน
2.	ชาย.....คน หญิง.....คน
3.	ชาย.....คน หญิง.....คน

1.3.3 โรงงานที่ไกลที่สุดอยู่ห่างจากหมู่บ้านนี้กี่กิโลเมตรกิโลเมตร

1.3.4

ระบุชื่อและประเภท ของโรงงานอุตสาหกรรม	คนงานประมาณ (คน)	คนในหมู่บ้านนี้ทำงานในโรงงานนี้ ประมาณ (คน)
1.	ชาย.....คน หญิง.....คน
2.	ชาย.....คน หญิง.....คน
3.	ชาย.....คน หญิง.....คน

1.4 **ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน** ในชุมชนของท่านมีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น หรือเพิ่มขึ้นบ้างหรือไม่ (อ่านให้ฟังทีละข้อ)

สิ่งที่เกิดขึ้น	เพิ่มขึ้น	ลดลง	ไม่เปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
1. จำนวนบ้าน				
2. ถนนหนทางในชุมชน				
3. จำนวนร้านค้า / ร้านอาหาร				
4. จำนวนโรงงาน				

ส่วนที่ 2 : การเกษตร (ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึง 30 มิถุนายน 2545)

2.1 หมู่บ้านนี้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากแหล่งน้ำใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ก. คลองชลประทาน	ง. บึง หนอง
ข. บ่อน้ำบาดาล จำนวน.....บ่อ	จ. ฝาย
ค. ลำห้วย คลอง แม่น้ำ (ระบุชื่อ).....	ฉ. น้ำฝน
	ช. อื่น ๆ (ระบุ).....

2.2 ปริมาณน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติในปีนี้ เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว

1. ลดลง	3. คงเดิม	5. ไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ
2. เพิ่มขึ้น	4. ไม่ทราบ	

2.3 ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ เพาะปลูกอะไรบ้าง (เพื่อขาย) (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ก. ปลูกข้าว
- ข. พืชไร่ (ระบุ).....
- ค. สวนผัก (ระบุ).....
- ง. สวนผลไม้ (ระบุ).....
- จ. ไม้ยืนต้น เช่น ต้นสัก ยูคาลิปตัส (ระบุ).....
- ฉ. อื่น ๆ (ระบุ).....

2.4 **ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน** ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ เลี้ยงสัตว์อะไรบ้าง (เพื่อขาย) (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ก. เลี้ยงวัว	ง. เลี้ยงไก่	ช. เลี้ยงกบ
ข. เลี้ยงควาย	จ. เลี้ยงปลา	ฉ. อื่น ๆ (ระบุ).....
ค. เลี้ยงหมู	ฉ. เลี้ยงกุ้ง	

ส่วนที่ 6 : การพัฒนาชุมชน

6.1 ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน มีโครงการใดที่เข้ามาช่วยในการพัฒนาของหมู่บ้านนี้บ้าง (ไม่ถมนำ)

โครงการ	1. มี	2. ไม่มี	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
1. กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท	1	2	
2. กองทุนเงินแสน	1	2	
3. กระตุ้นเศรษฐกิจ ตำบลละ 1 ล้านบาท	1	2	
4. สร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก (คสล.)	1	2	
5. ไฟฟ้า	1	2	
6. ประปา	1	2	
7. ก่อสร้างถึงเก็บน้ำหมู่บ้าน	1	2	
8. ผู้สูงอายุ	1	2	
9. อาหารกลางวันเด็ก	1	2	
10. อาหารเสริมนม	1	2	
11. ส่งเสริมอาชีพ	1	2	
12. กำจัดขยะ	1	2	
13. หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด (หมู่บ้านสีขาว)	1	2	
14. ลานกีฬาต้านยาเสพติด	1	2	
15. ร้านค้าชุมชน	1	2	
16. อื่นๆ (ระบุ).....			
17. อื่นๆ (ระบุ).....			
18. อื่นๆ (ระบุ).....			
19. อื่นๆ (ระบุ).....			
20. อื่นๆ (ระบุ).....			
21. อื่นๆ (ระบุ).....			

แบบสอบถามครัวเรือน

โครงการกาญจนบุรี
รอบ 3 พ.ศ.2545
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ร่วมกับ
สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี

หมายเลขประจำครัวเรือน

อำเภอ _____

ตำบล _____

หมู่บ้าน _____

ลำดับครัวเรือน _____

แบบสอบถามข้อมูลครัวเรือน

ชื่อหัวหน้าครัวเรือน										
ชื่อผู้ให้ข้อมูล										ลำดับที่บุคคลในครัวเรือน _____
ไม่ใช่บุคคลในครัวเรือน (บันทึกความสัมพันธ์กับบุคคลในครัวเรือนนี้).....										
(เหตุผลที่บุคคลในครัวเรือนไม่สามารถให้ข้อมูล).....										
บ้านเลขที่ หมู่ที่ หมู่บ้านชื่อ										
ตำบล										
อำเภอ จังหวัดกาญจนบุรี										
ลักษณะครัวเรือน 1. ครัวเรือนเก่า 2. ครัวเรือนใหม่										
ทำเลที่ตั้ง 1. เทศบาล 2. ชนบท										
ความพยายามสัมภาษณ์ ครั้งที่ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10										
สัมภาษณ์ครั้งสุดท้ายวันที่.....เดือน.....เริ่มเวลา.....สิ้นสุดเวลา.....รวมเวลา.....										
ผลการสัมภาษณ์ 1. เสร็จ 2. ไม่เสร็จ 3. ไม่ได้										
เหตุผลที่สัมภาษณ์ไม่ได้หรือไม่เสร็จคือ.....										
.....										
พนักงานสัมภาษณ์										
ผู้ควบคุมภาคสนามวันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2545										
ผู้ตรวจแบบสอบถามวันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2545										
ผู้ลงรหัสวันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2545										

พนักงานสัมภาษณ์: ให้สังเกตลักษณะบ้านแล้วให้วงกลมคำตอบข้างล่าง

ลักษณะบ้าน

1. ประเภทของที่อยู่อาศัย

{	1. บ้านเดี่ยว	5. ห้องภายในบ้าน/อาคาร
	2. บ้านแฝด	6. เรือ แพ รถที่เคลื่อนที่ได้
	3. เรือนแถว/ห้องแถว/ตึกแถว/ทาวน์เฮ้าส์	7. อื่น ๆ (ระบุ).....
	4. ห้องชุด	

2. ลักษณะของบ้าน

1. บ้านชั้นเดียว	2. บ้านสองชั้น	3. มากกว่า 2 ชั้น	8. ไม่เข้าข่าย

3. วัสดุของหลังคาส่วนใหญ่ใช้อะไร

1. ซีเมนต์	5. ไม้ไผ่
2. กระเบื้อง	6. ซีเมนต์
3. สังกะสี	7. วัสดุอื่นแล้ว
4. หญ้าคา/แฝก/จาก/ใบตองตึง	8. อื่น ๆ (ระบุ).....

4. วัสดุของตัวบ้านส่วนใหญ่ทำด้วยอะไร

1. คอนกรีต/อิฐ/หิน	4. หญ้าคา/แฝก/จาก/ใบตองตึง	7. ครึ่งตึกครึ่งไม้
2. กระเบื้องแผ่น	5. ไม้ไผ่	8. วัสดุอื่นแล้ว
3. สังกะสี	6. ไม้	9. อื่น ๆ (ระบุ).....

5. สัดส่วนที่ใช้สอยภายในบ้าน

1. แยกเป็นห้องถาวร	2. มีฉากกั้น	3. ไม่มีฉากกั้น (ห้องโล่ง)

6. ทิศทางการเข้า-ออกของลมและแสงแดดธรรมชาติส่องถึงภายในบ้าน

1. ไปรับสาย	2. ค่อนข้างอับทึบ	3. อับทึบ

7. การเลี้ยงสัตว์ได้ดูบ้านมีหรือไม่ (ถามเฉพาะบ้านเดี่ยว)

1. มี ระบุ (ประเภทสัตว์).....	2. ไม่มี	8. ไม่เข้าข่าย

8. การเลี้ยงสัตว์ใกล้ตัวบ้านมีหรือไม่

1. มี ระบุ (ประเภทสัตว์).....	ระยะห่างจากตัวบ้าน.....เมตร
2. ไม่มี	

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบุคคลในครัวเรือน

1.1 ลำดับ ที่	1.2 ชื่อ-นามสกุล บุคคลที่อยู่ประจำในครัวเรือนนี้ ติดต่อกัน 1 เดือนหรือมากกว่า	1.3 ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน บุคคลนี้อาศัยอยู่ ในบ้านหลังนี้ หรือไม่ 1. อยู่ 2. ไม่อยู่	1.4 สถานภาพ อาศัย (ดูรหัส)	1.5 วันเดือนปีเกิด			1.6 อายุ เต็มปี	1.7 เพศ 1.ชาย 2.หญิง	1.8 ความ สัมพันธ์ กับ หัวหน้า ครัว เรือน (ดูรหัส)
				วัน	เดือน	ปี			
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									

รหัสข้อ 1.4 สถานภาพอาศัย :

1. เป็นสมาชิกเก่าและยังอยู่ในครัวเรือนนี้	6. เป็นสมาชิกชั่วคราวและเสียชีวิต
2. เป็นสมาชิกเก่าของครัวเรือนนี้และไปอยู่ที่อื่นภายใน 1 ปีที่ผ่านมา	7. เป็นสมาชิกเก่าที่ย้ายออกและย้ายกลับเข้ามาใหม่
3. เป็นสมาชิกเก่าและเสียชีวิต (ข้ามไปส่วนที่ 2)	8. เป็นสมาชิกเก่าที่ย้ายออกแต่ยังไม่ได้ย้ายกลับมา
4. เป็นสมาชิกใหม่ของครัวเรือนนี้และยังคงอาศัยอยู่	
5. อยู่ชั่วคราว (คือ บุคคลที่เคยอาศัยอยู่ในครัวเรือนนี้นานกว่า 1 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2544)	

1.9 ลำดับที่ ของบิดา ในครัวเรือน (ถ้าไม่มี ใส่ 0)	1.10 ลำดับที่ ของมารดา ในครัวเรือน (ถ้าไม่มี ใส่ 0)	1.11 สถานภาพ สมรส (ดูรหัส)	1.12 การศึกษา บุคคลนี้จบการศึกษา สูงสุดชั้นใด (ระบุ)	1.13 อาชีพ (ถามบุคคลที่มีอายุ 4 ปีขึ้นไป) บุคคลนี้มีอาชีพอะไร (ทำงานอะไรระบุโดยละเอียด)

รหัสข้อ 1.8 ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน :

1. หัวหน้าครัวเรือน	5. พ่อตา แม่ยาย พ่อ/แม่สามี	9. พี่น้อง	13. เหลน	17. ผู้อาศัย
2. คู่สมรส	6. บุตร	10. เขย	14. ญาติห่าง ๆ	18. ลูกจ้าง
3. พ่อ	7. บุตรบุญธรรม/ลูกเลี้ยง	11. สะใภ้	15. ญาติ	19. อื่น ๆ (ระบุ).....
4. แม่	8. บุตรของบุตร	12. หลาน	16. เพื่อน	

รหัสข้อ 1.11 สถานภาพสมรส :

1. โสด	2. สมรส	3. หม้าย	4. หย่า	5. แยก

1.1 ลำดับ ที่	1.2 ชื่อ-นามสกุล บุคคลที่อยู่ประจำในครัวเรือนนี้ ติดต่อกัน 1 เดือนหรือมากกว่า	(ข้อ 1.14-1.15) ถามเฉพาะผู้ตอบ 4, 5, 6, 7 ในข้อ 1.4 และครัวเรือนใหม่					1.16 ถ้าไม่อาศัยอยู่ ที่นี่แล้ว บุคคลนี้ไป อาศัยอยู่ที่อื่นตั้งแต่ เมื่อไร (เดือน... พ.ศ....)	
		1.14 บุคคลนี้มาอยู่ใน ครัวเรือนนี้ ตั้งแต่เมื่อไร (เดือน... พ.ศ....)		1.15 ก่อนมาอาศัยอยู่ในครัวเรือนนี้ บุคคลนี้อาศัยอยู่ที่ไหนมาก่อน 0. เด็กเกิดใหม่ / อยู่มาตั้งแต่เกิด 1. ภายในหมู่บ้านนี้ (ใส่รหัสบุคคลในครัวเรือนเดิมปี 2544) 2. ภายในตำบลนี้ 3. ที่อื่น (ระบุ อำเภอ..... จังหวัด..... ประเทศ.....)				
		เดือน	พ.ศ.	สถานที่	อำเภอ และจังหวัด	ประเทศ	เดือน	พ.ศ.
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
7.								
8.								
9.								
10.								

แบบสรุปครัวเรือน เฉพาะพนักงานลงรหัส

ครัวเรือนนี้มีสมาชิกทั้งหมด.....คน

ครัวเรือนนี้เป็น

1. ครัวเรือนใหม่ย้ายมาจากนอกหมู่บ้าน	4. ครัวเรือนเก่าที่มี Listing ปี 2544
2. ครัวเรือนใหม่ที่เกิดจากการแยกออกมาจากครัวเรือนเก่า	5. ครัวเรือนเก่าในปีที่แล้วที่ถูกเปลี่ยนสถานภาพเป็นครัวเรือนใหม่
3. ครัวเรือนใหม่ที่เกิดจากการตกสำรวจ (อยู่มาก่อนปี 2544)	เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนเดิมย้ายออกไปอยู่บ้านที่ไม่มี Listing ปี 2544

(ข้อ 1.16-1.18) ถามเฉพาะผู้ที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในครัวเรือนนี้แล้ว (ตอบข้อ 2, 5 และ 8 ในข้อ 1.4) (รวมทั้งสมาชิกเก่าและใหม่) (ถ้าตอบ 8 ในข้อ 1.4 ให้ถามเฉพาะข้อ 1.17 และ 1.18)			1.19 บุคคลนี้มีปัญหาในการช่วย เหลือตัวเองในเรื่องใดบ้าง (ถามเฉพาะบุคคลที่อยู่ในปัจจุบัน หรือตอบ 1, 4 และ 7 ในข้อ 1.4) 1. มี 2. ไม่มี					1.20 สาเหตุที่ทำให้บุคคลนี้ ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ (ตอบสาเหตุหลักสาเหตุเดียว) (ดูรหัส)						
1.17 ปัจจุบันบุคคลนี้ไปอาศัยอยู่ที่ไหน 1. ภายในหมู่บ้านนี้ (ใส่รหัสที่บุคคลนี้ได้รับในครัวเรือนใหม่) 2. ภายในตำบลนี้ 3. ที่อื่น ๆ (ระบุ อำเภอ..... จังหวัด..... ประเทศ.....)			1.18 ที่อยู่อาศัย ปัจจุบัน ของบุคคลนี้ ตั้งอยู่ (ดูรหัส)		1. การกิน	2. ชีบถ่าย	3. อาบน้ำ แต่งตัว	4. การเคลื่อนไหวก่อน ภายในบ้านในแต่ละวัน	5. มีปัญหาเรื่องความจำเสื่อม/ อาการหลงลืม	1. การกิน	2. ชีบถ่าย	3. อาบน้ำ แต่งตัว	4. การเคลื่อนไหวก่อน ภายในบ้านในแต่ละวัน	5. มีปัญหาเรื่องความจำเสื่อม/ อาการหลงลืม
สถานที่	อำเภอ และจังหวัด	ประเทศ												

รหัสข้อ 1.18 ที่อยู่อาศัยปัจจุบันของบุคคลนี้ตั้งอยู่ :

1. ในเขตเทศบาล 2. ชนบท 8. ต่างประเทศ

รหัสข้อ 1.20 สาเหตุที่ทำให้บุคคลนี้ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ :

1. พิการมาแต่กำเนิด 4. อุบัติเหตุจากการทำงาน 7. อื่น ๆ (ระบุ).....
2. อุบัติเหตุในบ้าน/บริเวณบ้าน 5. โรคภัยไข้เจ็บ 8. ไม่ทราบสาเหตุ
3. อุบัติเหตุจากการคมนาคม 6. ความชรา

ส่วนที่ 2 : ภาวะการตาย (พนักงานสัมภาษณ์: ให้ตรวจสอบบัญชีรายชื่อคนในบ้านว่ามีผู้ใดเสียชีวิตหรือไม่ ถ้ามี ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน ถ้าไม่มี ให้ข้ามไปถามส่วนที่ 3)

2.1 ตรวจสอบข้อ 1.4 ว่าใครมีรหัส 3 หรือ 6 หรือไม่

1. มี
↓

2. ไม่มี (ข้ามไปถามส่วนที่ 3)

2.2 ชื่อ-นามสกุล	2.3 ลำดับที่ (ในหน้า 2)	2.4 วันเดือนปี ที่เสียชีวิต			2.5 รวมอายุ (เต็มปี) เมื่อเสียชีวิต	2.6 เพศ 1.ชาย 2.หญิง	2.7 สาเหตุ ที่เสียชีวิต (ดูรหัส)	2.8 ระบุโรคหรือสาเหตุ ที่ทำให้บุคคลนี้เสียชีวิต	2.9 ระบุ สถานที่ที่เสียชีวิต 1. โรงพยาบาลรัฐบาล 2. โรงพยาบาลเอกชน 3. สถานิอนามัย 4. คลินิก 5. บ้าน 6. ถนน 7. สถานที่อื่น (ระบุ....)	2.10 ได้แจ้งตาย หรือไม่ 1. แจ้ง 2. ไม่แจ้ง (ถามต่อข้อ 2.11)	2.11 ถ้าไม่ได้ แจ้งตาย ทำไมถึง ไม่แจ้ง (ระบุ).....
		วัน	เดือน	ปี							
1.											
2.											
3.											

รหัส ข้อ 2.7 สาเหตุที่เสียชีวิต :

1. เจ็บป่วย/ไม่สบาย ด้วยโรคติดเชื้อ	3. อุบัติเหตุ	5. ช้ำตาย	7. อื่น ๆ (ระบุ).....
2. เจ็บป่วย/ไม่สบายด้วยโรคไม่ติดเชื้อ	4. ถูกฆาตกรรม	6. ความชรา (หมายถึง ผู้หญิงที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป และผู้ชายที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป)	

ส่วนที่ 3 : ลักษณะของครัวเรือน

3.1 โดยปกติแล้ว คนในครัวเรือนนี้ใช้ภาษาอะไรพูดกันในครอบครัว (ตอบได้ข้อเดียว)

1. ไทยกลาง	4. ลาวไซ่ง่ ลาวพวน	7. จีน
2. ไทยอีสาน	5. พม่า	8. อื่น ๆ (ระบุ
3. มอญ	6. กะเหรี่ยง	

3.2 ครัวเรือนนี้มีไฟฟ้าใช้หรือไม่

1. มี 2. ไม่มี

3.2.1 ไฟฟ้าที่ใช้เป็นไฟฟ้าประเภทอะไร

1. ไฟฟ้าสาธารณะ
2. ไฟฟ้าหมู่บ้าน
3. ไฟฟ้าของบ้านตัวเอง เช่น เครื่องปั่นไฟ, Solar Cell, แบตเตอรี่

3.3 ครัวเรือนนี้ใช้เชื้อเพลิงชนิดใดในการทำอาหารในชีวิตประจำวัน (โดยเรียงลำดับการใช้จากมากไปหาน้อย)

ก. ฟืน	ลำดับที่
ข. ถ่าน	ลำดับที่
ค. แก๊ส	ลำดับที่
ง. ไฟฟ้า	ลำดับที่
จ. อื่น ๆ (ระบุ	ลำดับที่

3.4 ครัวเรือนนี้มีน้ำประปาส่งถึงบ้านหรือไม่ (ระบบประปา)

1. มี 2. ไม่มี

3.5 น้ำที่ครัวเรือนนี้ใช้ดื่มมาจากแหล่งน้ำใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ก. น้ำฝน	ค. แหล่งน้ำธรรมชาติ	จ. บ่อบาดาล
ข. ประปา	ง. บ่อน้ำตื้น	ฉ. ชี้น้ำดื่ม

3.6 น้ำที่ครัวเรือนนี้ใช้มาจากแหล่งน้ำใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ก. น้ำฝน	ค. แหล่งน้ำธรรมชาติ	จ. บ่อบาดาล
ข. ประปา	ง. บ่อน้ำตื้น	ฉ. ชี้น้ำใช้

3.7 ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน ครัวเรือนนี้มีน้ำใช้พอเพียงหรือไม่

1. พอเพียง 2. ไม่พอเพียง

3.8 ครัวเรือนนี้มีส่วนของตัวเองหรือไม่

1. มี 2. ไม่มี

↓

3.8.1 ส่วนที่ใช้อยู่ที่ไหน **(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)**
 ก. ภายในตัวบ้าน ข. ใต้ถุนบ้าน ค. นอกบ้าน ง. อื่นๆ (ระบุ).....

3.8.2 ส่วนที่ใช้เป็นประเภทอะไร **(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)**
 ก. ส่วนซักโครก ง. ส่วนหลุม
 ข. ส่วนซีม จ. ถ่างลงแม่น้ำ
 ค. ส่วนตัก ฉ. อื่น ๆ (ระบุ)

3.9 ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน ครัวเรือนนี้มีหนี้สินบ้างหรือไม่ (อาจเป็นหนี้สินในรูปตัวเงิน ข้าว สินค้าผ่อนส่ง หรืออื่น ๆ ที่มีมูลค่าตั้งแต่ 100 บาทขึ้นไป) **(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)**

1. มี 2. ไม่มี

แหล่งเงินกู้	จำนวนเงินหรือมูลค่า (บาท)
ก. ญาติ	
ข. เพื่อนบ้าน/เพื่อน/เพื่อนที่ทำงาน	
ค. นายจ้าง (ถ้าแก่)/เจ้าของบ้าน/นายทุน	
ง. ร้านค้า	
จ. สหกรณ์/กลุ่มต่างๆ เช่น สหกรณ์หมู่บ้าน, กลุ่มธนาคารออมทรัพย์, กลุ่มฌาปนกิจ	
ฉ. กองทุนหมู่บ้าน / โครงการแก้ไขความยากจน (กขคจ.) / กองทุนเงินแสง / กองทุนเงินล้าน	
ช. ธ.ก.ส. (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์)	
ซ. ธนาคารอื่นๆ	
ฌ. หน่วยงานของรัฐ เช่น โรงรับจำนำของรัฐ สหกรณ์ออมทรัพย์ภายใน กระทรวงต่าง ๆ	
ฎ. สถาบันการเงินอื่น ๆ เช่น ไฟแนนซ์, บริษัทเงินทุน, โรงรับจำนำเอกชน	
ฏ. โครงการ SIF	
ฎ. อื่น ๆ (ระบุ)	

3.10 ครัวเรือนของท่านเป็นเจ้าของสิ่งเหล่านี้หรือไม่ (โดยถาพนำ)

(ถ้ามี) มีจำนวนเท่าใด และ (ถ้าไม่มี) ให้ใส่ -

สิ่งของ	จำนวนรวม (ถ้าไม่มีใส่ -)
ก. โทรทัศน์สี	
ข. วีดีโอ/VCD/DVD/คาราโอเกะ	
ค. จานดาวเทียม	
ง. เครื่องเสียง/สเตอริโอ	
จ. โทรศัพท์มือถือ	
ฉ. โทรศัพท์บ้าน	
ช. คอมพิวเตอร์	
ซ. เครื่องสูบน้ำ/เครื่องปั้มนไฟ/มอเตอร์ปั้มน้ำ/เครื่องพ่นน้ำ	
ฌ. เครื่องปรับอากาศ	
ญ. จักรเย็บผ้า	
ฎ. เครื่องซักผ้า	
ฏ. ไมโครเวฟ	
ฐ. ตู้เย็น/ตู้แช่	
ฑ. เรือยนต์	
ฒ. รถจักรยาน	
ณ. รถมอเตอร์ไซด์	
ด. สามล้อเครื่อง	
ต. รถอีแต๋น	
ถ. รถเก๋ง	
ท. รถปิคอัพ/รถกระบะ/รถตู้ (4 ล้อ)	
ธ. รถบรรทุก/รถทัวร์ (รถ 6 ล้อหรือมากกว่า)	
น. รถแทรกเตอร์/รถเกี่ยวข้าว/รถนวดข้าว/รถไถใหญ่/รถไถเล็ก/รถไถเดินตาม	
บ.* อื่น ๆ (ระบุ)	

* อื่น ๆ (ระบุ)..... : ไม่ต้องบันทึก ที่วีชาวดำ, วิทยู, หม้อหุงข้าวไฟฟ้า, เตารีด, พัดลม, กาต้มน้ำไฟฟ้า

ส่วนที่ 4 : สิ่งแวดล้อม

พนักงานสัมภาษณ์: “การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร” หมายถึง ที่ดินของตนเองหรือเช่าผู้อื่นก็ได้

4.1 ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน ครัวเรือนนี้ ใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร (ทั้งชายและบริเวณ) บ้างหรือไม่ และให้เปรียบเทียบผลผลิตกับปีที่แล้ว

1. ใช่

2. ไม่ใช่ (ข้ามไปถามข้อ 4.3)

ใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร อะไรบ้าง	4.1.1 ความเป็นเจ้าของ			4.1.2 ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน เทียบกับ ปีที่แล้ว (ดูรหัส)	4.1.3 ผลผลิต เทียบกับ ปีที่แล้ว (ดูรหัส)
	1. เป็นเจ้าของ	2. เช่า	3. อื่นๆ (ระบุ).....		
	จำนวนไร่	จำนวนไร่	จำนวนไร่		
ก. ปลูกข้าว					
├─ นาดำ
├─ นาหว่าน
└─ ข้าวไร่
ข. ปลูกอ้อย
ค. ปลูกมันสำปะหลัง
ง. ปลูกข้าวโพด
จ. ปลูกผัก (ระบุ).....
ฉ. ปลูกผลไม้ (ระบุ).....
ช. ไร่นาสวนผสม
ซ. ปลูกไม้ยืนต้น เช่น ต้นสัก ยูคาลิปตัส (ระบุ).....
ด. พืชอื่นๆ (ระบุ).....
ฎ. เลี้ยงสัตว์น้ำ (ระบุ)		
ฏ. เลี้ยงสัตว์อื่นๆ (ระบุ).....		
รวม

รหัสข้อ 4.1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของดินเทียบกับปีที่แล้ว :

1. เพิ่มขึ้น 2. ลดลง 3. ไม่เปลี่ยนแปลง 4. ปีที่แล้วไม่ได้ทำกิจกรรมนี้

รหัสข้อ 4.1.3 ผลผลิตเทียบกับปีที่แล้ว :

1. เพิ่มขึ้น 2. ลดลง 3. ไม่เปลี่ยนแปลง 4. ปีที่แล้วไม่ได้ทำกิจกรรมนี้ 5. ปีนี้ยังไม่ได้ผลผลิต

4.1.4					
ค่าใช้จ่าย (บาท)					
ป่วยซีวภาพ	ป่วยเคมี	ยากำจัดวัชพืช	ยาฆ่าแมลง	ค่าแรงงาน	ค่าใช้จ่ายเทียบกับปีที่แล้ว (ดูรหัส)
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

รหัสค่าใช้จ่ายเทียบกับปีที่แล้ว :
1. เพิ่มขึ้น 2. ลดลง 3. ไม่เปลี่ยนแปลง 4. ปีที่แล้วไม่ได้ทำกิจกรรมนี้

4.2 **ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน** ครัวเรือนนี้มีน้ำใช้เพื่อการเกษตรเพียงพอหรือไม่

1. เพียงพอ 2. ไม่เพียงพอ 3. ไม่เพียงพอเป็นบางฤดู 4. ใช้ที่ดินเพื่อการเลี้ยงสัตว์

4.3 **ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน** ครัวเรือนนี้ประสบกับปัญหาต่อไปนี้หรือไม่ (โดยถาพนำ)

	ปัญหา	ระดับ	เดือนที่มีปัญหา
	1. มี 2. ไม่มี	ความรุนแรง ของปัญหา 1. มาก 2. ปานกลาง 3. น้อย	
1. เสียงดัง			
2. ควัน			
3. กลิ่น			
4. ฝุ่น			
5. น้ำเน่าเสีย			
6. ขยะ / ของเสีย			
7. ยุง			
8. แมลง (ระบุ).....			
9. อื่นๆ (ระบุ).....			

ส่วนที่ 5 : นโยบายรัฐบาล

5.1 ในหมู่บ้านของท่านมีโครงการกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาทหรือไม่

1. มี 2. ไม่มี 3. ไม่ทราบว่าไม่มีหรือเปล่า

5.1.1 สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีส่วนร่วมในโครงการนี้หรือไม่

1. มี 2. ไม่มี 3. ไม่ทราบว่าไม่มีหรือเปล่า

5.1.2 (ถ้ามี) มีส่วนร่วมในลักษณะใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ก. ร่วมทำโครงการขอทุน
- ข. เป็นกรรมการบริหารทุน
- ค. ขอกู้เงินจากกองทุนนี้
- ง. เป็นสมาชิก
- จ. อื่นๆ (ระบุ).....

ความเห็นของพนักงานสัมภาษณ์

พนักงานสัมภาษณ์ : เมื่อคุณเสร็จการสัมภาษณ์รายนี้ โปรดตอบคำถามต่อไปนี้โดยตรงไปตรงมา

- สถานที่ที่ทำการสัมภาษณ์เป็นอย่างไร
 - ปราศจากสิ่งรบกวน/มีความเป็นส่วนตัวมาก
 - มีสิ่งรบกวนบ้างแต่ไม่มีผลกระทบต่อกรสัมภาษณ์
 - มีสิ่งรบกวนและมีผลกระทบต่อกรสัมภาษณ์พอสมควร
 - มีสิ่งรบกวนมากจนต้องหยุดการสัมภาษณ์บ่อยๆ / เสียบรรยากาศ
- มีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ร่วมในการสัมภาษณ์นี้หรือไม่
 - มีตั้งแต่ต้นจนจบ
 - มีเฉพาะบางตอนของการสัมภาษณ์
 - ไม่มีตลอดการสัมภาษณ์ (ข้ามไปถามข้อ 5)
- ถ้ามีบุคคลอื่นอยู่ในที่สัมภาษณ์ ใครอยู่ในที่สัมภาษณ์บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
 - บุคคลในครอบครัวของผู้ตอบ
 - เพื่อนบ้าน
 - เพื่อนของผู้ตอบ
 - บุคคลอื่น ๆ ระบุ.....
- มีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ตอบหรือออกความเห็นช่วยผู้ตอบหรือไม่
 - มีมาก
 - มีน้อย
 - มีเป็นบางตอน
 - ไม่มี
- ผู้ตอบให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เพียงใด
 - ให้ความร่วมมือดีมาก
 - ให้ความร่วมมือปานกลาง
 - ให้ความร่วมมือดี
 - ให้ความร่วมมือน้อย
- ผู้ตอบมีปฏิกิริยาอย่างไรในการให้สัมภาษณ์
 - ยินดีในการตอบคำถาม
 - เฉย ๆ
 - มีท่าที่ไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์บางเรื่องหรือบางข้อ (ระบุเรื่อง/ข้อ).....
 - แสดงท่าที่ไม่ค่อยพอใจในบางเรื่องหรือบางข้อ (ระบุเรื่อง/ข้อ).....
- โดยทั่วไปคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้เป็นอย่างไร
 - ดีมาก
 - พอใช้
 - ดี
 - ไม่ดี (เพราะ).....

แบบสอบถามบุคคล

โครงการกาญจนบุรี
รอบ 3 พ.ศ.2545
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ร่วมกับ
สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี

หมายเลขประจำตัวบุคคล

อำเภอ _____

ตำบล _____

หมู่บ้าน _____

ลำดับครัวเรือน _____

ลำดับบุคคล _____

แบบสอบถามส่วนบุคคล
ถามเฉพาะบุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

ชื่อผู้ให้ข้อมูล

ชื่อหัวหน้าครัวเรือน

บ้านเลขที่ หมู่ที่ หมู่บ้านชื่อ ตำบล

อำเภอ จังหวัดกาญจนบุรี

ทำเลที่ตั้ง 1. เทศบาล 2. ชนบท

ความพยายามสัมภาษณ์ ครั้งที่ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

สัมภาษณ์ครั้งสุดท้ายวันที่.....เดือน..... เริ่มเวลา..... สิ้นสุดเวลา..... รวมเวลา.....

ผลการสัมภาษณ์ 1. เสร็จ 2. ไม่เสร็จ 3. ไม่ได้

เหตุผลที่สัมภาษณ์ไม่ได้หรือไม่เสร็จคือ.....

พนักงานสัมภาษณ์

ผู้ควบคุมภาคสนามวันที่เดือน.....พ.ศ. 2545

ผู้ตรวจแบบสอบถามวันที่เดือน.....พ.ศ. 2545

ผู้ลงรหัสวันที่เดือน.....พ.ศ. 2545

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนบุคคล

1.1 ท่านเกิดเมื่อไร

วัน เดือน ปี

1.2 ท่านอายุเท่าไร

อายุ (เต็มปี)

1.3 เพศของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชาย

2. หญิง

1.4 ท่านเชื้อชาติอะไร (ระบุ).....

1.5 ท่านมีสถานภาพสมรสอะไร

1. สมรส →

1.5.1.1 แต่งงาน (ครั้งแรก) เมื่อเดือน.....พ.ศ..... หรืออายุ.....ปี

1.5.1.2 แต่งงาน (ครั้งล่าสุด) เมื่อเดือน.....พ.ศ..... หรืออายุ.....ปี

1.5.1.3 การแต่งงาน (ครั้งล่าสุด) ท่านจดทะเบียนสมรสหรือไม่

1. จด

2. ไม่จด เพราะ.....

2. หย่า

3. แยก

4. หม้าย

5. โสด

ถามเฉพาะผู้ที่มีอายุ 15-39 ปี

1.5.1.4 ในอนาคตท่านคิดว่าจะแต่งงานหรือไม่

1. แต่งงาน → คาดว่าจะแต่งงานเมื่ออายุเท่าไรปี

2. ไม่แต่งงาน เพราะ.....

3. ไม่แน่ใจ เพราะ.....

1.6 ท่านจบการศึกษาสูงสุดชั้นอะไร เมื่อปี พ.ศ. อะไร (หรือเมื่ออายุเท่าไร)

จบการศึกษาสูงสุดชั้น.....

เมื่อ พ.ศ. หรืออายุเมื่อจบชั้นสูงสุด.....ปี

1.7 ท่านรู้ภาษาอะไรบ้าง

ภาษา	ท่านรู้หรือไม่ 1. รู้ 2. ไม่รู้	ความสามารถในการใช้ภาษา			ใช้ภาษา ในชีวิตประจำวัน หรือไม่ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่
		พูดได้ตอบ	อ่าน	เขียน	
ก. ไทย		1. ได้ 2. ไม่ได้	1. ได้ 2. ไม่ได้	1. ได้ 2. ไม่ได้	
ข. อังกฤษ					
ค. ฝรั่งเศส					
ง. เยอรมัน					
จ. ญี่ปุ่น					
ฉ. จีน					
ช. เกาหลี					
ซ. มอญ					
ฅ. พม่า					
ญ. อื่นๆ (ระบุ).....					
ฎ. อื่นๆ (ระบุ).....					

1.8 ปัจจุบันท่านทำงานหรือไม่

1. ทำงาน 2. กำลังหางาน 3. เรียนหนังสือ (รวมวิชาชีพด้วย) 4. แม่บ้าน 5. ไม่ได้ทำงาน

↓

1.8.1 ท่านทำงานอะไร
งานหลัก งานรอง

1.8.2 ท่านมีรายได้จากการทำงานหรือไม่ (รายได้รวมจากงานทั้งหมด)
1. มีรายได้ปีละ.....บาท
2. ไม่มีรายได้ เพราะ

(บันทึกข้อ 1.8.3 เมื่อไม่สามารถแยกรายได้ของตัวเองออกจากรายได้ครัวเรือน)

1.8.3 รายได้ที่ท่านทำร่วมกับครัวเรือนปีละ.....บาท

1.8.4 เหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน (ระบุ).....

ส่วนที่ 2 : การย้ายถิ่น

พนักงานสัมภาษณ์ : ต่อไปนี้เป็นคำถามทุกคนเกี่ยวกับการย้ายถิ่น

ประวัติการย้ายถิ่น

2.1 บ้านเกิดของท่านอยู่ที่ไหน

1. ภายในหมู่บ้านนี้

2. ภายในตำบลนี้

3. ที่อื่น (ระบุ อำเภอ..... จังหวัด..... ประเทศ.....)

2.2 บ้านเกิดของท่านนั้นตั้งอยู่ในเขตเทศบาล หรือเขตสุขาภิบาล หรือชนบท (ในเวลาที่เกิด)

1. ในเขตเทศบาล

2. สุขาภิบาล

3. ชนบท

2.3 ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน ท่านเคยไปอยู่ที่อื่นเกินหนึ่งเดือน หรือไม่

1. เคย (ถามต่อข้อ 2.3.1)

2. ไม่เคย (ข้ามไปถามส่วนที่ 3)

ท่านเคยไปอยู่ที่ไหนมาบ้าง ตั้งแต่กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน

2.3.1 เดือน	2.3.2 1. ที่อยู่ปัจจุบัน 2. เทศบาล (ระบุ.....) 3. กรุงเทพมหานคร (กทม.) 4. หมู่บ้านอื่น (ระบุ.....) 8. ต่างประเทศ	2.3.3 ตำบล	2.3.4 อำเภอ	2.3.5 จังหวัด	2.3.6 ประเทศ
กรกฎาคม 44					
สิงหาคม 44					
กันยายน 44					
ตุลาคม 44					
พฤศจิกายน 44					
ธันวาคม 44					
มกราคม 45					
กุมภาพันธ์ 45					
มีนาคม 45					
เมษายน 45					
พฤษภาคม 45					
มิถุนายน 45					
กรกฎาคม 45					
สิงหาคม 45					

เขียนลำดับการย้ายถิ่น (ให้บันทึกสถานที่และเวลาที่อยู่ในแต่ละสถานที่)

รหัสข้อ 2.3.7 บุคคลที่อยู่ด้วยในขณะนั้น :

1. อยู่คนเดียว	5. พ่อตา แม่ยาย พ่อ/แม่สามี	9. พี่น้อง	13. เหลน	17. ผู้อาศัย
2. คู่สมรส	6. บุตร	10. เขย	14. ปู่ ย่า ตา ยาย	18. ลูกจ้าง
3. พ่อ	7. บุตรบุญธรรม/ลูกเลี้ยง	11. สะใภ้	15. ญาติ	19. อื่น ๆ (ระบุ).....
4. แม่	8. บุตรของบุตร	12. หลาน	16. เพื่อน	

ส่วนที่ 3 : ภาวะเจริญพันธุ์

(ข้อ 3.1-3.4) พนักงานสัมภาษณ์ : ถามเฉพาะสตรีที่แต่งงานแล้ว อายุ 15-50 ปี

3.1 ท่านเคยตั้งครรภ์หรือไม่

1. เคย

2. ไม่เคย (ข้ามไปถามข้อ 3.4)

จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์.....ครรภ์
เกิดรอด.....ครรภ์
แท้ง/หรืออื่นๆ.....ครรภ์

3.2 ขณะนี้ท่านมีบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่ (นับรวมผู้ที่อาศัยอยู่กับท่านและอาศัยอยู่ที่อื่น) กี่คน
เป็นผู้ชายกี่คน และผู้หญิงกี่คน

รวม คน

ผู้ชาย คน

ผู้หญิง คน

3.3 ท่านมีบุตรที่ปัจจุบันเสียชีวิตไปแล้วกี่คน เป็นผู้ชายกี่คน และผู้หญิงกี่คน

รวม คน

ผู้ชาย คน

ผู้หญิง คน

พนักงานสัมภาษณ์ : รวมจำนวนบุตรทั้งหมดในข้อ 3.2 และ 3.3 ลงในช่องข้างล่าง

รวมทั้งหมด คน

รวมผู้ชาย คน

รวมผู้หญิง คน

(ถ้าไม่ใช่ ให้ตรวจสอบดูจำนวนการตั้งครรภ์ด้วย ถ้าไม่สอดคล้องกันให้กลับไปถามใหม่)

3.4 ท่านต้องการมีบุตร/เพิ่มหรือไม่

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

3.4.1	ต้องการมีบุตร/เพิ่มอีกกี่คน	คน
	1. ชาย	คน 2. หญิง
		คน 3. ไม่ระบุเพศ
3.4.2	ต้องการบุตร/เพิ่มเมื่อใด	
	1. ภายใน 6 เดือน	5. ภายใน 3-5 ปี
	2. ภายใน 1 ปี	6. มากกว่า 5 ปี
	3. ภายใน 1-2 ปี	7. บอกไม่ได้
	4. ภายใน 2-3 ปี	

3.5 ประวัติการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิดรายเดือน (ถามเฉพาะสตรีทุกคน อายุ 15-49 ปี)

พนักงานสัมภาษณ์ : ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์เป็นสตรีที่ไม่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดเลยหรือไม่เคยตั้งครรภ์เลย ให้ถามว่า “ตั้งแต่ 1 มกราคม 2544 ถึงปัจจุบัน ท่านเคยขาดประจำเดือน หรือไม่” ถ้าเคยใส่ Am (Amenorrhoea) (ขาดประจำเดือน) ในเดือนที่ขาดประจำเดือน ส่วนเดือนที่ว่างให้ใส่ NS (No Sexual contact) (ไม่มีเพศสัมพันธ์)

ถ้าแต่งงานแล้ว ให้สัมภาษณ์การตั้งครรภ์และคุมกำเนิดในระหว่างเดือนมกราคม 2544 ถึงปัจจุบัน โดยบันทึกอักษรย่อลงในตารางรายเดือนข้างล่าง ในแต่ละเดือน

แนวทางคำถามและอักษรย่อมีดังนี้**1. การสิ้นสุดการตั้งครรภ์**

(ถามถึงการตั้งครรภ์ และผลของการตั้งครรภ์ในระหว่างเดือนมกราคม 2544 ถึงปัจจุบัน)

บันทึกผลของการตั้งครรภ์ในเดือนที่สิ้นสุดดังนี้

LB (Live Birth) : เกิดรอดชีพ

SB (Still Birth) : เกิดไร้ชีพ หรือตายคลอด (จำนวนเดือนตั้งครรภ์ตั้งแต่ 7 เดือนขึ้นไป)

A (Abortion) : แท้งเอง (จำนวนเดือนตั้งครรภ์น้อยกว่า 7 เดือน)

2. ระยะเวลาของการตั้งครรภ์

(ถามถึงจำนวนเดือนที่ตั้งครรภ์ โดยถามย้ำว่า ท่านตั้งครรภ์เดือนแรกเดือน... นี้ ใช่หรือไม่)

ใส่ G (Gestation) : การตั้งครรภ์ ในแต่ละเดือน (ถ้าตั้งครรภ์ก่อนเดือนมกราคม 2544

ให้บันทึกเดือนที่ตั้งครรภ์ในข้อ 3.6)

ยกเว้นเดือนแรก คือ เดือนปฏิสนธิ ให้ใส่ G และเครื่องหมายวงเล็บ () ตามหลัง G ด้วย

3. การคุมกำเนิดในเดือนปฏิสนธิ

(ตรวจเดือนปฏิสนธิเดือนแรก G() แล้วถามว่า ในเดือนนั้น ใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่หรือไม่)

ถ้าคุมกำเนิดให้ใส่อักษรย่อวิธีคุมกำเนิดลงในวงเล็บหลัง G

ถ้าไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิด ถามถึงเหตุผลที่ไม่ได้คุมกำเนิด แล้วใส่อักษรย่อ ลงในวงเล็บหลัง G

4. การขาดประจำเดือนหลังคลอด (Amenorrhoea : Am)

(หลังจากเดือนสิ้นสุดการตั้งครรภ์ (LB หรือ SB หรือ A) ถามว่า “ประจำเดือนขาดไปกี่เดือน”)

ใส่ Am() ในแต่ละเดือนให้เท่ากับจำนวนเดือนที่ขาด ลบหนึ่งเดือน

ถ้าผู้ถูกสัมภาษณ์ประจำเดือนมาภายในหนึ่งเดือน หลังการสิ้นสุดการตั้งครรภ์ ไม่ต้องใส่ Am()

5. การใช้วิธีคุมกำเนิด

ให้เริ่มจากเดือนนี้หรือเดือนล่าสุดที่ยังว่างอยู่ หรือมีอักษร Am() โดยถามว่า

“ในเดือนนี้ใช้วิธีคุมกำเนิดหรือไม่” ถ้าใช้ “ใช้เป็นเวลานานเท่าใด”

(ถามให้แน่ใจว่าแต่ละวิธีที่ใช้ นั้น ใช้ติดต่อกันนานกว่า 2 เดือน

ถ้าไม่ได้ใช้ติดต่อกันครบ 2 เดือน จะใส่วิธีคุมกำเนิดนั้น ๆ เรียงกันสองเดือนไม่ได้

ถามย้อนหลังในทุก ๆ เดือนที่ยังว่าง หรือมี Am()

ถ้ามีการเปลี่ยนวิธีใช้ หรือเลิกใช้ในระหว่างเดือน ให้ลงอักษรย่อวิธีคุมกำเนิดที่ใช้ในปลายเดือน

อักษรย่อวิธีคุมกำเนิด

(1) L (Ligation) : หมันหญิง	(9) R (Rhythm) : นับระยะปลอดภัย
(2) V (Vasectomy) : หมันชาย	(10) VM (Vaginal Methods) : ใช้ป้องกันทางช่องคลอด
(3) Imp (Subdermal Implant) : ยาหลอดฝังคุมกำเนิด	(11) IA (Induced Abortion) : ทำแท้ง
(4) I (Injection) : ยาฉีดคุมกำเนิด	(12) Ab (Abstinence) : งดเว้นร่วมเพศ
(5) IUD (IUD) : ห่วงอนามัย	(13) R + W (Rhythm & Withdrawal) } ถามให้
(6) P (Pill) : ยาเม็ดคุมกำเนิด	(14) R + C (Rhythm & Condom) } แน่ใจว่า
(7) C (Condom) : ถุงยางอนามัย	(15) C + W (Condom & Withdrawal) } ใช้พร้อมกัน
(8) W (Withdrawal) : หลังนอกช่องคลอด	(Other) : วิธีอื่น (ให้หมายเหตุไว้ได้ตาราง)

บันทึกรายละเอียดสำหรับตรวจสอบ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. เหตุผลที่ไม่ใช้วิธีคุมกำเนิด

ถามถึงเหตุผลที่ไม่ใช้วิธีคุมกำเนิดในแต่ละเดือนที่ว่างอยู่ ถ้ามีเหตุผลมากกว่าหนึ่ง ให้ถามถึงเหตุผลที่สำคัญที่สุด

ส่วนเดือนที่มีอักษร Am() ให้เติม - ในวงเล็บดังนี้ Am(-)

อักษรย่อเหตุผลที่ไม่ใช้วิธีคุมกำเนิด

- (70) Am(-) : ไม่มีประจำเดือนและไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิด
 - (81) U (Unable) : ไม่คิดว่าจะมีบุตรอีกรวมทั้งเป็นหมันเอง
 - (82) NS (No Sexual contact) : ไม่มีเพศสัมพันธ์
 - (83) D (Desire pregnancy) : ต้องการมีบุตร
 - (84) B (Breastfeeding) : เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา
 - (85) SE (Side Effect) : กลัวอาการข้างเคียง
 - (86) DM (Dislike Method) : ไม่ชอบใช้วิธีคุมกำเนิดที่ใช้อยู่
- X : เหตุผลอื่น ๆ (ให้หมายเหตุไว้ได้ตาราง)

พ.ศ.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
2544												
2545												

X : เหตุผลอื่น ๆ (ระบุ).....

พนักงานสัมภาษณ์ : ตรวจสอบตารางให้แน่ใจว่า ไม่มีเดือนไหนว่างอยู่โดยไม่มีคำตอบ
**เสร็จแล้วตรวจสอบว่า ในเดือนมกราคม 2544 มีการใช้วิธีคุมกำเนิดหรือไม่
 ถ้ามี ถามต่อข้อ 3.6**

3.6 ถ้ามีวิธีคุมกำเนิดหรือการตั้งครรรภ์ในเดือนมกราคม 2544 ให้ถามว่า
 เริ่มใช้ “วิธี” โดยไม่เคยหยุดใช้ / หรือเริ่มตั้งครรรภ์ตั้งแต่เมื่อใด
 ตั้งแต่เดือน..... พ.ศ.

3.7 สำหรับการคุมกำเนิด (ที่ไม่ใช่วิธีธรรมชาติ) วิธีสุดท้าย / หรือวิธีที่ท่านกำลังใช้อยู่ในปัจจุบันนี้
 ท่านใช้บริการการคุมกำเนิดที่ไหน.....

พนักงานสัมภาษณ์ : ถามเฉพาะสตรีที่แต่งงาน อายุ 15-49 ปี และยังอยู่กินกับสามี

3.8 ท่านพูดคุยกับสามีของท่าน ในเรื่องเหล่านี้หรือไม่

เรื่องที่พูดคุย	พูดคุยหรือไม่		(ถ้าคุย) บ่อยครั้งแค่ไหน			
	1. คุย	2. ไม่คุย	1. ทุกวัน	2. บ่อยครั้ง	3. นานๆ ครั้ง	4. เมื่อมีปัญหา
ก. จำนวนลูก						
ข. วิธีคุมกำเนิด						

ส่วนที่ 4 : พฤติกรรมสุขภาพ

พนักงานสัมภาษณ์ : ถามทุกคน และอธิบายให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจว่าคำถามต่อไปนี้ เป็นพฤติกรรม นับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน หรือในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา

4.1 โดยปกติ ท่านกินอาหารมื้อต่อไปหรือไม่ อย่างไร (หมายถึง กิจกรรมที่ทำเป็นประจำ)

มื้ออาหาร	4.1.1 การกิน (ดูรหัส)	4.1.2 เวลาที่เริ่มกิน (โดยประมาณ)	4.1.3 ในแต่ละมื้อ ท่านรีบกินหรือไม่ 1. รีบ 2. ไม่รีบ	4.1.4 ประเภทของอาหาร 1. เฉพาะเครื่องต้ม (ระบุ)..... 2. เครื่องต้มกับอาหารเบาๆ (ระบุ).... 3. ข้าวต้ม / โจ๊ก / สลัด 4. อาหารหนัก (ข้าวสวย)	4.1.5 ลักษณะของอาหาร 1. ทำเอง 2. ซื้อสำเร็จรูป 3. ทำเองและซื้อด้วย	4.1.6 เหตุผลที่ไม่กิน (ระบุ).....
อาหารเช้า						
อาหารกลางวัน						
อาหารเย็น						
อาหารมื้อดึก						

รหัสข้อ 4.1.1 การกิน: 1. กิน 2. ไม่กิน (ข้ามไปถามข้อ 4.1.6) 3. ไม่แน่นอน / กินบ้าง ไม่กินบ้าง

4.2 ท่านทำในสิ่งต่อไปนี้เป็นประจำหรือคิดว่าเป็นเรื่องปกติสำหรับตัวท่านเองใช่หรือไม่ (โดยถามนำ)

พฤติกรรม	ท่านทำในสิ่งต่อไปนี้เป็นประจำใช่หรือไม่ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่
ก. กินอาหารรสจัด	
ข. กินอาหารสุกๆ ดิบๆ (ไม่รวมผัก)	
ค. กินอาหารจานด่วน เช่น แซนวิช, พิซซ่า, แฮมเบอร์เกอร์, ฮีทดีอก, ไก่ทอด (KFC)	
ง. กินอาหารขบเคี้ยว เช่น ขนมก๊อบแก๊บ	
จ. กินอาหารเสริมสุขภาพ เช่น แบรินด, รังนก, โสม, น้ำสมุนไพร, อื่นๆ	
ฉ. กินวิตามินต่างๆ	
ช. อ่านหนังสือต่างๆ ตอนกลางคืน	
ซ. สวมรองเท้าเมื่อเดินออกนอกบ้าน	
ณ. นอนกางมุ้ง หรือนอนมุ้งลวด	

4.3 ปกติท่านดื่มน้ำอะไรเป็นประจำ

ประเภท	ดื่มประจำ ใช่หรือไม่ 1. ใช่ 2. ไม่ใช่	สำหรับน้ำที่ดื่มประจำ ท่านได้ต้มหรือกรองก่อนดื่มหรือไม่ 1. ต้ม 2. กรอง 3. ดื่มโดยตรง (ไม่ได้ต้ม / กรอง)
ก. น้ำฝน		
ข. น้ำประปา		
ค. น้ำบ่อ		
ง. น้ำบาดาล		
จ. น้ำอัดลม		
ฉ. น้ำชาวด / น้ำโพลาลิส		
ช. น้ำอื่นๆ (ระบุ).....		

4.4 ปัจจุบันท่านบริโภคสิ่งต่อไปนี้เป็นหรือไม่ และถ้าบริโภคบ่อยครั้งเพียงใด (โดยถามนำ)

ประเภท	บริโภคหรือไม่		บริโภคบ่อยครั้งแค่ไหน (ดูรหัส)
	1. บริโภค	2. ไม่บริโภค	
ก. บุหรี่			
ข. เบียร์			
ค. เหล้า			
ง. ยาสูบ			
จ. เครื่องดื่มชูกำลัง			
ฉ. ยาแก้ปวด (สิ่งเสพติด)			
ช. กาแฟสำเร็จรูปกระป๋อง			

- รหัสบริโภคบ่อยครั้งแค่ไหน :**
- 1. อาทิตย์ละ 1 วัน
 - 2. อาทิตย์ละ 2 วัน
 - 3. อาทิตย์ละ 3 วัน
 - 4. อาทิตย์ละ 4 วัน
 - 5. อาทิตย์ละ 5 วัน
 - 6. อาทิตย์ละ 6 วัน
 - 7. ทุกวัน
 - 8. นาน ๆ ครั้ง

4.5 นอกจากออกกำลังกายในการประกอบอาชีพการงานแล้ว ท่านมีวิธีออกกำลังกายเป็นประจำหรือไม่ (โดยไม่ถามนำ)

- 1. มี
- 2. ไม่มี (ข้ามไปถามข้อ 4.6)

วิธีออกกำลังกาย	4.5.1 ท่านออกกำลังกายโดยวิธีเหล่านี้ใช่หรือไม่		4.5.2 อาทิตย์ละกี่ครั้ง (ดูรหัส)	4.5.3 แต่ละครั้งนานเท่าไร (นาที)	4.5.4 ท่านออกกำลังกายที่ไหน (ดูรหัส)
	1. ใช่	2. ไม่ใช่			
ก. วิ่ง					
ข. เดินเร็ว					
ค. เต้นแอโรบิค					
ง. รำมวยจีน					
จ. เล่นกีฬา					
ฉ. กายบริหาร					
ช. อื่นๆ (ระบุ).....					

- รหัสข้อ 4.5.2 อาทิตย์ละกี่ครั้ง :**
- 1. อาทิตย์ละ 1 วัน
 - 2. อาทิตย์ละ 2 วัน
 - 3. อาทิตย์ละ 3 วัน
 - 4. อาทิตย์ละ 4 วัน
 - 5. อาทิตย์ละ 5 วัน
 - 6. อาทิตย์ละ 6 วัน
 - 7. ทุกวัน

รหัสข้อ 4.5.4 ท่านออกกำลังกายที่ไหน:

- 1. ภายในบ้าน / ข้างๆ บ้าน
- 2. สวนสาธารณะ
- 3. ศาลาประชาคมหมู่บ้าน
- 4. ที่ว่างโล่งๆ ในแถบละแวกบ้าน เช่น โรงเรียน วัด
- 5. สถานที่เล่นกีฬาของหมู่บ้าน
- 6. สถานที่เล่นกีฬาของเอกชน
- 7. สถานที่เล่นกีฬาของรัฐบาล

4.6 **ถ้าท่านมีเวลารว่างจากงานประจำหรืองานบ้านแล้ว** ท่านชอบที่จะทำอะไรมากที่สุด
(ระบุ 3 ลำดับ)

1.
2.
3.

4.7 **ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน** พฤติท่านเข้านอนตอนกี่โมง และตื่นนอนตอนกี่โมง

(ระบุเวลาเข้านอน).....

(ระบุเวลาตื่นนอน).....

4.8 **ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน** ท่านรู้สึกอย่างไรเมื่อตื่นนอนในเวลาเช้า

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ก. สดชื่น	ด. เจ็บคอ / ปากแห้ง
ข. ปวดศีรษะ	ช. เฉยๆ / ธรรมดา
ค. เหนื่อย	ซ. อื่นๆ (ระบุ).....
ง. ปวดเมื่อย (ระบุส่วนที่ปวด).....	
จ. ง่วงนอนมากเหมือนอดนอน	

4.9 **ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน** ท่านเคยเผลอหลับในเวลากลางวันหรือไม่

1. เคย
2. ไม่เคย

4.9.1 ท่านมักหลับในเวลาที่ท่านทำอะไรอยู่ และบ่อยครั้งเพียงใด (โดยถาพนำ)						
ช่วงเวลาที่มักเผลอหลับ	1. เคย	(ถ้าเคย) บ่อยครั้งแค่ไหน			2. ไม่เคย	8. ไม่เข้าข่าย
		1. ทุกครั้ง	2. บางครั้ง	3. นานๆ ครั้ง		
ก. ทำงาน	1	1	2	3	2	8
ข. เรียนหนังสือ	1	1	2	3	2	8
ค. อ่านหนังสือ	1	1	2	3	2	8
ง. นั่งรถยนต์	1	1	2	3	2	8
จ. ขับรถยนต์	1	1	2	3	2	8
ด. ดูโทรทัศน์	1	1	2	3	2	8
ช. ฟังเพลง	1	1	2	3	2	8
ซ. นั่งคุยกัน	1	1	2	3	2	8
ฉ. อื่นๆ (ระบุ).....						

4.10 **ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน** ท่านมีปัญหาเรื่องการนอนหลับหรือไม่

1. มี
↓
2. ไม่มี

(ถ้ามี) ท่านทำอะไรเพื่อให้หลับ

1. กินยา (ระบุชื่อยา).....

2. อื่นๆ (ระบุ).....

4.11 **ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน** ท่านนอนกรนหรือไม่

1. กรน
↓
2. ไม่กรน
3. ไม่ทราบ

4.11.1 ท่านนอนกรนบ่อยครั้งแค่ไหน

1. นอนกรนทุกคืน	3. นอนกรนเฉพาะเวลาเหนื่อย
2. นอนกรนเป็นบางครั้ง	4. ไม่ทราบว่านอนกรนบ่อยเพียงใด

4.11.2 มีใครเคยบอกว่าท่านนอนกรนหรือไม่

1. มี
2. ไม่มี

4.12 **โดยปกติ**ในแต่ละวันท่านแปรงฟันเมื่อใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ก. หลังตื่นนอนตอนเช้า	ง. หลังอาหารเย็น
ข. หลังอาหารเช้า	จ. ก่อนนอน
ค. หลังอาหารกลางวัน	ฉ. ใช้ฟloss ปลูกอมทั้งปาก

4.13 **ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน** ท่านเคยไปพบหมอฟันหรือไม่

1. เคย
↓
2. ไม่เคย

สาเหตุที่ไป (ระบุ).....

4.14 ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2544 ถึงปัจจุบัน ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับฟันหรือไม่ (โดยถามนำ)

ปัญหาเกี่ยวกับฟัน	1. มี 2. ไม่มี
ก. ปวดฟัน	
ข. เสียวฟัน	
ค. ฟันผุ	
ง. อุบัติเหตุทางฟัน เช่น หัก หลุด (ระบุ).....	
จ. โรคเหงือก เช่น เลือดออก, หินปูน	
ฉ. ปัญหาการขบเคี้ยว (ระบุ).....	
ช. อื่นๆ (ระบุ).....	

4.15 ท่านได้รับบัตรทอง “30 บาท รักษาทุกโรค” หรือไม่

1. ได้รับ

2. ไม่ได้รับ (เพราะอะไร).....

4.15.1 ท่านเคยใช้บัตรทองไปรับบริการหรือไม่

1. เคยใช้

2. ไม่เคยใช้ (เพราะอะไร).....

ส่วนที่ 5 : ผู้สูงอายุ

พนักงานสัมภาษณ์ : ถามเฉพาะผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป

5.1 ท่านใช้เวลาส่วนใหญ่ทำอะไร (ไม่ใช่งานอาชีพ, งานประจำที่มีรายได้)

1.
2.
3.

5.2 โดยปกติมีสมาชิกในครัวเรือนมาปรึกษาหรือพูดคุยกับท่านหรือไม่

1. มี
↓

2. ไม่มี

5.2.1 เรื่องอะไรบ้าง

1.
2.
3.

5.3 ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมของครัวเรือนนี้บ้างหรือไม่

1. มี
↓

2. ไม่มี

5.3.1 เรื่องอะไรบ้าง

1.
2.
3.

ความเห็นของพนักงานสัมภาษณ์
 ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣

พนักงานสัมภาษณ์ : เมื่อคุณเสร็จการสัมภาษณ์รายนี้ โปรดตอบคำถามต่อไปนี้โดยตรงไปตรงมา

1. สถานที่ที่ทำการสัมภาษณ์เป็นอย่างไร
 1. ปราศจากสิ่งรบกวน/มีความเป็นส่วนตัวมาก
 2. มีสิ่งรบกวนบ้างแต่ไม่มีผลกระทบต่อการทำงาน
 3. มีสิ่งรบกวนและมีผลกระทบต่อการทำงานพอสมควร
 4. มีสิ่งรบกวนมากจนต้องหยุดการสัมภาษณ์บ่อยๆ / เสียบรรยากาศ

2. มีบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องอยู่ร่วมในการสัมภาษณ์หรือไม่
 1. มีตั้งแต่ต้นจนจบ
 2. มีเฉพาะบางตอนของการสัมภาษณ์
 3. ไม่มีตลอดการสัมภาษณ์ (ข้ามไปถามข้อ 5)

3. ถ้ามีบุคคลอื่นอยู่ในที่สัมภาษณ์ ใครอยู่ในที่สัมภาษณ์บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

ก. บุคคลในครอบครัวของผู้ตอบ	ค. เพื่อนบ้าน
ข. เพื่อนของผู้ตอบ	ง. บุคคลอื่น ๆ ระบุ.....

4. มีบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ตอบหรือออกความเห็นช่วยผู้ตอบหรือไม่

1. มีมาก	3. มีน้อย
2. มีเป็นบางตอน	4. ไม่มี

5. ผู้ตอบให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เพียงใด

1. ให้ความร่วมมือดีมาก	3. ให้ความร่วมมือปานกลาง
2. ให้ความร่วมมือดี	4. ให้ความร่วมมือน้อย

6. ผู้ตอบมีปฏิกิริยาอย่างไรในการให้สัมภาษณ์
 1. ยินดีในการตอบคำถาม
 2. เฉย ๆ
 3. มีท่าทีไม่พร้อมที่จะให้สัมภาษณ์บางเรื่องหรือบางข้อ (ระบุเรื่อง/ข้อ).....
 4. แสดงท่าทีไม่ค่อยพอใจในบางเรื่องหรือบางข้อ (ระบุเรื่อง/ข้อ).....

7. โดยทั่วไปคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้เป็นอย่างไร

1. ดีมาก	3. พอใช้
2. ดี	4. ไม่มีดี (เพราะ).....

ภาคผนวก 5
รายชื่อคณะทำงาน

คณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลพื้นฐาน รอบ 3 (2545)

ที่ปรึกษา	เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงซ์ ปราโมทย์ ประสาทกุล จรรยา เศรษฐบุตร
หัวหน้าคณะกรรมการ	วรชัย ทองไทย
นักวิจัยหลัก	สุรีย์พร พันพืง จิรกิต บุญชัยวัฒนา ยุพิน วรสิริอมร อัญชติ วรวงศ์รัตน์
ผู้ช่วยนักวิจัย	ปรมาภรณ์ มีสุวรรณ เขวาลักษณ์ เจียรนัย วรรณิ หุตะแพทย์
หัวหน้าทีมคู่มืองานภาคสนาม	จิรวรรณ หงษ์ทอง ฉวี อัจฉลตรี นิพนธ์ คาราวุฒิมาประภรณ์ นุจจารี จิตรา ปัญญา ทองค้อย ศกาวดี ครุگانนท์ ไพรัช สัตตาคกุล ราตรี ดีคำ วรรณวัฒน์ เฟลินไพรเย็น วิภาพร จารุเรืองไพศาล อนิรุต จินดารัตน์ อนุพงษ์ โภชนพันธ์
งานบริหารธุรการและการเงิน	อรพรรณ หันจางสิทธิ์ จุฑากาญจน์ อติชนานนท์ จารุวรรณ จารุภูมิ

ผู้เขียนรายงานสำรวจข้อมูลพื้นฐาน รอบ 3 (2545)

จรรยา เศรษฐบุตร
จิรกิต บุญชัยวัฒนา
ปราโมทย์ ประสาทกุล
ปีทมา ว่าพัฒน์วงศ์
ฟิลิป เกสต์
วรชัย ทองไทย
ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต
สุริย์พร พันพื้ง
อารี จำปากลาง
อมรา สุนทรธาดา
อัญชลี วรางค์รัตน์

บรรณาธิการ	สุริย์พร พันพื้ง
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	จิรกิต บุญชัยวัฒนา